

Doktori (PhD) értekezés

dr. Pék Richárd Tamás

2023.

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
RENDÉSZETTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA**

dr. Pék Richárd Tamás

A TERRORIZMUS FOGALMA A NEMZETKÖZI BÜNTETŐ ANYAGI JOGBAN

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető: Dr. Pap András László DSc.

.....

Témavezető aláírása

BUDAPEST, 2023.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
A TÉMAVÁLASZTÁS AKUTÁLTÁSA, INDOKOLÁSA	7
A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA EGFOGALMAZÁSA	9
KUTATÁSI HIPOTÉZISEK	14
KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK	15
A KUTATÁSI TÉMA TUDOMÁNYTANI BEHATÁROLÁSA	18
KUTATÁSI MÓDSZEREK	20
1. FOGALMI, ELMÉLETI ALAPOK	23
1.1. Miért kell a terrorizmus egységes (büntető anyagi jogi) fogalma és miért nehéz annak megalkotása	23
1.2. A terrorista szervezethez csatlakozás néhány oka	27
1.3. Biztonsági tanulmányok	30
1.3.1. A szektorelméleti megközelítés	32
1.3.2. Terrorizmus (fogalom) és szektorelmélet	35
1.4. A terrorizmus „hullámai”, tipológiája és jelzői	36
1.4.1. A terrorizmus fejlődéstörténeti megközelítése, avagy a terrorizmus „hullámai”	37
1.4.2. A terrorizmus tipológiája	40
1.4.2.1. Terület, tér szerinti felosztás	41
1.4.2.2. Az elkövetők szerinti felosztás	46
1.4.2.3. Az állami terrorizmus	49
1.4.2.4. Célpontok szerinti felosztás	56
1.4.2.5. Elkövetési módszerek, eszközök szerinti felosztás	58
1.4.2.6. Cél, hatás szerinti felosztás	60
1.4.2.7. Motiváció szerinti felosztás	62
1.4.3. A terrorizmus jelzőiről általában	63
1.4.3.1. A terrorizmus megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgáló néhány jelző	65
1.4.3.2. Ellentétpárként szolgáló jelzők	68
1.4.3.3. Egyedileg használt jelzők	71
1.5. Fejezet összefoglalása	72
2. A TERRORIZMUS HORIZONTÁLIS MEGKÖZELÍTÉSE	74
2.1. A katonai szektor	74

2.1.1. A terrorizmus definiálása	75
2.1.2. Észak-Atlanti Szerződés Szervezete	76
2.1.3. Amerikai Egyesült Államok	78
2.1.4. Európai Unió	79
2.1.5. Magyarország	80
2.1.6. Katonai erő alkalmazása	82
2.1.7. Összegzés	84
2.2. A politikai szektor	84
2.2.1. A terrorizmus érte és politikai értelmezése	88
2.2.2. Szekurizációs folyamat és nemzeti biztonság	90
2.2.3. Terrorista szervezetek szerepe a politikai szektorban	94
2.2.4. Jogalkotás és terrorizmus elleni fellépés	95
2.2.5. Összegzés	98
2.3. A gazdasági szektor	99
2.3.1. A terrorizmus gazdaságra való hatása	99
2.3.2. A terrorizmus államra való hatása	101
2.3.3. A terrorizmus egyénekre, társadalmi csoportokra való hatás	102
2.3.4. Összegzés	102
2.4. A környezeti szektor	102
2.4.1. Összegzés	103
2.5. A társadalmi szektor	103
2.5.1. A terrorizmus nem definiálható	108
2.5.2. Terrorizmusdefiníció helyett jellemzés	109
2.5.3. A terrorizmus definiálható	110
2.5.3.1. Négyelemes definíciók	110
2.5.3.2. Célok és hatások kiteljesedése a terrorizmusfogalomban	115
2.5.3.3. Szegmens fogalmak – fogalmi szétaprózódás	116
2.5.3.4. Magyar társadalmi(tudomány) szektor fogalmak	124
2.5.3.5. Összegzés	127
2.6. Fejezet összefoglalása	132
3. A TERRORIZMUS VERTIKÁLIS MEGKÖZELÍTÉSE	135
3.1. A globális szint – Egyesült Nemzetek Szervezete	135
3.1.1. Nemzetközi Egyezmények	140
3.1.2. Közgyűlési határozatok	141

3.1.3. Biztonsági Tanács	142
3.1.4. Nemzetközi bírászkodás	144
3.1.5. Összegzés	146
3.2. A regionális szint	149
3.2.1. Afrikai Unió	151
3.2.2. Amerikai Államok Szervezete	152
3.2.3. Arab Államok Ligája	154
3.2.4. Dél-ázsiai Szövetség a Regionális Együtműködésért	155
3.2.5. Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége	157
3.2.6. Európa Tanács	158
3.2.7. Európai Biztonsági és Együtműködési Szervezet	160
3.2.8. Európai Unió	162
3.2.8.1. Rövid történeti áttekintés	162
3.2.8.2. Terrorizmus napjainkban az Európai Unióban	166
3.2.8.3. Az Európai Unió terrorizmus szabályozása	169
3.2.8.4. Egyes tagállami szabályozások	184
3.2.9. Iszlám Konferencia Szervezete	188
3.2.10. Shanghaji Együtműködési Szervezet	189
3.2.11. Összegzés	192
3.3. A nemzetállami szint	193
3.4. Fejezet összefoglalása	196
4. KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE	198
4.1. Hipotézisek vizsgálata és összefoglalás	198
4.2. Új tudományos eredmények és azok felhasználhatósága	200
5. FELHASZNÁLT IRODALOM	205
5.1. Publikációk, tudományos munkák, tanulmányok	205
5.2. Nemzetközi egyezmények, normák, ajánlások és nyilvános anyagok	227
5.3. Nemzeti normák, jogszabályok, szervezetszabályozó egyéb jogi eszközök	235
5.3. Internetes források	238
A SZERZŐ TÉMÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE	244
MELLÉKLETEK	246

BEVEZETÉS

A latin *terrere* (megfélemlítés) szóból eredő terrorizmus előképei, gyökerei egészen az Ókorig nyúlnak vissza.¹ Mégis a mai értelemben vett terrorizmus elnevezés – a szó tartalmi jelentését a használata után sokkal később nyerte el – csak a francia forradalmat követően, a Maximilien de Robespierre által vezetett *regime de la terreur*² időszakában jelent meg, kezdetben még erkölcsi kategóriaként, erényként értelmezve. Maximilien de Robespierre szerint: „A terror nem más, mint gyors, szigorú és hajthatatlan igazságtétel, ezért tehát voltaképpen az erény megnyilvánulása...az erény, amely nélkül a terror végzetessé válik, s a terror, amely nélkül az erény telhetetlen”.

A terrorizmus tömegessé válása a XX. század második felétől tapasztalható és az ma és a jövőben³ – köszönhetően a telekommunikációs és technológiai eszközök fejlődésének – a globális, regionális, nemzeti és humán biztonságot veszélyeztető egyik legnagyobb veszélyforrás marad és lesz.

A terrorizmus jelentős tartalmi és értelmezési változáson ment keresztül különösen 2001. szeptember 11-e óta. Már nem csak magát az emberek, államok félelmét jelenti valamely negatív, széles tömeget, infrastruktúrát érintő, az erőszakot eszközként és nem célként használó cselekménytől, hanem szervezeteket, „államokat” is tudunk hozzá kötni. Nem beszélve arról, hogy egyre több személy szerez közvetlen és közvetlen tapasztalást róla.⁴

Ilyen hosszú történelmi fejlődés után joggal feltételezhetnénk, hogy a terrorizmus fejlődésével, elterjedésével párhuzamosan a terrorizmus egységesen meghatározott és értelmezett fogalma meghatározásra került és egy kijegecesedett fogalmat találunk, ha a nemzetközi, regionális, vagy egyes nemzetállamok anyagi büntetőjogi egyezményeit, jogi aktusait fellapozzuk, vagy

---

¹Terrorizmus történetéről bővebben ld. többek között Andrew Sinclair (2003): *An Anatomy of Terror – A History of Terrorism*. London, Macmillan. 1-400.

²A francia forradalom Maximilien de Robespierre által vezetett *regime de la terreur* kapcsán Edmund Burke használta először a terrorizmus kifejezést a jelenség leírására az 1790. novemberében megjelent *Reflections on the Revolution in France, And on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to that Event*. In a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris című munkájában. 40.o.

³National Intelligence Council (2017): *Global Trends, Paradox of Progress, 2017 - National Intelligence Council 41-42., 223-236.o.* <https://www.dni.gov/files/documents/nic/GT-Full-Report.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

⁴A google keresőbe a „terrorism” (terrorizmus) szót beütve 0,36 másodperc alatt 609 000 000 találatot kapunk. https://www.google.com/search?q=terrorism&rlz=1C1GCEA_enHU1011HU1011&oq=terrorism&aqs=chrome..69i57j35i39j0i512l8.2562j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (A letöltés ideje: 2022. október 26.)

bármely tudományos kutatást megnézzünk. A tapasztalás az lesz, hogy ilyen területen sem találunk, noha arra nagyon nagy szükség volna.

Az igazságügyi hatóságok eljárásait, együttműködését és annak mértékét a hatályos jogszabályokban meghatározott terrorizmus fogalmakra alapítják és egységes fogalom hiányában az emiatt korlátozott. Az egységes fogalom megalkotását indokolja, hogy csak így lehet meghatározni, hogy mit is értünk alatta és világosan lássuk, hogy mely cselekményeket vonunk a büntető anyagi jogi szabályozás körébe. Milyen cselekmények, szervezetek, csoportok ellen kell a terrorizmus elleni stratégiát kidolgozni és milyen cselekmények ellen kell küzdeni, büntetőjogilag fellépni?

A kutatás ötletét az adta, hogy megvizsgáljam miért nincsen a terrorizmus a nemzetközi büntető anyagi jogban definiálva és arra lehetőség lenne-e? Amennyiben igen, akkor milyen módon és mértékben lehetne azt szabályozni? Mindehhez módszertanilag kiváló keretet biztosít a biztonsági tanulmányok területén Barry Buzan által megalkotott szektorelmélet⁵. A Buzan-i öt szektor lehetőséget teremt arra, hogy a terrorizmus értelmezését, fogalmi sokszínűségét a büntető anyagi jogon kívül további tudományágakban, tudományterületeken mutassam be. Szerkezetileg külön biztosítja, hogy a nemzetközi és egyes nemzetállami büntetőjogi szabályozásokat megvizsgáljam és a hipotézisben megfogalmazott szabályozási szintekre vonatkozó kérdéseket és előfelvetéseket adekvát módon igazoljam.

A terrorizmus definiálhatóságának kérdésénél a más szektorok, tudományágak terrorizmusértelmezései, fogalmai a nemzetközi büntető anyagi jogban a szabályozás szintjének és tartalmának meghatározásánál használhatók fel. Emiatt részletesen vizsgáltam ezeket, mert hozzájárulnak a terrorizmus, mint jelenség megértéséhez és ahhoz, hogy a büntető anyagi jogi szabályozás miért indokolt és milyen tényállási elemeket, elkövetési magatartásokat kell abban majd megjeleníteni. Az kutatásom szerkezete és módszere előzmény nélküli és újdonsága mellett kiváló lehetőséget biztosított arra is, hogy hazánkban a kevésbé, vagy egyáltalán nem ismert tudományos ismereteket, publikációkat megismertethessem.

---

⁵ A biztonsági tanulmányok keretein belül alkotta meg Barry Buzan a szektorelméletet, melyben a biztonság kérdéskörét az általa meghatározott öt szektorban (katonai, politikai, társadalmi, gazdasági és környezeti) vizsgálta.

A TÉMAVÁLASZTÁS AKTUALITÁSA ÉS INDOKOLÁSA

A terrorizmus az utolsó bő fél évszázadban költözött be mindennapjainkba és az először élő adásban világszerte közvetített 2001. szeptember 11-ei terrorista támadások óta vált a közbeszéd részévé. Az azóta eltelt időben pedig mind területileg, mind mértékét tekintve kiszélesedett a megjelenése és sajnos egyre inkább napi aktuális, empirikus problémává vált a világban.

Elég csak a 2004. március 11-ei madridi, a 2005. július 7-ei londoni terrorista támadásokra, majd az Iszlám Állam terrorista szervezet 2014. évi megjelenésére, működésére és utóbbi évekbeli visszaszorulására, valamint – talán részben a 2015. évtől felerősödő Európába történő bevándorlással összefüggésbe hozhatóan – a 2015. november 13-ai párizsi, a 2016. március 22-ei brüsszeli, a 2016. július 14-ei nizzai és a 2016. december 19-ei berlini újabb terrorista cselekményekre gondolni.

Ezek egyértelműen bebizonyították, hogy a nemzetközi terrorizmus ellen hatékonyabb nemzetközi, regionális és nemzeti büntetőjogi fellépésre van szükség az igazságügyi hatóságok és terrorizmussal foglalkozó nemzetbiztonsági és egyéb szervek közötti együttműködés mélyítésével és hatékonyabbá tételével.

Ennek egyik eszköze lehet a büntetőeljárások lefolytatása, melyekhez azonban világosan, egyértelműen kell meghatározni a terrorizmust, mint büntetendő cselekményt az egyes nemzetközi és nemzeti anyagi jogi büntetőjogban, mert enélkül nemzeti büntetőeljárások lefolytatása vagy nemzetközi bűnügyi együttműködés kizárt, illetve nagyon korlátozott mértékű lehet csak. A kérdés, hogy milyen szinten, módon és mértékben hozható létre ezen egységes terrorizmus fogalom, vagy meghatározásának mi az akadálya?

A disszertáció erre keresi a választ, miközben a disszertáció írásának időpontjára figyelemmel külön, a szükséges mértékben foglalkozom a COVID-19 világjárvánnyal, mely a terrorizmust, terrorista szervezetek működését is érintette. A világjárványhoz a terrorista szervezetek gyorsan adaptálódtak és emiatt a terrorizmus megjelenési formáiban, elkövetési módszereiben újabb elemek jelentek meg.

A kutatásomat 2017. év végén kezdtem meg és a disszertációban a 2022. július 30. napja előtt közzétett és megjelent adatok, források kerültek feldolgozásra. Az azóta eltelt időszakban a kutatás tárgya szempontjából jelentős terrorizmussal kapcsolatos nemzetközi egyezmény, szerződés nem született.

A kutatás természetesen személyes indítékot sem nélkülöz. Az igazszolgáltatásban eltöltött több, mint 20 év alatt a nemzetközi, európai büntetőjogi együttműködés dilemmáit észlelem a mindennapi munkám során. Gyakran tapasztalom, hogy a jogi szabályozás hiánya, korlátozott volta, vagy az eltérő fogalomhasználat, értelmezés milyen gyakran az együttműködés gátjává válik, illetve adott esetben nemzeti eljárás esetén a büntető anyagi jogi norma hiányosságaira derül fény és a probléma megoldásra vár.

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Jelenleg a hazai, regionális és nemzetközi büntető anyagi jogi szabályozásban nincsen egységesen definiálva és értelmezve a terrorizmus annak ellenére, hogy számtalan büntető anyagi jogszabály, egyezmény, jogi aktus foglalkozik a terrorizmussal és annak egyes részterületeivel, de egységes fogalom sem a büntető anyagi jogban, sem az egyes tudományterületeken és a disszertációban vizsgált szektorokban sincsen.

A rendészeti szervek munkájában a terrorizmus egyrészt új ismeretek, képességek, készségek kifejlesztését igényelte, másrészt a terrorista cselekmények elkövetésének megelőzése, felderítése és nyomozása új kihívások elé állította az igazságügyi hatóságokat.

Miért szükséges az egységes büntető anyagi jogi fogalom megalkotása, illetve annak vizsgálata? Az létrehozható-e és milyen körben, ha a terrorizmussal kapcsolatos jogi aktusok és a tudomány annak megalkotásával eddig sikertelen maradt?

Az egységes és egységesen értelmezett fogalom hiánya számos – jelen esetben a teljes körű felsorolástól eltekintek – problémát vett fel a büntető anyagi jog alkalmazása és a büntetőeljárások során:

- Nincs egységes nemzetközi, regionális, legtöbb esetben nemzetállami büntető anyagi jogi fogalom, mely mintául szolgálhatna az egységes fogalom megalkotására.
- A jogi aktusokban meghatározott különféle fogalmak közötti válogatás lehetősége adott és ez kihat a büntetőeljárások lefolytatására és annak helyére.
- A határon átnyúló terrorista cselekmények és terrorizmus elleni küzdelem során az együttműködés, közös eljárás még két ország esetében sem lehetséges, vagy nehézkes.
- Részmegoldásként terrorcselekmények, egyes terrorizmushoz kapcsolódó cselekmények jogi szabályozása és azok elleni fellépésre van csak lehetőség.
- Szubjektivitás nincsen kizárva a meglévő fogalmak értelmezésénél vagy egyes terrorizmus fogalmakat akár eszközként is használhatnak az egyes szektorok saját céljuk elérése érdekében.

- A nemzetállami szuverenitás és szupranacionalitás „harca” figyelhető meg a jogi szabályozás során.

- Adott állam társadalmi és politikai berendezkedése befolyásolja a fogalom meghatározását, vagy ilyen fogalmat tartalmazó egyezmény ratifikálását.

- Adott állam, társadalom érintettsége határozza meg a szabályozás szükségességét és annak elfogadását („befogadókészség-befogadóképesség”).

-Az állami terrorizmus szabályozásának problémája és az elleni fellépés lehetősége.

- Az emberi jogok, mint a jogi szabályozás korlátja vagy határa, mind az áldozat, a támadott állam, a nemzetközi szervezet és mind a terrorista oldalán.

A fogalom hiányának következményeit jól illusztrálják az alábbi példák:

A hazai jogi szabályozást tekintve elsődlegesen a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezéseit kell szemügyre venni, melyben rögtön feltűnik, hogy a törvény XXX. fejezete, közbiztonság elleni bűncselekmények cím (314-319.§) alatt a terrorizmus fogalmát egyáltalán nem definiálja. Helyette – az Európai Unió (EU - European Union) egyik irányelvét alapul véve, azt majdnem szó szerint lefordítva – terrorcselekményt, terrorista csoportban való részvételt vagy abban való elkövetést rendel büntetni. A szabályozás számos, egymást teljesen át nem fedő és túlzottan széttagolt fogalommal dolgozik anélkül, hogy a terrorizmust definiálná, az egyes, azzal kapcsolatos fogalmakat kellően tagolná, illetve a terrorista cselekményektől elválasztaná a terrorcselekményeket.

A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvényben a válsághelyzet alatt a büntető törvénykönyvben írt terrorcselekményt is érteni kell (2.§ 10. pont), ugyanakkor a terrorizmust a jogszabály már nem vonja a szabályozás alá és kérdés, hogy adott esetben egy terrorcselekmény is elegendő-e a válsághelyzet megállapítására.

A Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között az ismert vagy feltételezett terroristák kiszűrésére szolgáló információk cseréjéről szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2008. évi XXXV. törvény I. cikk 6. pontja szerint

feltételezett terroristák azon személyek, akik megalapozottan gyanúsíthatóak azzal, hogy terrorcselekményben vagy terrorizmussal összefüggő cselekményben, vagy azok előkészületében, vagy azok támogatásában, illetőleg azokkal kapcsolatos cselekményben részt vettek vagy részt vesznek. De mik lehetnek a terrorizmussal összefüggő cselekmények terrorizmus fogalom hiányában? Ki lehet feltételezett terrorista és esetében a büntetőjogi jogelvek érvényesülnek-e (pl. a gyanúsítható személynél a büntetőeljárás törvényben előírt megalapozott gyanú megléte kell-e?).

A fogalmi sokrétűség és egységesség hiánya a regionális és globális szinten is tetten érhető. Említésre méltó, hogy az Európai Unió Működéséről Szóló Egységes Szerkezetbe foglalt Szerződés (TEFU)⁶ 222. cikkében írt, ún. szolidaritási klauzula egyaránt említ terrortámadást, terrorista fenyegetést, anélkül, hogy azokat definiálná.

A jogalkotási hatáskör megállapításánál a TEFU (83.cikk) terrorizmust említ, mint bűncselekményi területet, ennek ellenére a terrorizmussal kapcsolatos jogi aktusokban sem határozza meg magát a terrorizmust, kizárólag büntetendőségi kötelezettséget ír elő meghatározott terrorista- és terrorcselekmények esetére.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ – United Nations) eddigi terrorizmussal kapcsolatos egyezményei szintén nem definiálták sem a terrorizmus, sem a terrorcselekmények egységes fogalmát, csupán egyes terrorista jellegű cselekmények büntetésének kötelezettségét írták elő.

A terrorizmussal kapcsolatos definícióknál az értelmezés tovább bonyolódik, mert a legtöbb regionális és globális egyezmény a nemzetközi terrorizmussal foglalkozik, de az állami terrorizmussal egyáltalán nem, vagy csak igen szűk körben. A nemzetközi terrorizmusmeghatározás félrevezethető lehet, mert a nemzeti, vagy hazai terrorizmus (domestic terrorism) is annak részét képezheti.

Az állami terrorizmus szabályozásának újragondolása felvetődik. Annak ellenére, hogy a tudományban és a jogirodalomban az állam által elkövetett terrorizmust elsősorban az emberiség elleni és háborús bűncselekmények közé sorolják. Ez a besorolás nem veszi teljes

---

⁶Az Európai Unió Működéséről Szóló Egységes Szerkezetbe foglalt Szerződés (TEFU); Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 55. évf., 2012. 10. 26., C 326/47-C-326/390. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2012:326:FULL&from=HU> (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

mértékben figyelembe az állam által finanszírozott vagy támogatott terrorizmust, illetve azt, hogy az állam és képviselője is el tud követni terrorista cselekményeket.

Az alapkutatáshoz kapcsolódóan kell kiemelni a kutatás kapcsolódását a rendészettudománnyal és rendőri, terrorizmussal foglalkozó más szervekkel. A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1.§ (1) bekezdése a rendőrség feladatává teszi többek között a terrorizmus elleni küzdelmet anélkül, hogy a terrorizmust definiálná. Nyilvánvaló, hogy a rendészeti tevékenység, csak jogilag részletesen szabályozott és meghatározott definíciók alapján működhet, enélkül a rendőrség sem tud (jogszerűen) eljárni. Ez is indokolja az egységes terrorizmusmeghatározást.

A nemzetközi büntetőjogot és az azon alapuló együttműködést ma már önállósult, sajátos elvek és szabályok mentén felépített rendszer jellemzi, melynek egyik központi célja a nemzetközi terrorizmus elleni fellépés egy olyan világban, ahol a nemzetállami szuverenitás és szupranacionális érdekek, az azok alapján megfogalmazott büntető anyagi jogi normák állandó mozgásban és két érdek harcának középpontjában vannak.

A nemzetközi és a regionális büntetőjogi együttműködésben való részvétel nem csak az adott állam politikai berendezkedésétől és aktuális céljától, önkéntességétől függ, hanem feltételes a tekintetben, hogy az együttműködésben addig vesz részt, míg annak célja, hatékonysága és eredményessége az adott állam érdekét szolgálja és amíg ezek ellensúlyozzák a saját önállóságának feladását, az ún. szuverenitás deficitet.

A cél nem lehet más a regionális és globális szinteken, mint a legnagyobb közös nevező megtalálásával minden résztvevő állam számára elfogadható minimum normarendszer megalkotása. A normák önkéntelenül is beépülnek a nemzeti jogalkotásba, jogalkalmazásba, így elsődleges kérdés a büntető joghatóság megalapozása – köztük a területi-személyi-tárgyi hatály, a közös fellépés alapját képező bűncselekmények körének és tartalmának meghatározása –, mely állami joghatóság részbeni feladása elsőként csak kivételes és szűk körű lehet, és a létrehozott normarendszer eredményessége, hatékonysága és az államok azonos érdekei lehetnek az alapjai a bővítésnek, bővülésnek, illetve az államok büntetőjogi hatalma érvényesítésének ellensúlyát, korlátját az emberi jogok képezik.

Önmagában azonban a minimum vagy egységes büntető anyagi jogi fogalommeghatározás csak a büntethetőséghez elegendő és egyáltalán nem garantálja az eljárások és alkalmazott szankciók

egységességét. Az már egy másik kutatás témája lehetne, hogy a büntető anyagi jog mellé egységes eljárásjogi és végrehajtó, szervezeti rendszer harmonizációja, egységesítése megoldható-e?

Az eddigi reaktív jogalkotás a terrorizmussal kapcsolatban az egy-egy új megjelenési formára próbál választ adni (pl. terrorizmus finanszírozása). Az egységes fogalom részben szükségtelenné tenné a reaktív jogalkotást és a jogrendszerekben stabilitást eredményezhetne (pl. elég egy nemzetközi egyezményt elfogadni és nem kell az új és új egyezményeknél a ratifikálási eljárásokat újra lefolytatni, mely annak kizárását is lehetővé teszi, hogy az államok egyes egyezményeket ratifikálnak, míg másokat nem).

A disszertáció az egységes fogalomalkotás lehetőségét, módját, terjedelmét és szabályozási korlátait vizsgálja külön módszertan és megközelítés alapján.

KUTATÁSI HIPOTÉZISEK

1.) Lehetséges-e a terrorizmus büntető anyagi jogi fogalmának egységes meghatározása globális, azaz az Egyesült Nemzetek Szervezetének szintjén?

Hipotézis: Globális szinten a büntető anyagi jogi fogalom megalkotható, de az Egyesült Nemzetek Szervezetének államai nem foglalnék kötelező jogi erővel bíró jogi aktusba, vagy azt számos állam nem ratifikálná.

2.) Lehetséges-e a terrorizmus büntető anyagi jogi fogalmának egységes meghatározása regionális szinten (pl. Európai Unió, Shanghaji Együtműködés, Afrikai Unió)?

Hipotézis 2: Regionális szinten megalkotható a terrorizmus egységes büntető anyagi jogi fogalma és az jogi aktusban jelenhetne meg.

3.) A fentiek hiányában a magyar anyagi büntetőjogi fogalom szabályozását hogyan lehetne újraszabályozni?

Hipotézis: Egy új szabályozás, akár modell értékű is lehetne az 1.) és 2.) kérdéskörben vizsgált szervezetek, vagy más nemzetállamok számára.

A hipotézisek vizsgálata és kutatási eredmények alapján az válhat bizonyítottá, hogy az egységes büntető anyagi jogi terrorizmusfogalom megalkotása milyen szinten, módon és terjedelemben történhet meg.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

1.) A disszertáció legfontosabb célkitűzése, hogy a kutatási kérdések és hipotézisek mentén vizsgálja meg, hogy egységes büntető anyagi jogi terrorizmusfogalom létrehozható-e egyáltalán és ha igen, akkor milyen szabályozási szinten (nemzetállami, regionális, globális)?

2.) A terrorizmusnak nem csak a jogi szabályozásáról kívánok átfogó képet adni az interdiszciplináris kutatás során, de a más tudományterületeken felhalmozott eredmények számbavételével és elemzésével egyes fogalmi elemek, a szabályozási szintek és lehetséges módszerek, azok terjedelme is meghatározásra kerül.

A biztonsági tanulmányok oldaláról megközelítve újszerű keretbe kívánom foglalni a terrorizmust és annak hatásait, valamint jogi szabályozásának rendszerét.

3.) A cél egy egységes, mindenki által elfogadott, használható definíció megalkotása. Ennek hiányában legalább a nemzetközi büntető anyagi jogban, vagy az egyes szektorokban és társadalmi kutatásokban külön-külön, az adott területen elfogadott és alkalmazott fogalom megalkotása szükséges.

Olyan módszert kell kidolgozni, amely alkalmas arra, hogy az általa használt fogalomrendszerrel elérhető legyen az, hogy a különféle szektorokban használt fogalmakat az egyes, más szektorok azonosan értelmezzék. Ez lehetőséget teremt arra, hogy saját egységes szektorbeli fogalmakat megalkossanak, illetve a különféle használati minőséget egységes módon értelmezzék.

Ha egységes fogalom nem alkotható meg, akkor az új elmélet eredménye legalább az, hogy megfelelő metódus áll annak kidolgozására, azzal az egyes szektorok saját, egységes, szektorra érvényes fogalmat alkothatnak.

Ezeket a fogalmakat a módszerrel azonosan lehet minden szektorban értelmezni. Ez megteremti a szektorok közötti értelmezést, megértést, mintegy fordítási rendként, technikaként és a módszer bármely új esetben a terrorizmus adott szektorbeli, területi fogalmának megalkotását biztosítja.

A rendelkezésre álló adatforrások (joganyagok, jogi- és tudományos cikkek, könyvek) segítségével leíró, elemző és magyarázó kutatást végezni, mely során a jelen állapot felmérése, értelmezése, összevetése megvalósítható.

Általános céloom közt nem szerepel, hogy újabb, akár büntető anyagi jogi terrorizmusfogalmat alkossak meg a vizsgálat végén, sokkal inkább az, hogy új megközelítésben vizsgáljam meg a terrorizmus definiálásának nehézségét és az egységes értelmezésre, megközelítésre egy új utat mutassak a szektorelmélet felhasználásával.

A hipotéziseim vizsgálatának eredménye alapján feltárul minden olyan részlet, elem, mely egy jövőbeni egységes fogalommeghatározáshoz szükséges és annak lehetséges szintje, módja, terjedelme felvázolásra kerül.

4.) További általános cél, hogy az újféle megközelítéssel és az annak során felhasznált tudományos kutatási eredményekkel és jogi aktusokkal egy olyan adatbázist hozzak létre, mely bármikor bővíthető és bármilyen új kutatás, vagy jogi aktus abba könnyedén beilleszthető.

Ezzel egy olyan terrorizmus közös értelmezési „szótár” is létrehozásra kerül, mely az egyes szektorok, kutatások, jogi aktusok közös értelmezését, vagy azok egymással szembeni és általuk használt értelmezés alapján jobb, kölcsönös megértését teszik lehetővé és így az együttműködés, vagy eredmények átvételét, összemérését is biztosítják.

5.) Stratégiai cél, hogy a biztonsági tanulmányok szektorelméletét, mint rendszertani keretet felhasználva az egyes szektorok terrorizmus értelmezését, gondolkodását a terrorizmusról bemutassam és külön is vizsgáljam a terrorizmusfogalmaik elemeit azzal a céllal, hogy a büntető anyagi jogban a terrorizmus tényállásába mit kell definiálni és erre tekintettel a terrorizmus szabályozása milyen szinten valósulhat meg.

Szintén stratégiai cél, hogy az új vizsgálati módszer mellett a terrorizmust, annak értelmezését, vizsgálatát sajátosan új köntösben mutassam be és a meglévő kutatási eredmények felhasználásával magára a meghatározás nehézségére, de nem lehetetlenségére világítsak rá.

6.) Személyes cél, hogy a disszertációval újabb átfogó ismeretekkel bővítsem a tudományos kutatásokat és ezen a területen a kevésbé bő magyar nyelvű tudományos munkák számát és minőségét növeljem.

Röviden összefoglalva a disszertáció célja, hogy a Buzan-féle szektorelméletet alapul véve, interdiszciplinárisan közelítse meg a terrorizmus büntető anyagi jogi szabályozásának hipotézisben foglalt kérdéseit akként, hogy bemutassa a terrorizmus definiálásával kapcsolatos ismeretanyagot és azokat ötvözve a szektorok közötti fogalmi megértést lehetővé tegye, valamint az egyes szektorokból elemeket átvéve meghatározza a büntető anyagi jogi definíció lehetséges főbb elemeit és szabályozási szintjét.

A KUTATÁSI TÉMA TUDOMÁNYTANI BEHATÁROLÁSA

A kutatásom a Magyar Tudományos Akadémia tudományági besorolása alapján a IX. osztály, gazdaság és jogtudományok, állam- és jogtudomány területén több tudományágba – rendészettudomány (09 01 07), nemzetközi büntetőjog (09 01 22), európa jog (09 01 24) – sorolható be⁷ a kutatási terület interdiszciplináris és multidiszciplináris jellegéből, mert maga a terrorizmust számos tudományág kutatja, értelmezi és annak hatásai is több tudományágot érinthetnek (pl. pszichológia, történettudomány, gazdaságtan).

A multidiszciplináris jelleg miatt megkerülhetetlen volt, hogy a terrorizmusfogalmakat és értelmezésüket a többi tudományággal (pl. szociológia, filozófia, politológia), azok eredményeire, kutatásaira tekintettel együtt kutassam és azokat a doktori értekezés immanens részévé tegyem, mert a hipotézisek megválaszolásához érdemi segítséget adnak.

A vizsgálat korlátját a disszertáció terjedelmi korlátján túl a teljes ismeretanyag számbavételének kizártsága képezte, hiszen mind a vizsgált jelenség, a terrorizmus, mind annak tudományági vizsgálódása is állandóan fejlődik, bővül.

A tudományágak bevonását a biztonsági tanulmányok szektorelméletének keretébe vonva végeztem el. A katonai szektornál a hadtudomány, a biztonság, a politikai szektornál a politológia, a környezeti és gazdasági szektornál a gazdaságtan, míg a társadalmi szektornál a humán- és társadalomtudományok kerültek bevonásra.

A disszertáció tartalmára vonatkozóan azonban ki kell emelnem, hogy a politikai szektor vizsgálata a szektorelméleti megközelítés miatt megkerülhetetlen ugyan, de annál Bertalan Lászlóra utalva céлом a tárgyilagos tudományos elemzés, mely alapján ésszerű dialógus folytatható le toleranciával.⁸

---

⁷Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanács Tudományági Nomenklátúra <https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809> (A letöltés ideje: 2022. október 18.)

⁸ Bertalan László (1991): „Több bölcsesség – kevesebb düh” Bibó Emlékkönyv II. kiadás, Budapest, Századvég Kiadó. 93-106.o.

Ezek összességében segítséget nyújtottak abban, hogy a definiálandó fogalom tartalmát minél több szempontból értelmezhessem és megismerhessem, így a hipotéziseimet kellően indokolva tudjam megválaszolni.

A katonai szektorban elsősorban a terrorizmust, mint katonai támadást, az ellene való katonai erő alkalmazását vizsgáltam. A politikai szektor segített például a jogalkotási és jogértelmezési, a szekurizációs folyamat még jobb megismerésében. A gazdasági és környezeti szektor – melyek saját terrorizmusfogalmat nem használnak – a terrorizmus hatásainak elemzésében nyújtott segítséget. A társadalmi szektor tudományos kutatásai pedig a terrorizmus jogi, szociológiai, pszichológiai és egyéb tudományok terén való jobb megismerését szolgálták.

A vizsgálat horizontális (említett öt szektor) és vertikális (globális, regionális szervek és államok) felosztása a hipotézisek egzakt megválaszolásában segítettek.

A kutatás tárgyának kiterjesztett vizsgálata megerősítette, hogy a terrorizmus minden szektorra vagy legalább szektoron belüli egységes definiálására és értelmezésére szükség van és a nemzetközi büntető anyagi jogban az egyes vertikális szinteken milyen módon és terjedelemben határozható meg annak tartalma és igazán az egységes fogalomalkotásnak mik lehetnek a korlátai, hátráltató tényezői.

A tudományágak ilyen módon történő felhasználása lehetőséget adott arra is, hogy rávilágítsak azon legfőbb kutatási problémára, hogy egységes definíció hiányában a kutatások összemérhetősége, vizsgálata, eredményei és azok felhasználhatósága is korlátozott lesz. De a terrorizmussal foglalkozó bármely kutatásra szükség van, mert a terrorizmus, mint változó jelenség vizsgálata azt szükségessé teszi és a jelenség eddigi fejlődéstörténete azt mutatja, hogy még sokáig lesz terrorizmus és az ellen az egyes szektorokban sokáig kell még fellépni, illetve azzal foglalkozni.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

Az alapkutatás tárgya éppen egy definíció megalkotására vonatkozó hipotézis, ezért a vizsgálatnál nincsen olyan terrorizmusdefiníció, melyet alkalmaztam volna. A disszertáció célja sem egy újabb terrorizmusfogalom megalkotása. A vizsgálódásnál keresztmetszeti vizsgálatot végeztem és kvalitatív módszert alkalmaztam.

A disszertáció célja és módszertana, hogy megvizsgálja a Buzán-féle szektorális felosztást követve az egyes szektorokban meglévő terrorizmusfogalom meghatározásokat – különösen a társadalmi szektorra fókuszálva – annak érdekében, hogy meghatározza azon elemeket, melyek a terrorizmus esszenciáját alkotják.

Mindezt annak érdekében, hogy következtetést tudjak levonni arra nézve, hogy egységes terrorizmusfogalom megalkotható-e és milyen tartalommal? Valamint van-e olyan fogalom, melyet a büntető anyagi jog át tud venni a terrorizmusszabályozásnál? Vagy ennek hiányában a büntető anyagi jognak saját fogalmat kell alkotnia és ezen fogalomnak milyen főbb elemeket kell tartalmaznia a vizsgált szektorok, tudományterületi fogalmak alapján is.

Kutatásom során többféle módszert használtam fel a kutatás tárgyának megismerésére. A megismerés keretét a biztonsági tanulmányok Buzan-i szektorelmélete adta és az került az egyes szektorokat követve horizontálisan és az egyes büntető anyagi jogi definíciókat meghatározó szervezetek, nemzetállamok szerint vertikálisan felosztásra. Ebben a keretben kerül külön vizsgálatra az állami terrorizmus és az emberi jogok.

A vertikális felosztásnál az ismertett nemzetállami szabályozások kiválasztásának legfontosabb szempontja az volt, hogy kontinensenként legalább egy-egy nemzetállami szabályozás bemutatásra kerüljön a terrorizmusszabályozás különbözőségének érzékeltetése miatt. A disszertációban a többi nemzetállami szabályozás fellelhetősége megjelölésre került.

A vertikális felosztásnál a szintek lefelé bővíthetők. A negyedik szint a helyi szint az adott nemzetállam közigazgatási berendezkedésétől függően lehet regionális, megyei, járási, települési szint, ahol a terrorizmussal kapcsolatos jogalkotás nem jellemző, inkább a jogszabályok végrehajtása és jogalkalmazás van. Az ötödik szint az egyéni (állampolgár, lakos) szint, ahol a kérdés, hogy mit tart adott személy terrorizmusnak, a terrorizmussal kapcsolatos

jogszabályokat mennyire ismeri, tartja be, fogadja el, támogatja vagy hajtja végre, illetve mi befolyásolja az egyént a terrorizmus elkövetésében, terrorista szervezethez való csatlakozásban.

A kutatás tárgyát képező hipotézisekre tekintettel ezek külön-külön vizsgálatát nem végeztem el, de az egyes fejezetekben, alfejezetekben több esetben vizsgálom azokat, akár az emberi jogok, akár pszichológiai vagy más oldalról.

Általános célként a terrorizmus definiálhatósági problémájának újszerű megközelítését, a szektorokban meglévő fogalmak összevetését, értelmezését határoztam meg azzal, hogy a biztonsági tanulmányok szerinti módszertani felosztás mellett elsőként magát a terrorizmust, mint jelenséget mutatom be tipológiája, fejlődéstörténete és jellemzői alapján. A tipológia és a terrorizmusnak, mint jelenségnek e körben való megismerése azért fontos, mert segítséget nyújt ahhoz, hogy mit és hogyan akarunk definiálni és az egyes fogalmi elemek kiválasztásához és meghatározásához elengedhetetlen.

A kutatásnál alkalmazott többféle módszer között megtalálható még a dialektikus módszer (különböző terrorizmusfogalmak, jogi meghatározások elemzése), a történeti módszer (a terrorizmus rövid történeti bemutatása, múltja és jelene) és az összehasonlító módszer (egy-egy jogi aktusok összehasonlítása).

Elméleti keretként alkalmazásra került a pozitivisták megközelítés és multidiszciplináris szemlélet. Az alapkutatásban a leíró, elemző és magyarázó módszer a vizsgált anyagok értelmezését, bemutatását szolgálta. Az indukció és dedukció módszerei a fogalommeghatározás módjának és a megalkotott fogalmak alkalmazhatóságának ellenőrzésekor, értelmezésekor került felhasználásra.

A vizsgálathoz szükséges adatforrásokat, tudományos munkákat, publikációkat alapvetően az egyetem által hozzáférhetővé tett adatbázisokból, illetve könyvtárakból, vagy interneten elérhető szabad anyagokból szereztem be. A megvizsgált publikációkat aszerint választottam ki, hogy azok az adott terület lényeges elemének bemutatására mennyire alkalmasak, továbbá más kutatásokkal mennyire ütköztethetőek.

További cél volt, hogy minél több ország és tudományág publikációját felhasználjam annak érdekében, hogy a kutatás tárgyán kívül a terrorizmussal kapcsolatos és hazánkban nem ismert kutatási eredményeket is bemutassam.

A releváns szakirodalom és adatbázisok forráskutatása és kiválasztása után, azokat rendszereztem a módszertani keretbe, majd elemeztem, értékeltem, szükséges mértékben összehasonlítottam és (vég)következtetéseket vontam le. A disszertáció megírása során felhasználtam a kutatási időszakban a kutatási részeredményeket tartalmazó publikációimat és tudományos konferenciákon megtartott előadásaimban elhangzottakat.

Ahogy a vizsgálat tárgya, a terrorizmus is állandóan fejlődik, úgy az azt vizsgáló tudománynak lépést kell tartania a fejlődéssel, készen állva a megújulásra, új kérdések feltevésére új vizsgálati módszerek, megközelítések alkalmazásával. Mindez szükségessé teszi a terrorizmuskutatásban a „tudományos forradalmakat” annyiban, hogy új kérdéseket fogalmazzunk meg és új nézőpontból közelítünk az igazsághoz⁹ azzal, hogy ezek nem teszik használhatatlanná az előtte összegyűjtött tudományos ismereteket, hanem azokra épülnek.¹⁰

A doktori értekezésben az új megközelítési mód és új kérdésfeltevés abban nyilvánul meg, hogy a terrorizmusfogalom vizsgálatát és a hipotézisben feltett kérdések megválaszolását nem kizárólag a büntető anyagi jog keretén belül vizsgálom, hanem új módszerrel (szektorelmélet) és interdiszciplináris módon (biztonsági tanulmányok, társadalomtudományok stb.) közelítem meg a terrorizmus egységes fogalmának keresését. Új kérdésként felteszem, hogyha egységes fogalom minden szektorra nem adható, akkor az adott szektorban lehet egységes értelmezést és a szektorok között közös értelmezést vagy egymás fogalmát megértő értelmezést létrehozni?

---

⁹Andorka Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Szerk.: Spéter Zsolt. Budapest, Ozirisz Kiadó. 34.o.

¹⁰Thomas Kuhn (1984): A tudományos forradalmak szerkezete. Budapest, Gondolat Kiadó

1.FOGALMI, ELMÉLETI ALAPOK

1.1. Miért kell a terrorizmus egységes (büntető anyagi jogi) fogalma és miért nehéz annak megalkotása

A bevezetésben láthattuk, hogy az említett szektorok egységes terrorizmusfogalom hiányában működnek, de különféle, olykor több terrorizmusfogalmat is használnak egyszerre, melyek között sok, a terrorizmus egyes fajtáját meghatározó fogalom. Adódik a kérdés, hogy akkor miért kell a terrorizmus egységes (büntető anyagi jogi) fogalma és miért nehéz annak megalkotása?

Az első kérdés a bevezetésben részben már megválaszolásra került. További érvként hozható fel, hogy „a terrorizmusnál az erőszak nem cél, hanem eszköz, ezért azt büntetőjogilag szabályozni kell”¹¹. Alex P. Schmid szerint a büntetőjogi szabályozást indokolja, hogy a terrorizmus bűncselekmény, mert az, erőszakkal és politikai okból elkövetet törvényellenes vagy illegitim cselekmény, mely a háborús bűncselekmények békebeli megfelelője.¹²

A második kérdés megválaszolásánál felmerül Bryan Jenkins 1980-as állításának igaza – a legtöbb terrorizmusfogalmat kereső kezd elveszni a „Terrorizmus Bermuda Háromszögében”¹³ – utalva arra, hogy az egységes fogalom megalkotása sikertelen és inkább csak a fogalmak tobzódásához vezetett. Noelle Quénivetnél a fogalomalkotás kilátástalansága „végtelen történetként (neverending story) jelenik meg.”¹⁴ Dr. Ben Saul szerint kevés szó létezik, mely ilyen mértékben pontatlan, szubjektív és politikai viták tárgya, mint a terrorizmus.¹⁵

A fogalomalkotás nehézségeinek néhány oka:

---

¹¹Murányi József Ignác (2021): A terror árnyékában. Magyar Rendészet, 21. évf. 3. szám 172.o.

¹²Alex P. Schmid (2004a): Frameworks for conceptualising terrorism. Terrorism and Political Violence, 16. évf. 2. szám 197., 201.o.

¹³Alex P. Schmid (2019): Revisiting the definition of terrorism problem, St. Andrews: CSTPV 25th Anniversary Symposium, 6-7 November 2019. 9.o.

¹⁴Noelle Quénivet (2005): The world after September 11: Has It Really Changed? The European Journal of International Law, 16. évf. 3. szám 562.o.

¹⁵Gyűrű Attila (2015): A terrorizmus fogalma a nemzetközi jogban. Themis 2015. június 113.o.

1)A terrorizmus komplex tevékenység és fogalma emiatt nehezen meghatározható. Egyrészt sokféle fajtája van, másrészt állandóan fejlődik és új területeken jelenik meg (pl. pár évtizede a kiberterrorizmus még nem létezett).

A komplex tevékenységet nehéz egy fogalomba belesűriteni, de „minél szélesebb a terrorizmus meghatározása, annál nehezebb ellene harcolni”¹⁶. Erre példa a romániai terrorizmus szabályozás, ahol a legfőbb probléma, hogy a törvényben nincsen a terrorizmus meghatározva és emiatt a szabályozás alkalmazása nehézkes.¹⁷ A komplexitás ellenére általános és nem különös definíció kell, mert előbbi nélkül a terrorizmus elleni harc nem lehet sikeres.¹⁸

2.) A már megalkotott terrorizmusfogalmak keveredése és össze-vissza használata figyelhető meg. Ahogy Kovács Vendel felvetette: „Ha valaki megöl egy embert, az emberölés. Ha ugyanezt politikai indítékkal teszi, az politikai gyilkosság. És mikor terrorizmus? Ha többen teszik? Ha még többen, akkor szabadságharc? Ha százezrek teszik, akkor háború? Vajon hol a határ az egyes kategóriák között?”¹⁹.

a) Sokan a terrort és terrorizmust szinonimaként vagy rosszul értelmezve használják. Jóllehet a kettő fogalom – többek között – céljaiban és célpontjaiban lényegesen eltér.

Edwin R. Micewski szerint²⁰ a terror (hatalom által megfélemlítésre használt erőszak) és terrorizmus (terror módszerének és gyakorlatának alkalmazása) megkülönböztetése fontos. Mégis a két fogalmat rosszul értelmezi. Terrornak minősül az iskolai lövöldözés, melynél nincsen hatalom, továbbá tisztázatlan fogalom, hogy mi minősül a terror módszerének és gyakorlatának.

Terrort bármely személy képes elkövetni. A terrorizmushoz azonban meghatározott szervezettség, motívum és ismétlődő jelleg kell. A terrornál nem politikai, sokkal inkább egyéni öncél van (pl. iskolai lövöldözés). A terrorizmus meghatározott politikai célért való küzdés és

---

¹⁶Alex P. Schmid (2019) l.o.

¹⁷Cosmin-Marius Grozav (2018): Terrorism and neoterrorism. The Romanian Approach. Land Forces Academy Review, 23. évf. 4. szám 244-249.o.

¹⁸Anne Falvey (1986): Legislative Responses to International Terrorism: International and National Efforts to Deter and Punish Terrorists. Boston College International and Comparative Law Review, 9. évf. 2. szám 323-324.o.

¹⁹Kovács Vendel (1989): Gondolatok a terrorizmusról. Belügyi szemle. 27. évf. 9. szám 62.o.

²⁰Brig. Gen. Edwin R. Micewski (2005): Terror and Terrorism: A History of Ideas and Philosophical Ethical Reflections. Strategic Insights, 4. évf. 8 szám 2.o.

annak érdekében, általában szervezet érdekében vagy nevében történik az elkövetés. Szintén különbség, hogy a terrornál hiányzik azon pszichés elem, hogy másokban félelmet keltsen és a közvetett célpontok nem elsődlegesek.

b) A terrorizmust, mint a politikai erőszak egyik formáját számtalan esetben szabadság- (erről részletesebben alább) vagy gerillaharcként fogják fel és emiatt háborús bűncselekményként értelmezik.

Háborús bűnös nem lehet terrorista, mert nem harcos és nem a háború szabályai vonatkoznak rá. Ha elfogadom, hogy békeidőben háborús bűnököt követnek el, akkor meg kizárom a katonaság elleni terrorista cselekményeket és háborús bűncselekményként értékelem a háború nélküli cselekményeket.

Ariel Merari szerint²¹ a gerilla és a terrorista között az egyik legnagyobb különbség, hogy előbbi minden esetben az adott terület feletti ellenőrzést kívánja elérni, míg utóbbi általában nem. Véleményem szerint e körben kivételként kell kezelni a nemzeti lelkiületű vagy vallási terrorizmus egyes eseteit.

A gerillahadviselés és a kommandó hadviselés az nem lehet része a terrorizmus definíciójának, azt nem tartalmazhatja. Egyik sem tartalmaz több terrort, illetve több terrorista cselekményt, mint amit egy háborúban elkövetnek.

A terrorizmus egy olyan jelenség, amely a tömeges terrort fogja inspirálni. A terrorizmus ugyanakkor nem egyenlő a terrort eredményező magatartással, hiszen, ha ezt elfogadjuk, akkor az összes hadviselés és összes háború terrorizmusnak is minősülhet.²²

Carlos Marighela a braziliai városi gerillaháború öt elvét fogalmazta meg:

1. A terrorcselekménynek a közösségre kell hatnia.
2. Az áldozatoknak szimbolikusnak kell lennie.
3. A média bemutatja a terrorizmus erőszakát.
4. A média manipulálható, aktivizálható és irányítható.

---

²¹Ariel Merari (1993): Terrorism as a strategy of insurgency. *Terrorism and Political Violence*, 5. évf. 4. szám 224.o.

²²Jenny Teichman (2009): How to define terrorism. *Philosoph* 64. évf. 250. szám 511.o.

5. A kormányzat hátrányban van, mert vagy cenzúrát vezet be vagy a terrorizmus használja a médiát.

Carlos Marighela keverve használja a terror és terrorizmus fogalmakat és mindezt háborús időszakra ülteti át.²³

c) Akad olyan vélemény, hogy a terrorizmus a szervezett bűnözéshez hasonlóan kriminológiai fogalom és emiatt a büntetőjogban nem definiálható. Megjegyzem, hogy a kriminológiában sem sikerült eddig egységes terrorizmusfogalmat megalkotni.

A terrorizmusnál megtaláljuk a szervezett bűnözésre jellemző elemeket (pl. illegális fegyver-, kábítószerkereskedelem), de mind céljaiban, ideológiájában, vagy akár a média használatában eltér a két rendszer.²⁴ Továbbá a célpontok, áldozatok kiválasztása (terrorizmusnál van véletlenszerű) eltér. A szervezett bűnözés nem akarja az adott állam kormányát, kormányzati rendszerét megdönteni.²⁵ Közös elem, hogy mindkettő hálózati formában dolgozik és részben azonos módszereket alkalmaz (pl. emberrablás).²⁶

3) Nagyon sok esetben felmerül a terrorizmus vonatkozásában a fogalmak, terminológiák felülvizsgálatának szükségessége²⁷, de gyakorlati megvalósításuk nagyon nehéz, mert majd minden kutató más-más oldalról közelíti meg a terrorizmust.

Stella Margarite szerint a terrorizmus definiálása azért szükséges, mert ennek hiányában még a hazai szabályozásban és a terrorizmus elleni küzdelemben sérülhetnek az emberi jogok.²⁸

Anne Falvey szerint a terrorizmus elleni küzdelem teljességéhez kell a terrorizmus egységes meghatározása.²⁹

---

²³Carlos Marighela: Minimanual of the Urban Guerillas https://socialhistoryportal.org/sites/default/files/raf/0719730000_0.pdf (A letöltés ideje: 2021. szeptember 2.) 1-66.o.

²⁴Tálás Péter (2007): A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára. 2-4.o. <https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/904.pdf> (A letöltés ideje: 2022. július 1.)

²⁵Alex P. Schmid (2018): Revisiting the Relationship between International Terrorism and Transnational Organised Crime 22 Years Later. Hague, ICCT Research Paper 6-13.o.

²⁶Alex P. Schmid (2018) 5.o.

²⁷Tomolya János – Padányi József (2012): A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány, 22. évf. 3-4. szám 34.o.

²⁸Stella Margarite (2018): Defining International Terrorism to Protect Human Rights in the Context of Counterterrorism. Security and Human Rights 29. évf. 1-4. szám 173.o.

²⁹Anne Falvey (1986) 324.o.

4) A terrorizmusról összességében sok esetben nagyon keveset tudunk. Amint azt látni fogjuk, általában médiából értesül róla az ember és a politikai szektor, média fogalmát, narratíváját veszik át. A terrorizmussal – habár napjainkban valós fenyegetés és jelen van a mindennapi életben – az oktatás sem foglalkozik kellő mértékben más jelen lévő aktuális témákkal ellentétben (pl. környezetvédelem).

Tobias Ide a terrorizmusról való oktatást vizsgálta³⁰ 12 országban (pl. India, Spanyolország stb). A vizsgált tankönyvek közül az orosz könyvek 81%-a, a peruiak 77%-a, a kenyaiak 13%-a és a nigériaiak 9%-a foglalkozott terrorizmussal. A legtöbb oldalt a török tankönyvek (7,75 oldal) foglalkoztak vele és legkevesebbet Kína, Nigéria, Kenya, ahol csak egy-egy oldal volt. A vizsgált kínai tankönyvben az szerepelt, hogy „államunk minden terrorizmus formájának ellenáll”. Nigériában csak egy tankönyv foglalkozott vele és csak annyiban, hogy a súlyos bűncselekmények között megemlíti. Ezen két országban még a terrorizmust sem definiálják a könyvek.

A terrorizmus, mint komplex tevékenység, jelenség egységes fogalom meghatározása feloldaná a terror-terrorizmus keveredését, világosan el lehetne választani más tevékenységektől (szabadság-, gerillaharc) és büntetőjogi szabályozása a rendszertani helyét egyértelműsítene a kriminológiával szemben is. Habár az említettek szerint a terrorizmusról még mindig keveset tudunk, talán ez is misztériumként hozzájárul ahhoz, hogy mégis sokak számára vonzóvá váljon terroristává, terrorista szervezet tagjává válni.

1.2. A terrorista szervezethez való csatlakozás néhány oka

A terrorizmus és annak elemei évezredek³¹ óta számos megjelenési formával³² jelen van a történelemben³³ és az előrejelzések szerint még sokáig jelen lesz már csak azért, mert nőni fog az államok közötti és államon belüli konfliktusok száma, valamint a kormányzati ellenőrzés alatt nem álló területek nagysága is.³⁴

---

³⁰Tobias Ide (2020): Teaching terrorism, saving the state? Education and geopolitical imaginations of terrorism in 12 violently challenged states. *Political Geography*, 77. évf. 1. szám 1-10.o.

³¹Sean K. Anderson. – Stephen Sloan (2003): *Terrorism: Assassins to Zealots*. Scarecrow Press

³²Celeb Carr (2002): *The Lessons of Terror – A History of Warfare against Civilians*. New York, Random House.

³³A terrorizmus történetéről bővebben lásd Andrew Sinclair (2003).

³⁴National Intelligence Council (2017) 41-42.o.

Érdeemes megvizsgálni, hogy miért alakult ki a terrorizmus és miért csatlakoznak hozzá az emberek? A kettő kérdés egységes vizsgálata azért indokolt, mert a terrorizmus okai sok esetben az ahhoz való csatlakozás okai is egyben.³⁵ Jó példa erre az élelmiszerbiztonság hiánya adott államban vagy területen. Az éhezés megszüntetése lehet a terrorista szervezethez való csatlakozás oka. A terrorista szervezetek a tagjaikat élelmiszerrel látják el, továbbá az adott területen élő lakosság támogatását éppen azzal érik el, hogy részükre élelmiszert biztosítanak.³⁶

Az okok között szerepet játszanak továbbá a politikai, gazdasági, személyes, vallási és egyéb okok.³⁷ Ilyenek lehetnek a globalizáció, a liberális határnyitás, az információhoz való hozzáférés, a gyenge állam és intézményei, a gazdasági helyzet, a társadalmi és etnikai problémák, a munkanélküliség, az integritás és az oktatás alacsony szintje, ideológiai és vallási okok.³⁸

A terrorizmus, mint a politikai erőszak egyik formája értelemszerűen a politikai instabilitás esetén vagy a politikai hatalomért folytatott harc³⁹, politikai folyamatban való részvételi szándék során is megjelenik. Egy vizsgálat szerint, ha 1%-kal nő a politikai instabilitás, akkor 1,02%-kal nő a terrorista támadások száma.⁴⁰ Az államberendezkedés szintén kihat a terrorizmusra. Demokráciában csökken a terrorizmus kialakulásának veszélye.⁴¹

A gazdasági okok között szerepel az infláció, az alacsony GDP, az iskolázottság hiánya vagy alacsony volta, a magas munkanélküliség, az általános szegénység⁴², a korrupció, az alacsony

---

³⁵A disszertáció terjedelmi korlátja és az okok nagy száma miatt itt csak néhány okot említek meg, a motiváció megértése érdekében.

³⁶Adelaja Adesoji – Justin George – Takashi Miyahara (2019): Food insecurity and terrorism. *Applied Economic Perspectives and Policy*, 41. évf. 3. szám 478-479.o.

³⁷Wisdom Oghosa Iyekekpolo (2016): Boko Haram: understanding the context. *Third World Quarterly*, 37. évf. 12. szám 2211-2228.o.

³⁸Ekaterine Gakhokidze (2020): International terrorism: causes and challenges A Georgian Case Study. *Journal of Defense Resources Management*, 11. évf. 1. szám 67., 72., 74.o.

³⁹Akinola Ojojo (2013): Nigeria's Troubled North: Interrogating the Drivers of Public Support for Boko Haram. <http://icct.nl/download/file/ICCT-Olojo-Nigerias-Troubled-North-October-2013.pdf> (A letöltés ideje: 2020. október 28.) 1-18.o.

⁴⁰Mohammad Nurunnabi – Adma Sghaier (2018): Socioeconomic Determinants of Terrorism. *Digest of Middel East Studies*, 27. évf. 2. szám. 278.o.

⁴¹Peter Kurrild-Klitgaard – Mogens K. Justesen – Robert Klemmensen (2006): The political economy of freedom, democracy and transnational terrorism. *Public Choice*. 128. évf. 1-2. szám 289.o.

⁴²Mohammad Nurunnabi et al (2018) 279-284.o.

jövedelem.⁴³ Szerepet játszik még az egyéni szükséglet, a bosszú korábbi katonai műveletek miatt és a vallás védelme.⁴⁴

A terrorista szervezetekhez – amint az látni fogjuk a későbbiekben – szinte bárki csatlakozhat. Az egyéni radikalizálódás vagy lelki érzés bárkinél elérheti azt a szintet, hogy megfelelő motiváció esetén csatlakozzon. Igaz ez a vallási fanatikusokra éppúgy, mint a radikalizálódó fiatalokra, akik közül sokan az Iszlám Államhoz csatlakoztak harcosként vagy nőként házasságot kötöttek, gyermekeket szültek a szervezet katonáinak. Ezek a személyek sok esetben később kilépnek a szervezetből. Ennek oka lehet a kiábrándultság, vagy a szervezet működésének befejezése. Ilyenkor jön a társadalomba való visszailleszkedés, reintegráció problémája, mely során számos dologgal kell megküzdeni.

Egy indonéz vizsgálat szerint a terrorista cselekményekért elítéltek reintegrációja során nehézséget okozott, hogy a korábbi társak megvetésével, a munkakeresés nehézségével és a társadalmi előítéletekkel kellett megküzdeniük a volt terroristáknak.⁴⁵ További egyéni okok lehetnek az izoláció, marginalizáció érzése, trauma, megalázás, identitás keresése, figyelemfelhívás önmagára, erő sugárzása, amit a mögötte álló terrorista szervezet ad a személynek.⁴⁶

Az okok megszüntetésével a terrorizmus mértékét és előfordulását csökkenteni lehet. A szegénység és társadalmi igazságtalanság felszámolása, a politikai rendszerben való részvétel biztosítása, azon társadalmi környezet lebontása, mely az erőszakot szüli, faji, nemzeti, kulturális, ideológiai ellentmondások legyőzése, közvélemény formálása, a politikai életben az erőszak elutasítása lehetnek ennek az eszközei.⁴⁷

---

⁴³Muhammad Tahir – Munshi Naser Ibne Afzal – Muhammad Asim Afridi – Imraan Naseem – Bilal Bin Saeed (20219): Terrorism and its Determinants in the Sub-Saharan Africa Region: Some New Insights. African Development Review, 31. évf. 3.szám 401.o.

⁴⁴Anneli Botha – Mahdi Abdile (2019): Reality Versus Perception: Toward Understanding Boko Haram in Nigeria. Studies in Conflict & Terrorism, 42. évf. 5. szám 493-519.o.

⁴⁵Muhammad Syafiq (2019): Deradicalisation and Disengagement from Terrorism and Threat to Identity: An Analysis of Former Jihadist Prisoners' Accounts. Psychology and Developing Societies, 31. évf. 2. szám 227-251.o.

⁴⁶Nino Cerfolio (2020): Terrorism and the Psychoanalytic Origins. The Journal of Psychohistory, 47. évf. 4. szám 256-274.o.

⁴⁷Airat Tuhvatullin – Vitaly Ephteyn – Albina Imamutdinova (2018): The Causes of Political Violence and Terrorism on the Verge of the XX-XXI Centuries: The Basic Approaches. Journal of History Cultura and Art Research, 7. évf. 4. szám 200-201.o.

A terrorista szervezetek létszáma ezért állandóan változik az új tagokkal és kilépőkre tekintettel. De adódik a kérdés, hogy összességében a terrorizmust és terrorista szervezeteket milyen új módszerrel lehetne az egységes fogalom meghatározására tekintettel a legmegfelelőbb módon vizsgálni? A választ a biztonsági tanulmányok területén kell keresni.

1.3. Biztonsági tanulmányok

A biztonság szó a latin *securitas* szóból ered. Jelentése („cura”= aggodalom, félelem; „se”= nélkül) félelem vagy aggodalom nélküliség. Az van biztonságban, aki félelem és aggodalom nélkül él. Ez pedig egy érzés. Emiatt alapvetően a biztonság szubjektív és nem objektív kérdés. Ezt a terrorizmusra kivétíve megállapíthatjuk, hogy a terrorfenyegetettségél megkülönböztetünk objektív terrorfenyegetettséget (különböző terrorizmus adatbázisok alapján mérhető) és szubjektív terrorfenyegetettséget (amit ténylegesen érez adott állam lakossága, egyén). A kettő általában nem esik egybe. De minél közelebb vannak egymáshoz, annál inkább valós a fenyegetettség és a terrorizmus elleni fellépés annál indokoltabb.

A biztonsági tanulmányok az általános politikatudomány részként, interdiszciplináris tudomány, melybe beletartozik a politikatudomány, jogtudomány, hadtudomány mellett a történelem- és közgazdaságtudomány.⁴⁸ A biztonsági tanulmányok alapvetően az államok és rendszereinek, a társadalmak biztonságát vizsgálja. Ahogy később látni fogjuk a terrorizmus tipológiájánál a biztonság szintek (egyéni – helyi – nemzeti – regionális – globális) tagolhatók.

Heinz Gartner szerint a biztonság három oldalát kell védeni. A nemzeti biztonságot (területvédelem), a humán biztonságot (egyének védelme szegénységtől, járványtól, háborútól) és a globális biztonságot (olyan kihívásokra választ találni, mint a nemzetközi terrorizmus). Példaként említi, hogy míg az USA a nemzeti, addig az Európai Unió a humán és globális biztonság védelmére törekszik.

De bármelyik is a hangsúlyosabb Charles Kupchan szerint a multipoláris világban, ha nukleáris fegyverekről, terrorizmusról, háborúról-békéről, krízis helyzetek menedzseléséről, gazdasági

---

⁴⁸Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg Campus Kiadó 18-19.o.

válságról, szén-dioxid kibocsátásról van szó, akkor a gyakorlati együttműködés szükséges inkább, mint az ideológiai ujjal mutogatás és hajthatatlanság.⁴⁹

Karl Deutsch ezt azzal egészítette ki, hogy „a nemzetközi kapcsolatokba való bevezetés napjainkban az emberiség túlélésének művészetébe és tudományába való bevezetés”⁵⁰. Először a nemzeti biztonság került előtérbe a biztonsági tanulmányokban, azaz az állam védelme és a háborútól való mentesség. Az államok elgondolásában egy dolog közös: a biztonság, mint alapvető érték. Cél tehát a túlélés, a fennmaradás biztosítása, melynek eszköze a biztonságpolitika.⁵¹

John H. Herz volt az, aki ezt biztonsági dilemmaként értelmezte. A dilemma akkor alakul ki, ha egy állam fenyegetettnek érzi magát és emiatt növeli a fegyverkezését, mely miatt más államok is így reagálnak és az ún. biztonságkereső spirál miatt fegyverkezési verseny alakul ki, mely háborúhoz vezethet.⁵²

Stephen Way szerint a biztonság nem más, mint a katonai erőknek fenyegetése, használata és kontrollálásának tanulmánya.⁵³

Barry Buzan⁵⁴ elfogadta, hogy kezdetben a biztonság koncepciója alapvetően a háború és béke birtoklásának mellékkérdéseként merült fel. Véleménye szerint összességében a béke és hatalom/erő közötti áthidaló elem a biztonság, melyet nemzetközi síkon kell nézni és az egyén biztonságérzete is számít.⁵⁵

---

⁴⁹Heinz Gartner (2013): Where is Europe? Österreichisches Institut für Internationale Politik. 9., 13.o.https://www.oiiip.ac.at/cms/media/wp69_hg_end.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

⁵⁰Remek Éva (2017): Az EBESZ I. Világrend, biztonság, nemzetközi szervezetek, elméletek. Hadtudományi Szemle X. évf. 2. szám 127.o.

⁵¹ Remek Éva (2014): Mekkora a biztonságunk árnyéka globalizált világunkban? In: Nemzeti és Etnikai konfliktusok a Kárpát-medencében. Székesfehérvár, Kodolányi János Főiskola 67.o.

⁵²Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018) 15.o.

⁵³Vladimir Sulovic (2010): Meaning of Security and Theory of Securization. 2.o.

http://pdc.ceu.hu/archive/00006385/01/Security_Theory_Securitization.pdf (A letöltés ideje: 2021. február 5.)

⁵⁴Barry Buzan (1946-) a biztonsági tanulmányokban a szektorelmélet kidolgozója. Jelenleg a London School of Economics and Political Science Nemzetközi Kapcsolatok Tanszékének prof. emeritus egyetemi tanára.

⁵⁵Barry Buzan (1984): Peace, Power, and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations. Journal of Peace Research 21. évf. 2. szám 110-111.o.

A biztonság a félelemtől való szabadság garantálása, az államoknak a függetlenség és az integritás biztosítása, minden külső és belső erővel szemben.⁵⁶ Azaz a biztonsági tanulmányoknál megjelenik mindhárom oldal és adott állam, regionális vagy globális szervezet dönti el, hogy melyikre helyezi a hangsúlyt. Ez a biztonsági tanulmányok két egymást követő irányzatában is megjelenik.

A Biztonsági Tanulmányok (SS, Security Studies) irányzat az állam, míg a Kritikai Biztonsági Tanulmányok (CSS, Critical Security Studies) irányzat az egyén biztonságát tartotta elsődlegesnek. Az irányzatok a terrorizmus kutatással annyiban hasonlóságot mutatnak ezen a téren, hogy a terrorizmusnál meglévő Régi Terrorizmus Tanulmányok (OTS, Old Terrorism Studies) és a Kritikai Terrorizmus Tanulmányok (CTS, Critical Terrorism Studies) elhatárolásának alapja az, hogy az állam és képviselője lehet-e terrorizmus elkövetője vagy sem és ez a felosztás éppen a biztonsági tanulmányokat alapul véve alakult ki.⁵⁷

Az egyének biztonságának összessége adja az egyes szintek biztonságát és annak érzetét. A humán biztonság kumulálja azokat. Az ENSZ közgyűlése⁵⁸ a humán biztonságot akként definiálta, hogy az a félelemtől való szabadság, melynek hét dimenziója (gazdasági, egészségi, személyi, politikai, élelmiszer, környezeti, közösségi) mindenkit megillető emberi jog. A humán biztonság körében az egyén szabadon választhatja meg döntéseit és azt biztonságban teheti meg.⁵⁹ Nyilvánvaló, hogy a terrorizmus fenyegeti a humán biztonságot, mégpedig az élethez, a biztonsághoz való jogot, a kínzás tilalmát, a fair eljárást, a személyi biztonságot, az egyéni szabadságot, szociális-gazdasági és kulturális jogokat, célzott diszkrimináció tilalmát, mint emberi jogokat.⁶⁰

1.3.1. A szektorelméleti megközelítés

---

⁵⁶Barry Buzan (1991): *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*. *International Affairs* 67. évf. 3. szám 432.o.

⁵⁷Khaled Al-Kassimi (2019): *Critical Terrorism Studies (CTS): (State) (sponsored) terrorism identified in the (militarized) pedagogy of (U.S.) law enforcement agencies*. *Cogent Social Science* 5. évf. 1. szám 4-5., 12., 27.o.

⁵⁸ENSZ Közgyűlés 2012. október 25. napi A/RES/66/290. határozata.

⁵⁹Oscar A. Gómez – Des Gasper (2013): *Human Security A Thematic Guidance Note for Regional and National Human Development Report Teams* 3.o. <https://hdr.undp.org/content/human-security-guidance-note> (A letöltés ideje: 2021. január 6.)

⁶⁰Israel Nyaburi Nyadera – Mohamed Omar Bincof (2019): *Human security, terrorism, and counterterrorism: Boko Haram and the Taliban*. *International Journal on World Peace* 26. évf. 1. szám 8.o.

A biztonsági tanulmányok keretein belül alkotta meg Barry Buzan a szektorelméletet⁶¹, melyben a biztonság kérdésköre a Buzan által meghatározott öt szektorban⁶² (katonai, politikai, társadalmi, gazdasági és környezeti) vizsgálendő.

Időközben a szektorok száma tovább bővült (pl. informatikai, energetikai, élelmiszer). Az élelmiszerbiztonság azt jelenti, hogy minden ember mindig, tartósan, fizikailag, társadalmilag és gazdaságilag hozzáfér a biztonságos és tápláló ételhez, ami megfelel igényeinek és ami az aktív egészséges élethez kell. Az egyén számára az élelemhez való hozzáférést az államnak kell biztosítania. Minél nagyobb az egyén hozzáférése adott államban, annál alacsonyabb a terrorizmus. Az élelmiszerbiztonság hiánya csökkenti a kormányba vetett bizalmat, növeli a radikalizációt, az emberek könnyebben fognak terrorista szervezethez csatlakozni, vagy a terroristák azzal szereznek támogatást, hogy élelmiszert osztogatnak az emberek között.⁶³

Egyesek szerint a biztonságnak szűkebben értelmezve csak katonai és politikai, míg tágabban társadalmi, környezetvédelmi, gazdasági, szociális, kulturális szektorai vannak. Más felosztás szerint katonai és nem katonai dimenzió létezik.⁶⁴

A disszertációban kizárólag a Buzan-i öt szektorra korlátozom a vizsgálódás tárgyát részben a disszertáció terjedelmi korlátja, részben pedig amiatt, hogy ezen öt szektor alapos vizsgálata elegendő arra, hogy a hipotézisben foglalt kérdések maradéktalanul és egyértelműen megválaszolhatók legyenek.

A katonai szektornál a kutatás tárgya az állam és katonai biztonsága (támadó és védelmi képesség).

A politikai szektor az állam és kormányzati rendszer stabilitását, a kormány-rendszerét, és a legitimitációt adó ideológiát helyezi a középpontba.

A gazdasági szektor a társadalmi jóléthez és az államhatalom szinten tartásához szükséges erőforrásokat, gazdasági elemeket, piacokat elemzi.

A környezeti szektor a környezet és az élet fenntartásához szükséges elemeket vizsgálja.

---

⁶¹Barry Buzan (1991) 433-451.o.

⁶²Sok esetben olvashatjuk a szektorok helyett a dimenzió kifejezést, ami annyiban helytelen, hogy Buzan a szektor szót használta.

⁶³Adesoji Adelaja – Justin George – Takashi Miyahara (2019) 478-479.o.

⁶⁴Vida Csaba (2013): A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei. Nemzetbiztonsági Szemle 1. évf. 1. szám 89-91.o.

A társadalmi szektor – mint legtágabb szektor – azt vizsgálja, hogy miként tartható fenn a társadalom alapját képező kultúra, nyelv, vallás és azonosság, azokat mi irányítja és mi hat rájuk.⁶⁵

A terrorizmus, mint biztonságot veszélyeztető elem mindegyik szektorban megjelenik, kihat annak működésére és a szektorok mindegyike harcol a terrorizmus ellen, hiszen „a terrorizmus egy globális, állandósult, számossága és az általa okozott közvetlen és közvetett károk alapján jelentős, sokféle megjelenési formájú biztonsági kihívássá vált az elmúlt néhány évtizedben”⁶⁶.

Az egyes szektorokban és kutatások által megalkotott terrorizmusfogalmakra az jellemző, hogy nem magát a terrorizmust, hanem annak egyes megjelenési formáit, fajtáit határozták meg az egyes tudományágak, szektorok kívánalmainak megfelelően.

A fogalmakat még adott szektorban sem használják egységesen és számos⁶⁷, egymással is versengő fogalmat használnak.⁶⁸ A terrorizmus állandóan változó megjelenési alakja, módszerei újabb fogalmak megalkotására ösztökélnek. Abban továbbra sincsen egység, hogy hogyan definiáljuk a vizsgálat tárgyát képező terrorizmust.⁶⁹

A vizsgálat célja és eredménye, hogy:

1.) Választ kapjunk a hipotézisben megfogalmazott kérdésekre, hogy a nemzetközi büntető anyagi jog a meglévő, szektorbeli fogalmakból tudna-e megfeleltetés után átvenni egy egységes fogalmat? Vagy az egyes szektorokba sorolt fogalmakban található egyes elemekből kell új büntető anyagi jogi fogalmat alkotnia és mindegyik milyen szinten és terjedelemben lehet képes?

2.) A terrorizmus egységes fogalmának meghatározhatóságán túl az egyes terrorizmusfogalmak rendszerezésével egy jól használható fogalom-adatbázis létrehozása, amely továbbfejleszhető, bővíthető, valamint az egyes szektorok szerinti keresés során jól használható.

---

⁶⁵Barry Buzan (1991) 433.o.

⁶⁶Nagy Katalin - Mezei József (2019): A biztonság tudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén. Nemzetbiztonsági Szemle 7. évf. 4. szám 106.o.

⁶⁷C. A. J. Coady (2004): Terrorism and innocence. The Journal of Ethics 8. évf. 1. szám 37-58.o.

⁶⁸Alex P. Schmid (2004b): Terrorism – The Definition Problem. Case Western Reserve. Journal of International Law 36. évf. 2. szám 375-419.o.

⁶⁹Bart Schuurman (2018): Research on Terrorism 2007-2016: A Review of Data, Methods, and Authorship. Terrorism and Political Violence 32. évf. 5. szám 1011-1026.o.

3.) A hipotézisben meghatározott kérdések megválaszolásán túl az egyes szektorokban való önálló terrorizmusfogalom megalkotásához nyújt módszert, technikai segítséget, továbbá az egyes szektorok közötti azonos fogalomértelmezést teszi lehetővé az új elmélet módszere abban az esetben is, ha adott szektorok más-más terrorizmus fogalmat vesznek alapul, használnak.

1.3.2. Terrorizmus(fogalom) és szektorelmélet

A Buzán-i szektorok a terrorizmusfogalmak vizsgálatánál úgy alkalmazhatók, hogy az egyes szektorokban meglévő fogalmak megvizsgálásával, összevetésével megmutatják, hogy az egyes szektorokra jellemző módszertan, vizsgálódás alapján a megalkotott fogalmak egységesítése révén (mindegyik, vagy csak az egyes szektorokban egységes) fogalom bevezetése kizárt-e vagy sem? Vagy a bevezetésben írtak szerinti módszerrel a közös értelmezés, fordítási rend alkalmazható-e?

Az új elmélet és megközelítési mód horizontálisan az említett öt szektort vizsgálja és vertikálisan az egyes szektorokban lévő terrorizmusfogalmak kerülnek elemzésre azzal, hogy a fogalmak előfordulási helye és alkalmazási köre alapján globális, regionális, nemzetállami, helyi és egyéni szintre történő besorolásuk lehetséges.

szektorok és szintek	katonai	politikai	társadalmi	gazdasági	környezeti
globális					
regionális					
nemzetállami					
helyi					
egyéni					

1. ábra - Szektorok és szintek szerinti felosztás

A horizontális és vertikális elemek táblázatba foglalásával lehetőség van egy kereszttáblás összehasonlításra, amely az egyes terrorizmusfogalmak és azok elemeinek összevetésére alkalmas, mely az egységes fogalommeghatározáshoz nyújthat segítséget.

A vizsgálat során a fogalmak nagy száma miatt nem lehet minden egyes szektorban, minden egyes szinten meglévő terrorizmusfogalmat vizsgálni. Az egyes fogalmak kiválasztása elsődlegesen az adott szektor és szint fogalmának bemutatásához szükséges mértékűre szorítkozik. Értelemszerűen e körben a társadalmi szektor lesz a legnagyobb. Maga a jogtudomány és így a jogi aktusok, jogszabályok e körben vonhatóak és e szektorban van a legtöbb tudományos kutatás, vizsgálat és terrorizmusfogalom.

A gazdasági és környezeti szektor külön terrorizmusfogalmat nem alkot, csak átveszi más szektor(ok) fogalmát vagy a terrorizmust sajátos nézőpontból vizsgálja. A két szektor egyes szintjeinél elsődlegesen azok a kutatások kerülnek feltüntetésre, melyek bemutatják, hogy a terrorizmus hogyan és milyen hatást eredményezve jelenik meg az adott szektorban.

A horizontális-vertikális struktúra önmagában biztosítja, hogy egy új fogalom, kutatás megjelenésekor azzal bővíthető, abban elhelyezhető, és elemei rendszerbe foglalva vizsgálhatók legyenek. Emiatt nem a vizsgált fogalmak száma a meghatározó, hanem az új elmélet módszere, amely egyben adaptálható a mindenkori változashoz és képes az új elemeket befogadni, a meglévő rendszerbe beilleszteni.

1.4. A terrorizmus „hullámai”, tipológiája és jelzői

A terrorizmus szektorelméleti megvizsgálása előtt érdemes először magát a terrorizmust, mint jelenséget, fogalmat tipologizálni és megvizsgálni. Az alfejezet címe kérdésként is felvethető. A kérdés, hogyha egységesen elfogadott terrorizmusfogalom hiányában a terrorizmust tipologizáljuk, jelzőkkel illetjük, vagy fejlődéstörténetét elemezzük, akkor pontosabb képet kapunk-e a terrorizmus jelenségéről?

Mind a büntető jogalkotás, mind a tudományos kutatás számára hasznos a három terület vizsgálata, mert csak ezek által érthető meg maga a terrorizmus lényegi tartalma és kerülhet az végső soron szabályozásra.

Az egységes szabályozás lehetőséget ad arra, hogy az egyes megjelenési formák jelöljék a terrorizmuson belül az egyes elkövetési módokat, módszereket. A büntető anyagi jogi szabályozásnál a terrorizmus egységes fogalmának használata elegendő az összes megjelenési formára.

A következő három alcímben a terrorizmus fejlődéstörténetének, tipologizálásának és jelzős megnyilvánulásának egyes főbb eseteit, csomópontjait emelem ki annak érdekében, hogy bemutassam a fogalomalkotás nehézségeit és azt, hogy a terrorizmus miért definiálható nehezen. Az ezt követő összegzésben a definiálás lehetséges módjára, annak során figyelembe veendő szempontokra teszek javaslatokat.

1.4.1. A terrorizmus fejlődéstörténeti megközelítése, avagy a terrorizmus „hullámai”

A terrorizmus modernkori fejlődéstörténetét az egyes történelmi időszakokban elkövetett terror- és terrorista cselekményeket, valamint az ezeket megvalósító egyéneket, csoportokat és szervezeteket elsőként David C. Rapoport foglalta rendszerbe, megalkotva ezzel a terrorizmus négy hullámának elméletét.⁷⁰

Az első anarchista (1880-1920-as évek), a második anti-kolonista (1920-1960-as évek), a harmadik új baloldali (1960-1979) és a negyedik vallási (1979-től napjainkig) hullám mindegyikében új és új fajtájú cselekmények, ideológiai, politikai és vallási alapon szerveződő csoportok, szervezetek jelentek meg.

Az első két hullámban az egyének által elkövetett egyedi cselekmények voltak jellemzőek. Említésre méltó az anarchista Vera Zaszulics, aki 1878-ban Szentpétervár rendőrfőkapitánya, Fjodor Trepov ellen követett el merényletet. De emlékezhetünk az „Örült Bombásra”, George Metelsky szerszámkészítőre, aki New York Cityben 1940 és 1956 között 31 csőbombát robbantott (halálos áldozat nem volt, de 15 súlyos sérült igen), mert elbocsátották a Consolidated Edison Companytól.⁷¹

Az első hullámban az elsődleges elkövetési módszer a hatalom képviselői ellen elkövetett a merénylet volt. A második hullámban ez kiegészült a „hit and run” (üss és fuss) gerilla-módszerrel és új célpontként a hadsereg és tagjai is megjelentek.⁷²

---

⁷⁰David C. Rapoport (2006): The Four Waves of Modern Terrorism. 46-73.o. <https://international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 22.)

⁷¹John E. Douglas – Ann W. Burgess – Allen G. Burgess – Robert K. Ressler (2006): *Crime Classification Manual* (second edition) – A standard system for investigating and classifying violent crimes. USA: Jossey – Bass a wiley imprint. 283-284.o.

⁷²David C. Rapoport (2006) 54.o.

A harmadik hullámban a baloldali politikai ideológiai elsődlegessége ellenére a terrorista szervezeteket céljaik szerint nemzeti „lelkületű”/területű, avagy nemzetállami szuverenitásért küzdő terrorizmussal lehetne leginkább azonosítani.

A megfogalmazás alatt kizárólag azon harmadik és később a negyedik hullámban megjelenő terrorista szervezeteket értem, melyek célja az adott – működési területükön lévő – nemzetállam politikai destabilizálása lehetetlen politikai célok kitűzésével. A célok elérése esetén az adott terrorista szervezet eleve nem rendelkezett elképzeléssel arra, hogy mi lesz adott nemzetállamban a politikai rend és abban a terrorista szervezet szerepe. Végeredményben a „teljes siker” kiüresítette volna a terrorista szervezet működését. Ilyen szervezetnek tekinthető a későbbiekben bemutatott Ír Köztársasági Hadsereg vagy a Baszkföld és Szabadság terrorista szervezet is.

A negyedik hullámban megjelenő vallási alapon szerveződő terrorista szervezetek (pl. Al-Kaida, Iszlám Állam) mind működésükben, mind módszereikben, szerkezetükben újdonságot hoztak. A sejtyszerű működésük és a modernkor vívmányainak használata (pl. internet, telekommunikációs eszközök, média) lehetővé tette, hogy megvalósítsák a nemzetközi terrorizmust, működésüket a terrorista szervezet bázisaként szolgáló országon túlra kiterjesszék és a terrorizmus világméretűvé váljon. Azaz mind a terroristák száma, mind a célpontok száma megsokszorozódott. Ezen szervezetek már képesek voltak bármely országban terrorista cselekményeket elkövetni és tagokat toborozni.

Rapoport a következő hullám kialakulását 2025. évre valószínűsítette.⁷³ De ez Jeffrey Kaplan – aki Rapoport elméletét alapul véve alkotta meg az ötödik hullámot⁷⁴ – szerint korábban bekövetkezett. Kaplan a forradalmi célból indult ki és olyan terrorista cselekményeket vizsgált, melyet hatalomra jutott szervezet, esetében a Kambodzsai Kommunista Párt követett el. Az ötödik hullám annyiban eltér az első négy hullámtól, hogy előbbieken nem volt olyan szervezet, mely legálisan ténylegesen hatalomra jutott volna adott országban.

Az egyes hullámokban megjelenő új és új formátumú szervezetek, terrorista módszerek (pl. öngyilkos merénylő, gépeltérítés) a terrorizmus fejlődésének szerves részét képezik. Az újabb

---

⁷³David C. Rapoport (2006) 47.o.

⁷⁴Jeffrey Kaplan (2008): Terrorism's Fifth Wave: A Theory, a Conundrum and a Dilemma. Perspectives on Terrorism. 2. évf. 2. sz. 12-24.o.

hullám megjelenése nem jelenti azt, hogy a korábbi hullámokban megjelenő szervezetek, módszerek eltűntek volna, csupán újakkal szélesedett a paletta. A meglévő szervezetek sokat tanultak az újabb hullámban a riválisoktól és hasonló gondolkodású csoportoktól. Jellemző volt az ún. „hógolyó effektus” (snowball effect), mely szerint a korábbi terrorista cselekmények a későbbi cselekményekhez mintát, inspirációt adtak.

A négy hullám elmélet egyik kritikája szerint Rapoport túlságosan rosszul használt analógiát és tévesen vélte azt, hogyha egy hullám már nem tud új szervezeteket inspirálni, akkor eltűnik⁷⁵.

Rapoport elmélete véleményem szerint mára azért tűnik meghaladottnak, mert kibontakozott a terrorizmus számos új formája (pl. kiberterrorizmus) és a szerves fejlődés új módszereket hoz magával (pl. az Iszlám Állam szervezett bűnözői csoportokra jellemző tevékenységet (kőolajjal kereskedés) végzett). A tömegkommunikáció fejlődése miatt a terrorizmus beköltözött az egyének mindennapjaiba (a híradások a világ bármely táján elkövetett terrorista cselekményről beszámolnak) és a kommunikációs csatornák a terrorista szervezetek kommunikációját is megkönnyítik (pl. tagok toborzása, online tartalmak közzététele).

Kaplan elmélete nem tekinthető önálló új hullámnak, mert csupán egyetlen szervezet hatalomra jutását szemlélteti és a hatalomra jutás ténye önmagában nem alapozza meg önálló hullám létét. Az elmélet inkább annak bemutatására szolgál, hogy adott terrorista szervezet hatalomra jutása esetén hogyan működik tovább.

A vizsgált szervezetre inkább a nemzeti lelkületű/területű terrorizmus a jellemző azzal, hogy a hatalomra jutás utáni tevékenység a cél nélküli működést mutatja. A terrorista szervezet ebben az esetben nem volt képes politikai erőként funkcionálni, hanem továbbra is terrorista cselekményeket követett el azzal, hogy az már állami terrorizmusnak minősül.

Kaplannak nem volt lehetősége vizsgálni az Iszlám Államot, mely szintén hatalomra jutott és saját területén önálló államot deklarált, de működésére a Kaplan által vizsgált szervezet működése volt a jellemző és jelenleg a szervezet visszaszorulása zajlik.

---

⁷⁵Tom Parker – Nick Sitter (2016). The Four Horsemen of Terrorism – It's not Waves, it's Strains. Terrorism and Political Violence 28. évf. 2. szám 199.o.

Helyette Anthony N. Celso – aki Kaplan ötödik hullám elméletét kiterjesztette és azt dzsihadista ötödik hullámként értelmezte – végezte el annak vizsgálatát és összehasonlította az Iszlám Államot a Boko Harammal.⁷⁶ Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy a kiterjesztett értelmezés a Boko Haram esetében annyiban megkérdőjelezhető, hogy a Boko Haram működése során nem rendelkezik az államiság feltételeivel (terület, népesség, hatalom).

Az Iszlám Állam ugyan saját kalifátust alapított, de az csak rövid ideig maradt fenn és a szervezet működésére a Kaplan által vizsgált szervezetnél látottak voltak a jellemzők. Dzsihadista ötödik hullámként való értelmezés pedig annyiban vitatható, hogy a Kaplan-féle rendszerben nem a vallási alap volt a vizsgálat tárgya, hanem a hatalomra jutás utáni cselekvés.

Véleményem szerint jelenleg az ötödik hullám zajlik, mely a technológiai hullám, mert a tömegkommunikáció (mobiltelefonok, applikációk, közösségi oldalak) és technológia fejlődése (pl. drónok, kibertér) teljesen más terrorista cselekmények elkövetését teszi lehetővé napjainkban. Véleményem szerint ezen hullámba tartozik bele a kiberterrorizmus is. Gondoljunk csak bele, hogy ma már streamelni lehet a terrorista cselekmény elkövetését valós időben.

1.4.2.A terrorizmus tipológiája

A tipológia abban segít, hogy a terrorizmus fejlődéstörténete során megjelent újabb és újabb formákat, módszereket jobban megismerjük. A különféle szempontok szerinti csoportosítással a terrorizmus lényegi elemeit (pl. elkövető, cél) tudjuk megragadni. Ezzel lehet meghatározni, hogy az egységes terrorizmusfogalomba, mely elemeket, milyen szabályozási keretbe akarjuk, tudjuk belesűriteni.

Véleményem szerint a tipológia és eredményei az egységes fogalomalkotáshoz jól felhasználhatók, de csak akkor, ha a terrorizmus lényegi, büntető anyagi jogi elemeit megvalósító megjelenési formáit vizsgáljuk és nem magát az összes, a fogalomhoz tartozó jelenséget.

---

⁷⁶Anthony N. Celso (2015): The Islamic State and Boko Haram: Fifth Wave Jihadist Terror Groups. Orbis 59. évf. 2. szám 257. és 265.o.

A csoportosítási lehetőségek száma végtelen és alapvetően az adott kutatótól vagy vizsgált terrorista jelenségtől, országtól (pl. az Egyesült Királyságban a brit terrorelhárítás a terrorizmust négy kategóriába sorolja be (hazai, nemzetközi, Észak-Írországgal kapcsolatos, nem osztályozott)⁷⁷ függ annak meghatározása. A tipológia lehetőséget ad meghatározott szempontokból (pl. terrorizmus elkövetője, terrorizmus tevékenységi területe stb.) történő fogalomalkotásra is.

A tipologizálásnak megvannak a maga nehézségei és kritikussai. Boaz Ganor szerint a terrorizmus esetén egy objektív fogalom nem csak, hogy megalkotható, de elengedhetetlen feltétele a terrorizmus elleni küzdelemnek, melyet a nemzetközi jogban és elvei szerint kell megalkotni, de a tipologizálás nem vezet eredményre, mert az alapján nem lehet meghatározni, hogy ki a terrorista.⁷⁸

Sarah V. Marsden és Alex P. Schmid⁷⁹ nehézségként említik, hogy a terrorizmust, mint jelenséget nehéz tipologizálni az eltérő formái, abban résztvevők és további szempontok miatt. De minél egyszerűbb a tipológia, annál inkább hasznosítható. Minél több elemre tér ki, annál nehezebb azt a fogalomalkotásnál felhasználni.

A tipológia alapja, hogy az egyes terrorista cselekményeket megadott szempontok szerint csoportosítjuk. A csoportosítási lehetőségek száma végtelen és az egyes csoportosításokon belül további alcsoportok hozhatók létre. Az egyes csoportok között átfedések lehetnek. Alább csak néhány, a téma megértéséhez szükséges csoportosítást veszek számba.

1.4.2.1. Terület, tér szerinti felosztás

Az osztályozás az alapján történik, hogy a terrorista cselekményeket milyen területen, hány országot érintve követik el. Már ezen osztályozásnál megtapasztalhatjuk, hogy számos, tartalmilag és elnevezésében egymást átfedő fogalom, csoportosítás létezik, mely igaz lesz a később tárgyalt csoportosításokra is.

---

⁷⁷Répási Krisztián (2017): Merényletek az Egyesült Királyságban: kudarcosnak vagy eredményesnek tekinthető a brit terrorelhárítás? *Nemzet és Biztonság* 10. évf. 4. szám 4-5.o.

⁷⁸Boaz Ganor (2010): Defining Terrorism: Is one man's terrorist another man's freedom fighter? *Police Practice and Research* 3. évf. 4. szám 297-298.o.

⁷⁹Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011): *Typologies of Terrorism and Political Violence*. In: Alex P. Schmid (2011) *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, London and New York: Routledge. The Routledge Handbooks Online. 158-200.o.

Ekaterina Stepanova – aki az aszimmetrikus elméletet és funkcionalista tipológiát alkalmazta kutatásai során – háromféleképpen csoportosította a terrorista cselekményeket szintek, terület és működési cél alapján.⁸⁰

A korai terrorizmusban a hazai vagy belső vagy otthon-kifejlődött (domestic, internal, home-grown terrorism) és nemzetközi terrorizmust (international terrorism) különböztette meg. Az elhatárolás alapja, hogy csak egy vagy több állam területén és lakossága, célpontjai ellen követik-e el a terrorista cselekményeket.

Az Amerikai Egyesült Államok a 2001. szeptember 11. napi terrortámadások után elfogadott Patrióta törvénye (Patriot Act)⁸¹ a nemzetközi és a hazai terrorizmust szabályozza külön-külön büntető anyagi jogi törvényi tényállásban.

Hoeflich M. H. szerint a két fogalom azonos és emiatt nem kell külön szabályozni őket⁸². E vélemény annyiban osztható, hogy a mai világban nehezen elképzelhető tisztán nemzeti terrorizmus, mert még a magányos vagy nemzeti elkövetők esetén is lehet külső hatás (pl. internet).

A nemzetközi terrorizmus Todd Sandlernél transznacionális terrorizmusként jelenik meg, melyet a belföldi terrorizmustól az különböztet meg, hogy az elkövető-áldozat-célpont hármából az egyik nem az elkövetés helye szerinti állam állampolgára vagy nem az adott államban található.⁸³

Más kutatóknál ezen felosztást hazai (domestic) – transznacionális (transnational) – nem tisztázott (unclear) – összes (total) terrorizmusként találhatjuk meg.

A hazai terrorizmus minden olyan terrorista cselekményt magában foglal, melynek részese a cselekmény helyszínének állampolgára.

---

⁸⁰Ekaterina Stepanova (2008): Terrorism in asymmetrical conflict ideological and structural aspects. SIPRI Research Report No. 23, Oxford, Oxford University Press 2-11., 161-162.o.

⁸¹Patrióta törvény <https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW-107publ56.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 8.)

⁸²M. H. Hoeflich (2019): Reflections Upon Terrorism, Militias, Law and the Judicial System: An Essay. Kansas Law Review 67. évf. 4. szám 713-714.o.

⁸³Todd Sandler (2014): The analytical study of terrorism: Taking stock. Journal of Peace Research 51. évf. 2. szám 285.o.

A transznacionális terrorizmus a legalább két országot érintő terrorista cselekmény esetén állapítható meg, ahol az elkövető, támogató, cselekmény az egyik országbeli, míg az áldozat, célpont másik országbeli.

A nem tisztázott terrorizmus a se nem hazai, se nem transznacionális terrorizmus (ez igen tág kategória és sok esetben a leegyszerűsített felosztás negatív hatása).

A terrorizmus összessége az előző három kategória cselekményeinek összessége.⁸⁴

Dror további három elemre – importált (imported), ideiglenes (transient) és külső-területi (extra-territorial) terrorizmus – bontotta a nemzetközi terrorizmust. Az elsőt „az ellenség nevében és által”, az adott országban követik el. A másodikat („az ellenség elleni erőszakot”) a külső államokban elkövetett terrorizmus jellemezte. A harmadiknál a terrorizmus „a demokrácia képviselőit és szimbólumait” célozta az államon kívül⁸⁵.

Kaiser Ferenc és Tóth Péter⁸⁶ a terrorizmus tevékenységének helye szerint tovább bontotta a felosztást, lokális/nemzeti (csak egy országban) – szubregionális (egy régió kettő vagy több országában) – regionális (egy adott régióban) – nemzetközi (egy vagy több régióban) – globális (több kontinensen) terrorizmusra. Hasonló felosztásra jutott Lénárt Sándor Pál.⁸⁷

A lokális elkövetést vizsgálta Wesi Guo, aki 2002-2019. közötti időszakban 7000 város és körzetében elkövetett 30.000 terrorista cselekményt vizsgált. Megállapította, hogy a városok célpontoknak történő kiválasztása random és bármelyik nagyváros lehet terrorista támadás helyszíne. Érdekes, hogy a 40 leginkább érintett város között európai várost nem találunk (az első három helyen iraki városok vannak: Bagdad, Mosul, Baubah).⁸⁸

Ekaterina Stepanova szerint a korai felosztást követte később a terrorista szervezet domináns motivációja alapján történő csoportosítás, melynél megkülönböztethetünk társadalmi-politikai, nemzeti, vallási terrorizmust és ezek kombinációját. Példaként említhető, hogy az olasz Vörös Brigád (BR, Brigate Rosse) társadalmi-politikai, a spanyol ETA nacionalista, az Iszlám Állam

---

⁸⁴Simplice A. Asongu – Vanessa S. Tchamyou – Jules R. Minkoua N. – Ndemaze Asongu – Nina P. Tchamyou (2018) Fighting terrorism in Africa: Benchmarking policy harmonization, *Physica A: Statistical Mechanism and its Application* 492. szám 1935.o.

⁸⁵Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011) 170.o.

⁸⁶Kaiser Ferenc – Tóth Péter (2012): Politikai erőszakformák. *Nemzet és Biztonság* 5. évf. 5-6. szám 141.o.

⁸⁷Lénárt Sándor Pál (2013): A terrorizmus büntetőjogi vonatkozásai. Miskolc, 21.o. <http://midra.uni-miskolc.hu/document/14044/6267.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 23.)

⁸⁸Wesi Guo (2019): Common statistical patterns in urban terrorism. *Royal Society Open Science*. 3.9.o.

vallási, de a Palesztin Felszabadítási Szervezet már mind a nacionalista, mind a vallási terrorizmushoz köthető.

A funkcionista tipológiában a terrorista szervezet működési területe alapján beszélhetünk klasszikus, békeidőben elkövetett terrorizmusról („classic terrorism in peacetime), konfliktushoz-kapcsolódó (conflict-related) és szuper/mega/makró/globalis (super/mega/macro/global) terrorizmusról.

Az ETA békeidőben, az Iszlám Állam Szíriában katonai konfliktus idején követett el cselekményeket. A globális terrorizmusra jellemző a szervezet meghatározatlan célja (pl. teljes világrend megváltoztatása), mint az Al-Kaidánál azon cél, hogy a teljes világ az iszlámra térjen át.

Detre Zoltán szuperterrorizmus alatt a nukleáris, radiológiai, biológiai és kémiai anyagok felhasználásával elkövetett terrorista cselekményeket értette.⁸⁹ Ez azonban nem az említett szuperterrorizmusnak, hanem a vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris terrorizmusnak (CBRN terrorism, Chemical-Biological-Radiological-Nuclear terrorism) felel meg, mely az elkövetéshez használt eszköz és nem a terrorizmus szintje szerinti csoportosításhoz tartozik.

A terület szerinti felosztásnál véleményem szerint külön csoportot alkotnak a fizikai- és kibertérben elkövetett terrorista cselekmények. A fizikai térben elkövetett cselekmények külön magyarázatot nem igényelnek. Az értekezésben tárgyalt öt szektor mellett találhatjuk új szektorként az informatikai szektort is, mely a kibertérbe vezet át minket.

A terrorizmus esetén minden elkövető, illetve a célpontok (állam, lakosság) használják a kibertérrel, ahol számos káros cselekményt lehet elkövetni. Kiberbűncselekményt (pl. bankkártya adataival visszaélés), kiberkémkedést (államok és cégek is használják), kiberháborút (államok háború idején alkalmazzák másik állam működésének vagy háborús tevékenységének megakadályozására) és kiberterrorizmust.⁹⁰

---

⁸⁹Detre Zoltán (2007): A terrorizmus kialakulásának történeti háttere, megnyilvánulási formái és jelenléte a XXI. században. Bólyai Szemle 16. évf. 2. szám 84-85.o.

⁹⁰Bányász Péter (2018): Social Media and Terrorism. AARMS 17. évf. 3. szám 47.o.

Véleményem szerint a technológiai hullámba tartozó kiberterrorizmusnak a terrorizmushoz hasonlóan egységesen elfogadott fogalma nincsen, ezért itt is versengő fogalmakkal találkozunk.

Keith Lourdeau szerint „a kiberterrorizmus bűncselekmény, telekommunikációs eszközök és komputerek használatával elkövetett erőszak, vagy rendszer működés megszakítása, amelynek a célja, hogy félelmet keltsen egy adott népességben, hogy a kormányt vagy népességet befolyásolja meghatározott politikai, társadalmi vagy ideológiai alapon”⁹¹.

A kibertérben a terrorista szervezetek régóta használják (pl. toborzás, propaganda terjesztés), de az ott elkövetett terrorista cselekmények elkövetéséről kevés információ van. Ez több okra vezethető vissza. Egyrészt sokan azt feltételezik, hogy a terrorista szervezetek technológiai hiányában nem képesek ilyen cselekményeket elkövetni. Másrészt egy esetleges kibertámadás megtörténtének nyilvánosságra hozatala nem érdeke az érintett szervezetnek, államnak sem és emiatt kevés az információ róla.

A kibertérben elkövetett terrorista cselekménynek számtalan előnye van. Könnyebb és olcsóbb az elkövetés, mint a fizikai térben. A kibertérben elkövetett bűncselekmények büntető anyagi jogi szabályozása annyiban nehéz, hogy nehezebb a hagyományos büntető anyagi jogi fogalmakat használni (pl. elkövetés helye).

A terrorista szervezetek által elkövetett kiberbűncselekmények száma a jövőben mindenképpen nőni fog. A társadalmak egyre nagyobb mértékben használják a kibertérben, anélkül napi életünk már elképzelhetetlen és „amikor minden össze van kapcsolva, akkor mindenki sokkal sebezhetőbb (Marc Goodman)”⁹².

A kibertérben elkövethető cselekmények fajtáinak száma végtelen és állandóan bővül. A kevés információ ellenére a kiberterrorizmus fenyegető veszélye fennáll és hazánkban is hosszabb távon már kockázatként kell vele számolni.⁹³ Az ENSZ közgyűlésének A/75/729. számú

---

⁹¹Bányász Péter (2018) 47.o.

⁹²Roey Tzezena (2016): Scenarios for crime and terrorist attacks using the internet of things. European Journal of Futures Research 4. évf. 18. szám 6.o.

⁹³Szenes Zoltán (szerk.) (2016): Biztonságpolitika és Válságkezelés. Budapest, Nemzeti Közszerkesztési Központ Nonprofit Kft. 11.o.

határozata arra figyelmeztet, hogy a kritikus infrastruktúrát kibertámadás érheti és a kiberbűncselekmények száma növekedhet.⁹⁴

A kiberterrorizmusnak többféle hatása van, mint személyes biztonságérzés hiánya és félelmet okoz. Akik félelemben vannak, azok támogatják a kormányok intézkedéseit vele szemben (pl. internet korlátozás vagy megfigyelés), mert úgy gondolják, hogy ezekről a biztonság érdekében érdemes lemondani. A fizikai térben elkövetett terrorizmussal szemben a kiberterrorizmus nem aknázza alá a kormányokba vetett bizalmat, sőt néha erősíti is azt.⁹⁵

1.4.2.2. Az elkövetők szerinti felosztás

Az elkövetők szerinti legegyszerűbb csoportosítás alapján megkülönböztethetünk állami és nem állami szereplők (state's and non-state's actor) által elkövetett, ezeken belül az egyéni – csoportos – szervezet – állam és/vagy képviselője által elkövetett terrorista cselekményeket.⁹⁶

Richard H. Dekmejian a terrorizmus erőszakának iránya (nem állam ellen irányulótól állam ellen irányulóig) és nagyságrendje (mikrótól makróig) alapján jutott el az elkövetőket tekintve merénylők – etnikai nacionalisták – transznacionális terrorista szervezetek – állam és képviselői szerinti felosztáshoz.⁹⁷

Robi Chakravorti szerint az elkövetői oldalon van intézményi (establishment), nem intézményi (non-establishment) és professzionális bűnözői (criminal professional) terrorizmus. Az első csoportba tartozik az állam és képviselője, míg a második csoport a nem állami képviselők által az állam ellen elkövetett terrorista cselekményeket takarja. A harmadik csoport tagjai – akik bűnözők – egyaránt kapcsolatban vannak az első és második csoport tagjaival.⁹⁸

Az egyéni elkövetőket egyes kutatások magányos farkasnak (lone wolf) nevezték, ami mára talán annyiban meghaladott, hogy a kibertársadalomban ritka az egyéni elkövetés és inkább

---

⁹⁴2021. január 29. A/75/729. számú közgyűlési határozat II/B/14-15. pontjai

⁹⁵Michael L. Gross – Daphna Canetti – Dana R. Vashdi (2017): Cyberterrorism: its effects on psychological well-being, public confidence and political attitudes. *Journal of Cybersecurity* 3. évf. 1. szám 55.o.

⁹⁶Lénárt Sándor Pál (2013) 21.o.

⁹⁷Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011) 162.o.

⁹⁸Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011) 177.o.

magányos dzsihad (lone jihad) vagy dzsihádi magányos fenyegetés (jihadi wolf threat) van helyette.⁹⁹

Ezeknek általában valamilyen kibercapcsolat volt az előzménye (például terrorista propaganda olvasása az interneten). A magányos elkövető véleményem szerint sokkal inkább a terrorcselekményekre igaz (pl. iskolai lövöldöző), de a kibertér hatása ott sem kizárható. Villegas Diaz szerint a gyakorlatban nincsen egyéni terrorista, mert nincsen önállóan, szervezeten kívüli elkövető, azonban a terrorcselekményt elkövetőt ő már nem vizsgálta, mint lehetőség.¹⁰⁰

Az említett dzsihad szó szerinti jelentése: erőfeszítést tenni, minden tőlünk telhetőt megtenni azért, hogy elérjünk valamit. A nagy dzsihad (al-dzsihad al-akbar) a gonosz késztetések és alantas vágyak elleni tevést és belső tisztulást jelenti, mely eredményeként tisztességes és hithű életet tudunk élni. A kis dzsihad (al-dzsihad al-aszghar) a többi ember serkentése arra, hogy ugyanezt a célt elérjék. A szónak eredetileg semmi köze nem volt a háborúhoz és a terrorizmushoz sem, mégis sok terrorista jellemzi harcát dzsihadnak, szent harc értelemben és számos kutatás során használják tévesen e jelzöt.¹⁰¹

Mások értelmezése szerint a nagyobb dzsihad jelentése azonos, de a kisebb dzsihad a hit és az iszlám megvédésére folytatott fegyveres harcot takarja.¹⁰² A kisebb dzsihadot hirdeti a nigériai Boko Haram terrorista szervezet azzal, hogy a terület megvédése kis dzsiháddal (far dal kifaya) a kollektív közösség feladata, de területi dzsihadot (far dal ayn) az egyén felelőssége megvívni a kafir-ok (nem muszlim hívők, keresztények) ellen.¹⁰³

Raffaello Pantucci szerint az önálló, a világtól elzárt magányos farkaselmélet annak ellenére meghaladott, hogy jómagá négy kategóriába sorolta a magányos farkasokat (egyedülálló /loner/, magányos farkas /lone-wolf/, magányos farkasok csoportja /lone-wolf pack/, magányos támadó /loner attacker/).

---

⁹⁹Arija Antinori (2017): The „Jihadi Wolf” threat – the evolution of terror narratives between the (cyber)social ecosystem and self-radicalization „ego-system”. Europol 1-11.o.
<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/jihadi-wolf-threat> (A letöltés ideje: 2020. december 9.)

¹⁰⁰Laura Mayer Lux (2018): Defining cyberterrorism. Revista Chilena de derecho y tecnología 7. évf. 2. szám 6.o.

¹⁰¹M. Fedhullah Güllen: Allah küldötte Mohamed. A próféta életének elemzése. Budapest, Gül Baba Alapítvány 2020. 204-205.o.

¹⁰²Carole Hillenbrand (2016): Az iszlám Új történeti bevezetés. Budapest, Kossuth Kiadó 221-246.o.

¹⁰³Temitope B. Oriola – Olabanji Akinola (2018): Ideational Dimensions of the Boko Haram Phenomenon, Studies in Conflict & Terrorism 41. évf. 8. szám 602.o.

Az egyedülálló elkövető sem a terrorista cselekmény tervezésekor, sem annak végrehajtásakor senki mással nem áll kapcsolatban.

A magányos farkas legalább kapcsolatot tart terrorista szervezetek tagjaival, míg a magányos-farkasok csoportját olyan tagok alkotják, akik önállóan hajtanak végre terrorista cselekményeket, de támogatást kapnak a csoport tagjaitól.

A magányos támadó ugyan egyedül követi el a terrorista cselekményt, de terrorista szervezet irányítja.¹⁰⁴

A besorolás mára a kibertér és szociális platformok miatt meghaladott, mert minden elkövető használja azokat a már említettek szerint.

Az egyéni elkövetőknél napjainkban külön vizsgálat tárgya lettek a női elkövetők, akik évszázadok óta megjelennek a terrorizmus történetében. Közéjük tartozott Ulrike Meinhof (Vörös Hadsereg Frakció egyik vezetője) vagy a már említett Vera Zaszulics (a Nép akarata (Narodnaya Volya) csoport tagja), illetve Fanny Kaplan, aki 1918-ban megpróbálta Lenint megölni.¹⁰⁵

A női elkövetők később, mint öngyilkos merénylők is megjelentek¹⁰⁶, különösen a Boko Haram terrorista szervezet alkalmaz nőket erre a célra.¹⁰⁷ Az első sikeres női öngyilkos merénylő a 17 éves libanoni Sana Mahaydali, „A Dél felesége” volt, aki 1985-ben Izraelben katonai gépjármű mellett robbantotta fel magát.¹⁰⁸ A női elkövetők száma, a nők bevonása a terrorista szervezetek operatív működésébe (pl. toborzás, logisztikai feladatok) az utóbbi években megnőtt.¹⁰⁹

Katharina Von Knop női dzsihádként értelmezte a nők aktív részvételét a terrorista szervezetekben, mely a tényleges terrorista cselekmények elkövetésén túl megjelenik a férjeik támogatásában, vagy a gyermekeiknek a terrorista szervezet eszméi szerinti nevelésében. A

---

¹⁰⁴Szalontai Gábor (2015a): Az iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai – II. Felderítő Szemle 14. évf. 3. szám 112.o.

¹⁰⁵Cyndi Banks (2019): Introduction: Women, Gender, and Terrorism: Gendering Terrorism. Women & Criminal Justice 29. évf. 4-5. szám 181-187.o.

¹⁰⁶Kecskés Tímea (2013): Women as Suicide Bombers. AARMS 12. évf. 1. szám 137-145.o.

¹⁰⁷Macpherson U. Nnam – Mercy Chioma Arua – Mary Soroichi Otu (2018): The use of women and children in suicide bombing by the Boko Haram terrorist Group in Nigeria, Aggression and Violent Behavior 42. szám 35-42.o.

¹⁰⁸Katharina Von Knop (2007): The Female Jihad: Al Qaeda's Women, Studies in Conflict & Terrorism 30. évf. 5. szám 397.o.

¹⁰⁹Jordan Galehan (2019): Instruments of violence: Female suicide bombers of Boko Haram. International Journal of Law, Crime and Justice 58. szám 113.o.

nőket a terrorista szervezethez való csatlakozásnál motiválja, hogy a radikális női gondolkodás szerint egyenjogúság van és ő is lehet annyira erőszakos, mint a férfi.

A csatlakozás háttérében állhat még a politikai vagy személyes (pl. bosszú férjeikért, meghalt hozzátartozókért, mint a csecsen Fekete Özvegy csapatnál) indíték. A terrorista szervezet – mint racionális szervezet – a nőket azért alkalmazza taktikailag, mert kevésbé gyanúsak, illetve más nőket cselekvésre tudnak ösztönözni és toborzásnál kell, hogy mind nő, mind férfi legyen szervezetben, mert könnyebb ezáltal a családokat mobilizálni.¹¹⁰

A már említett Boko Haram és több más terrorista szervezet előszeretettel alkalmaz a nők mellett gyermekeket. A fiúkat általában besorozzák a saját katonai egységeikbe. A lányokat fizikailag és pszichésen megrontják, majd házasságra kényszerítik, vagy lopásra vagy öngyilkos merénylővé képezik ki őket.¹¹¹

A csoportos vagy szervezeti elkövetés értelemszerűen terrorista szervezetekhez, kisebb csoportokhoz köthető. A csoportos elkövetésnél alapvető probléma, hogy amíg nincsen a terrorizmusfogalom meghatározva addig a terrorista csoportot nehéz definiálni. De a terrorista csoport meghatározása kell a terrorizmus megértéséhez és az az elleni küzdelemben.¹¹²

1.4.2.3. Az állami terrorizmus

A terrorizmus szó éppen a francia forradalmat követő, állami terrorttal kapcsolatban jelent meg először, amikor az elkövetők az állam és képviselői voltak és ugyanez jelent meg később a hitleri Németországban és a sztálini Szovjetunióban. Ezt követte azon időszak, amikor az állam ellen követték el a terrorizmust (pl. merénylet állami képviselők ellen).

Mára az állam és képviselője lehet egyaránt elkövető és célpont. Joggal feltételezhetnénk, ha ilyen történelmi előzmény után az állami terrorizmussal kapcsolatban nem lenne vitás kérdés. Ennek ellenére a terrorizmuskutatások, a jogalkotások és a szektorok területén az egyik legérzékenyebb és leginkább ingoványos terület az állami terrorizmus kérdése.

---

¹¹⁰Katharina Von Knop (2007) 397., 400-401.o.

¹¹¹Lere Amusan– Ufuoma Patience Ejoke (2017): The psychological trauma inflicted by Boko Haram insurgency in the North Eastern Nigeria. *Aggression and Violent Behavior* 36.szám 54.o.

¹¹²Dongfang Hou – Khusrav Gaibulloevm – Todd Sandler (2020): Introducing Extended Data on Terrorist Groups (EDTG), 1970 to 2016. *Journal of Conflict Resolution* 64. évf. 1. szám 199-225.o.

Az állami terrorizmus¹¹³ az állami szereplők (state actors) terepe. A fogalom magában hordozza az állam és képviselői által elkövetett (lásd Kaplan ötödik hullám elméletét fentebb) és szponzorált terrorizmust¹¹⁴ (pl. állam külföldi terrorista szervezeteket támogat anyagilag) és az államilag támogatott terrorizmust (pl. állam terrorista szervezet vezetőinek menedéket nyújt kiadás elől). Utóbbi kettő esetben az adott állam nem csak külföldi, hanem belföldi terrorista szervezeteket is támogathat, mert adott esetben a belső ellenzék, vagy társadalmi csoportok felszámolását ezen szervezetek végezheti el az állam képviselői helyett.

Gazdag Ferenc és Remek Éva helyesen állapították meg¹¹⁵, hogy az állami terrorizmust a szakirodalom és a nemzetközi jog nem használja elsődlegesen a terrorizmusfogalmával kapcsolatos nemzetközi vita elkerülése érdekében, és a törvénytelen állami erőszakot az emberiség elleni és háborús bűnök kategóriájában értelmezik.

A terrorizmussal foglalkozó tudományos kutatásokban először az Ortodox Terrorizmus Tanulmányok (OTS, Ortodox Terrorism Study)¹¹⁶ jelent meg, melynek alapfeltevése, hogy a terrorizmus elkövetője, csak nem állami szereplő lehet.¹¹⁷ Az irányzat képviselői az állami terrorizmus semmilyen formáját nem ismerik el létezőnek, ezért az irányzat keretében az egységesen elfogadott terrorizmusfogalom csak az állami terrorizmus nélkül lenne megalkotható.

Az irányzat egyik jeles képviselője Walter Laquer arra alapozva tagadta az állami terrorizmus létét, mert szerinte „alapvető különbség van a motivációk, funkciók és hatások tekintetében az állami vagy társadalmi vagy vallási elnyomás és a politikai terrorizmus között. Azonossá tenni őket, vagy összemosni őket zavart eredményez”¹¹⁸.

Ezzel szemben Hanna Arendt elismerte az állami terrorizmus létét, mert szerinte a náci Németországban az volt.¹¹⁹ Dr. Bartkó Róbert pedig kijelentette, hogy az állami terrorizmus

---

¹¹³Marie-Helen Maras (2016): A terrorizmus elmélete és gyakorlata. Budapest, Antal József Tudásközpont Tanműhely. Könyvében a szerző kollektív terrorizmusnak nevezi.

¹¹⁴Bruce Hoffman szerint az 1980-as évek ezen időszak volt (Todd Sandler (2014) 259.o.)

¹¹⁵Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018) 170.o.

¹¹⁶Mark Bevir – Katherine E. Brown (2019): Decentring counter-terrorism, 1-8.o.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1756061619304550> (A letöltés ideje: 2021. január 21.)

¹¹⁷Khaled Al-Kassimi (2019) 2.o.

¹¹⁸Walter Laquer (1986): Reflection on Terrorism. Foreign Affairs 65.évf. 1. szám 89.o.

¹¹⁹ Hanna Arendt (1951): The Origins of Totalitarianism. New York, Houghton Mifflin Harcourt 331-333.o.

nem büntetőjogilag definiálható kategória, ezzel kizárva az állami terrorizmus elkövetőinek felelősségre vonását.¹²⁰

A 2000-es években megjelent Kritikai Terrorizmus Tanulmányok (Critical Terrorism Study, CTS) már abból indult ki, hogy a terrorizmust bárki, akár az államok és képviselőik is elkövethetik.¹²¹

Az irányzat egyik meghatározó képviselője Paul Wilkinson szerint a terrorizmust bizonyos értelemben a politikai viselkedés befolyásolására használják, és mint ilyen a terrorista cselekményt az állam is elkövetheti, mint a politikai rendszer része.¹²²

A két irányzat értelemszerűen más-más terrorizmusfogalmakat alkotott. Önmagában az állami terrorizmus lehetőségének kizárása vagy elfogadása a terrorizmus definíció tartalmi korlátján kívül kihat a terrorizmus tipológiájára, jelzőire a később részletezettek szerint.

A Biztonsági Tanulmányok (SS, Security Studies) mellett mára megjelent a Terrorizmus Tanulmányok (TS, Terrorism Studies), de utóbbit a tudományban még nem fogadták el önálló kutatási területként, irányzatként.¹²³ A kutatók és a hivatkozott tanulmányok között vita van az állami terrorizmusról, formáinak szerepéről, meghatározásáról, tartalmáról.

Korinek László az állami terrorizmust annak fogalmi meghatározása nélkül önálló terrorizmus fajtaként definiálja.¹²⁴ A terrorizmus szakirodalma nagy, mégis nagyon kevés tanulmány foglalkozik magával az állami terrorizmussal. Az elmúlt évtizedben a témával foglalkozó cikkek közül néhány esetben adott ország vonatkozásában az állami terrorizmus elkövetése kimondatott.

---

¹²⁰dr. Bartkó Róbert (2011): A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. Győr, Universitas Győr Nonprofit Kft. 21.o.

¹²¹Alex P. Schmid (2019) 1.o.

¹²²Paul Wilkinson (1992): "International Terrorism: New Risks to World Order" in John Baylis & N. J. Rengger eds, Dilemmas of World Politics. Oxford, Oxford Clarendon Press 228-229.o.

¹²³Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011) 193.o.

¹²⁴Korinek László (2010) Kriminológia II. kötet. Budapest Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó 409-411.o.

Chilében a katonai diktatúra idején (1973-1990) állami terrorizmus volt és megjelent annak részeként az antitransz állami terrorizmus, ami nem más, mint a hatóság által főleg transznemű és transzszzerű emberek ellen elkövetett kínzás és más elnyomási tevékenység.¹²⁵

Braziliában a katonai diktatúra idején a terroristák a rendszerrel szembehelyezkedő baloldali fegyveres csoportok voltak. Az országban csak 2015-ben kezdték el a terrorizmust a büntető anyagi jogban meghatározni, mert Braziliában nem volt nagyon terrorizmus és történelmi tapasztalat sem róla. A hatóságok és pártok sem törekedtek terrorizmus elleni törvények megalkotására annak ellenére, hogy az ország 1988. évi alkotmánya a terrorizmust elítéli.¹²⁶

Kínában a „Nép harca a terrorizmus ellen” (People’s War on Terror) keretében az ujjur kisebbség ellen, az ország Észak-nyugati határán fekvő Xinjiang tartományban a terrorizmus elleni harc részeként hozott jogalkotással teszik lehetővé az állami terrorizmus elkövetését.¹²⁷

Kínában a lakosság 92%-a han nemzetiségű és 55 nemzetiség adja a lakosság 8%-át, köztük az ujjur nemzetiséget. 2001. szeptember 11-e után Kína hivatalosan elismerte a belföldi terrorizmust és sok csoportot terrorista csoportként határozott meg (pl. Kelet Türkmenisztáni Iszlám Mozgalom /East Turkestan Islamic Movement/).¹²⁸

Kínában 1997-ig nem volt a büntető anyagi jogban szabályozva a terrorizmus, aki ilyen cselekményt követett el azt vagy közrend megsértéséért, vagy államellenes cselekményért ítélték el. 1997-ben említette először a büntető törvény a terrorizmust a 120. cikkében terrorista szervezethez kapcsolódóan: „aki szervez, vezet vagy aktívan részt vesz terrorista szervezetben, az legalább három évi szabadságvesztéssel büntetendő”. A terrorista szervezet anélkül került szabályozásra, hogy annak tartalmát meghatározták volna. Ez pedig önkényes jogértelmezésre adott lehetőséget.

---

¹²⁵Hillary Hiner – Juan Carlos Garrido (2019): Antitrans State Terrorism, Trans and Travesti Women, Human Rights and Recent History in Chile. *Transgender Studies Quarterly* 6. évf. 2. szám 194-209.o.

¹²⁶Suarez Marcial A.G. – Fernando L. Brancoli – Igor D.P. Acácio: Counterterrorism Policies in Brazil: A Securitization Syndrome? In: Suarez, M., Villa, R., Weiffen, B. (eds) *Power Dynamics and Regional Security in Latin America*. Palgrave Macmillan, London 273-293.o.

¹²⁷Joanne Smith Finley (2019): Securitization, insecurity and conflict in contemporary Xinjiang: has PRC counterterrorism evolved into state terror? *Central Asian Survey* 38. évf. 1. szám 1-26.o.

¹²⁸Zunyou Zhou (2019): Chinese Strategy for De-radicalization. *Terrorism and Political Violence* 31. évf. 6. szám 1187-1209.o.

A terrorizmust csak a 2016. januárban hatályba lépett Terrorizmus elleni küzdelemről szóló törvény definiálta: „bármely vállalkozás vagy cselekmény – eszköze erőszak, fenyegetés, szabotázs – amely társadalmi pánikot kelt, aláássa a közbiztonságot, személyiségi és vagyoni jogokat sért, és a kormányzati szerveket vagy nemzetközi szervezeteket fenyegeti azzal a céllal, hogy bizonyos politikai és ideológiai célokat megvalósítson”.¹²⁹ Ezt a törvényt használja fel az állam az ujgur kisebbség ellen.

Észak-Koreában az ország vezetője szintén terrort alkalmaz a hatalom és rendszer fenntartása érdekében.¹³⁰

Kamerunban éppen a terrorizmus elleni törvény alkalmazása az, mely felveti az állami terrorizmust, hiszen azt az állam és gépezete politikai célokra használja fel. 2017. évben Ahmed Abbat, a Radio France Internationale újságíróját terrorizmus feljelentésének elmulasztásáért és terrorista cselekmény elősegítéséért 10 év börtönbüntetésre ítélte egy kameruni katonai bíróság a kameruni anti-terrorizmus törvény alapján.¹³¹

Az állami terrorizmus értelmezésénél az alapprobléma, hogy az állam a legitim erőszak monopóliumával rendelkezik és azt használhatja a fennálló jogrend és a lakosság, állam védelme érdekében. Ahogy Walter Laquer is értelmezte, amennyiben legitim erőszakot alkalmaz az állam, akkor az nem lehet terrorizmus, kizárólag az illegitim erőszak alkalmazása alapozhatja azt meg.

Ez az érvelés annyiban támadható, hogy a legitim erőszak alkalmazása (jogszabályi felhatalmazás alapján szükséges és arányos erőszak alkalmazása, az illegitim erőszaknál ezen elemek vagy valamelyike hiányzik) is lehet az állami terrorizmus elkövetési formája. Utóbbi esetben éppen a lakosság, vagy a hatalmon lévők ellenségei ellen használják fel a legitim erőszakot. E körben nem kizárható, hogy meghatározott jogszabályt éppen ezen személyek, csoportok ellen hoznak és azt hajtják végre az állami erőszak segítségével. A közvetlen célpontokon keresztül pedig lehet hatni a közvetett célpontokra (egész lakosság

---

¹²⁹Enshen Li (2016): China's new counterterrorism legal framework in the post-2001 era: legal development, penal change, and political legitimacy. *New Criminal Law Review* 19. évf. 3.szám 345., 355., 363.o.

¹³⁰National Intelligence Council (2017) 36.o.

¹³¹Journalists Not Terrorists: In Cameroon, anti-terror legislation is used to silence critics and suppress dissent A special report by the Committee to Protect Journalists <https://cpj.org/wp-content/uploads/2017/09/Cameroon-English-Web.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 2.) 7.o.

megfélemlítése) és így használni a legitim és nem legitim erőszakot, mint a terrorizmus eszközt. Továbbá a legitim erőszak használata nem jelenti egyúttal, hogy az állam és képviselői bármilyen erőszakot alkalmazhatnának a fentiek védelmében.

Ruth Blakeley ezt azzal egészítette ki, hogy a terrorizmus meghatározásánál nem az elkövetőre, hanem a cselekményre tekintettel kell megítélni az adott cselekményt és azt állami terrorizmusként értelmezni.¹³²

Christopher Mitchel-ék 1986-ban már definiálták magát az állami terrorizmust: „az állam vagy nem állami szereplő által elkövetett terrorizmus magában foglalja a szándékos megfélemlítést és erőszakot meghatározott személyekkel szemben, azzal a szándékkal, hogy azon célzott megfigyelőkben, akik az áldozattal azonosítják magukat extrém félelem keletkezik és ez olyan mértékű, hogy magukat potenciális jövőbeni áldozatnak érzik. Ezen értelemben arra vannak kényszerítve, hogy viselkedésüket bizonyos formában az elkövető elképzeléseire igazítsák”¹³³.

Ruth Blakeley ezt az elkövető alapján megalkotott terrorizmusfogalmat ültette át a cselekményre fókuszálva. Szerinte az állami terrorizmusnak négy eleme van:

- 1.) Szándékos, erőszakos cselekmény olyan egyénnel szemben, akiket az államnak kötelessége megvédeni vagy ilyen cselekménnyel való fenyegetés, ha a félelem környezete már kialakított az állami erőszak ilyen cselekményeivel.
- 2.) A cselekményt az elkövető az állam nevében vagy azzal összekapcsolódva követi el, beleértve a paramilitáris és magán biztonsági szervezetek elkövetőit is.
- 3.) Az erőszak vagy fenyegetés cselekményének szándéka, hogy extrém félelmet keltsen azon célzott megfigyelőkben, akik az áldozattal azonosítják magukat.
- 4.) A megcélzott közönség arra van kényszerítve, hogy a viselkedését bizonyos fokban megváltoztassa az erőszak vagy fenyegetés hatására.¹³⁴

---

¹³²Ruth Blakeley (2012): State Violence as State Terrorism. In: The Ashgate Research Companion to Political Violence. Szerk.: Marie Breen-Smyth. London, Ashgate 63-64.o.

¹³³Christopher Mitchel – Michael Stohl – David Carleton – George Lopez (1986): State Terrorism: Issues of Concept and Measurement. In: Michael Stohl and George Lopez: Government Violence and Repression. An Agenda for Research. New York, Greenwood Press 1-26.o.

¹³⁴Ruth Blakeley (2012) 65-68.o.

Lényeges elem, hogy az állami terrorizmus az egyén viselkedésére hat, az állam kívánságának megfelelő cselekvést kívánja elérni. A politikai cél mellett további céljai is vannak (pl. dolgozzon többet vagy állami propagandát terjessze és annak megfelelően beszéljen). Itt is megjelenik a közvetlen célponton keresztül a közvetett célpontra (pl. lakosság) való hatás.

Amennyiben elfogadjuk az állami terrorizmus létét, akkor felmerül annak szabályozási módja és korlátai, mely Jacqueline Hodgson és Victor Tadros szerint trilemmát okoz:

1. Ha a terrorizmust szűken értelmezem, akkor kizárom az állami és állami képviselők által elkövetett terrorizmust. Szabályozás nem éri el célját.
2. Ha túl széles körű a szabályozás és minden támadást, az állami és állami képviselők által elkövetett terrorizmust is belerakom, akkor ezt a törvényt szabadságharcosok fogják használni.
3. Ha a terrorizmus meghatározásában különbséget teszek a legitim és illegitim támadás között, melyet az állam követ el, akkor sok szereplő e mögé fog bújni.¹³⁵

Véleményem szerint az állami terrorizmus vitathatatlanul részét képezi a terrorizmusnak, habár annak létét sokan annak ellenére nem ismerik el, hogy az a XX. században 170-200 millió ember halálát okozta (pl. éhezés, tömeggyilkosság).¹³⁶ Az állami terrorizmus mind a legitim, mind az illegitim erőszak alkalmazásával elkövethető és megítélése a cselekményre tekintettel kell, hogy történjen.

Az államilag szponzorált és támogatott terrorizmus pedig bármilyen formában elkövethető. Bár a terroristák állami támogatását illetően bizonyos országok olyan fogalomalkotásra törekedtek, ahol a szabályozásból kimaradtak a szponzorált terrorista csoportok, mert ők szabadságharcosok a szabályozás szerint.¹³⁷

Jelenleg a tudományban, a szektorokban és a jogalkotásban sem találjuk meg az állami terrorizmus egységes szabályozását. A jelenlegi szabályozók kizárják az állami terrorizmust, mert a legtöbb ország és jogrendszer szerint nem tud állami terrorizmust elkövetni az állam és képviselője, az része az erőszak monopóliumának és az önvédelemnek.¹³⁸

---

¹³⁵Jacqueline S. Hodgson – Victor Tadros (2013): The impossibility of defining terrorism. *New Criminal Law Review* 16. évf. 3. szám 496.o.

¹³⁶Richard Jackson (2008): An Argument for Terrorism. *Perspectives on Terrorism* 2. évf. 2. szám 26-28.o.

¹³⁷Boaz Ganor (2010) 288.o.

¹³⁸Stella Margarite (2018) 179-184.o.

Globális szinten az ENSZ, mint jogalkotó szerv nem lesz képes az állami terrorizmust definiálni, amíg tagjai között van érintett.

Regionális szinten szintén kizárt a fogalom megalkotása vagy az érintettség okán, vagy az Európai Unióban – ahol értelemszerűen egyetlen tagállam vonatkozásában sem merült fel eddig az állami terrorizmus elkövetése – a szándék hiányában.

Egyes nemzetállami büntető törvénykönyvekben a szabályozása megjelenhet, hiszen annak szabályozását nemzetközi egyezmények és más jogi kötelezettségek nem zárják ki. Itt is felmerülhet a paradigmaváltás szükségessége.

Álláspontom szerint megfontolandó, hogy a terrorizmust a politikai erőszak formájától leválasszuk és külön, önálló kategóriaként kezeljük, mert a történelmileg indukált politikai erőszak formák közé sorolása mára már meghaladott és ettől nem tudunk sok esetben a szabályozásnál, értelmezésnél szabadulni. A terrorizmus alapvetően politikai célból követhető el háborúban vagy békeidőben és bárki ellen.

Az állami terrorizmus büntető anyagi jogi szabályozásánál külön terrorizmus szabályozás nem szükséges. Elegendő a büntetőjogi tényállásban elkövetőként bárkit meghatározni. Ebbe mind az állami, mind a nem állami szereplők beletartoznak. Kérdésként felmerülhet, hogy állami vagy nem állami szereplőnek minősül az államilag támogatott terrorizmus esetén az állam képviselőinek felkérésére eljáró terrorista szervezet tagja? Vagy, ha őt elítélik terrorista cselekményért olyan országban, ahol a jogrend nem ismeri az állami terrorizmus fogalmát, akkor az őt felbujtó állami szereplő milyen cselekményért felel? Mindezért szükséges lenne a szabályozás, de arra jelenleg nem látok esélyt a fentiekre tekintettel.

1.4.2.4 Célpontok szerinti felosztás

Elsődlegesen közvetlen (pl. támadással érintett személyek, infrastruktúrák) és közvetett (pl. állam, társadalom, intézmény) célpontokat különböztethetünk meg. A terrorista cselekmények címzettjei ennél szélesebb körűek, mert magukba foglalják az ellenségeket és azok társadalmait, a közvetlen és közvetett célpontokat, a saját vagy rivális terrorista szervezet tagjait, szimpatizánsokat éppúgy, mint a médiát és semleges társadalmakat is.¹³⁹

---

¹³⁹Alex P. Schmid (2019) 2-5.o.

Horváth Attila a célpontok tárgyai szerint megkülönböztetett kormányzati, rendvédelmi szervek, diplomáciai testületek, üzleti érdekeltségek, média, közlekedési rendszer, turizmus, energetikai és telekommunikációs rendszerek, oktatási intézmények és vallási közösségek elleni terrortámadásokat azzal, hogy a nagyvárosokban lévő célpontok fenyegetettsége lényegesen nagyobb, mint a vidéki területeken lévőké.¹⁴⁰

A célpontok védhetősége, védelme alapján vannak az úgynevezett kemény és puha célpontok (hard és soft targets). A kemény célpontok a rendkívül erősen védett helyek (pl. katonai bázisok), míg a puha célpontok olyan személyek vagy tárgyak, akiket/amelyeket a terrorista támadás veszélye fenyeget, de nincsen védelmük vagy nehéz védeni őket és a támadás idején sokan tartózkodnak ott (pl. vásárok, koncertek, tömegrendezvények).

Thomas Zeman ezekre külön, inkább statisztikai jellegű és más tudományág vagy a büntető anyagi jog számára kevésbé használható fogalmat alkotott: „helyszín, melyen terrortámadás előfordulása évenként 0,001%-nál nagyobb és legalább egy személy meghal vagy megsebesülhet a támadás esetén”¹⁴¹. A célponttá válás kapcsán egy amerikai egyesült államokbeli kutatás kimutatta, hogy a megkérdezett 1000 amerikai személy 45%-a félt terrorista támadástól és 58,4%-a attól, hogy terrorista támadás áldozata lesz. Vagyis az áldozattá válástól jobban félnek, mint a terrorista támadástól.¹⁴²

Az elkövetett terrorista cselekmények alapján lehet modellezni, hogy mely helyszínek lehetnek inkább halálos kimenetelű terrorista támadások célpontjai a jövőben. A gazdaságilag fejlettebb területeken, demokratikus államokban, az etnikailag tagolt helyszíneken¹⁴³, a nagyobb népsűrűségű területeken, a nagyobb városokban és azokhoz közeli helyeken nagyobb egy ilyen támadás veszélye.¹⁴⁴ A demokráciákon belül – növekvő sorrendben – a minimalista, a választó,

---

¹⁴⁰Horváth Attila (2010). Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények 10. évf. 3. szám 137., 147-148.o.

¹⁴¹Tomas Zeman (2020): Soft Targets: Definition and identification. AARMS 19. évf. 1. szám 118.o

¹⁴²Murat Haner – Melissa M. Sloan – Francis T. Cullen – Teresa C. Kulig – Cheryl Lero Johnson (2019): Public Concern about Terrorism: Fear, Worry, and Support for Anti-Muslim Policies. Socius: Sociological Research for a Dynamic World 5. szám 8.o.

¹⁴³André Python – Janine Illian – Charlotte Jones-Todd – Marta Blangiardo (2016): A Bayesian Approach to Modelling Fine-Scale Spatial Dynamics of Non-State Terrorism: World Study, 2002-2013. <https://arxiv.org/pdf/1610.01215.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 16.) 9.o.

¹⁴⁴André Python – Janine Illian – Charlotte Jones-Todd – Marta Blangiardo (2016): A Bayesian approach to modelling subnational spatial dynamics of worldwide non-state terrorism, 2010-2016. Royal Statistical Society. 182. évf. 1. szám 338-339.o.

a poliarchikus és a liberális demokrácia van a leginkább veszélyben.¹⁴⁵ Szintén modellezhető az esetleges elkövetők személye és azok kiszűrésének módja.¹⁴⁶

A célpontok kimerítő felsorolása lehetetlen, mert mindig újabbak kerül(het)nek¹⁴⁷ előtérbe. A közvetlen célpontok között lévő személyek lehetnek előre meghatározottak (pl. merénylet adott állam, szervezet képviselője ellen) vagy meghatározatlanok, azaz a támadás helyszínén éppen ott tartózkodók (pl. épületek vagy vásárok támadása).

Az épületeknél, tárgyakkal az „ellenség” épületeitől (pl. nagykövetség, kritikus infrastruktúra) kezdve a szimbolikus épület (pl. régészeti lelőhely, vallási épület) lerombolásig bezárólag szintén széles a skála. A közvetett célpontoknál a célpont bárki lehet, aki a terrorista cselekményről tudomást szerez és magatartására, érzéseire, személyére hat az (pl. félelem kialakulása személyben; állam magatartása a terrorizmus elleni fellépés során).

1.4.2.5. Elkövetési módszerek, eszközök szerinti felosztás

A terrorizmus elkövetési módszerei, elkövetéshez használt eszközei alapján számtalan formát különböztethetünk meg, melynek kimerítő felsorolása e helyütt lehetetlen, ezért csak néhány példát említek a csoportosítás megértéséhez szükséges mértékben.

Georg Löckinger felosztása szerint a módszer és eszköz lehet: gyűjtogatás, merénylet, bomba vagy robbanóanyag használata, épületek elleni támadás, gépeltérítés, téves riasztás, túszejtés, emberrablás, szabotázs.¹⁴⁸ Az Amerikai Egyesült Államokban az extrémizmus által motivált gyűjtogatás és az extrém gyűjtogatás is a terrorizmus egyik elkövetési módszere.¹⁴⁹

---

¹⁴⁵Amichai Magen (2018) Fighting terrorism: The democracy Advantage. Journal of Democracy 29. évf. 1. szám 115.o.

¹⁴⁶Orbán József (2017): Terrorfenyegetettségi Bayes-hálós kockázatbecslés-valószínűség számítási módszerek a terrorizmus elleni küzdelemben 149-154.o.

<http://www.pecshor.hu/periodika/XIX/orban.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 16.)

¹⁴⁷Az iszlám vallásos iskolák (madraszák) a jövőben terrorista célpontok lehetnek (Tálas Péter – Rác András – Ambrus Andrea (2019): Az új-zélandi muszlimellenes terrortámadás és tanulságai. Nemzet és Biztonság 12. évf. 3. szám 52-61.o.).

¹⁴⁸Georg Löckinger (2005): Terrorism, Terrorismusabwehr, Terrorismusbekämpfung. 44-54.o. <https://www.bundesheer.at/wissen-forschung/publikationen/beitrag.php?id=1516> (A letöltés ideje: 2021. január 8.)

¹⁴⁹John E. Douglas et al. (2006) 282-283.o.

Ebbe a csoportba tartoznak a vegyi, biológia, radiológiai és nukleáris anyagokkal vagy azokkal kapcsolatban elkövetett terrorista cselekmények (CBRN terrorizmus). A legismertebb esetek közé tartozik, amikor a japán Aum Shinrikyo szekta 1994. június 27. napján autóból szarin gázt engedett Matsumotóban, mely miatt 7 ember meghalt és 144 megsérült. Ezt követte az 1995. március 20. napján a Tokió Kasumigaseki állomáson elkövetett szarin gázos támadás, mely során 12 ember meghalt és 1039 megsérült.

E körben vitatható Adam Dolnik azon álláspontja, hogy a CBRN terrorizmus helyett CBR van igazán, mert a nukleáris fegyverekhez és technológiához a terroristák nem férnek hozzá.¹⁵⁰ A nukleáris terrorizmus nem csak a nukleáris eszközök használatát jelenti, hanem nukleáris erőművek szabotázsát vagy nukleáris fegyver, illetve eszközök szállítmányainak megtámadását és a megszerzett fegyver, eszköz felhasználását.

1995-ben a csecsen gerillák Moszkva Ismailovo Parkjában helyeztek el egy 32 kg-os radioaktív anyagot tartalmazó eszközt.¹⁵¹ Mindez igazolja, hogy a terroristák képesek nukleáris eszközöket is felhasználni.

Az utóbbi években megjelentek új módszerek:

- Ramming módszer: nagy sebességgel haladó járművek terrorista merényletre való használata (pl. tömegbe hajtás gépjárművel vásárokon).

-TATP (triaceton-triperoxid) bomba (a terroristák a sátán anyjának nevezik).¹⁵²

-Drónok használata. A Heszbollah már 2004. novemberében egy iráni gyártmányú Mirsad-1 katonai felderítő drónt küldött Izrael légterébe és légi felderítést végzett. Mára négy terrorszervezet rendelkezik azonosítható drónprogrammal: a Heszbollah, a Hamasz, az Iszlám Állam és a szíriai Jabhat Fateh Al-Sham.¹⁵³

Összességében a módszer és eszközök vonatkozásában azt állapíthatjuk meg, hogy azok száma végtelen és a célokhoz hasonlóan mindig újabbak és újabbak kerülnek alkalmazásra a technikai lehetőségek fejlődésével együtt.

---

¹⁵⁰Adam Dolnik (2008): 13 years since Tokyo: Re-visiting the „Superterrorism” Debate, Perspectives on Terrorism 2. évf. 2. szám 3.o.

¹⁵¹Timothy Schofield (1999): The Environment as an Ideological Weapon: A Proposal to Criminalize Environmental Terrorism. Boston College Environmental Affairs Law Review 26. évf. 3. szám 625-626.o.

¹⁵²Tálas Péter (2017): A 2017 márciusi londoni terrormerényletről: gyengülő dzsihadisták? Nemzet és Biztonság 10. évf. 4. szám 27-28.o.

¹⁵³dr. Serbakov Márton Tibor (2019): A terroristák drónhasználata. Nemzetbiztonsági Szemle 7. évf. 4. szám 34.o.

1.4.2.6. Cél, hatás szerinti felosztás

Richard Shultz szerint az elérni kívánt hatás szerint háromféle terrorizmus van. A forradalmi terrorizmus (revolutionary terrorism) az egész rendszer, a forradalmi szint alatti terrorizmus (sub-revolutionary terrorism), mely csak az adott országban fennálló rendszer egy részének megváltoztatását tűzi ki célként, míg az intézményi terrorizmus (establishment terrorism) a hatalmon lévők által az ellenzék ellen elkövetett terrorizmust takarja.¹⁵⁴

Korinek László a kriminológia oldaláról közelítette meg a terrorizmus céljait. A terrorista szervezet főbb céljai lehetnek a zavarkeltés, az állami intézmények működésének megzavarása, a nyilvánosság figyelmének megnyerése, a megtorlás kiprovokálása, a visszavágás, a bosszú, az állami, politikai engedmények kikényszerítése és a célba vett lakosság sokkolása, rettegésben tartása.¹⁵⁵

Gazdag Ferenc és Remek Éva a posztmodern terrorizmus négy sajátosságaként kiemelte, hogy a terrorizmusnál a fő célpont a civil lakosság, cél a valódi és virtuális félelemkeltés, a politikai rendszerek egészének megváltoztatása, minden korábbi időszaknál erősebben mediatizált.¹⁵⁶

Alex P. Schmid már kilenc célt fogalmazott meg:

1. A közvéleménynek vagy annak egy meghatározott részének megfélemlítése vagy terrorizálása.
2. Az állam és intézkedéseinek provokálása.
3. Erők mobilizálása, toborzási nyereség.
4. Önreklámozás.
5. Erő mutatása kifelé vagy saját szervezet tagjai felé.
6. A szervezet működtetéséhez szükséges pénz megszerzése.
7. A célcsoport kontrolálása, megfenyítése.
8. Speciális politikai engedmény megszerzése.
9. Az ellentámadástól való elrettentés.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴Sarah V. Marsden – Alex. P. Schmid (2011) 170., 172.o.

¹⁵⁵Korinek László (2010) 408.o.

¹⁵⁶Gazdag – Remek (2019) 180.o.

¹⁵⁷Alex P. Schmid (2019) 6.o.

Florence Anaodozie ezeket kiegészítette a társadalmi káosz elérése, a kormány megdöntése, a kormányba vetett bizalom csökkentése, a gazdaság megbénítása és a tulajdon megsemmisítése iránti célokkal.¹⁵⁸

A célok megvalósítása érdekében alkalmazott terrorizmus hatása számos területen megjelenik. A mentális és fizikai egészség területén már egy 2017-es spanyol vizsgálat kimutatta, hogy a Baszkföld és Szabadság (ETA, Euskadi ta Askatasuna) terrorista szervezet terrorista cselekményei Spanyolországban kihatnak a születési egészségre, ugyanis a gyermekek kisebb súllyal születnek, a nőknél növelik a dohányzást és általában az egészség rosszabbodás érzését okozza mindenkinél.¹⁵⁹

Egy másik tanulmány arra mutatott rá, hogy a nigériai Boko Haram terrorista szervezet cselekményeinek hatásai miatt csökken a lehetősége a nőknek a várandósági tanácsadásra, a kórházban való szülésre és képzett szakember által való szüléslevezetésre.¹⁶⁰

A terrorizmus még a gyermekek iskolázottságára és iskolába járására is hatást gyakorolhat. Nigériában azt állapította meg egy 2009-2016. közötti időszakra kiterjedő vizsgálat, hogy amennyiben öt kilométeres körzeten belül van halálos kimenetelű terrorista támadás, akkor 3%-kal csökken az iskolába beiratkozó gyermekek száma és a gyermekek átlagban 0,6 évvel kevesebb iskolai évet fejeznek be, mint ahol nincsen ilyen terrorista támadás.¹⁶¹

A terrorizmus ezen kívül az adott országban történő lakossági belső elvándorlást, vagy lakosság áthelyezését okozhatja.¹⁶² Utóbbi növelheti az éhezés, élelmiszerdiverzitás csökkenésének és gyermekek alultápláltságának veszélyét.¹⁶³

---

¹⁵⁸Adamkolo Mohammed Ibrahim – Mohammed Gujbawu – Nassir Abba-Aji (2019): New Media and the Challenges of Boko Haram Terrorism: Proposing the Adoption of Human-Wearable Digital Technology. *Malaysian Journal of Communication* 35. évf. 4. szám 53.o.

¹⁵⁹Climent Quintana-Domeque – Pedro Ródenas-Serrano (2017): The hidden costs of terrorism: The effects on health and birth. *Journal of Health Economics* 56. évf. 100. szám 47.o.

¹⁶⁰Adanna Chukwuma –Uche Eseosa Ekhator-Mobayode (2019): Armed conflict and maternal health care utilization: Evidence from the Boko Haram Insurgency in Nigeria. *Applied Economics* 51. évf. 6. szám 624.o.

¹⁶¹Eleonora Bertoni – Michele Di Malo – Vasco Molini – Roberto Nisticó (2019): Education is forbidden: The effect of the Boko Haram conflict on education in North-East Nigeria. *Journal of Development Economics*, Elsevier, 141(c) kiadás 2.o.

¹⁶²Faith Osasumwen Olanrewaju– Adekunle Olanrewaju – Femi Omotoso – Joshua Olaniyi Alabi – Emmanuel Amoo – Ejiroghene Loromeke Adaina Ajavi (2019): Insurgency and the Invisible Displaced Population in Nigeria: A Situational Analysis. *Sage Journal* 9. évf. 2. szám 2.o.

¹⁶³F. Iacoella – N. Tirivayi (2020): Child Nutrition during conflict and displacement: evidence from areas affected by the Boko Haram insurgency in Nigeria. *Public Health* 183. szám 132-137.o.

Az emberek viselkedésére is számos módon hatást gyakorol a terrorizmus:

a) Gondoljunk csak bele, hogy nyilvános helyeken, hogyan viselkednek az emberek egy-egy terrorista támadás után. Vagy kevesebb kockázatos tevékenységet végeznek vagy például nem használnak repülőket egy terrorista gépeltérítés után, ami viszont növeli a közúti balesetek számát.¹⁶⁴

b) A terrorizmus akár a munkavégzésre és így közvetetten a gazdaságra is hathat. Egy 510 munkavállaló bevonásával készített pakisztáni vizsgálat megállapította, hogy a terrorizmustól való érzékelt félelem hat az alkalmazottakra és jól-létükre, teljesítményükre, egyéni viselkedésükre, és növeli a stresszt, csökkenti a koncentrációt és motivációt, továbbá depressziót és alvászavarokat okozhat.¹⁶⁵

c) Az erőszak megélése traumatizálja és stresszessé teszi a gyermekeket, amely náluk agressziót, erőszakot, félelmet, alvászavart, bosszúállás keresését, depressziót, gyenge iskolai előmenetelt, pánikot és bűncselekményekbe való belekeveredést, valamint bizonytalanság érzését (saját életét félti; szeretteinek halálát látja; infrastruktúrák felrobbantásának, vagy merényletnek a tanúja) eredményezheti.¹⁶⁶

Összességében megállapíthatjuk, hogy a cél és hatás a terrorista szervezet jellegéhez igazodik és a legtöbb hatás a közvetett célpontként szereplő társadalom tagjainál érhető tetten.¹⁶⁷

1.4.2.7. A motiváció szerinti felosztás

A terrorizmus ideológiai alapját és motivációját¹⁶⁸ számos ok képezheti. Lehet politikai, vallási, etnikai, területi, nemzeti, amelyek sok esetben egymást átfedik egy-egy terrorista szervezetenél.

A motiváció szerinti csoportosításnál az összes elem felsorolása szinte lehetetlen, mert ha csak az alább taglalt egyes terrorizmus definíciókat vesszük alapul, akkor azokban számtalan ilyen

---

¹⁶⁴Ramon Van Der Does – Jaroslaw Kantorowicz – Sanneke Kuipers – Marieke Liem (2019): Does Terrorism Dominate Citizen's Hearts or Minds? The Relationship between Fear of Terrorism and Trust in Government. Terrorism and Political Violence 1., 4.o.

¹⁶⁵Usman Raja – Muhammad Umer Azeem – Inam Ul Haq – Saima Naseer (2020): Perceived threat of terrorism and employee outcomes: The moderating role of negative affectivity and psychological capital. Journal of Business Research 110. szám 316-326.o.

¹⁶⁶Lere Amusan et al (2017) 53., 57.o.

¹⁶⁷Az egyes hatásokról, célokról a 2. és 3. fejezetben lesz szó részletesebben.

¹⁶⁸A terrorista szervezethez való csatlakozásnál az egyéni motivációk már említésre kerültek (1.2.pont)

fordul elő (pl. politikai vagy vallási okból történő terrorista cselekmények elkövetése). A legtöbb esetben a motiváció megjelenik a terrorizmus elnevezésében (pl. vallási terrorizmus), vagy önálló terrorizmusfajtaként szokták meghatározni. Ezekre példát a következő fejezet mutat be, ezért a felosztás részletes bemutatását itt mellőzöm.

Összességében a tipologizálás sokrétű, újabb és újabb szempontok szerint lehet a terrorista cselekményeket, elkövetőket csoportosítani, ahogy azok fejlődnek és újabb elemmel bővülnek. Az alkalmazott módszer vagy technika alapján lehet kibertérben vagy fizikai térben elkövetett terrorizmusról beszélni. A cél szerinti felosztás szintén tovább tagolható, hiszen adott cselekménynek hírértéke van, vagy szimpatizánsok, támogatók szerzése, vagy csak öncélú.

1.4.3.A terrorizmus jelzőiről általában

A tipológiánál tapasztalhattuk a terrorizmus sokszínűségét, az azzal kapcsolatos azonos fogalmak, megnevezések eltérő tartalmú használatát. Az említett példákban a szuper/globális terrorizmus lehetett a technika, a cél vagy a színtér alapján történő felosztás eredménye. A közvetlen-közvetett célpont és címzett fogalma részben fedte egymást.

A tipológia küzd a terrorizmus jelzőkkel való megnevezésének problémájával. Tetőzve azzal, hogy az egyes jelzők más-más értelmet nyernek a tipológia és a tudományos kutatás különböző területein. Ezek szélesítik a terrorizmus tartalmát, de ugyanakkor növelik megértésének és meghatározhatóságának nehézségét, mert minden egyes jelzős elnevezéshez újabb és újabb tartalom, meghatározás társul.

A mai tudományos kutatásokban elterjedt, hogy a terrorizmus egyes megjelenési formáit egy-egy jelzővel próbáljuk megkülönböztetni a többi formájától. Emiatt újabb és újabb elnevezések, jelzős szerkezetek születnek. Az egyes kutatók által használt jelzők a megkülönböztetésen kívül az egyes terrorizmusfajták közti elhatárolást szolgálják. A legtöbb esetben a jelzők csak adott kutatónál, kutatási terület vagy szektor körében alkalmazhatóak, ott van érvényük és minden egyes területen eltérő tartalmuk. Példaként szolgálhat a nemzetközi terrorizmus a tipológiánál, a jogalkotásnál, a katonai vagy politikai szektorban is más-mást jelent.

A jelzős szerkezetek ilyen formában való használata az egyes fajták elhatárolására, a kutatás tárgyának pontos megjelölésére szolgálnak. Segítenek abban, hogy a terrorizmus egységes

büntető anyagi jogi fogalmát milyen szűk körben kell meghatározni úgy, hogy az az adott fajtákra, megjelenési formákra alkalmazható legyen akár jogértelmezés, akár jogalkalmazás útján, mely az anyagi jogi jogszabályt tartalommal töltheti meg.

A jelzős szerkezetek megerősítik az egységes fogalom megalkotásának szükségességét. Amennyiben az alapfogalom nincsen egyértelműen meghatározva, mint a kutatási tárgya, vagy mint büntető anyagi jogi tényállás, akkor a jelzős szerkezet nehezebben értelmezhető. Mert az alapfogalom minőségét úgy fejezem ki, hogy annak alapjelentése nem tisztázott, nem egyértelmű.

A terrorizmus definiálásánál említettekhez hasonlóan a jelzők használatánál a sokrétűséget, újabb és újabb jelzők alkalmazását találjuk a tudományos kutatásokban.

A tipológiánál említett csoportosításoknál azt tapasztaltuk, hogy az egyes csoportokban szereplő terrorizmusformákat jelzős szerkezettel mutatták be. Emiatt a csoportoknál jelzős terrorizmusokat találunk (pl. nemzetközi terrorizmus, globális terrorizmus), melyek a terrorizmus különféle szempontjai szerinti megkülönböztetés elhatárolására szolgálnak.

A terrorizmus motivációja szerinti csoportosításnál említettekre visszatérve, azzal is szembesülhetünk, hogy a terrorizmus egyes fejlődéstörténeti hullámaiban megjelent terrorizmusfajtákat, eltérő motivációjú terrorizmusokat jelzővel ellátva különböztették meg. Erre jó példa Georg Löckinger vagy Korinek László vagy Alex P. Schmid terrorizmus fajtáinak meghatározása.

Georg Löckinger szerint van állami, államilag támogatott, forradalmi, öngyilkos, kiber-, CBRN-, vallási, drog-, politikai, baloldali, egyéni, jobboldali, nemzeti és nemzetközi terrorizmus.¹⁶⁹

Korinek László megkülönböztette, mint terrorizmus fajtát az ideológiai indíttatású, az etnikai-faji-vallási, az állami terrorizmust és a „kiválasztottak” terrorizmusát.¹⁷⁰

Alex P. Schmid 22 fajta terrorizmust különböztetett meg: etno-nacionalista, állami, jobboldali, baloldali, forradalmi, erőszakos, vallási, háborús-időben elkövetett terrorizmus, CBRN, egyedi esetek, magányos farkas, öngyilkos merénylő, agro-, hazai, politikai, szervezett bűnözéshez

---

¹⁶⁹Georg Löckinger (2005) 36-43.o.

¹⁷⁰Korinek László (2010) 409-411.o.

kapcsolódó, kiber-, „őrült”, narkó-, államilag szponzorált, transznacionális, nemzetközi terrorizmus.¹⁷¹

Ezek a felosztások annyiban tévesek, hogy számtalan, a tipológiánál említett csoport elemeit vegyítve tartalmazzák és fajtaként való besorolásukra kizárólag az alapján került sor, hogy a terrorizmus egyes megjelenési formáinál, mely elemre helyezték a kutatók a hangsúlyt. Nyilvánvaló, hogy a motivációnál a politikai célhoz kötötten került meghatározásra a jobboldali vagy baloldali, vallási terrorizmus meghatározása. Az elkövetők szerinti csoportosítás adhat alapot az öngyilkos merénylő vagy magányos farkas terrorizmus fajtaként való meghatározására.

Ennek ellenére véleményem szerint az alkalmazott jelzőket mégis aszerint érdemes csoportosítani, hogy annak használata kizárólag a terrorizmus egyes megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgál, vagy azon felül még korábbi megjelenési formáktól való megkülönböztetésre, azzal való ellentétpáráként használják őket, illetve az adott jelzős szerkezet használata elterjedt, vagy egyedi, csak adott kutató vagy kutatási terület által használt jelző.

A disszertációban a terjedelmi korlátok miatt is kizárólag néhány jelzőt mutatok be, melyek száma a jövőben nőni fog. A legtöbb jelző a terrorizmus újabb és újabb megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgál és néha átfedés van az egyes jelzők között, néha pedig teljesen más a jelentéstartalmuk.

1.4.3.1. A terrorizmus megjelenési formáinak megkülönböztetésére szolgáló néhány jelző

A mezőgazdaságot érintően elkövetett terrorizmus fajtára megalkotott mezőgazdasági terrorizmus (agricultural terrorism) az izraeli farmerek ellen, elsősorban arabok által elkövetett bűncselekményeket (lopás, szabotázs) foglalja magában. Ezek ugyan köztörvényes bűncselekmények, de az izraeli politikai életben a zsidó-arab szembenállásra tekintettel azokat mégis terrorizmusként értékeli.¹⁷²

---

¹⁷¹Alex P. Schmid (2019) 8.o.

¹⁷²Tomen Dekel (2019): Mobilization against „agricultural terrorism” and the political economy of agriculture in Israel. *Journal of Rural Studies* 72. szám 37-44.o.

A környezettel kapcsolatban megjelent az éghajlat terrorizmus (climate terrorism) az elnevezésből adódóan az éghajlat, mint biztonsági elem és terrorizmus kapcsolatára utal. Magában foglalja többek között a klímaváltozást, az élelmiszerbiztonságot és azok terrorizmusra gyakorolt hatását és a terrorizmus visszahatását rájuk.¹⁷³

Ezzel szemben a környezeti terrorizmus (environmental terrorism) a környezetrombolással való fenyegetést jelenti háború vagy béke idején. Elsődleges célja nem a tényleges környezetrombolás, hanem az abból eredő félelemkeltés.

Az ökoterrorizmus (eco-terrorism) inkább az előző kategória egyes egyedi cselekményeinek megnevezésére utal. A környezetromboláshoz köthető erdőrombolásos dzsihád (forest jihad) európai, ausztráliai, orosz és amerikai egyesült államokbeli erdők felgyújtásával való fenyegetést jelent. A megnevezést néhány dzsihadista oldal használja. A felgyújtással okozott károk mellett fontosabb a lakosságra a félelemkeltéssel gyakorolt pszichés hatás elérése, mint cél.

A környezeti terrorizmusba vonható a mezőgazdasági terrorizmus (agrorterrorism), mely a mezőgazdasági termékekkel kapcsolatos, az élelmiszerek mérgezésével elkövetett terrorizmusra utal. Közvetlen hatása, hogy gazdasági kárt okoz az érintett élelmiszer előállítójának, kereskedőjének, mert értékesítése mind a jelenben, mind a jövőben ellehetetlenül. Közvetve pedig pszichésen hat a fogyasztókra, akiket az ilyen terrorizmus az érintett termékek fogyasztásának mellőzésére sarkall, valamint más élelmiszerek megmérgezésétől való félelem is kialakul bennük.¹⁷⁴

Timothy Schofield a környezeti terrorizmust akként definiálta, hogy az a természet „erejét” alkalmazza, melybe beletartozik a környezet közvetlen támadása (pl. víz mérgezése) vagy közvetítőként történő alkalmazása (pl. vegyi-biológiai fegyver atmoszférába történő kiengedése).¹⁷⁵ Ezekben az esetekben is fontos az említett közvetlen és közvetett hatás, cél elérése.

---

¹⁷³Andrew Telford (2020): A climate terrorism assemblage? Exploring the politics of climate change-terrorism-radicalisation relations. *Political Geography* 70. szám 1-10.o.

¹⁷⁴Sarah V. Marsden – Alex P. Schmid (2011) 189.o.

¹⁷⁵Timothy Schofield (1999) 620.o.

A bioterrorizmus (bioterrorism) értelmezése sokrétű. Egyes kutatóknál kizárólag a vegyi- és kémiai anyagok használatával elkövetett terrorista cselekményeket jelentik, amelyek elsődleges célja a lakosság megfélemlítése¹⁷⁶, míg másnál¹⁷⁷ kifejezetten betegségek terjesztésével elkövetett terrorista cselekmények tartoznak csak bele. Utóbbi történhet akut- vagy hosszú hatással. Az akut hatás rövid lappangási idejű, nagy halálozási rátával rendelkező betegség emberek közötti terjesztését jelenti.

Az ENSZ A/75/729. számú közgyűlési határozatában megállapította, hogy a koronavírus világjárvány során a bioterrorizmus elkövetésének lehetősége fennáll, mert Sar-Covid19-cel fertőzhetnek meg embereket a terroristák.¹⁷⁸ A hosszú hatásnál olyan hosszú lappangási idejű betegségeket terjesztenek haszonállatok és haszonnövények között, amelyek átterjedhetnek az emberre az állatok húsának, növényeknek a fogyasztása következtében. Utóbbinál a már taglalt közvetlen és közvetett hatás érvényesül.

A kábítószer-terrorizmus (narco-terrorism¹⁷⁹) az egyik leginkább vitatott jelzős szerkezet. A megjelölést először 1983-ban Belaudne Terry, Peru elnöke használta, de alkalmazása hamar elterjedt. Maga a megjelölés arra utal és azt vizsgálja, hogy a terrorista szervezetek működésük során mennyiben és milyen módon kapcsolódnak a kábítószer-kereskedelemből és abból milyen bevételekre tesznek szert.

Vitatottsága abból fakad, hogy a mai napig nem sikerült egységesen definiálni a fogalmat és a legtöbb alkalmazott meghatározás tartalmában jelentősen eltér. Van, aki a fogalmat a terrorista szervezet-kábítószer-kereskedők-termelők közötti szövetségként fogja fel profitszerzés optimalizálása érdekében, míg mások a terrorizmus speciális márkájának tartják.¹⁸⁰

Ez a megnevezés is mutatja, hogy vannak olyan jelzők, melyek nem megjelenési formákra, hanem inkább a terrorizmus szereplőinek működésére, bevételszerző tevékenységének vizsgálatára utalnak.

---

¹⁷⁶Detre Zoltán (2007) 84-85.o.

¹⁷⁷Georg Löckinger (2005) 40.

¹⁷⁸ENSZ 2021. január 29. A/75/729. számú közgyűlési határozat II/B/12. pontja

¹⁷⁹Emma Bjørnehed (2004): Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror. Global Crime 6. évf. 3-4. szám 305-324.o.

¹⁸⁰Alex P. Schmid: Links between Terrorism and Drug Trafficking: A Case of „Narco-terrorism”? <http://turkishpolicy.com/images/stories/2004-02-globalsecurity/TPQ2004-2-schmid.pdf> (A letöltés ideje: 2021. február 5.) 12-14.o.

Véleményem szerint kábítószer-terrorizmus nincsen, mert az az előbbieket szerint nem a terrorizmus fajtája, megjelenési formája. Az inkább a terrorista szervezetek működési elveire, rendszerére utal és mint ilyen inkább kutatási terület. A vizsgálat tárgya, hogy az adott terrorista szervezet a bevételszerző tevékenysége során mennyire érintett a kábítószer-kereskedelemben. Emma Björnehed szerint a kábítószer-terrorizmus nem jelzője a terrorizmusnak, mert nem a terrorizmus elkövetési módjára utal, mint a jelzők általában.¹⁸¹

1.4.3.2. Ellentétpárként szolgáló néhány jelző

A hagyományos terrorizmus (conventional terrorism) mellett megjelent a kiberterrorizmus (cyberterrorism) fogalma. Az előbbi a valós fizikai térben elkövetett minden terrorizmus fajtát magában foglalja¹⁸², míg az utóbbi a kibertérben elkövetett terrorista cselekményekre fókuszál.¹⁸³

Ellentétpárként használhatjuk a régi és új terrorizmus (old és new terrorism) jelzős szerkezeteket. Ezek inkább a fejlődéstörténetnél írtakkal egyezően azon megkülönböztetésként és ellentétpárként szolgálnak, hogy a napjainkban zajló terrorizmus sokfélesége, megjelenési formái élesen elhatárolhatók a Rapoport által említett négy hullám terrorizmusától.

Az új terrorizmust egyesek 2001. szeptember 11. napjától számítják, mert a 9/11 a terrorizmus fejlődéstörténetében olyan, mint a Krisztus előtti és Krisztus utáni időszak.¹⁸⁴ Az időpont meghatározása inkább propaganda jellegű, mintsem tényekkel igazolható.

A régi terrorizmusra jellemző volt, hogy megvalósítható politikai célok (pl. baszk függetlenség) motiválta. Az újnál vagy nincsen kifejezett politikai cél vagy az részben megvalósíthatatlan. Például az Iszlám Állam terrorista szervezet robbantásos merényletet követ el Európában. Ez a szervezet céljainak elérésére közvetlenül nem, csak közvetve gyakorol hatást. Közvetve több harcost, szimpatizánst és pénzt tud szerezni, illetve a terrorista fenyegetettséget fent tudja tartani, saját jelentőségét hangsúlyozni tudja és több média megjelenést tud magának biztosítani.

---

¹⁸¹Emma Björnehed (2004) 306-307.o.

¹⁸²Michael L. Gross et al. (2017) 50.o.

¹⁸³Laura Mayer Lux (2018) 5.o.

¹⁸⁴Charlotte Heath-Kelly – Lee Jarvis (2017): Affecting Terrorism: Laughter, Lamentation and Detestation as Drives to Terrorism Knowledge. International Political Sociology 11. évf. 3. szám 239-256.o.

Elhatárolási alapként szokták említeni, hogy a régi terrorizmus esetén a célpontok meghatározottak voltak (pl. katonák, rendőrök, állam irányítói) és a cselekmények elkövetésénél volt menekülési terv. Az újnál az erőszak alkalmazására válogatás nélkül kerül sor és az önfeláldozás, öngyilkos merénylet kerül gyakran előtérbe.¹⁸⁵

Tálas Péter a nemzetközi terrorizmus keretén belül említi meg a régi és az új terrorizmus közti különbségeket.¹⁸⁶ Eric E. Otenyo szerint az új terrorizmusnak van nemzetközi vetülete és a modern technológiát használja fel hozzá (pl. kibertér). A régi terrorizmus aktruista motivációjú az akciója során. Az új terrorizmus nem fedi el nyilvánvaló bűnösségét, kriminalitását.¹⁸⁷ Tomolya János és Padányi József szintén elfogadja az új terrorizmus jelenlétét hasonló tartalommal.¹⁸⁸

Egyetértve Alexander Spencerrel véleményem szerint a régi és új terrorizmusra történő felosztás több szempontból aggályos, téves. Egyrészt már maga az elhatárolás időpontja (2001. szeptember 11.) aggályos, hiszen azt megelőzően is voltak már olyan terrorista szervezetek, melyek céljai megvalósíthatatlanok voltak. Például az Al-Kaida szerint az egész világnak az iszlám vallásra kellene áttérnie. A terrorista szervezeteket a támogatás szerzése korábban is motiválta az egyes terrorista cselekmények elkövetésénél, akárcsak a médiában való szereplés lehetősége.

A régi terrorizmusnál is voltak esetek, ahol az erőszak alkalmazása válogatás nélküli volt, valamint öngyilkos merénylőket is alkalmaztak. Utóbbira példa a hebroni mészárlás 1994. február 25-én, amikor Baruch Goldstein amerikai származású orvos belépett a hebroni al-Haram al Ibrahimii mecsetbe és tüzet nyitva megölt 29 palesztint és több, mint százat megsebesített. Végül a mecsetben lévő tömeg halálra verte. Erre a támadásra adott válasz volt az első öngyilkos merénylet Izrael területén a Hamasz terrorista szervezet által 1994. április 13-án, amikor a 21 éves Amár Szalah Diab Amárna a haderai buszállomáson fél tízkor felszállt a tel-avivi buszra, majd Haifa és Tel Aviv között felrobbantotta az önmagára erősített kettő kilogrammos, házi készítésű bombát. Az eredmény hat halott és harminc sebesült.¹⁸⁹

---

¹⁸⁵ Alexander Spencer (2006): Questioning the Concept of 'New Terrorism'. *Peace & Conflict Development* 8. szám 1-33.o.

¹⁸⁶Tálas Péter (2007) 6.o.

¹⁸⁷Kingsley U. Ejiogu – Thomas S. Mosley (2017): Local Neocolonialism and Terrorism in Africa. *Sage Journal* 7. évf. 2. szám 1-2.o.

¹⁸⁸Tomolya János – Padányi József (2012) 46.o.

¹⁸⁹Moszab Hasszán Juszeif (2011): A Hamasz fia. Szombathely, Immanuel Alapítvány 51-52.o.

A motiváció vagy ideológia alapján a jelzős szerkezeteknél szereplő politikai (political terrorism), etnikai (ethnic terrorism), vallásilag inspirált terrorizmus (religiously inspired terrorism) megkülönböztetés egymás ellentétéként értelmezhető egyben.¹⁹⁰ A fajták szerinti felosztásra visszautalva lehet forradalmi, nacionalista, bal- vagy jobboldali ideológiai, vallási terrorizmus.¹⁹¹

John O. Voll vallási erőszakot és vallási terrorizmust különböztetett meg.¹⁹² A vallási motiváció, ideológia terrorizmussal való kapcsolata során mások a terrorizmus négy hullám elméletére alapozva megkülönböztetnek ideológiai identitású, etnikai-faji-vallási terrorizmust.¹⁹³ A vallásilag inspirált, vallási terrorizmusfogalmak használata annyiban aggályos, hogy – mint az fentebb már bemutatásra került – a terrorizmusnál a cél vagy a motiváció a vallás vagy arra való hivatkozás, de önmagában egyetlen vallás sem tartalmaz olyan tant, tanítást, hogy terrorizmust kell elkövetni vagy a vallás arra sarkallna.

Dr. Bartkó Róbert represszív, lázadó és társadalomforradalmi terrorizmust különböztetett meg. Az első esetben a terrorizmus a társadalomban kialakult egyenlőségek megszüntetésére irányul. A Ku-Klux-Klán kezdetben az Amerikai Egyesült Államokban az azonos, egyenlő politikai-szociális jogokat kívánta megszüntetni.

A második csoportba azok a terrorista szervezetek tartoznak, melyeknél a cél a szervezetre, elveire történő figyelemfelhívás a terrorista cselekmények által (pl. ETA).

A harmadik csoportba a marxi proletárforradalom alapján tevékenykedő, a munkás-paraszti rétegek társadalmi forradalmának lehetőségét elérni kívánó, öngyilkos merényletekkel figyelemfelhívást kieszközölő szervezetek állnak (pl. Vörös Brigád, Vörös Hadsereg Frakció).¹⁹⁴

A csoportosítás annyiban megkérdőjelezhető, hogy nem tartalmazza a vallási, ideológia alapján működő terrorista szervezeteket, valamint a társadalomforradalmi terrorizmusban írtak nem szerepeltek a hivatkozott szervezetek céljai között, inkább csak ideológiai alapjuk volt a baloldali politikai értékrend.

---

¹⁹⁰Sertac H. Baseren (2008): Terrorism with its differentiating Aspects. Defence Against Terrorism Review 1. évf. 1. szám 1.o.

¹⁹¹Brig. Gen. Edwin R. Micewski (2005) 5-11.o.

¹⁹²John O. Voll (2015): Boko Haram: Religion and Violence in 21st Century. Religions 6. szám 1184.o.

¹⁹³Korinek László (2010) 409-411.o.

¹⁹⁴dr. Bartkó Róbert (2011) 21.o.

1.4.3.3. Egyedileg használt jelzők

Az egyedileg használt jelzőkre jellemző, hogy igen szűk körben, néhány esetben csak adott kutató használja és használatuk sohasem lesz elterjedt.

Ilyennek tekinthető a Tomolya János és Padányi József¹⁹⁵ által használt modern terrorizmus fogalom, mely az 1960-as évek végétől elkövetett újfajta terrorizmusra volt jellemző.

Ehelyütt érdemes még megemlíteni Dolores Herrerot, aki az iszlám terrorizmus (islam terrorism) jelzõt anélkül használja, hogy akár az iszlám vagy terrorizmus szót és azok egységes szerkezetét definiálná. Emiatt a jelzõs szerkezet értelme sem állapítható meg.¹⁹⁶

Deák Péter tömegpusztító terrorizmust említ anélkül, hogy pontosan definiálná annak tartalmát, értelmezését.¹⁹⁷

Jilani ben Touhami Meftah használja a szadista terrorizmus (sadistic terrorism) jelzõs szerkezetet a terrorista támadások kíméletlen elkövetési módja esetén. Az Iszlám Állam 2015-ben 21 egyiptomi keresztényt lefejezett, majd a fejüket visszatették a testükre és médiában közvetítették mindezt, ünnepelve a szadista teljesítményüket.¹⁹⁸

Korinek László használta a bûnügyi terrorizmus fogalmát a kriminológiában arra az esetre, amikor vagyoni elõny megszerzése céljából, de számítva az erõs kommunikációs visszahangra terrorista jellegû merényleteket hajtanak végre. Ezen fogalom egyedileg használt és megfogalmazása vitatható, amikor a módszer kizárólag merénylet lehet (pl. kiberterrorizmus, emberrablás is lehet), vagy a terroristák nem számítják vagyoni elõnynek, hogy a médiában való megjelentetése a terrorista cselekménynek mekkora „bevétel” lehet azáltal, hogy a megjelentetésért nem kell fizetni.¹⁹⁹

---

¹⁹⁵Tomolya János – Padányi József (2012) 34-67.o.

¹⁹⁶Dolores Herrero (2018): Tabish Khair's Just Another Jihadi Jane: Western Civilization and 'War on Terror' Versus Islamist Terrorism as the Two Sides of the Globalization Coin. Societies 8. évf. 97. szám 1.o.

¹⁹⁷Deák Péter: A globalizáció új erőszakformái 10.o.

http://publikon.hu/application/essay/297_1.pdf (A letöltés ideje: 2022. január 25.)

¹⁹⁸Jilani ben Touhami Meftah (2018): Roots of sadistic terrorism crimes: Is it Islam or Arab culture? Aggression and Violent Behavior 42. szám 53-54.o.

¹⁹⁹Korinek László (2010) 408.o.

Rafi Melnick és társa²⁰⁰ azt vizsgálták – 3045 cikket elemezve –, hogy Izraelben 2002-ben a médiában való megjelenés mekkora mértékű és mennyi ingyen megjelenést hoz a terrorista szervezeteknek azáltal, hogy a média a terrorista cselekményről annak elkövetésekor és azt követő kettő nap során tájékoztatást ad. Arra jutottak, hogy az ingyenes megjelenés értéke, ha fizetni kellene érte 2002-ben 0,5 milliárd sékel (mostani árfolyamon számolva közel 58 milliárd forint).²⁰¹ Más esetekben (pl. régi és új terrorizmus) viszont már széles körű a használat, hiszen az általánosságban vizsgálja a terrorizmust, mint jelenséget.

Az elterjedtségen kívül arra kell figyelemmel lenni, hogy a sok száz terrorizmusfogalom és jelző esetén az újabb és újabb fogalmak, jelzők megalkotásánál nagyon sok esetben a korábbiakkal van átfedés és tartalmilag szinte azonosság. Ezért minden esetben külön-külön kell vizsgálni, hogy adott kutató, szektor, tudományág milyen jelző alatt mit ért és milyen fogalmat használ eredményei publikálása, vagy elemzése során.

1.5. Fejezet összefoglalása

A terrorizmust, mint jelenséget a fogalom, biztonsági tanulmányok rendszerébe és a fejlődéstörténet, tipológia, jelzős szerkezet oldaláról vizsgálva megállapítható, hogy egységes terrorizmusfogalom hiányában nem lehet megállapítani, hogy mi a fogalom tartalma és minek a minőségét jelzem. Az egységesen elfogadott terrorizmusdefiníció megalkotása szükséges lenne a nemzetközi büntető anyagi jogban és a tudományos kutatások, szektorok területén.

Legoptimálisabb esetben egyik terület átvehetné a másik által megalkotott fogalmat. De már az egyes tudományágakban és szektorokban alkalmazott egységes definíció sokat segíthetne adott területen az egységes értelmezés, alkalmazás, kutatási eredmények összemérése, kölcsönös felhasználása során. Ez segítene a minőséget meghatározó jelzők, tipológia alkalmazásában is.

A fejlődéstörténet, tipológia és egyes jelzők segítenek a terrorizmus jobb megértésében és annak meghatározásánál figyelembe vehetők az ott szerzett ismeretek. Nem szabad elfelejteni, hogy a terrorizmus magában foglal minden megjelenési formát (tipologizált vagy jelzővel

---

²⁰⁰Rafi Melnick – Rafi Eldor (2010): Small investment and large returns: Terrorism, media and the economy. *European Economic Review* 54. évf. 8. szám 964-965.o.

²⁰¹2022. augusztus 1. napján a sékel árfolyama 116,26 forint volt. <https://www.mnb.hu/arfolyam-tablázat?deviza=rbCurrencyActual&devizaSelected=ILS&datefrom=2022.08.01.&datetill=2022.08.12.&order=1>

ellátott terrorizmust). Egységes fogalmat kizárólag a terrorizmusra kell alkotni, mert valamennyi megjelenési formában azonos a terrorizmus minőségi szintjét elérő elem megléte. Emiatt a tipológia, jelzős megkülönböztetés során érvényesülne az alapjelenség egyes szempontok szerinti megjelölése (pl. fajta, elkövetési módszer). A fejezetben írtak rávilágítanak arra, hogy amíg magát a terrorizmust nem definiálom megfelelően, addig az előtte álló jelző és használata és a tipológiai eredményessége is megkérdőjelezhető.

A terrorizmus fejlődéstörténetét nézve jelenleg az ötödik, technológiai terrorizmus „hullámában” élünk, melynek legfőbb jellemzője a technológiai vívmányok, média igen elterjedt fel- és kihasználása. A terrorizmus elkövetését, terrorista szervezetekhez történő csatlakozást, a terrorizmus megjelenését nagymértékben segíti az internet, mobil telefonok használata és a terrorizmus, terrorista szervezetek mind erőteljesebben megjelennek a kibertérben is.

A tipológiát tekintve napjainkban leginkább a nemzetközi terrorizmussal kapcsolatos kutatás jellemző, ahol az egyéni elkövetés ritka, mert azt általában megelőzi a kibertér hatása és az egyes terrorista cselekményeket valamely terrorista szervezet tagja vagy a szervezet nevében követik el. Az elkövető pedig mára úgymond bárki, akár még az állam vagy képviselője is lehet. A terrorizmus, mint büntető anyagi jogi sértettjei a közvetlen és közvetett célpontok lehetnek, akik egyben a terrorista cselekmény címzettjei is. Az elkövetés módszere, célja, hatásai pedig állandóan változnak, újabb és újabb elemekkel bővülnek, akár csak a jelzők.

A jelzői minőség azonban nem egységesen értelmezett és az alapfogalom nélküli használata továbbra is nehézségekbe ütközik és az egységes terrorizmusfogalom megalkotása és értelmezése ellen hat.

2. A TERRORIZMUS HORIZONTÁLIS MEGKÖZELÍTÉSE

2.1. A katonai szektor

Joseph S. Nye jr. szerint a hatalom (power), mint képesség, azt jelenti, hogy másokra úgy hat valaki, hogy azt fogja tenni végső soron, amit előbbi akar. Ezt a hatást háromféleképpen lehet elérni. Kényszerítéssel, fenyegetéssel vagy „fizetéssel/előnyök biztosításával”.²⁰² Előbbi kettő egy állam esetén az ún. kemény hatalom (hard power) része, mely az ország katonai és gazdasági erejéből fakadó hatás. Az előnyök biztosítása a puha hatalom (soft power) része és azt takarja, hogy másokra úgy kell hatást gyakorolni, hogy azt tegye, amit mi szeretnénk (pl. kultúra és politikai értékek közvetítésével).²⁰³ Az államok mind egymás között, mind a nem állami szereplőkkel szemben alkalmazzák a kemény hatalom részeként a katonai hatást, mely a biztonsági tanulmányokban a katonai szektorban vizsgálandó.

Ebben a szektorban a kutatás tárgya az állam és a katonai biztonság (támadó és védelmi képesség; terület és állampolgárok védelme) vizsgálata. Az államok katonai biztonságukat ötféle módon tudják megvalósítani: 1. Egyoldalúan, saját katonai erővel. 2. Többoldalúan, egy szövetségi rendszerhez való csatlakozással. 3. Egy- vagy többoldalúan, tömegpusztító fegyverek birtoklásával. 4. Semlegesség útján. 5. Egyedi megoldásokkal, nemzetközi szerződésekkel.²⁰⁴

A katonai szektor sokszereplős (pl. állam, nemzetközi szervezetek, multinacionális cégek, terrorista szervezetek katonai potenciállal). Az állam biztonságát végső soron a katonai eszközök garantálhatják, melyek mind belső (terrorizmus, bűnözés), mind külső (ország függetlenségét és területi integritását érintő) fenyegetés, cselekmény esetén bevethetőek az állam által.²⁰⁵ Egyes terrorista szervezetek jelentős katonai potenciállal rendelkeznek és akár reguláris hadseregek ellen is fellépnek (pl. Nigériában a Boko Haram évek óta harcol a nigériai állami hadsereg ellen).

---

²⁰²Joseph S. Nye jr. - Soft Power: The Means to Success in World Politics https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 9.) 1-28.o.

²⁰³Joseph S. Nye jr. - Public Diplomacy and Soft Power. 94-109.o. <https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4594675/Nye.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 9.)

²⁰⁴Gazdag-Remek (2018) 21.o.

²⁰⁵Vida Csaba (2013) 91-96.o.

A katonai szektor a többi szektorral kapcsolatban áll és kölcsönösen hatnak egymásra. Gondoljunk csak arra, hogy az állami hadsereg vagy nemzetközi szervezetek katonai erejének bevetéséről a politikai szektor dönt (pl. ENSZ Biztonsági Tanács, kormányok, NATO). Vagy a gazdasági szektor teljesítménye kihat adott államban a katonai költségvetés mértékére. A társadalmi szektorban többek között a demográfiai helyzet adja a hadköteles állományt. A környezeti szektorban a környezeti elemeket (pl. víz) a katonaság ugyanúgy használja, mind adott esetben a terroristák.

A katonai szektorban a terrorizmussal kapcsolatban két kérdés vizsgálendő: 1. Mit tekintenek a szektorban terrorizmusnak? 2. A terrorizmus ellen a szektor szereplői hogyan tudnak fellépni, adott esetben a katonaság bevethető-e?

A második kérdésre a válasz egyértelműen igen, hiszen adódhat az a helyzet, hogy a katonaság bevetése szükséges a terrorizmus elleni harcban, vagy a terrorista cselekmények utáni helyzetben a belső rend helyreállításakor. Éppen ezért nem mindegy, hogy miként definiálja ez a szektor a terrorizmust?

2.1.1. A terrorizmus definiálása

A katonai szektorban mind az azzal foglalkozó tudományban, mind a katonai szervezeteknél, szövetségeknél törekvés volt a terrorizmusfogalom meghatározására. Az sem kérdéses, hogy a terrorizmus ellen a katonaságot és az állam védelmi erőit több fronton (haza védelme támadástól; terrorista támadás megelőzése és az elleni fellépés; katonaság terroristák likvidálásában való részvétele; nemzeti és nemzetközi ügynökségek védelme; baráti államok biztonsági erőinek kiképzése²⁰⁶) fel lehet használni, illetve az egyes stratégiai szövetségek biztonságát is fenyegeti a terrorizmus.²⁰⁷

A Hadtudományi Lexikon szerint a terrorizmus „tömör megfogalmazása nehéz, mert körülményeiben különbözők, és céljait, eredményeit, illetve módszereit tekintve is eltérők. A terrorizmus mögött mindig valamilyen leszámolási, visszacsapási, megfélemlítési szándék

---

²⁰⁶dr. Warran Chin. (2015): NATO and the Future of International Terrorism and Counterterrorism. www.coedat.nato.int/publication/researches/02-FutureofinternationalTerrorism.pdf (A letöltés ideje: 2021. február 15.) 1-36.o.

²⁰⁷Heinz Gartner (2018): Neutrality as a Model for the New Eastern Europe? <https://archive.transatlanticrelations.org/wp-content/uploads/2018/04/Neutrality-as-a-Model-for-the-New-Eastern-Europe.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.) 1-15.o.

húzódik meg, és ehhez társul egy politikai, ideológiai vagy vallási eszme, amely az erőszak legitimitációjául szolgál... Egyének vagy javak elleni erő vagy erőszak törvénytelen alkalmazása, illetve az azzal való fenyegetés, amelynek célja a kormányok vagy társadalmak kényszerítése vagy megfélemlítése bizonyos politikai, vallási vagy ideológiai célkitűzések elérése érdekében”²⁰⁸. A katonai szektorban a terrorizmusnak egyértelmű, egységes tudományos vagy jogi meghatározása nincsen.

2.1.2. Észak-Atlanti Szerződés Szervezete (NATO, Organisation of North-Atlantic Treaty)

Az 1949. április 4. napján Washington D.C.-ben aláírt Észak-Atlanti Szerződéssel²⁰⁹ létrehozott Észak-Atlanti Szerződés Szervezetet – mely létrehozta a kollektív védelem, szabadság és biztonság védelmét – több szempontból érinti a terrorizmus. Egyrészt a tagjait képező államokat érinti a terrorizmus. Másrészt alkalmazkodva a 2001. szeptember 11. napi terrortámadások utáni környezethez a katonai szövetség kénytelen a hagyományos háború, a kriminalitás és az irreguláris fegyverkezés mellett fenyegetést jelentő terrorizmussal is foglalkozni.

A szervezet a 2012-es Chicagói-közgyűlésén megállapította, hogy a tagországokra nem a katonai és területi változások, hanem a klímaváltozás, terrorizmus, demográfiai átalakulás, nukleáris proliferáció jelenti a legnagyobb veszélyt.²¹⁰

A 2018. július 11-12-ei csúcstalálkozón az állam- és kormányfők közös nyilatkozatban megerősítették, hogy a terrorizmus minden formájában fenyegetést jelent a lakosság biztonságára, szélesebb értelemben a nemzetközi stabilitásra. A terrorizmus elleni küzdelemben a NATO három alapvető feladatot lát el: a kollektív védelmet, a válságkezelést és a kooperatív biztonságot, de a terrorizmus és a szervezett bűnözés között új jelenségként már átfedést tapasztaltak.²¹¹

---

²⁰⁸Krajnc Zoltán (szerk) (2019): Hadtudományi Lexikon Új kötet. Budapest, Dialóg Campus Kiadó 1084.o.

²⁰⁹Észak-Atlanti Szerződés

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu (A letöltés ideje: 2022. július 30.)

²¹⁰Heinz Gartner (2013) 13.o.

²¹¹Kis-Benedek József (2018): A terrorizmus új trendjei. pecshor.hu/periodika/XX/kis-tzbenedek.pdf (A letöltés ideje: 2020.december 3.) 15-16.o.

Véleményem szerint ez nem új, hanem régi jelenség. A legtöbb terrorista szervezet a szervezett bűnözésre jellemző tevékenységet is végzett, végez (pl. emberrablás²¹², pénzmosás, illegális termékekkel való kereskedés). A válságkezelés során merülhet fel az alapító szerződés 4. cikkében írt biztonságot fenyegető terrorizmus, mely ellen emiatt fel kell lépni.²¹³ Az alapszerződés 4. cikke értelmében: A Felek tanácskozni fognak egymással valahányszor bármelyikük véleménye szerint a Felek egyikének területi épségét, politikai függetlenségét vagy biztonságát veszély fenyegeti.

A NATO 2001. szeptember 11-e után mégsem a 4. cikket, hanem az 5. cikket alkalmazta a terrorizmussal kapcsolatos eljárásai során: Felek megegyeznek abban, hogy egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek és ennél fogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. cikke által elismert jogos egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Féllel egyetértésben azonnal megteszi azokat a intézkedéseket - ideértve a fegyveres erő alkalmazását is -, amelyeket a békének és biztonságnak az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart. Minden ilyen fegyveres támadást és ennek következtében fogatosított minden intézkedést azonnal a Biztonsági Tanács tudomására kell hozni. Ezek az intézkedések véget érnek, ha a Biztonsági Tanács meghozta a nemzetközi béke és biztonság helyreállítására és fenntartására szükséges rendszabályokat.

Azaz a terrorizmust a kollektív biztonság elleni támadásként értékelte a szervezet és emiatt lépett fel vele szemben katonai erőt alkalmazva. A terrorizmus ekkor még nem volt definiálva a szervezet által.

Arra csak 2014-ben került csak sor a NATO Katonai Bizottsága által. A terrorizmus: Erő vagy erőszak törvénytelen alkalmazása vagy azzal való fenyegetés, félelmet és terrort sugalmazva, személyek és vagyontárgyak ellen annak megkísérlése során, hogy kormányokat vagy

---

²¹²dr. Ripszám Dóra (2020): A terrorizmus és az emberkereskedelem összefüggései. Büntetőjogi Szemle 9. évf. 1. szám 83-90.o.

²¹³ Heinz Gartner (2018) 4.o.

társadalmakat kényszerítsenek vagy megfélemlítsenek vagy lakosság feletti kontroll megszerzése, vagy politikai, vallási vagy ideológiai célok elérése érdekében.²¹⁴

A terrorizmus előbbi katonai definíciójával kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy azt a NATO a gyakorlatban eddig még nem használta és egyetlen katonai elemet sem tartalmaz. Sokkal inkább tűnik jogi definíciónak, melyet azonban egyetlen NATO tagállam sem használ, hiszen saját jogrendszerükben létezik a terrorizmus büntető anyagi jogi és egyéb szabályozása, akár mint belső jogszabály, akár mint nemzetközi egyezményhez való csatlakozás által. A fogalmat más katonai szervezetek, vagy szektorok sem vették át.

Az alapító szerződés 7. cikke szerint: A jelen Szerződés nem érinti és nem értelmezhető úgy, mintha bármi módon is érintené azokat a jogokat és kötelezettségeket, amelyek az Alapokmányból származnak azokra a Felekre, amelyek tagjai az Egyesült Nemzeteknek, nem érinti továbbá a Biztonsági Tanács elsődleges felelősségét a nemzetközi béke és biztonság fenntartásáért. Vagyis egy ENSZ terrorizmus definíció már NATO definíció is lehetne az ENSZ által alkotott jog elsődlegessége miatt.

2.1.3. Amerikai Egyesült Államok

Fontos kérdés, hogy katonailag a világ egyik legnagyobb hadseregével rendelkező Amerikai Egyesült Államok definiálja-e a terrorizmust, illetve ahhoz miként viszonyul katonai értelemben, ezért került ezen ország itt kiválasztásra.

Jelenleg az Egyesült Államok katonailag nem definiálta magát a terrorizmust, de mint nemzeti biztonságot fenyegető tényezőt figyelembe veszi azzal, hogy a nemzeti biztonság védelme során elsődlegesen terrorizmust alkalmazó állami szereplők ellen kell fellépni (pl. Kína, Irán, Oroszország, Észak-Korea). De egyre több a nem-állami szereplő, mint a terrorizmus és szervezett bűnözés. A terrorizmus pedig ideológiai alapú, melynek célpontja az Egyesült Államok és külön aggodalomra ad okot, hogy a terroristák már tömegpusztító fegyvereket akarnak megszerezni.²¹⁵

---

²¹⁴NATO's Military Committee: Concept for Counter Terrorism, MC 0472/1, final decision https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf (A letöltés ideje: 2020. január 30.) 7. pont

²¹⁵Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Biztonsági stratégiájának összefoglalója (Summary of the National Defense Strategy of The United States of America) 1-11.o.

2.1.4. Európai Unió (EU, European Union)

Az Unióban a katonai szektor értelmezése nehéz, mert az Unió nem rendelkezik közös hadsereggel és a közös katonai védelmi képesség létrehozása is csak időszakosan kerül előtérbe, akárcsak most az orosz-ukrán háború kapcsán.

2004-ben ugyan létrehozták az Európai Védelmi Ügynökséget (European Defence Agency) azzal a céllal, hogy a válságkezelés uniós szintű képességét fejlesszék, de a hadiipar tagállami hatáskörben maradt és csak az együttműködés fejlesztésének elősegítése tartozik többek között az ügynökség hatáskörébe.

A katonai szektor alkalmazása elsősorban nem a biztonságra és annak belső, hanem sokkal inkább külső biztonság biztosítására szorítkozik. Ennek egyik eleme, hogy az Unió külön megállapodást kötött a NATO-val, mely szerint a NATO biztosítja az eszközeit az Uniónak és az EU használhatja a szövetségi műveleti parancsnokságot. Ezt egészíti ki, hogy az egyes tagállamok rendelkeznek katonai erővel és többségük NATO tag. Emiatt az Unió és tagállamai katonai értelemben elsődlegesen a NATO terrorizmus megközelítését alkalmazzák.

Tervbe van véve, hogy az Unió saját katonai erővel rendelkezzen, de ez jelenleg nem teljesült még.²¹⁶ Az Unió egyik legnagyobb hiányossága – és talán ezért kezelik a világban másodlagos szereplőként -, hogy tényleges saját katonai erővel nem rendelkezik és emiatt sem lehet globális játékos és nagyhatalom a katonai és politikai szektor területén.

Az Uniónak annak ellenére nincsen saját hadserege, hogy arra a TEFU 42. cikke lehetőséget ad, amikor a közös kül- és biztonságpolitika szerves részeként említi a közös biztonság- és védelempolitikát. Az Európai Unió Tanácsának egyhangú döntése esetén polgári és katonai képességeket ajánlhatnak fel a tagállamok, mely során tiszteletben tartják a tagállamok védelmének egyedi jellegét és a NATO kötelezettségeket.

<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 18.) és Az Amerikai Egyesült Államok Terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos nemzeti stratégiája (National Strategy for Counterterrorism of the United States of America) 1-25.o. <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/10/NSCT.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 18.) 1-25.o.

²¹⁶Mező András (2015): Az európai regionális biztonságpolitikai komplexum. Felderítő Szemle XIV. évf. 2. szám 5-43.o.

Ezt meghaladóan az Unió missziókat végezhet, amelyek végrehajtása során az Unió polgári és katonai eszközöket vehet igénybe, közös leszerelési műveleteket, humanitárius és mentési feladatokat, katonai tanácsadói és segítségnyújtási feladatokat, konfliktusmegelőzést és békefenntartást, harcoló erők válságkezelésben kifejtett feladatait – beleértve a béketeremtést is – és a konfliktusok lezárását követően a helyzet stabilizálására irányuló műveleteket foglalnak magukban. E missziók mindegyike hozzájárulhat a terrorizmus elleni küzdelemhez, ideértve a terrorizmus ellen saját területükön küzdő harmadik országok támogatását is (TEFU 43. cikk (1) bekezdés). Katonai felajánlásra és terrorizmussal kapcsolatos misszió alkalmazására eddig nem került sor.

2.1.5. Magyarország

A katonai szektor vonatkozásában hazánk nem definiálta a terrorizmust és a katonai és biztonsági stratégiánkban az kihívásként és veszélyként szerepel. Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1393/2021. (VI. 24.) Kormány határozat 1. és 2. pontjai megállapították, hogy hangsúlyosabbá vált a helyettesítő (proxy) erők alkalmazása, a rejtett állami támogatással és irányítással működő bűnözői és terrorista csoportok, nem-kormányzati szervezeteknek álcázott kormányzati szereplők felhasználása... Jelentős fenyegetést képez a radikális ideológiák és a terrorizmus terjedése Európán belül, illetve annak perifériáján. Mindez hagyományos és nem hagyományos támadások indítását eredményezheti akár Magyarországon is, illetve magyar állampolgárok vagy magyar érdekeltségek, katonai műveletek és missziók ellen külföldön.

A Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Kormány határozat ugyan megállapítja, hogy hazánk biztonsági helyzete jelenleg szilárd, de a kihívások változó jellege és a biztonsági környezet egyes tendenciái fokozatos romlást vetítenek előre, melynek fő elemei között szerepel az instabilitást is okozó terrorizmus (köztük nemzetközi terrorszervezetek) és a nemzetközi jog csökkenő kikényszeríthetősége is (44., 65., 69. pont).

A terrorcselekmény elkövetése Magyarországon, illetve magyar állampolgárok vagy magyar érdekeltségek ellen külföldön, mint biztonsági kockázat az ötödik helyen szerepel az illegális migráció, a váratlan fegyveres támadás, a spekulációs támadás és a kibertámadás után (124/e. pont). Külön biztonsági kockázat a Magyarország ellen tömegpusztító fegyverekkel, nukleáris,

radiológiai, biológiai vagy vegyi szennyezőanyagokkal végrehajtott terrorcselekmények (124/k. és m) pont).

A stratégia elkészülésének idején készített egyik felmérés szerint a megkérdezett magyar állampolgárok 23,3%-a a nemzetközi terrorizmust jelölte meg, mint Magyarország biztonságát veszélyeztető tényezőt.²¹⁷

A kormány határozat 66. pontja értelmében: A kontinensünkön elkövetett terrorcselekmények arra utalnak, hogy a szélsőséges vallási indíttatású terrorizmus egyre növekvő biztonsági kockázatot jelent Európa államai számára. Az Európába irányuló tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció is közvetlenül növeli a terrorveszélyt. Így az instabilitás és a válságok terjedése hozzájárul a terrorizmus erősödéséhez, amely napjaink egyik legkomolyabb, nehezen előre jelezhető, aszimmetrikus fenyegetése, és közvetlen, hosszútávon fennmaradó veszélyt jelent a világ és ezen belül különösen Európa biztonságára.

A terrorizmus fenyegetése elleni fellépés céljaiként a 99. pont megjelöli, hogy Magyarország megkülönböztetett figyelmet fordít a terrorizmus minden formája elleni küzdelemre: a jelenségcsoporttal szembeni leghatározottabb fellépés nemzeti érdekünk. A terrorizmus elleni harc egyszerre épül a terrorcselekmények megelőzésére, a terrorista csoportok és a terrorszervezetek felderítésére és felszámolására, a terrorcselekmények következményeinek kezelésére, a védelmi képességek megerősítésére és a veszélyhelyzetekre való felkészülésre.²¹⁸

A stratégiával kapcsolatban Csiki Varga Tamás és Tóth Péter számos hiányosságot fogalmazott meg, melyek közt szerepel, hogy a stratégia „nem nevezhető „emberközpontúnak” és sokkal inkább gondolkozik elvont kategóriákban („nemzet és szuverenitás”)...és az ezeket érintő kihívásokban, mint a magyar társadalom kézzelfogható, ugyancsak a biztonságpolitika égisze alá tartozó problémáiban”²¹⁹.

Valóban a stratégia számos elvont és nehezen értelmezhető fogalmat tartalmaz (pl. nehezen kontrolálható nem állami szereplő). A terrorizmus biztonságra ható minőségét számos

---

²¹⁷Alex Etl (2020): The perception of security in Hungary. Budapest, Institution for Strategic and Defense Studies ISDS Analyses 2020/3. ISSN 2063-4862 2.o.

²¹⁸Az ennek során alkalmazandó eszközöket és feladatokat a 147., 148., 152. és 175. pontok tartalmazzák.

²¹⁹Csiki Varga Tamás – Tóth Péter (2020): Magyarország új nemzetbiztonsági stratégiájáról. Nemzet és Biztonság, 13. évf. 3. szám 111. o.

fogalommal illeti (pl. biztonsági kockázat, kihívás, fenyegetés, veszély, biztonságot veszélyeztető tényező), melyek részben egymást kizáró és átfedő fogalmak.

A biztonsági tanulmányokban a biztonságot veszélyeztető tényezők körében külön csoport a kihívás, fenyegetés, veszély²²⁰. Ezért ugyanazon terrorizmus nem lehet az összes, egymást kizáró kategória és mindez nehezen értelmezhetővé teszi a stratégiát. A vallási indíttatású terrorizmusfogalom használata pedig a fentebb már hivatkozottak szerint szintén aggályos.

A stratégia 66. pontjának azon megállapítása, hogy „Az Európába irányuló tömeges, ellenőrizetlen és illegális migráció is közvetlenül növeli a terrorveszélyt” erőteljesen vitatható és nem kellően igazolt.

Forrester és társai²²¹ által 170 országra és 1990-2015. közötti időszakra elvégzett kutatás azt bizonyította, hogy nincsen összefüggés a bevándorlás és terrorizmus mértéke között. Korábban Ritecz György is erre a következtetésre jutott.²²² Ezen megfogalmazás így inkább a politikai szektor körébe tartozó kinyilatkoztatást és a politikai szektor katonai szektorral való kapcsolatát, egymásra való hatását bizonyítja, mintsem tényekkel alátámasztott kijelentést.

2.1.6. Katonai erő alkalmazása

A fejezet bevezetésében feltett második kérdés – a katonai szektor szereplői hogyan tudnak fellépni a terrorizmus ellen és a katonaság az ellen bevethető-e – megválaszolása esetén elsődlegesen az ENSZ-t kell megemlíteni, amely két módszerrel lép fel a terrorizmus ellen. Egyrészt létrehozta a terrorizmus egyes fajtáinak kriminalizációs kötelezettségét előíró nemzetközi egyezményeket és kiegészítő jegyzőkönyveket. Másrészt eseti alapon – különösen a 2001. szeptember 11-én történt amerikai terrortámadások után – elsődlegesen a Biztonsági Tanács a terrorizmus elleni harcban alkalmazandó katonai, pénzügyi és egyéb akciókat, szankciókat tartalmazó határozatokat fogadott el az egyes terrorista szervezetek, hozzájuk köthető személyek ellen.

---

²²⁰Gazdag – Remék (2018) 33-38.o.

²²¹Andrew C. Forrester – Benjamin Powell – Alex Nowrasteha – Michelangelo Landgrave (2019): Do immigrants import terrorism? *Journal of Economic Behavior and Organization* 166. szám 529-543.o.

²²²Ritecz György (2016): A terrorizmus és a migráció viszonya a számok alapján. *Acta Humana*. 5. szám 103-123.o.

Ahogy Marcello di Filippo fogalmazott, az ENSZ a terrorizmus kapcsán nem a büntetőjogi szabályozásra helyezte a hangsúlyt, hanem a katonai és pénzügyi beavatkozást, a titkosszolgálati együttműködés erősítését választotta annak ellenére, hogy a terrorizmus elleni küzdelemhez maga a terrorizmus definíciója is szükséges lenne.²²³

A határozatokban a Biztonsági Tanács sohasem határozta meg a terrorizmus definícióját még katonai értelemben sem. Kizárólag a katonai erő alkalmazását tette lehetővé – melyre több esetben sor került – a nemzetközi jog által. Ez az eljárás egybecseng Stephen Walt azon definíciójával, mely szerint a biztonsági tanulmány nem más, mint „a katonai erőkkel való fenyegetésnek, azok használatnak és kontrollálásának a tanulmányozása”.²²⁴

A katonai erő alkalmazása kettős hatású. Egyik oldalon gyengíti, vagy legoptimálisabb esetben megszünteti a támadott terrorista szervezetet. Másik oldalon viszont, ha egyik ország katonai segítséget nyújt, vagy katonai segílyt ad egy másik országban lévő terrorista szervezettel szembeni fellépéshez, az növeli is egyben a terrorista szervezet élettartamát.²²⁵ Ennek oka valószínűleg abban keresendő, hogy a katonai erő alkalmazása felértékeli a terrorista szervezet fontosságát. Emiatt sokkal több szimpatizánst, támogatót, harcoló katonát eredményezhet a szervezetnek, mely növeli a harcok elhúzódását és a terrorista szervezet túlélésének lehetőségét.

A gazdasági szektorral való kapcsolat során említést érdemel, hogy önmagában a katonai kiadások növelése és még nagyobb katonai erő alkalmazása a terrorizmus elleni harcban sok esetben a várakozásokkal ellentétben nem egyenes arányban fogja a terrorizmust csökkenteni.

A világ katonai kiadásai 2001-2021. évek között közel 84%-kal, 1148,27 milliárd dollárról 2113,31 milliárd dollárra növekedtek. A kiadások között a terrorizmus elleni harcra költött kiadások is megnövekedtek.²²⁶ Mégis a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD, Organisation for Economical Co-operation és Development) tagországaiban 2015.

---

²²³Marcello di Filippo (2008): Terrorist Crimes and International Co-operation: Critical Remarks on the Definition and Inclusion of Terrorism in the Category of International Crimes. The European Journal of International Law 19. évf. 3. szám 534.o.

²²⁴Vladimir Sulovic (2010) 1-7.o.

²²⁵Wukki Kim – Dong Li – Todd Sandler (2019): Resident Terrorist Groups, Military Aid, and Moral Hazard: Further Empirical Analysis. Defence and Peace Economics 32. évf. 1. szám 1-17.o.

²²⁶Stockholm International Peace Research Institute: Military Expenditure Database 2001-2021. <https://milex.sipri.org/sipri> (A letöltés napja: 2022. augusztus 7.)

évben 650%-kal nőtt a terrorista cselekmények száma.²²⁷ Hasonló eredményre jutott az afrikai Szub-Szahara régió 29 országának 2005. és 2016. évekre vonatkozó, katonai kiadásainak és a terrorizmus mértékének vizsgálata. A vizsgált országokban a terrorizmussal kapcsolatos katonai kiadások növelése nem csökkentette a terrorizmust.²²⁸

2.1.7. Összegzés

A katonai szektorban, az azzal foglalkozó tudományban és a vizsgált szervezeteknél a terrorizmus valamilyen formája valamilyen módon definiálva van. De annak alkalmazása más szektortól (pl. politikai) is függ és ténylegesen a szektorban meglévő terrorizmus fogalmak más szektorok és a nemzetközi büntetőjog által alkalmazására nem kerülnek. A katonai erő alkalmazása során az ENSZ szerepe elsődleges és csak ez a szervezet lenne képes a szektorra érvényes és egységesen alkalmazandó terrorizmus fogalmat megalkotni.

2.2. A politikai szektor

A politikai szektorban az államot minden olyan biztonságpolitikai tényező veszélyeztetheti, mely a szuverenitását, legitimitását, működését és működőképességét támadja, sérti. A terrorizmus az államon belüli békét, stabilitást és az állam erősségét aknázhatja alá, végső soron az államhatalom, a politikai erők meggyengülését eredményezheti.²²⁹

Ezért minden államban vagy államok által létrehozott nemzetközi szervezetben felmerül a terrorizmus meghatározásának és az ellene való fellépésnek a szükségessége a nemzeti vagy a szervezet tagállamainak biztonsága részeként. A szükségesség mértékét többek között befolyásolja, hogy adott állam a terrorizmussal mennyire érintett? Mekkora a terrorizmus valós és vélt veszélye? Milyen regionális szervezetnek tagja az ENSZ-en kívül és milyen egyezményeket ratifikált?

Amint azt már láttuk, amíg a demokráciákban a szabadságjogok megadása, addig az autokráciákban az elnyomás, korlátozott joggyakorlás és a terrorizmus között lehet kapcsolat.

---

²²⁷Cornelia-Adriana Baci (2017): How much military is enough? Green European Journal. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/how-much-military-is-enough> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 7.)

²²⁸Muhammad Tahir et al (2019) 402.o.

²²⁹A. T. Akujobi (2018): An Assessment of the Nigerian Terrorism Prevention Act and its Impact on National Security. Global Journal of Human-Social Science: H Interdisciplinary 18. évf. 1. szám 31.o.

Egyesek szerint mindkettő növeli a terrorizmus veszélyét.²³⁰ Más kutatások a demokrácia esetén azt nem minden esetben igazolják.²³¹

Adott állam regionális szervezeti tagsága a terrorizmussal való kapcsolatban az állam érintettségét kiegészíti az egész közösségével, mert az az egész közösséget és annak értékeit is támadja. Az Európai Unió esetén van uniós kollektív tudat, mely különösen a kulturális és politikai identitást tartalmazza. A terrorizmus ezen értékek elleni támadást is magában foglalja. Egy felmérés azt mutatta, hogy az uniós állampolgárok számára a terrorizmus kevésbé nemzeti biztonsági kérdés (20%), mint uniós biztonsági kérdés (40%).²³²

A politikai szektornál felmerül a gyenge állam (fragile state)²³³ kérdése, mert az ilyen államokban a terrorizmus jelenléte nagyobb mértékben valószínűsíthető, mint az erősebb államokban. A szeparatista kisebbségek és radikálisok a terrorizmust, mint háborút használják fel arra, hogy az állam működését megzavarják vagy saját tekintélyüket konszolidálják.²³⁴ Ezek az államok a politikai, hatalmi berendezkedésükből adódóan sokkal inkább ingatagok. Az állam az államhatalmat nem minden esetben tudja a teljes területén és lakossága felett gyakorolni, ezért sérülékenyebb a rendszer és ez a terrorista szervezetek működésének jobban kedvez.

A politikai szektor szereplői közül a politikai szervezetek, politikusok szívesen alkotnak saját terrorizmusfogalmakat, amelyek inkább a saját politikai meggyőződésüket, az általuk képviselt értékrendeket tartalmazzák, mintsem a terrorizmus tudományos háttérrel megalapozott, adekvát meghatározását.

A politikai szektor fogalmai meghatározhatják, hogy egy állam mit és hogyan kommunikál valamit terrorizmusnak és az miként hat az állam népességének a kollektív tudatára. Az

---

²³⁰Kazeem Bello Ajide – Juliet Ifeoma Adenuga – Ibrahim Dolapo Raheem (2020): Natural resource rents, political regimes and terrorism in Africa. *International Economics* 162 C szám 7-8.o.

²³¹Matthijs Bogaards (2020): Kinder, Gentler, Safer? A Re-Examination of the Relationship between Consensus Democracy and Domestic Terrorism, *Studies in Conflict & Terrorism* 43. évf. 10. szám 886-903.o.

²³²Jeanine de Roy van Zuijdewijn – Jessica Sciarone (2021): Convergence of the Salience of Terrorism in the European Union Before and After Terrorist Attacks, *Terrorism and Political Violence* 33. évf. 8. szám 1713-1732.o.

²³³Bővebben lásd *Fragile States Index Annual Report 2021*. Washington, Fund For Peace 2021 1-50.o.

²³⁴Sertif Demir – Ali Bilgin Varlik (2015): Globalization, Terrorism and the State. *Turkish Journal of International Relations* 14. évf. 3. szám 36.o.

emberek hogyan gondolnak valamire úgy, hogy az terrorizmus. Az erőszak terrorizmusként való címkézése már politikai cselekvés.²³⁵

Az emberek gondolkodására két tényező hat. Az egyik a terrorizmussal való tapasztalat (adott államban mekkora a terrorizmus veszélye; a tényleges terrorista támadások száma; média mennyit foglalkozik a hazai és külföldön elkövetett terrorista cselekményekkel). A másik a politika által meghatározott terrorizmus és közbeszéd a terrorizmusról.

A politikai szektor szereplői (pl. kormány, politikai pártok) jogalkotói minőségükben határozhatják meg a terrorizmussal kapcsolatos (büntető anyagi) jogszabályok tartalmát, nemzetközi egyezményekhez történő csatlakozást. Emiatt a büntető anyagi jogi terrorizmusfogalom tartalma erősen befolyásolt a szektor által. Hiszen a terrorizmus a bűncselekmény speciális formája (Antonio Teixeira) vagy egy szuper-bűncselekmény, mely a háború egyes jegyeit is magába foglalja (George P. Fletcher).²³⁶

Nem szabad elfelejteni, hogy a politika elsősorban a hazai, belföldi terrorizmus (domestic terrorism) esetén ad válaszokat, mert a cél a hatalom fenntartása. A nemzetközi terrorizmus (international terrorism) vonatkozásában a már említett nemzetközi egyezmények ratifikációjához való (nem) csatlakozás a fontos, illetve azon terrorista szervezetek, amelyek cselekményei az adott államot érintik.

Néhány esetben a társadalomtudományi kutatások terrorizmusmeghatározása függ a politikai szektortól. A jogalkotás és az állam fellépése függ attól, hogy mit tekint a politikai szektor, illetve a lakosság terrorizmusnak, az alapján milyen fellépés (szekurizáció) szükséges. Végeredményben az hogyan nyilvánul meg a politikai szektor és terrorizmus más szereplőinek és közvetett célpontjainak, más szektoroknak a kapcsolatában.

A társadalmi szektor terrorizmusfogalmainál látjuk majd, hogy a terrorizmus elsődlegesen politikai cél elérése érdekében alkalmazott erőszak az állam és a lakosság ellen különféle módszerekkel. „A terrorizmus a gyengeség stratégiája, amelyet azok alkalmaznak, akik nem férnek hozzá a valódi hatalomhoz...A terroristák általában nem elég erősek ahhoz, hogy

---

²³⁵Alexandra Homolar – Pablo A. Rodríguez-Merino (2019): Making sense of terrorism: a narrative approach to the study of violent events. *Critical Studies on Terrorism* 12. évf. 4. szám 562.o.

²³⁶Laura Mayer Lux (2018) 6.o.

legyőzzenek egy hadsereget, megszálljanak egy országot, vagy városokat romboljanak le”.²³⁷
„A terrorizmus erőszakos bűncselekménye az állam elleni utolsó politikai fegyver egyike (Louis Radelet)”.²³⁸

A terrorista szervezetek célja éppen ezért a politikai rendszer, az állam megdöntésére, működésének befolyásolására irányul. Végző cél az állami hatalom átvétele akár az egész ország, akár egyes régiók, területek vonatkozásában. Azaz a terrorista szervezetek a politikai szektort támadják, illetve az a fölötti uralom megszerzésével az állam helyébe lépést kívánják elérni.

A terrorizmus a politikának is üzen, hogy nem tudja sem területét, sem lakosságát, sem vagyonát és érdekeit megvédeni, mert azokat célpontként támadja. Erre reagál az állam, a politikai szektor, amely védeni próbálja hatalmát a terrorizmus, mint fenyegetés elleni fellépéssel. Az erőszak alkalmazásával az állami erőszak kizárólagosságát veszik el az államtól, a politikától a terroristák. Probléma lehet, ha az állam erőszakkal válaszol a terrorizmusra, mert akkor az erkölcsi különbség elenyészik a két oldal között.²³⁹ De a politika nem mindig az erkölcsön, sokkal inkább a racionalitáson alapszik.

A politikai szektorban a terrorizmussal kapcsolatban vizsgált szereplők lehetnek adott állam politikai szereplői, a társadalom és a terrorista szervezetek. A politikai szektor, mint láthattuk már a katonai és társadalmi szektorhoz több ponton kapcsolódik és azokra közvetlen módon kihat. Megemlítendő, hogy George W. Bush a terrorizmust háborúként értelmezte, ezért legitimizálta a vele szemben való katonai erő alkalmazását. A gazdasági és környezeti szektorral való kapcsolata alább kerül bemutatásra.

Jelen fejezetben négy címre osztva vizsgálom meg a kérdéskört:

1. A terrorizmus érzete és politikai értelmezése
2. Szekurizációs folyamat és nemzeti biztonság
3. Terrorista szervezetek szerepe a politikai szektorban
4. Jogalkotás és terrorizmus elleni fellépés

---

²³⁷Yuval Noah Harari (2018a): Homo deus A holnap rövid története. Budapest, Central Kiadói Csoport 25.o.

²³⁸Gilbert Enyidah – Okey Ordu (2017): Trends and patterns of Boko Haram terrorist and militants aggression in Nigeria, Aggression and Violent Behavior 37. szám 36.o.

²³⁹Alex P. Schmid (2004a) 200. o.

2.2.1. A terrorizmus érzete és politikai értelmezése

A politikai szektorban az állam, a politikai szereplők terrorizmus elleni fellépését alapvetően befolyásolja, hogy a terrorista támadások, terrorizmussal való érintettség mellett adott államban a lakosság, mint a terrorizmus közvetett és közvetlen célpontja mit érez terrorizmusnak és ennek kapcsán a politikai szektor milyen lépéseket tehet. „Az állam sokszor hangsúlyozta, hogy nem tolerálja a politikai erőszakot a határain belül. A polgárok hozzászórtak a nulla politikai erőszakhoz. Ezért aztán a terrorszínház zsigeri rettegést kelt az anarchiától, hatására az emberek úgy érzik, hogy összeomlóban van a társadalmi rend...e félelmek lecsillapítása érdekében a kormány kénytelen a terrorszínházra biztonsági színházzal válaszolni”.²⁴⁰

Továbbá fontos, hogy a lakosság a politikai szektor (amely meghatározza végső soron a terrorizmust és az ellene való fellépés eszközeit, azaz értelmezi a terrorizmust) értelmezését mennyire fogadja el és támogatja a politika szektor szereplőinek tevékenységét ezen a területen legitimitást adva nekik.

A terrorizmus érzete és a politikai szektor támogatottsága különösen fontos a politikai pártok, a parlament és a kormányok számára a szekurizációs folyamatban. Minél nagyobb a lakosság félelme, annál nagyobb a döntéshozók terrorizmus elleni támogatottsága és annál szabadabb kezet kapnak a jogalkotásban, a terrorizmus elleni eszközök megválasztásában (pl. emberi jogokat mind a terroristák, mind a lakosság oldalán jobban korlátozhatják; utóbbiak több jogról hajlandók lemondani a biztonságuk érdekében).

A politika szereplőinek terrorizmusértelmezése sokrétű. Egyrészt a legtöbb esetben szabadon döntenek arról, hogy mit és kit tekintenek terrorizmusnak, terroristának. George W. Bush Szíriát terrorizmust szponzoráló államnak nevezte. Recep Tayyip Erdogan pedig azt állította, hogy „a szíriai rezsím az első terrorista állam lett”.²⁴¹ Mindkettőjük kijelentését inkább az aktuális politikai hangulat és kommunikációs stratégia határozta meg, mintsem tényekkel alátámasztott döntés.

---

²⁴⁰ Yuval Noah Harari (2018): 21 lecke a 21. századra. Budapest Central Kiadói Csoport 148.o.

²⁴¹ Tao Wang – Jun Zhuang (2017): The True Meaning of Terrorism and Response to Terrorism. Social Sciences. 6. évf. 6. szám 162.o.

Másrészt mindez kommunikációs stratégia, melyet a legitimitáshoz és erő sugárzásához használnak fel. Kommunikációs stratégia annyiban, hogy az emberek nem csak a terrorizmus közvetett célpontjai, de egyben szavazók. A politikus az ő voksaiknak a megszerzéséért tevékenykedik. Ennek során csak megfelelő kommunikációval érhető el, hogy az emberek a politikai szektor terrorizmusértelmezést elfogadják, magukévá tegyék és támogassák azt még akkor is, ha jogaik korlátozására vagy megszüntetésére kerül sor. Ahogy Tóth Péter jellemzi: „A politika és média általánosságban, differenciálatlanul és helyiértékének meghatározása nélkül beszél a terrorizmusról”.²⁴²

Harmadrészt a politika és a terroristák retorikai csatája is a politikai értelmezés meghatározása és a már említett egyik oldalon terrorista, másik oldalon szabadságharcos önmeghatározásának állandó dilemmája.

Az első és harmadik réteg általában együtt szokott előfordulni ott, ahol állandó terrorista szervezet működik vagy sok támadás van. Utóbbira jó példa Salah Khalef²⁴³ (Abu Iyad) Yasser Arafat volt helyettese és a Fatah és Fekete Szeptember terrorszervezet korábbi vezetőjének és Benjamin Netanyahu²⁴⁴ izraeli miniszterelnöknek a terrorizmusértelmezése.

Előbbi szerint „nem keverendő össze a forradalmi erőszak a terrorizmussal, vagy tevékenységekkel, melyek politikai cselekmények és azokkal, amelyek nem azok”. Szerinte a terrorizmus és politikai erőszak nem ugyanaz. A politikai motiváció a cselekményt elfogadhatóvá teszi és annak eszközét törvényesíti. Emiatt a forradalmi erőszak nem lehet terrorizmus.

A terrorista szervezetek vezetői gyakran élnek azzal az öndefiniálási módszerrel, hogy saját cselekményüket szabadságharcnak állítják be valamely ellenséggel szemben. Ha pedig szabadságharcos vagyok, akkor nem lehetek terrorista. Kancsal Kitti ezt úgy fogalmazta meg,

---

²⁴²Tóth Péter 2007 7.o.

²⁴³Salah Khalef (1933-1991): Yasser Arafat volt helyettese a Palesztin Felszabadítási Szervezetben; a Fatah és a Fekete Szeptember terrorszervezet alapítója. <https://www.britannica.com/biography/Salah-Khalaf> (A letöltés ideje: 2022. január 13.)

²⁴⁴Benjamin Netanyahu (1949-): katona, Izrael miniszterelnöke (1993-1999, 2009-2021, 2023-) <https://www.netanyahu.org.il/en/about> (A letöltés ideje: letöltés: 2022. január 13.)

hogy címkézés van, azaz mások nevezik terroristának, de a csoport és tagjai magukat nem tekintik annak.²⁴⁵

Benjamin Netanyahu szerint a "terrorizmus a megfontolt és szisztematikus gyilkosság, az ártatlanok megnyomorítása és fenyegetése, hogy félelmet gerjesszen politikai befejezéssel". Ezt az 1985-ös értelmezést változtatta meg 1995-ben, amikor a terrorizmust „a civilek elleni megfontolt és szisztematikus támadásnak vélte azzal a céllal, hogy félelmet gerjesszen politikai befejezéssel”.²⁴⁶ Az ő értelmezése szerint a forradalmi erőszak terrorizmus, de fogalma annyira tág (politikai befejezés), hogy abba bármely terrorista szervezet beleférhet. Megjegyzem, hogy az izraeli védelmi miniszter Izraelben bármely szervezetet terrorista szervezetté nyilváníthatja.²⁴⁷

Természetesen az idők változhatnak és ugyanazon terrorista szervezet egymás után lehet szabadságharcos és terrorista szervezet, vagy akár kormányzó erő is. Afganisztán Szovjetunió elleni háborújában a tálibok még mujahedek (szabadságharcosok) voltak. A 2001. szeptember 11-ei terrortámadások után már terroristák és terroristákat támogatók. Napjainkban meg Afganisztán törvényes kormányát ők vezetik. Jaszer Arafat kezdetben az Izrael állam által terrorista szervezetnek nyilvánított Palesztin Felszabadítási Szervezet vezetője volt, majd később, mint már elismert politikai vezető béke Nobel-díjat kapott.

2.2.2. Szekurizációs folyamat és nemzeti biztonság

A terrorizmus biztonságiasítása (szekurizációs) folyamatának lényege, hogy a politikai szektor meghatározza azt, hogy az állam biztonságát fenyegető terrorizmus mit jelent? Az ellen milyen eszközzel, körben és szinten fog fellépni? Arnold Wolfers szerint a biztonságot értékek mentén szabályozzák az egyes államok. A döntéshozók azzal szembesülnek először, hogy ki kell választani a védendő értékeket, valamint meghatározni, hogy milyen védelemre van szükségük. Például a nemzeti függetlenségből adódik a szabadság, béke, igazságosság értéke. Aztán kell meghatározni, hogy azt milyen szinten és milyen eszközökkel akarom majd védeni.²⁴⁸

---

²⁴⁵Kancsal Kitti (2012): Terrorizmus egykor és ma – avagy a büntetőjog eszközei a terrorizmus elleni harcban. Büntetőjogi Szemle 3. évf. 3. szám 20.o.

²⁴⁶Boaz Ganor (2010) 292-293.o.

²⁴⁷Jonathan Schanzer (2019): Terrorism. Israel Studies 24.évf. 2. szám 53.o.

²⁴⁸Arnold Wolfers (1952): "National Security" as an Ambiguous Symbol. Political Science Quarterly 67. évf. 4. szám 500-501.o.

A biztonságiasítás, a nemzeti, a regionális, a globális biztonság kialakításának megkezdésekor – David A. Baldwin biztonsági koncepcióját a terrorizmusra kivetítve²⁴⁹ – az alábbi kérdéseket kell megválaszolni adott állam politikai szektorának:

1. Biztonság, de kinek?

A biztonságiasítás szintje, köre meddig terjedjen a terrorizmust illetően (állam, nemzetközi szint, lakosság).

2. Biztonság milyen értékek mentén?

Mely értékeket akarja védeni a terrorizmus ellen (pl. fizikai biztonság, gazdasági jólét)? A klasszikus nemzeti biztonság a területi integritást és a politikai függetlenséget ölelte fel. Kérdés, hogy melyiket választja vagy melyikre helyez nagyobb hangsúlyt aktuálisan a politikai szektor.

3. Mennyi és mekkora biztonságot?

Milyen terjedelmű és fokú biztonság kell az egyes szinteken a terrorizmus ellen.

4. Mi ellen adjon biztonságot?

Azaz a terrorizmus pontos meghatározása és értelmezése szükséges.

5. Milyen eszközökkel?

Katonai, rendvédelmi, jogi és egyéb eszközöket vesz igénybe a biztonság megteremtése során.

6. Mennyibe kerül ez?

A biztonság létrehozásának és fenntartásának költségei és azokat miből finanszírozza.

7. Mennyi időre szóljon a biztonság? Rövid- vagy hosszútávú stratégiát alkalmaz?

A terrorizmus okozta akut problémára reagáljon csak, vagy hosszabb távú a terrorizmus minden elemét, hatását átfogó stratégiát készítsen?

A biztonságiasítás menete – azaz a fenti kérdések megválaszolásának szükségessége – az alábbi néglépcsős folyamat során alakul ki:

---

²⁴⁹David A. Baldwin (1997): The concept of security. Review International Studies 23. évf. 1. szám 12-17.o.

1. Megjelenik a létfenyegetés (terrorista cselekményt követnek el adott államban).
2. Hétköznapi beszéd részévé válik a terrorizmus (a társadalom érzete kialakul).
3. Rendkívüli intézkedés, úgy túllépi a napi politikát (általános intézkedés, szabályozás kialakítása válik szükségessé).
4. Másik államokat is rendkívüli lépésre kényszeríthet, ez a nemzetközi szint (regionális, globális szabályozás szükségessége felmerül).²⁵⁰

A terrorizmussal való érintettség és a társadalom érzete nyilvánvalóan szekurizációra kényszeríti a politikai szektort azzal, hogy több szinten kell cselekedni (pl. jogalkotás, terroristák elleni akciók, megelőzés),²⁵¹ mert „ha a terroristák megölnek száz embert, akkor száz milliók képzelik azt, hogy veszélyben vannak”.²⁵² Barry Buzan szerint a terrorizmus szekurizációs megjelenése még nagyon sokáig fent fog maradni és állandó téma lesz.²⁵³

A szekurizációnál fontos alapkérdés, hogy a biztonság kontra emberi szabadságjogok harca során, hogyan biztosítom a lakosság védelmét a terrorista támadástól úgy, hogy biztosítani lehessen az alapvető emberi jogokat, mint például a szólásszabadságot, gyülekezési és egyesülési jogot?²⁵⁴

A szekurizáció a félelem növelésével inszekurizációt teremt, amely az állam hatalmát növeli, hogy kontrollt gyakoroljon az egyén felett a terrorizmus elleni harc jegyében.²⁵⁵ Véleményem szerint azért van lehetőség egyedi szabályozásra, mert nincsen egységes terrorizmusfogalom, és a szabályozás félelmet és emberi jogok sértését adhatja. Már láthattuk, hogy a terrorizmussal

---

²⁵⁰Ole Weaver: Securitization and desecuritization 1-31.o.
<https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf> (A letöltés ideje: 2019. szeptember 17.)

²⁵¹Rita Taureck (2006): Securitisation Theory and Securitisation Studies. *Journal of International Relations and Development* 2006/9. szám 53-61.o.

²⁵²Yuval Noah Harari (2018) 149.o.

²⁵³Marianne Stone (2009): Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis, Security discussion paper series 1. 10.o.

²⁵⁴Sam Mullins (2018): Interview with Max Hill, QC, Independent Reviewer of Terrorism Legislation for the United Kingdom. *Perspectives on Terrorism* 12. évf. 3. szám 63.o.

²⁵⁵Téwodros W. Workneh (2019): Counter-terrorism in Ethiopia: manufacturing insecurity, monopolizing speech. *Internet Policy Review* 8. évf. 1. szám 3.o.

kapcsolatos jogszabályt fel lehet használni politikai ellenfelek, újságírók és végső soron bárki ellen.

Richard H. Ullman úgy közelítette meg a korlátozás kérdését, hogy az egyén mit hajlandó feladni azért, hogy több biztonságot kapjon. Szerinte addig nem fogjuk fel, hogy mi a biztonság, amíg el nem veszítjük azt.²⁵⁶ Ebből mindenképpen levonható az a következtetés, hogy a terrorizmusszabályozás az emberi jogok kérdését is felveti.

Például mi az erősebb az élethez vagy a biztonságos élethez való jog és ezek alapjogok-e? Előbbi mindenképpen alapjog, melyet az államnak biztosítani kell. Utóbbi azonban csak államcél lehet, mert azt alapjogként nem ismerték még el és annak garantálása részben kivitelezhetetlen. Ráadásul az államcél nem teljesülése esetén a jogállamokban az állam nem perelhető, míg emberi jog megsértése esetén már igen. A terrorizmus szabályozásának szükségessége emiatt nem csak az állam biztonságának biztosításakor, hanem ilyen államcél megvalósításakor szintűgy felmerül.

Az emberi jogok a büntető anyagi jogi szabályozás korlátai? A kérdés, hogy az egyén vagy a társadalom melyik emberi jogról hajlandó a biztonsága érdekében lemondani? Ezt is figyelembe kell venni büntető anyagi jogi szabályozásnál. Az emberek elfogadják, hogy elvesztik alapvető szabadságukat, ha cserébe növekvő biztonságot kapnak. Ez a polgári szabadságokkal való kereskedés. De a terrorizmus visszaszorítása, csökkentése attraktív annyira, hogy többet fizessünk, több jogról mondjunk le a kereskedés során.²⁵⁷

De az emberi jogoknál azt sohasem szabad elfelejteni, hogy a terroristákat ugyanazon emberi jogok illetik meg, mint a nem terroristákat (pl. minden ember egyenlő). A jogi szabályozásnál ezért erre is tekintettel kell lenni és nem lehet diszkriminálni. Pakisztánban a 21. alkotmány kiegészítés lehetővé tette, hogy civil terroristák ügyében katonai bíróság járjon el, mely emberi jogokat sért és egyben diszkriminatív szabályozás.²⁵⁸

---

²⁵⁶David A. Baldwin (1997) 8.o.

²⁵⁷Jilani ben Touhami Meftah (2018) 52.o.

²⁵⁸Muhammad Hassan – Johan Shamsuddin Bin Sabaruddin (2019): Jurisdiction of military courts over civilian terrorists in Pakistan: A miscarriage of justice. IIUM Law Journal 27. évf. 1. szám 63-88.o.

Számos vizsgálat bizonyította, hogy amennyiben a lakosság minél jobban fél a terrorizmustól, annál jobban támogatja a terrorizmus elleni harcot és az emberek képesek több emberi vagy más jogról lemondani, azok korlátozásait elfogadni.²⁵⁹ Ekkor egyetértenek abban, hogy terrorizmus esetén a biztonságot még a személyes szabadság korlátozásának árán is biztosítani kell.²⁶⁰

A félelem növekedésével növekszik az embereknek a politikai intézkedések és magánbiztosítás iránti támogatása.²⁶¹ Minél inkább azt gondolják az állampolgárok, hogy a kormány képes megelőzni a terrorista támadásokat, annál inkább úgy érzik, hogy a kormánnyal azonosak az értékeik és emiatt nem félnek attól annyira, hogy terrorizmus áldozatai legyenek.²⁶² Mindez pedig a politikai szereplők mozgásterét, szabályozási képességét és annak határait növeli.

A politikai döntések meghozatalánál csökkenteni kell a „Say-Do-Gap”-et (különbség aközött, amit mondunk és amit teszünk)²⁶³, mert sok esetben a politika rosszul kommunikálja le döntéseit. Ezzel kiváló lehetőséget adnak a terroristáknak azok megkérdőjelezésére, illetve a lakosság kormány iránti támogatása csökkenhet. A szekurizáció végső soron a nemzeti biztonsági stratégiákban és a jogalkotásnál jelenik meg.

2.2.3. Terrorista szervezetek szerepe a politikai szektorban

A terrorista szervezetek már említett szerepének (céljuk a politikai rendszerben, öndefiniálásuk) további fejtegetése előtt érdemes külön kitérni arra, hogy vajon a terrorizmus okai közül mi eredeztethető a politikai szektorból? Elsőként fontos megemlíteni, hogy nagyon sok esetben a terrorizmus oka az, hogy a társadalomban létezik egy kisebbségi csoport, melyet a többség

---

²⁵⁹Margarita Vorsina – Matthew Manning – Jill Sheppard – Christopher M. Fleming (2019): Social dominance orientation, fear of terrorism and support for counter-terrorism policies. *Australian Journal of Political Science* 54. évf. 1. szám 99-113.o.

²⁶⁰Thomas Ferst (2019): Das Verhältnis zwischen Freiheit und Sicherheit in der Schweiz. Was Schweizerinnen und Schweizer unter „Freiheit und „Sicherheit“ verstehen und wie sie deren Verhältnis beurteilen. *SISAK Journal*. 2019/3. szám 18-30. o.

²⁶¹Jubo Yan – Kevin M. Kniffin – Howard C. Kunreuther – William D. Schulze (2020): The roles of reason and emotion in private and public responses to terrorism. *Journal of Economic Behavior & Organization* 180. szám 778-796.o.

²⁶²Ramon Van der Does et al (2019) 2.o.

²⁶³dr. Alastair Reed (2017): Counter-Terrorism Strategic Communications: Back to the Future: Lessons from Past and Present <https://icct.nl/publication/counter-terrorism-strategic-communications-back-to-the-future-lessons-from-past-and-present/> (A letöltés ideje: 2021. február 5.) 3.o.

elnyom vagy diszkriminál, ezáltal a kisebbségi csoport tagjainak hiányzik a politikai életben való részvételi lehetősége.²⁶⁴

Az egyének alapvetően annak a hasznosságát fogják mérlegelni, hogy a politikai rendszerben vagy a nemzeti terrorizmusban vegyenek részt. A terrorizmus azoknak az utolsó mentsvára vagy helye, akik nem tudják magukat a törvényes politikai rendszerben képviseltetni.²⁶⁵ Emiatt is sorolható be a terrorizmus a politikai erőszak közé és lényegi eleme a mai napig az adott politikai cél, mert hatalma alá akarja vetni a területet, a lakosságot és ezzel mintegy saját „államot” akar létrehozni.

A terrorista szervezetek a politikai szektorban a már említett politikai hatalomra való törekvés és kommunikáció mellett ténylegesen aktív szereplővé válhatnak. Az említett tálibokon kívül az Ír Köztársasági Hadsereg (IRA, Irish Republican Army) politikai szárnya is megemlíthető e körben, mely a parlamenti választásokon Észak-Írországon 10%, Írországon 1,5% körüli eredményt ért el.²⁶⁶

2.2.4. Jogalkotás és terrorizmus elleni fellépés

A szekurizációnál a politikai szektornak először azt kell meghatároznia, hogy a terrorizmus mennyire fenyegeti az adott állam biztonságát és az alapján kell döntenie a terrorizmusfogalomról és az az elleni fellépés eszközeiről. A következő lépés a biztonságiasítás során szükségessé váló jogalkotási folyamat. Annak során a biztonságot veszélyeztető terrorizmust akár nemzeti jogalkotásban, akár regionális vagy globális nemzetközi szervezet tagállamként szabályozni kell akár belső, akár külső, nemzetközi jogi aktusokban.

A jogalkotásnál kívánatos lenne, ha a Platon-i módszer érvényesülne, melynél a törvényhozó „először arra törekszik, hogy törvényeit a lehető leggondosabban dolgozza ki; mikor aztán az idő haladtával a gyakorlatban is kipróbálja az elméletét, vajon van-e olyan szűk látókörű törvényhozó, aki ne látná be, hogy szükségképpen számos részletet kihagyott, amit valaki másnak kell majd kiigazítania, aki a nyomába lép, csak így tökéletesíthető az alkotmány és az

---

²⁶⁴Martha Crenshaw (1981): The causes of Terrorism. The Journal of Comparative Politics 13. évf. 4. szám 383.o.

²⁶⁵Matt Qvortrup – Arend Lijphart (2013): “Domestic Terrorism and Democratic Regime Type. Civil Wars 15. évf. 4. szám 472., 475.o.

²⁶⁶Veress Gábor – dr. Bács Zoltán György (2017): Az észak-írországi terrorizmus. Politikai és szakmai útkeresés a fegyveres harctól az integrációig. Terror és Elhárítás 2017/3. szám 121.o.

állami rend”. A törvényhozás terjedelmét illetően „a törvényhozó rendelkezései nem terjedhetnek ki minden apró részletre, s így azok, akik hivatalos évük alatt tapasztalatot szereznek e téren, a gyakorlat alapján rendelkezzenek, és hajtsák végre évente a szükséges változtatásokat, amíg csak ezek a gyakorlatok és szabályaik megfelelő célhoz nem érnek”.²⁶⁷ A módszer alkalmazásával elvégzett jogalkotásnál további szempontokat is figyelembe kell venni a terrorizmus, mint szabályozandó tárgy sajátos jellegére tekintettel.²⁶⁸

a./ A szabályozás szintje

Alapvető kérdés, hogy a politikai szektor kizárólag a nemzeti biztonságot, vagy a regionális, globális biztonságot érintő terrorizmus elleni fellépést kívánja szabályozni? Azaz a nemzeti vagy a nemzetközi szabályozást preferálja-e? Véleményem szerint a legkívánatosabb a globális szabályozás lenne, de ez jelenleg kizárt. A regionális szabályozás a regionális szervezetek tagállamai között kiválóan működhet. De gyakorlati problémát jelent, ha nem tagállami az elkövető és saját, külső állama nem adja ki terrorista bűncselekménynél arra hivatkozással, hogy náluk az nem bűncselekmény.

A nemzetállami szabályozás annyiban kielégítő és elegendő, hogy a politikai szektor a saját társadalmának biztonságát tudja garantálni és elsődleges célja ezáltal megvalósítható. Egy kutatás 53 afrikai országban vizsgálta meg a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos szabályozást 1980. és 2012. között. A végkövetkeztetés szerint az egyedüli, saját állami szabályozás jobb, mint az általános érvényű közös politikát kialakító regionális szabályozás.²⁶⁹ Az egyes regionális szervek szabályozásának előnyei és hátrányai később kerülnek tárgyalásra.

b./A félelem, érzelmek szerepe

A 2.2.1. résznél már vizsgáltam, hogy az érzelmeknek, a terrorizmus érzetének milyen hatása van a gondolkodásra, a szabályozás mértékére (emberi jogok korlátozása), elfogadására (politikai szektor támogatottsága a terrorizmus elleni harcban). A félelem a döntéshozatalt, jogalkotást jelentősen befolyásolhatja. A félelemből adódó jogalkotás látványos volt 9/11 után.

---

²⁶⁷Platon (2008): Törvények. Budapest, Atlantisz Könyvkiadó 219-220., 223.o.

²⁶⁸A disszertációban korábban már részletezett szempontok (pl. állami terrorizmus) megismétlésétől eltekintek e helyütt.

²⁶⁹Simplice A. Asongu et al. (2018) 1931-1957.o.

Nagy mennyiségű terrorizmussal kapcsolatos jogszabályt, egyezményt fogadtak el nemzeti és nemzetközi szinten (pl. ENSZ 1373 határozata; 2001. október 26. Patriot Act az Amerikai Egyesült Államokban; 2001. december 14. Anti terrorism Crime and Security Act Nagy-Britanniában).²⁷⁰

c./Az emberi jogok legteljesebb figyelembevétele

A társadalom a nagyobb biztonságért képes lemondani bizonyos emberi jogokról, de a terrorizmusszabályozásnál az emberi jogoknak érvényesülnie kell a társadalom tagjainál éppúgy, mint a terroristáknál. Így az élethez való emberi jogot védi az, hogy a halálbüntetést tiltja a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye, mégis sok országban alkalmazzák terrorista cselekményeknél (pl. Afganisztán, Bahrein).²⁷¹ Az emberi jogok felfüggesztése, korlátozása csak kivételes, arányos és szükséges mértékű, időtartamú lehet.²⁷²

d./Kerülni kell a saját célra való felhasználást

Ahogy azt az állami terrorizmus kérdéskörénél láthattuk sok esetben az állam saját céljaira, akár saját társadalma ellen használja fel a terrorizmus elleni szabályokat, ezért már a jogalkotásnál ki kell zárni ennek a lehetőségét.

e./Jogalkotás megfelelő előkészítése

A terrorizmus elleni szabályozásnál az egyik legnagyobb probléma, hogy nem az egységes terrorizmusfogalom megalkotására törekszenek, hanem csak részjelenségeket definiálnak. Továbbá a jogalkotás akár a média hatására, akár egy új jelenség kapcsán máris új jogszabályt akar azonnal alkotni. Így az új jogszabály sokszor a sietség, a társadalmi félelem eredménye, és nem tiszta stratégiai döntés jövőbeli perspektívával (ez a rossz jogalkotás).²⁷³

f./ A végrehajthatóság kérdése

---

²⁷⁰Adnrea Bianchi – Anne Saab (2019): Fear and international law-making: An exploratory inquiry. *Leiden Journal of International Law* 32. évf. 3. szám 351-365.o.

²⁷¹Stella Margarite (2018) 175.o.

²⁷²Téwodros W. Workneh (2019) 6.o.

²⁷³Jessica Cohen – José Mária Blanco (2016): Knowledge, the Great Challenge to Deal with Terrorism. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional* 2. évf. 1. szám 44.o. Jogalkotásnál figyelembe veendő további szempontokat lásd 53.o.

Egy jogi aktus, nemzetközi egyezmény annyit ér, amennyit végrehajtanak belőle. A jogalkotásnál ezért törekedni kell arra, hogy konszenzuson alapuló jogi aktusok szülessenek, annak társadalmi elfogadottsága megfelelő legyen, és így könnyebben végrehajthatóvá váljon. Kerülni kell az olyan jogi aktusokat és az azok alapján való bírósági eljárásokat, melyek inkább szimbolikus jellegűek és kevésbé végrehajthatók.

Utóbbira példa Marie Colvin amerikai állampolgár esete, aki 2021. február 22. napján Homs városában halt meg rakétatámadásban, amikor a szíriai reguláris erők támadták azt a sajtóközpontot, ahol újságíróként dolgozott. Egy amerikai egyesült államokbeli bíróság 302.511.836 dollár (300 millió dollár nem vagyoni, 2,5 millió dollár vagyoni kártérítést és 11.836 dollár temetési költséget) kártérítést állapított meg Marie Colvin halála miatt a Szír Arab Köztársasággal szemben a külföldi szuverenitási törvény alapján. A bíróság határozata szerint Szíria felelős az újságíró halálért és Szíria terrorizmust szponzoráló állam is egyben.

Az ítélet alapja, hogy Szíriát az Amerikai Egyesült Államok terrorizmust szponzoráló államnak ismerte el és így felelős az USA területén kívül okozott kárért és nem hivatkozhat mentességre. A bíróság a döntése során mérlegelte a védendő törvényt, a ténylegesen a sértettnek/felperesnek okozott kárt, az alperes vagyoni helyzetét és az elrettentés szükségességét (az ítélet kellő visszatartó erőt adjon arra, hogy más hasonló cselekményt kövessen el). Az ítélet nem végrehajtható még, mert a szír külügyminisztérium nem veszi át azt hivatalosan és törvény szerint az ítélet kézbesítése a végrehajtás feltétele.²⁷⁴

2.2.5. Összegzés

A politikai szektor terrorizmusmeghatározásra való képessége és készsége nem vitás. Azonban arra figyelni kell, hogy a terrorizmusmeghatározás ne politikai célokat szolgáljon. Az önkényességet és azt kell kizárni, hogy az alapján bármilyen intézkedést meg lehessen tenni. A szabályozásnál különös gonddal kell ügyelni a szekurizációs folyamat megfelelő elvégzésére, a jogalkotást megfelelő módszerrel és szempontok figyelembevételével kell elvégezni. Továbbá nem szabad elfelejteni, hogy a politikai szektor képes alkalmazni a katonai szektort, katonai erőt és emiatt még fontosabb a megfelelő terrorizmusfogalom kialakítása. A vitatott állami terrorizmus politikai szektorban történő teljes elfogadása megoldandó kérdés, arra ugyan az

---

²⁷⁴ D.C. District Court Enters Over \$300 Million Default Judgment Award Against Syria for the Death of Marie Colvin. American Journal of International Law 2019. 113. évf. 3. szám 619-624.o.

ENSZ lenne megfelelő terep, de azt a már említett tényezők kizárják.

2.3. A gazdasági szektor

A gazdasági szektor a társadalom jólétéhez és az államhatalom elfogadható szinten tartásához szükséges erőforrásokhoz, pénzeszközökhöz és piacokhoz való hozzáférés garantálását takarja a Buzan-i szektorelmélet szerint.²⁷⁵

A gazdasági szektorra jellemző, hogy nincsen önálló terrorizmusfogalma. Inkább más szektorok terrorizmusértelmezéseit veszi át (pl. politikai, társadalmi, katonai) és elsődlegesen a terrorizmusként besorolt, vagy annak minősített események hatásai jelennek meg a szektorban. Emiatt ténylegesen saját terrorizmusfogalomra nincsen szüksége, de véleményem szerint a gazdasági szektor és terrorizmus kapcsolatát három területen érdemes itt és most vizsgálni:

- 1) A terrorizmus gazdaságra való hatását, beleértve a fekete- és szürkegazdaságot és illegális termékekkel való kereskedelmet.
- 2) A terrorizmus államra való hatását.
- 3) A terrorizmus egyénekre, társadalmi csoportokra való hatását.

2.3.1. A terrorizmus gazdaságra való hatása

A terrorizmus alkalmazásának előnye az is, hogy alacsony „ráfordítással” nagy gazdasági kárt lehet vele okozni adott államban. A terrorizmus közvetlen és közvetett célpontjai ellen intézett támadás jelentősen kihat a gazdaságra. Mind az elsődleges (pl. helyreállítás, újjáépítés, áldozatok hozzátartozóinak kártalanítása), mind a másodlagos károk (pl. külföldi befektetések elmaradása, valuta és részvényárfolyam ingadozása) komoly gazdasági kárt okozhatnak.

A hazai és nemzetközi terrorizmus veszélye kihat a teljes gazdaságra, annak teljesítőképességére. Befolyásolja a részvénypiacokat, ezáltal a befektetéseket adott országban. A hazai terrorizmus hatása negatívabb a részvénypiacra, mint a nemzetközi terrorizmusé, de vitathatatlan, hogy mindkettő hatást gyakorol rá és ezáltal a gazdaság működésére közvetetten

---

²⁷⁵Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018) 23.o.

(pl. GDP, állami szociális kiadások, állami adóbevételek alakulása).²⁷⁶ Terrorizmus esetén a támadás napján és az azt követő nap esik a tőzsdei index, majd az kiegyenlítődik és növekszik.²⁷⁷

A terrorizmus különféle gazdasági hatásai miatt az adott célpontállam GDP-je is csökken. Például Baszk földön 10%-kal, Izraelben 5%-kal csökkent a GDP 2004. évben a terrortámadások miatt.²⁷⁸ A GDP visszaesés növeli az inflációt, kisebb külföldi és belföldi tőkebefektetést és magasabb államadósságot eredményez, amelyek együttesen az állam terrorizmus elleni védekezésre fordítható kiadásait csökkentheti. Ha a GDP 1%-kal nő, akkor a terrorizmus csökkenhet 24,33%-kal, mivel ezáltal csökkenhet a szegénység, a társadalmi egyenlőtlenség és nőhet az iskolázottsági szint, melyek, mint láthattuk a terrorizmus kiváltó okai is lehetnek. Ha a terrorizmus nő 1%-kal, akkor a GDP már csak 0,2%-kal nő. Ha a kereskedelem 1%-kal nő, akkor a terrorizmus 4,35%-kal nő, mivel a kereskedelem növekedésével a javak, személyek szabadon mozoghatnak és a javakat többek között a terroristák is tudják használni.²⁷⁹

A terrorizmusnak, terrorista támadásoknak vannak direkt (pl. emberélet, anyagi kár, csökkent kereskedelmi forgalom) és indirekt költségei (pl. biztosítási díjak növekedése, terrorizmus elleni küzdelem költségei, jövőbeli vásárlások és befektetések kiesése). Például a 2004. március 11. napján elkövetett madridi metróröbntás 335,1 millió eurós költséget okozott a spanyol államnak, ami megfelelet az akkori spanyol GDP 0,03%-ának.²⁸⁰

Külön említést érdemel, hogy a gazdaság szereplőinek is többletköltséget okoz a terrorizmus. Az állami költségvetésbe való befizetéseket növelheti a terrorizmus elleni harcra fordított kiadások. Továbbá egyre nagyobb saját erőforrást kell fordítani a kiber- vagy infrastruktúravédelemre és a gazdasági szereplők biztosítási költségei is növekednek. Emiatt egyre több cég vesz részt a nemzeti terrorizmus elleni kockázati biztosítási programokban, melyek e költségeket csökkentik.²⁸¹

---

²⁷⁶S. Narayana – T.-H. Le – S. Srianthakumara (2018): The influence of terrorism risk on stock market integration: Evidence from eight OECD countries. *International Review of Financial Analysis* 58. szám 247-259.o.

²⁷⁷Tchai Trevor – Sharon Teitier-Regev (2019): The impact of disasters and terrorism on the stock market. *Journal of Disaster Risk Studies* 11. évf. 1. szám 7.o.

²⁷⁸Rafi Melnick et al. (2010) 963.o.

²⁷⁹Hassen Mohamed et al (2019) 465.o.

²⁸⁰Todd Sandler (2014) 261.o.

²⁸¹ OECD International Platform on terrorism risk insurance

<https://www.oecd.org/daf/fin/insurance/Terrorism-Risk-Insurance-Country-Comparison.pdf>

Az illegális gazdaság a terrorizmus haszonélvezője. Elég csak a fegyvercsempészetre vagy technológiákkal való kereskedésre gondolni. A fekete- vagy szürkegazdaság pedig a terrorista szervezetekkel való más módon történő kapcsolatba kerüléssel profitálhat (pl. gépjárművek, laptopok értékesítése).

2.3.2. A terrorizmus államra való hatása

Az államokra gazdaságilag a terrorizmus több oldalról hat. Terrorista támadások esetén az azok következményeinek elhárítására (pl. áldozatok kárpótlása, romeltakarítás költségei) és a terrorizmus elleni harcra (megelőzésre, felszámolásra) többletforrást kell biztosítania az államnak. A terrorizmus elleni harcra fektetett pénz azonban megtérülhet.²⁸² De a terrorizmus kihat adott állam gazdaságára és emiatt az állam mozgásterére is. Például a 2001. szeptember 11-e terrortámadások rövid távon 90 milliárd dollár kárt okoztak,²⁸³ valamint 430.000 ember lett emiatt munkanélküli.²⁸⁴

Az államok költségvetését a terrorizmus több oldalról érinti. Kiadási oldalon a biztonságra, katonaságra, rendőrségre, igazságszolgáltatásra kell többet költeni a terrorizmus miatt is növekvő infláció, csökkenő GDP és emiatt csökkenő adóbevételek, turizmusból származó bevételek (a terrorizmus befolyásolja az utazási célpont kiválasztását²⁸⁵), csökkenő külföldi befektetések mellett. Más ágazatok kiadásait pedig csökkenteni kell részben emiatt (pl. oktatás, egészségügy).²⁸⁶

A gazdasági szektor ilyen módon is kapcsolódik a katonai és politikai szektorhoz. A környezeti szektorhoz annyiban mindenképpen kapcsolódik, hogy a gazdaság a környezeti elemeket használja fel működése során. A társadalmi szektorral való kapcsolata vonatkozásában hangsúlyozandó, hogy a társadalom tagjaira kihat a gazdasági szektor és annak teljesítménye (életszínvonal, munkahely). Az állami többletköltségeket mutatja, hogy a világ országai már 2001-2008. között közel 70 milliárd dollárt költöttek a terrorizmus elleni harcra. Az Amerikai

---

(A letöltés ideje: 2020. december 12.)

²⁸²Christos Kollias – Petros Messis – Nykolaos Mylonidis – Suzanna-Maria Paleologou (2009): Terrorism and the effectiveness of security spending in Greece: Policy implications of some empirical findings. *Journal of Policy Modeling* 31. évf. 5. szám 800.o.

²⁸³Yubo Jan et al (2020) 778.o.

²⁸⁴Tchai Trevor et al. (2019) 2.o.

²⁸⁵Veréb Vanda – Helene Nobre – Mino Farhangmehr (2020): Cosmopolitan tourists: the resilient segment in the face of terrorism. *Tourism Management Perspectives* 2020/33. szám 1-18.o.

²⁸⁶Mohammad Nurunnabi et al (2018) 278-302.o.

Egyesült Államok központi költségvetéséből 2013-ban 17,2 milliárd dollárt fordított ugyanezen célra.²⁸⁷

2.3.3. A terrorizmus egyénekre, társadalmi csoportokra való hatása

Az egyénekre, társadalmi csoportokra a már tárgyalt megfélemlítés, fenyegetettség érzése és további pszichés hatások mellett a terrorizmus gazdaságilag is kihat. A gazdaságra és államra való hatás lecsapódik az egyének és társadalmi csoportok szintjén. Legyen szó akár munkahelyekről, adózásról, életszínvonalról, vagy iskolákra és egészségügyre fordítható kiadásokról. De az egyén költekezésében is megnyilvánul a gazdasági hatás. Például terrorizmus elleni védekezésre költés (riasztó vétele, életbiztosítás kötése) vagy költekezés mértékét csökkenti egyén.

2.3.4. Összegzés

A gazdasági szektor alapvetően a terrorizmus társadalomra, államra való hatásával és a terrorista szervezetek gazdasági részvételét öleli fel. A szektor meghatározza a további négy szektor mozgásterét, illetve azok visszahatnak rá. De a szektorban a terrorizmus definiálása nem várható és nem is szükséges, mivel a többi szektor fogalmát veszi át és alapvetően a terrorizmus hatásaival foglalkozik.

2.4. A környezeti szektor

A környezeti szektorban a vizsgálat a helyi és planetáris bioszférának, mint minden emberi létfenntartó tevékenység rendszereinek a fenntartására irányul.²⁸⁸ A környezeti szektorra is az jellemző, hogy nincsen önálló terrorizmusfogalma, hanem inkább más szektorok terrorizmus értelmezései hatnak rá és a szektorban a gazdasági szektorhoz hasonlóan elsődlegesen a terrorizmusként besorolt események hatásai jelennek, emiatt saját terrorizmusfogalomra nincsen szüksége.

A terrorizmus környezeti hatásai magukban foglalják a szárazföldi konfliktus, a terrorista táborok és bázisok, a kiképzések, a tevékenység során kibocsátott szén-dioxidot, a terroristák

---

²⁸⁷André Python et al (2016) 1.o.

²⁸⁸Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018) 23.o.

vagy katonai erők által használt energiát és annak fogyasztási mértékét (pl. áram, benzin). Ide tartozik még a lőszer, a fegyver készítésekor használt elemek, fémek vagy azok és vegyi fegyverek használata és azoknak a környezeti elemekre gyakorolt hatásai.²⁸⁹ A hatás visszafelé is érvényesül. Például, ha a megújuló energia nő 1%-kal, akkor terrorizmus nő 12,99%-kal, mivel a megújuló energiát használhatja a terrorista is. És a többlet energiaforrás miatt a terrorista szervezetek és tagjaik tovább tudnak elszeparáltan élni, fűteni, fegyvert készíteni.²⁹⁰

A környezeti szektornak a katonai és gazdasági szektorral említett kapcsolatán túl a politikai szektorral való jelentős kapcsolódását meg kell említeni. Gondoljunk csak az adott állam nyersanyag készletének kiaknázására. Sok esetben a nyersanyagokat a terrorista szervezetek szerzik meg, illetve azok kereskedésével jelentős bevételekre tehetnek szert. A társadalmi szektorral való kapcsolat pedig annyiban mindenképpen jelentkezik, hogy az élet fenntartásához szükséges elemeket ez a szektor adja. Emiatt a társadalmi szektor szereplőinek kiemelten fontos a környezet védelme és megfelelő minőségű megléte.

2.4.1. Összegzés

A környezeti szektor terrorizmussal való kapcsolata még kiaknázatlan terület a tudományos kutatások számára, az jelenleg még marginális terület. Erre volt példa a terrorizmus jelzőinél említett, környezeti elemekre vagy azok rombolására vonatkozó egyes terrorizmus elnevezések. A kutatások elsődlegesen nem a környezeti szektor elemei szemszögéből vizsgálják a terrorizmust, hanem a terrorista szervezetek oldaláról. Emiatt nincsen és nem is várható a közeljövőben saját terrorizmusfogalom ebben a szektorban.

2.5. A társadalmi szektor

A társadalmi szektor azzal foglalkozik, hogy miként tartható fenn és őrizhető meg egyes államokban, területeken a nyelv, a kultúra, a vallás, a nemzeti identitás, a szokásrend elfogadott formái és a közösségek önazonossága, mint kollektív identitás. A társadalmi biztonság a kollektív identitás fenntartására és megőrzésére vonatkozik, ahogy az a kultúrában, vallásban,

---

²⁸⁹Melike Bildirici – Seyit M. Gokmenoglu (2020): The impact of terrorism and FDI on environmental pollution: Evidence from Afghanistan, Iraq, Nigeria, Pakistan, Philippines, Syria, Somalia, Thailand and Yemen. *Environmental Impact Assessment Review* 21. évf. 81. szám 1.o.

²⁹⁰Hassen Mohamed et al (2019) 465.o.

nyelvben, politikai és társadalmi értékekben kifejeződik.²⁹¹ A társadalmi szektort fenyegeti a terrorizmus, hiszen a védendő (pl. vallási, kulturális) értékeket támadja közvetlenül vagy közvetve. Az iszlamizáció a kultúra világában jelentkezett, majd megjelent más szférában (pl. politikai).²⁹²

A társadalmi szektort a disszertáció kiterjesztően értelmezi és nem csak a szektorra jellemző, említett elemeket vizsgálom a terrorizmus szemüvegén keresztül, hanem a társadalomtudományok és más tudományágak fogalmait is. Előbbi tudományoknak alapvető vizsgálati tárgya a társadalom, így a társadalmi szektor. Utóbbiaknál a társadalmi szektor tagjai a vizsgálat tárgyai. A szektor bemutatásánál mellőzöm a korábban már ismertetettek (pl. az állami terrorizmusnál) megismétlését és azokra csupán visszautalok.

Társadalmi(tudomány) szektor fogalmakról általában

A társadalmi szektor és az e körbe vonható tudományágak, kutatások évtizedek óta küzdenek a terrorizmus egységes fogalmának meghatározásával, eddig sikertelenül, bár folyamatosan alkotnak terrorizmusfogalmakat, melyek inkább a terrorizmus egyes, már említett fajtáit, megjelenési formáit definiálják.

Végeredményben mára eljutottunk oda, hogy a társadalmi szektorban, az egyes irányzatokon (OTS-CTS) belül számtalan definíció lett megalkotva. A meghatározásokban a terrorizmust, mint gyűjtő kategóriát leginkább az egyes elkövetési módokat, módszereket, területi kihatást, elkövetői minőséget kifejező jelzők határozzák meg, tartalmukat inkább jelzős szerkezetbe tömörítik.

A problémát tovább bonyolítja, hogy sokan a terror és terrorizmus fogalmakat keverve használják²⁹³. Nem veszik figyelembe, hogy a terrornál a terrorizmussal szemben hiányzik a politikai cél és nem a politikai erőszak egyik formája, hanem köztörvényes bűncselekmény. Előbbinél az erőszak alapvetően önmagáért való (pl. az Amerikai Egyesült Államokban történt

---

²⁹¹Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018) 22-23.o.

²⁹²Samuel P. Huntington (2019): A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, Európai Könyvkiadó 174.o.

²⁹³Jenny Teichman (2009) 505-506.o.

iskolai lövöldözések) és szervezettség, szervezet sincsen a jellemzően egyéni elkövetők mögött. Az elkövetés háttérében sokszor az elkövető valamilyen pszichés problémája áll.

A definíció legfőbb funkciója, hogy a kutatás tárgyát meghatározza nemcsak a fogalmat meghatározó, adott tudományterületet ismerő, hanem bármely személy számára, akinek ezáltal előképzettség nélkül lehetősége van arra, hogy a definíció alapján a kutatás tárgyát ismerje és arról képet alkothasson.²⁹⁴

Jeffrey D. Simon 1994-ben rámutatott arra, hogy a világon közel 212 definíciót használnak a terrorizmusra.²⁹⁵ A szám azóta csak tovább növekedett.

Alex P. Schmid és Albert J. Jongman az 1988-ban publikált cikkükben²⁹⁶ 109 gyakran használt terrorizmusfogalmat vizsgáltak meg. A vizsgálat végén 22 közös fogalmi elemet soroltak fel, melyeket a terrorizmusfogalmakban használtak. Ezekből 16 elemet – az egyes elemeket külön jelöltem – felhasználva alakították ki a sajátos terrorizmusfogalmukat:

- A terrorizmus egy szorongást-inspiráló módszere (1)
- az ismétlődő erőszakos cselekménynek (2),
- amelyet titkos egyének, csoportok vagy állami szereplők alkalmaznak (3),
- egyéniileg kifejezett, bűnös vagy politikai célból, ahol – a merénylettel ellentétben – az erőszak közvetlen célpontjai nem a legfőbb célpontok (4).
- Az erőszak közvetlen emberi áldozatai (5)
- általánosságban véletlenszerűen (lehetőségek célpontjai) (6)
- vagy szelektíven (tipikus vagy szimbolikus célpontok) (7)
- a megcélzott lakosságból és üzenet generátorként szolgálnak.
- Fenyegetésen és erőszakon alapuló (8)
- kommunikációs folyamatok a terroristák (szervezetek), (veszélyeztetett) áldozatok és a fő célpontok (9)
- között, melyeket arra használnak fel, hogy manipulálják (10)
- a fő célpontot(közönségét) és azt a terror (11),
- a követelések (12)

---

²⁹⁴Vladimir Sulovic (2010) 1-2.o.

²⁹⁵Alexander Spencer (2006) 2.o.

²⁹⁶Alex P. Schmid – Albert J. Jongman (1988): Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature. Amsterdam, North-Holland Publishing Company

vagy a figyelem célpontjává (13)
alakítsák, függetlenül a megfélemlítéstől (14),
kényszertől (15)
vagy a propagandától (16), amit elsődlegesen keres.²⁹⁷

A definíció több szempontból aggályos és rendkívüli terjedelmes volta – mely az alkalmazhatóságot sem könnyíti meg – ellenére sem fed le minden terrorizmussal kapcsolatos jelenséget. A terrorizmus állandó változása miatt a fogalmat újra és újra ki kell egészíteni, hogy használható maradjon. Szinte minden jelenséget próbál egy fogalomba belesűríteni. Emiatt valóban széles körű alkalmazást tesz lehetővé, de ugyanakkor értelmezése és jogalkalmazás során való használata kérdéses a távolról sem egységes fogalomnak.

Leonard Weinberg és társai 2004-ben 73 terrorizmus fogalom vizsgálatával újra elkészítették a Schmidt-Jongman-féle 22 elemre vonatkozó vizsgálatot. Az egyes fogalmi elemek használatában számos eltérést tapasztaltak.²⁹⁸ A korábbi három leggyakoribb elem használata csökkent (pl. erőszak 83,5% helyett 71%; politikai 65% helyett 60%; félelem 51% helyett 22%). Egyes elemek használata eltűnt (pl. extranormalitás, ismétlődő cselekmények), míg más elemek használata jelentősen megnőtt (csoport, mozgalom, szervezet, mint elkövető). A vizsgálat végén terrorizmusként határozták meg a politikailag motivált taktikát, melyben erő vagy erőszak alkalmazása, azzal való fenyegetés benne foglaltatik, melynek során a közvélemény hajszolása szignifikáns szerepet játszik.²⁹⁹ Ők a pszichológiai elemre helyezték a hangsúlyt a politikai cél és erőszak alkalmazása mellett.

Nicholas J. Perry³⁰⁰ 2004-ben az Amerikai Egyesült Államok szövetségi jogában használt 22 terrorizmusdefiníciót vizsgálta meg. Arra a végkövetkeztetésre jutott, hogy egységes terrorizmusmeghatározás hiányában a jogalkalmazás jelentős nehézségbe ütközik és az egységes fogalom keresése még sokáig fog tartani.

---

²⁹⁷Alex P. Schmid (2004b) 382.o.

²⁹⁸Leonard Weinberg – Ami Pedahzur – Sivan Hirsch-Hoefler (2004): The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 16. évf. 4. szám 781.o.

²⁹⁹Leonard Weinberg et. al. (2004) 786.o.

³⁰⁰Nicholas J. Perry (2004): The numerous Federal Legal Definitions of Terrorism: The Problem of too Many Grails. *Journal of Legislation* 30. évf. 2. szám 249-274.o.

A definíciók száma pedig évről-évre nő, hiszen a terrorizmus tanulmányozása virágzik, legalábbis a mennyiséget nézve. Bart Schurmann kilenc, terrorizmussal foglalkozó, mérvadó folyóirat 2008-2016. között megjelent cikkeit vonta górcső alá. A folyóiratokban évente átlagosan 367 terrorizmussal kapcsolatos cikk jelent meg. Ezek 72,6%-a egyszerű cikk, mely azt mutatja, hogy újabb és újabb kutatók állnak elő saját terrorizmusfogalommal.³⁰¹

A túl sok definíció és az azokban használt egyes elemek az egységes terrorizmusfogalom megalkotása ellen hathatnak, mert az egyes definíciókat azok eltérő tartalmi elemei miatt nehéz szintetizálni. Adódik a kérdés, hogy egyáltalán lehet-e a terrorizmust definiálni? És amennyiben igen, akkor milyen módszerrel, módon?

Áttekintve a „terrorizmus társadalmi szektorát”³⁰² az alábbi csoportosítást teszem a definiálhatóság és meghatározások vonatkozásában:

1. A terrorizmus nem definiálható.
2. A terrorizmus definíciója helyett jellemzése adható meg.
3. A terrorizmus definiálható különféle megközelítések szerint.

Már az első csoportnál megosztottság van a kutatók között. Didier Bigo francia politológus szerint a terrorizmus nem létezik: vagy még pontosabban, a társadalomtudományban nem használható fogalom.³⁰³ Fábíán Ádám a terrorizmust politikai jelenségnek tartja inkább, mintsem pontosan körülhatárolható kategóriának.³⁰⁴

Velük szemben állnak azok, akik szerint mindenképpen kell egy terrorizmusfogalom, mert a terrorizmus minden erkölcsi kódex szerint helytelen és nem kérdés, hogy a terrorista bűnöző, ezért büntetőjogilag szabályozni kell a terrorizmust.³⁰⁵

A két véglet között pedig azok állnak, akik szerint a terrorizmus állandóan változó természete miatt lehetetlen olyan definíciót alkotni, ami mindent lefed. Ezért inkább a politikatudományi,

---

³⁰¹Bart Schuurman (2018) 1016-1018.o.

³⁰²Jelen alcímbe az állami terrorizmus fogalmának tárgyalást mellőzöm, mert arra a tipológiánál sor került már.

³⁰³Alex P. Schmid (2013): Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. https://icct.nl/app/uploads/2013/03/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 4.) 15.o.

³⁰⁴Fábíán Ádám (2011): A dzsihadista terrorizmus szervezeti változásai és pszichológiai háttere. Társadalom & Politika 7. évf. 1-2. szám 96.o.

³⁰⁵Jonathan Barker (2003): A terrorizmus. Budapest, HVG Kiadói Rt.

büntetőjogi és kriminológiai fogalomegyüttes kapcsolatának felismerése vezethet el a jó megoldáshoz.³⁰⁶ Mások szerint mivel egységes, mindent lefedő fogalmat nem lehet létrehozni, ezért a terrorizmusnak csak egyes fajtái, megjelenési formái definiálhatók, különös tekintettel arra, hogy minden szektorban más-más fogalmak lehetnek, érvényesülhetnek.

2.5.1. A terrorizmus nem definiálható

Didier Bigohoz hasonlóan sok kutató érvel a terrorizmus definiálhatatlansága mellett. Anthony Richards egyenesen azzal érvel, hogy szerinte a terrorizmusdefiniálás kudarcának oka maga a terrorizmus.³⁰⁷ Cooper szerint a terrorizmus definiálhatatlan a definíció problémájának problémája³⁰⁸ miatt.

Ezen kategorikus és kizáró vélemények mellett sok kutató inkább próbálja igazolni, megmagyarázni, hogy mely okok miatt nem lehetséges a definiálás. Sokan helyezkednek arra az álláspontra, hogy a terrorizmus szót annyira széles körben és sok kontextusban használják, hogy majdnem jelentésnélkülivé vált³⁰⁹, valamint a terrorizmus szót jelenleg a világban számos félrevezető módon használják³¹⁰, illetve a terrorizmus szót gyakran hanyagul és pejoratív módon alkalmazták retorikai okokból³¹¹ és emiatt sem alkalmas a definiálásra.

Ekaterina Stepanova habár kétségét fejezte ki a terrorizmus definiálhatósága kérdésében – mert a definíció a megfogalmazótól és a politikai pillanattól függ, mely miatt szubjektív és objektív lehet a definíció, de a gond az, hogy túl sok a terrorizmus megjelenési formája, fajtája is, ezért nem definiálható³¹² -, de mint azt később látni fogjuk mégis megpróbálta.

---

³⁰⁶dr. Serbakov Márton Tibor (2019a): A terrorizmus definíciójának kérdése. Büntetőjogi Szemle 8. évf. 2. szám 91.o.

³⁰⁷Anthony Richards (2014): Conceptualizing Terrorism. Studies in Conflict & Terrorism 37. évf. 3. szám 213-236.o.

³⁰⁸Nicholas J. Perry (2004) 250.o.

³⁰⁹Louise Richardson (1999): Terrorists as transnational actors. Terrorism and Political Violence 11. évf. 4. szám 209-219.o.

³¹⁰Jay Sloan-Lynch (2012): Domestic Abuse as Terrorism. Hypatia 27.évf. 4.szám 774-790.o.

³¹¹Martha Crenshaw – Ahmet Tolga Türker (2013): Explaining terrorism: causes, processes and consequences. Oxford, Routledge

³¹²Ekaterina Stepanova (2008) 5.o.

Brian Michael Jenkins a terrorizmust hóbort szóként (fad word) jellemezte, mert az erőszakra utalás referenciájaként használják az erőszak természetére, jellemzőjére és a terrorizmusmeghatározásra tekintet nélkül.³¹³

Heinrich W. Krumwiede amellet érvel, hogy a terrorizmusjelenség különbözőségének fényében lehetetlen megfogalmazni egy alapos általános, széles körben érvényes hipotézist, amely minden vagy legalábbis a legtöbb esetre alkalmazható lenne.³¹⁴

2.5.2. Terrorizmusdefiníció helyett jellemzés

Egyes kutatók vagy nem alkottak saját terrorizmusdefiníciót vagy amellet használták a terrorizmus jellemzését, mely a jobb értelmezést, megértést hivatott szolgálni. A jellemzések valóban csak a terrorizmus egyes sajátosságainak, elemeinek a felsorolását tartalmazzák, utalva a terrorizmusjelenségnek összetettségére és több oldalról való megközelítésének, értelmezésének szükségességére.

Muhammad Feyyaz szerint a terrorizmus 8 dologgal jellemezhető: vallási szerkezet kifejezése (vallás), protestálás valami ellen (ideológia), politikai eszköz (politikai), erőszakos bűnözői viselkedés (szervezett bűnözés), háborús eszköz (háború), propaganda eszköz (vizuális háború a médián keresztül), bosszú (norma), éberség (állami funkcionalizmus).³¹⁵

Monty G. Marshall és Ted Robert Gurr szerint a terrorizmus, mint politikai cselekvés, álláspont egyszerre az egyéni és csoportos tevékenységek nexusában, mely emocionális és racionális, konvencionális és nem konvencionális.³¹⁶

Laura Mayer Lux a terrorizmus két fő jellegzetes elemét ragadta meg. A teleologikus elemnél cél kell, hogy legyen a kormány vagy alkotmányos rend elleni támadás (politikai támadás vagy politikailag motivált). Az instrumentális elemnél olyan formában kell végrehajtani a cselekményt, hogy az emberekben és tudatukban terrorérzet és az a hit alakuljon ki, hogy bárki

---

³¹³Brian Michael Jenkins (1980). The study of terrorism: definitional problems. 1.o. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA103363.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

³¹⁴Alex P. Schmid (2013) 16.o.

³¹⁵Alex P. Schmid (2013) 16.o.

³¹⁶Alex P. Schmid (2013) 16.o.

lehet a terrorizmus áldozata.³¹⁷ Utóbbi elemek hangsúlyosan jelennek meg a terrorizmus később tárgyalt négyelemes definíciójában.

Marie-Helen Maras szerint a terrorizmus jellemzői: a tudatos tevékenység, kíméletlen támadás, széles társadalomra való hatása kiszámított, bűnös erőszak vagy azzal való fenyegetés kiszámított alkalmazása fedett vagy nyílt személy/csoport/sejt által politikai vagy más előny megszerzése érdekében, konfliktus illegitim kifejezése, cél nem igazolható, célpont: általában emberek által hat vissza a társadalomra, gerjeszt félelmet, így tényleges célpont és plusz pszichikai hatás társadalomra és társadalmon keresztül politikai rendszerre, kormányra.³¹⁸

2.5.3.A terrorizmus definiálható

2.5.3.1. Négyelemes (erőszak, politikai cél, közvetlenül civil célpontok, félelemkeltés) definíciók

Kezdetben a terrorizmusmeghatározásokra az volt a jellemző, hogy négy fő elemet állítottak a meghatározás középpontjába:

- (1) bármilyen személy vagy vagyon elleni erőszak alkalmazása,
- (2) politikai célból elkövetett cselekmény,
- (3) civilek vagy lakosság ellen, mint célpont, mely egyben azt a célt is szolgálja, hogy
- (4) félelemkeltést generáljon mind a lakosságban, mind az érintett államban, nemzetközi szervezetben és megfelelő magatartásra ösztönözze azokat ezáltal.

A megközelítés eredete a terrorizmus harmadik hullámának idején alakult ki, amely során a terrorista szervezetek alapvetően eleve nem kizárt politikai célokat tűztek ki (pl. IRA – Észak-Írország egyesítése Írországgal). Habár a célpontok elsődlegesen katonai, rendőri és kiemelt személyek voltak, de a terrorizmus, a megvalósított erőszakos cselekmények végső soron közvetetten a civilikre, a lakosságra is hatottak és bennük félelmet keltettek.

---

³¹⁷Laura Mayer Lux (2018) 8-9.o.

³¹⁸Marie-Helen Maras (2016) 5-32.o.

Hanna Arendt 1951-es definíciója – a terror egy eszköz az emberek tömegeinek szabályozására, akik engedelmessé válnak [...] támadás előzetes provokáció nélkül [...] az áldozatok ártatlan emberek³¹⁹ még a terrorból indult ki.

Martha Crenshaw³²⁰ az 1972-es forradalmi terrorizmusdefiníciójában már az adott kormány megdöntésére irányuló, politikai célból elkövetett erőszakos, kiválasztott áldozatok és célok ellenében véghez vitt cselekményekben határozta meg a terrorizmust. Alaptézise az volt, hogy a terrorizmus legfőbb oka, hogy egy adott kisebbséget elnyom a többségi társadalom, és emiatt nincs esélyük a politikai életben való részvételre. Ennek következtében forradalmat indítanak a hatalom megszerzése érdekében, mely során erőszakot alkalmaznak.³²¹ 2020-ban ezt annyival egészítette ki, hogy a civilek, szimbólumok és érzelmileg fontos célpontok elleni támadást (kormányzati épület, vasútállomás, mecset) is tartalmaz, melynek célja a félelem, a sokk maximalizálása.³²²

Bryan Jenkins szintén a politikai változás elérése érdekében kifejtett erőszakban találta meg a terrorizmus legfőbb ismervét, amely erő alkalmazása vagy azzal való fenyegetés azzal a céllal, hogy politikai változást érjenek el.³²³ Elsőként ő jellemezte a terrorizmust színházként, ahol a terroristák szándéka nem a sok halál okozása, hanem, hogy sokan nézzék az előadásukat³²⁴ és így a félelem a terrorizmus szándékolt hatása és nem a terrorizmus mellékterméke.³²⁵

Ez a megállapítás annyiban még ma is igaz, hogy a terrorista támadás igazi ereje nem a támadás nagyságán múlik, hanem annak média megjelenésén keresztül a közvetett célpontokban elért hatásában, a megfélemlítés erejében.³²⁶

A „terrorista színház közönségét” Alex P. Schmid tíz kategóriába sorolta:

(1) a terrorista szervezet ellenségei,

---

³¹⁹Hanna Arendt (1951) 6.o.

³²⁰Martha Crenshaw (1972): The Concept of Revolutionary Terrorism. Journal of Conflict Resolution. 16. évf. 3. szám 383-396.o.

³²¹Martha Crenshaw 1981 383.o.

³²²Martha Crenshaw (2020): Rethinking Transnational Terrorism. An integrated approach. US Institute of Peace. No. 158. 1-28. o.

³²³C.A.J Coady 2004. 38.o.

³²⁴Bryan Jenkins (1975): “International Terrorism: A New Mode of Conflict”. Szerk.: D. Carlton és C. Schaerf, International Terrorism and World Security. London, Croom Helm 16.o.

³²⁵Bryan Jenkins (1972): International Terrorism: A New Mode of Conflict. Los Angeles, Crescent 1-2.o.

³²⁶Edwin Bakker – Beatrice de Graaf (2014): “Towards a Theory of Fear Management in the Counterterrorism Domain: A Stocktaking Approach” ICCT Research Paper 2. 8.o.

- (2) az ellenség társadalma,
- (3) a közvetlen áldozatok és családtagjaik, barátaik,
- (4) a közvetett áldozatok (mások, akik félnek, hogy ők lesznek a következő célpontok),
- (5) a terrorista szervezet tagjai,
- (6) a rivális terrorista szervezetek vagy politikai pártok/szervezetek,
- (7) akiket a terroristák képviselnek,
- (8) potenciális belföldi és külföldi szimpatizánsok,
- (9) semleges társadalmak,
- (10) a média maga.³²⁷

James M. Poland is a félelemre alapozott politikai célok elérésére helyezte a hangsúlyt, amikor a terrorizmust akként határozta meg, hogy az szándékos, megfontolt, szisztematikus ölés, súlyos testi sértés, és ártatlanok fenyegetése azzal a céllal, hogy félelmet, fenyegetettséget hozzon létre politikai vagy taktikai előnyök megszerzése érdekében, rendszerint a közvélemény befolyásolásával.³²⁸

Walter Laquer szintén az erőszak, politikai célok, ártatlan célpontok elemeket sűrítette a terrorizmusfogalmába, mely az erő törvénytelen alkalmazása politikai célok elérése érdekében, amely során ártatlan emberek a célpontok.³²⁹

A 2000-es években több kutató továbbra is a politikai motivációra alapozta a terrorizmusfogalom megalkotását. Bruce Hoffman szerint a terrorizmus az erőszak és erőszakkal való fenyegetés szándékos használata és a félelem kizsákmányolása politikai változások elérése érdekében.³³⁰

Más kutatóknál ugyanez a meghatározásokban úgy jelent meg, hogy erő alkalmazása vagy azzal való fenyegetés állampolgár elkövető által azzal a szándékkal, hogy ezáltal a politikai céljait elérje³³¹, vagy erőszakos cselekmény használata a célzott személy, személyek megfélemlítése érdekében egy meghatározott területen annak eszközeként, hogy politikai célt elérjenek, illetve a terror szisztematikus használata vagy a kényszerítés eszköze vagy erőszak alkalmazása vagy

---

³²⁷Alex P. Schmid (2019). 5.o.

³²⁸C.A.J. Coady (2004) 38.o.

³²⁹C.A.J. Coady 2(004) 38.o.

³³⁰Our World in Data – Terrorism - Bruce Hoffman definíciója
<https://orworldindata.org/terrorism#definitions> (A_letöltés ideje: 2020. november 26.)

³³¹Simplice A. Asongu et al. (2018) 1935.o.

azzal való fenyegetés megfélemlítés vagy pánikkeltés céljából, különösen a politikai vezetésre hatásgyakorlás eszközeként.³³²

C. A. J. Coadynál a terrorizmus az erőszak politikai szándékból való szervezett használata nem harcolók (áldozatok speciális értelemben) vagy vagyonuk elleni támadás során.³³³

A nem harcolók elleni harc, mint a félelem kialakítása megjelent Tore Bjorgo (inkább a harci módszerek halmaza, mint egy meghatározható ideológia vagy mozgalom és magában foglalja az erőszak előre megfontolt használatát elsősorban nem-harcolók ellen annak érdekében, hogy másokban a félelem egy pszichológiai hatását érje el, mint a közvetlen célpontokban³³⁴) és Jessica Stern fogalmában is (erőszakos cselekmény vagy azzal való fenyegetés nem katonák/harcolók ellen...³³⁵).

Fernando Reinares a terrorizmus négy jellegzetességéből hármat emelt ki:

- 1) erőszakos cselekmény, mely széles körben aránytalan érzelmi reakciót vált ki, mint a félelem és szorongás, melyek a hozzáállást és magatartást tudják befolyásolni;
- 2) az erőszak szisztematikus és előre nem látható és általában szimbolikus célpontok ellen irányul;
- 3) az erőszak üzeneteket közvetít és félelmet annak érdekében, hogy beszéljenek róla és társadalmi ellenőrzést nyerjenek felette.³³⁶

Jonathan Barker rövid fogalma szerint a terrorizmus erőszak vagy azzal való fenyegetés civil célpontok ellen politikai célból.³³⁷

Marie-Helen Maras ezt azzal egészítette ki, hogy a politikai rendszerre a társadalmi célpontokon keresztül ható erőszak és fenyegetés célja a politikai előny megszerzése (tudatos, politikai vagy más előny, cél megszerzése érdekében kifejtett, legitim módon nem igazolható, erőszakos cselekményként vagy azzal való fenyegetésként definiálhatjuk, mely a társadalomra a célpontok miatt hat és ezáltal befolyásolja a politikai rendszert is³³⁸).

---

³³²A. T. Akujobi (2018) 31.o.

³³³C.A.J. Coady (2004) 39.o.

³³⁴Gregor Bruce (2013): Definition of Terrorism Social and Political Effects. Journal of Military and Veterans' Health 21. évf. 2. szám 27.o.

³³⁵Jessica Stern (2003): Terror in the name of God: Why religious militants kill. New York: Ecco/Harper Collins.

³³⁶Gregor Bruce (2013) 27.o.

³³⁷Jonathan Barker (2003) 17-19.o.

³³⁸Marie-Helen Maras (2016) 33-37.o.

A terrorizmusfogalomban még hangsúlyosabban jelent meg a közvetlen és közvetett célpont elkülönülése. A terrorizmus az erőszakkal, fenyegetéssel érintett közvetlen célponton keresztül hat a politikai rendszerre, aminek a hatalmát kívánják gyengíteni vagy megszüntetni.³³⁹

Enders és Sandler osztotta ezen álláspontot, de terrorizmusfogalmuk – szubnacionális csoportok és egyének által erőszakkal előre megfontolt használata vagy azzal való fenyegetés annak érdekében, hogy politikai és társadalmi célokat elérjék széles közönség megfélemlítése által a közvetlen áldozatok mellett³⁴⁰ – annyiban hiányos, hogy kizárja az állami terrorizmust és a társadalmi célok tekintetében nem tisztázza, hogy az a szubnacionális csoportok/egyének vagy a társadalom számára hasznos célokat foglalja-e magában?

Andrew C. Forrester és társai terrorizmusfogalma – az erőszak szándékos és diszkrimináció nélküli használata magánszemélyek által, akiknek szándékuk terrort alkalmazni a társadalom széles körében, hogy politikai, vallási és ideológia céljaikat elérjék³⁴¹ – a fentiekhez hasonlóan hiányos azzal kiegészítve, hogy terrorizmus helyett terrort definiál, mert mint láthattuk az egyéni elkövetés nagyon ritka és az inkább a terrorra jellemző, de azon esetben meg a politikai, vallási és ideológiai cél nem jellemző, nem elsődleges.

Boaz Ganor – aki a terrorizmus definiálásának nemzetközi szinten történő szükségességét hangsúlyozta – a közvetett hatást és civileket, mint célpontokat emelte ki a politikai cél mellett „erőszak szándékos használata vagy azzal való fenyegetés civilekkel vagy civil célpontokkal szemben politikai, vallási vagy ideológiai célok elérése érdekében”³⁴² A fogalom gyengése, hogy nem civil célpont esetén is lehet terrorizmus (pl. az IRA célpontjai között elsődleges volt az angol hadsereg, rendvédelmi szervek tagjai).

A civil célpontokon keresztüli hatást emelték ki Virginia Page Fortna és társai is: „közösségi civilekkel szemben szándékos, válogatás nélküli erőszak szisztematikus alkalmazása annak érdekében, hogy szélesebb közönséget befolyásoljon”³⁴³.

---

³³⁹Adamkolo Mohammed Ibrahim et al. (2019) 52.o.

³⁴⁰Todd Sandler (2014) 257.o.

³⁴¹Andrew C. Forrester et al. (2019) 530.o.

³⁴²Boaz Ganor (2010) 288., 294.o.

³⁴³Virginia Page Fortna – Nicholas J. Lotito – Michael A. Rubin (2018): Don't Bite the Hand that Feeds: Rebel Funding sources and the Use of Terrorism in Civil War. *International Studies Quarterly* 62. évf. 4. szám 785.o.

Ekaterina Stepanova ötvözte a négy említett elemet (erőszakos támadás civilek és nem harcolók ellen és azon keresztül politikai célok elérése) a terrorizmusfogalmába: „erőszak szándékos használata vagy azzal való fenyegetés civilek és nem harcolók ellen nem állami (szub- vagy transznacionális) szereplő által egy aszimmetrikus konfliktusban, politikai célok elérése érdekében. A terrorista incidensekben különösen a civilek a célpontok vagy éppen ők a válogatás nélküli erőszak áldozatai”.³⁴⁴

2.5.3.2. Célok és hatások kiteljesedése a terrorizmusfogalomban

A későbbi fogalmakban a politikai cél mellett számos egyéb cél, motiváció is megjelent:

- a vallási, az ideológiai (ld. fentebb Andrew C. Forrester fogalma),
- a szociális („A terrorizmus egy civileket célzó erőszakos cselekmény. A terrorizmus politikai, vallási és szociális célok elérésére törekszik félelem használatával”³⁴⁵),
- a szociogazdasági („az állam és nem állami szereplők általi erőszak kétségtelen használata ideológiai, politikai, szociogazdasági célok elérése érdekében harcosok és nem harcosok ellen.”³⁴⁶) és
- gazdasági („a terrorizmus egy olyan módszer és stratégia, amely támogatja a erőszak szisztematikus alkalmazását vagy azzal való fenyegetést véletlenszerűen kiválasztott célpontok ellen, mellyel a terror atmoszféráját hozza létre meghatározott emberek között vagy a közvéleményben a közvetlen áldozaton túl azzal a céllal, hogy politikai, vallási, társadalmi és gazdasági változásokat érjenek el”³⁴⁷) cél.

Thomas Perry Thornton a politikai viselkedésre ható terrort definiálta: „a terror egy szimbolikus akció, mely a politikai viselkedés hatására van formálva, azáltal, hogy erőszakot alkalmaz vagy szokatlan módon erőszakkal való fenyegetést magában foglalva”³⁴⁸ azzal, hogy az szimbolikus akció, melynél megkülönböztetünk végrehajtási (hatalmon lévő követi el) vagy agitációs (hatalomra vágyó követi el) terrort.³⁴⁹

---

³⁴⁴Ekaterina Stepanova (2008) 11.o.

³⁴⁵Alberto Abadie – Javier Gardeazabal (2008): Terrorism and the world economy. European Economic Review 52 évf. 1. szám 20.o.

³⁴⁶Kingsley U. Ejiogu et al. (2017) 2.o.

³⁴⁷Tao Wang et al. (2017) 165.o.

³⁴⁸Sertac H. Baseren (2008) 4.o.

³⁴⁹Jonathan Schanzer (2019) 52.o.

Az összes cél nem sorolható fel egy fogalomban, ezért ugyan több cél megjelölhető, de a politikai cél az elsődleges.

Jenny Teichman például a politikai cél mellett bármilyen okot, célt vett fel a fogalmába, amikor a terrorizmust szélesebb és szűkített definícióval értelmezéssel megalkotta. Előbbi szerint a terrorizmus „politikai vagy más társadalmi okokból megtett terrorista akció, amelyet elkövethetnek egyének vagy kisebb csoportok, politikai vagy más célból, vagy jó vagy rossz célból és általában ezek büntetendő cselekménynek minősülnek a nemzeti vagy a nemzetközi jog szerint”. A meghatározás egyik hiányossága, hogy az állami terrorizmus kimaradt belőle. A szűkített terrorizmus definíció szerint a terrorizmus „erőszakos cselekményekből áll, amelyeket politikai vagy más társadalmi célból követnek el, és a cél vagy jó vagy rossz”.³⁵⁰ Ebben a fogalomban már benne van az állami terrorizmus, de a jó vagy rossz cél kitétel alkalmazása a fogalmat értelmezhetetlenné teszi. Ki határozza meg mi minősül jó vagy rossz célnak, az objektív vagy szubjektív kategória?

2.5.3.3 Szegmens fogalmak – fogalmi szétaprózódás

Az alcímekben azon további terrorizmusfogalmakat vizsgálom, melyek a fentiekkel ellentétben a terrorizmusfogalmakat egy-egy tudományág területéről nézve alkották meg. A fogalmak száma ezzel nőtt, de megalkotásuk az egységes, általános terrorizmusdefiníció megalkotása helyett a különös, egyedi fogalmak megalkotása felé vitte el a fogalmi meghatározást, ezzel szétaprózva azokat.

Alex P. Schmid idézett fogalma tartalmazta a terrorizmus kommunikációs elemét utalva arra, hogy a terrorizmus kétcsatornás kommunikációs stratégia küzdelme is. A terrorista cselekmények elkövetése propaganda célokat szolgál. A terrorista szervezet a kommunikációval, annak médiában való megjelenítésével próbál hatást gyakorolni a társadalmakra és saját politikai céljai mellett további kedvező dolgokat elérni (pl. támogatók szerzése). Erre válaszként érkezik az adott állam ellenpropagandája és terrorizmus elleni intézkedései. A kérdés, hogy ki nyeri meg a „propaganda háborút”,³⁵¹ a terrorista szervezetnek vagy az államnak jobb a kommunikációs stratégiája?

---

³⁵⁰Jenny Teichman (2009) 511.o.

³⁵¹dr. Alastair Reed – dr. Haroro J. Ingram – Joe Whittaker (2017): Countering Terrorist Narratives. 5-9. o.

A tömegmédiá ereje kihat a terrorizmusról alkotott képünkre, annak értelmezésére és megítélésére. A média által közvetített információk ideológiát, értékítéletet is közvetítenek a terrorizmussal kapcsolatban. Ezeket a médiafogyasztók, a befogadók magukévá teszik anélkül, hogy sokszor az információ helyességét ellenőriznék.³⁵² Ezáltal a terrorizmus új hatása figyelhető meg a tömegkommunikáció által.

Kimberly A. Powell 11, az Amerikai Egyesült Államokban elkövetett terrorista támadásnak a médiában való megjelenítését vizsgálta. Öt esetben – ahol muszlim vallású elkövetők voltak – a cselekményeket a média úgy tálalta, hogy azokat nemzetközi terrorista csoportok motiválták. A másik hat esetben nem mondták, hogy van ilyen nemzetközi szál és azokban az elkövetőket nem bélyegezték meg azzal, hogy terroristák.³⁵³

Martin Innes szintén azt vizsgálta négy angliai terrortámadás után, hogy a közösségi média hogyan tudja a híreket terjeszteni és adott esetben dezinformálni a média követőit a tálalással, kommentárokkal.³⁵⁴

További példa a Lord's Resistance Army (Az Úr Ellenálló Hadserege) terrorista szervezet esete. A szervezet tagjai 2013-ban a Kongói Demokratikus Köztársaságban elefántcsontok megszerzése és értékesítése érdekében részt vettek elefántok orvvadászatában. Az eseményt a média azonnal úgy tálalta, hogy „elefántcsont-terrorizmus (ivory-terrorism) jelent meg. Ezzel befolyásolták a közvéleményt és mindez lehetőséget adott a szervezet elleni katonai fellépésre a politikának.³⁵⁵

A kommunikációs hatás mellett a pszichológiai hatást nem csak Leonard Weinbergék emelték ki. Ezt a megközelítést alkalmazták Hassen Mohamed és kutatótársai, akik a terrorizmusfogalomból elhagyták a politikai és egyéb célt és csak az egyén pszichéjében

---

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU\(2017\)596829_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU(2017)596829_EN.pdf) (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

³⁵²Kimberly A. Powell (2018): Framing Islam/Creating Fear: An Analysis of U.S. Media Coverage of terrorism from 2011-2016. *Religious* 9. évf. 9. szám 2.o.

³⁵³Kimberly A. Powell (2018). 3-7.o.

³⁵⁴Martin Innes (2020): Techniques of disinformation: Constructing and communicating „soft fact” after terrorism. *British Journal of Sociology* 71. évf. 2. szám 284-299.o.

³⁵⁵Kristof Titeca – Patrick Edmond (2019): Outhside the Frame: Looking Beyond the Myth of Garamba's LRA Ivory-Terrorism Nexus. *Conservation and Society* 17. évf. 3. szám 258-269.o.

jelentkező félelemre fókuszáltak. Mivel az erőszak vagy azzal való fenyegetés célját az egyénben vagy több személyben való pszichológiai félelemkeltéseként határozták meg.³⁵⁶

Szintén szegmens fogalomnak értékelhető a technológiai fejlődés miatt megjelenő és már bemutatásra került kiberterrorizmus (1.4.2.1. alcím).

Nwosu Uchechukwu Wilson büntetőjogi terrorizmusfogalmának („bűncselekmények rendes összessége, amelyek emberi jogokat és az egyének alapvető szabadságjogait sértik azzal a hatással, hogy stigmatizálja, illegitimé tegye vagy dehumanizálja azokat, akik a célpontok, akik ellen irányul”³⁵⁷) majd minden eleme, azok összessége nem kellően definiált és bármely bűncselekményre igaz lehet. Vajon a bűncselekmények rendes összessége, vagy a célpontok stigmatizálása, illegitimé tétele mit takar? A fogalom teljesen használhatatlan. Csupán egy példa arra, hogy miért kellene egy egységes fogalom az újabb és újabb fogalmak kreálása helyett, melyek sok esetben csak mennyiségi és nem minőségi változást hoznak.

A fogalmakat mindig a nyelv eszközeivel határozzuk meg. Az egyes nyelvi, értelmező szótárakban számtalan terrorizmusfogalmat találhatunk a latin *terreo* szóból eredő (ijeszt, megijeszt, elijeszt³⁵⁸) terrorizmusra.

Angol nyelvű szótárban először 1798-ban jelent meg a terrorizmus szó akkor még politikai és félelemkeltés jellemző nélkül („a terror szisztematikus használatának politikája”³⁵⁹). Az *Encyclopedia of the Social Sciences* (Társadalomtudományi Enciklopédia) 1936-os 14. kiadása szerint a terrorizmus: „meghatározás, fogalom, amit annak leírására használnak, hogy egy módszer vagy a módszer mögötti elméletet leírják, amivel egy szervezett csoport vagy párt keresi nyilvánított céljainak elérését az erőszak szisztematikus alkalmazásával...a terrorista cselekmény nyilvánossági értéke a terrorizmus stratégiájában kardinális pont”.³⁶⁰

A napjainkban használt szótárak inkább általános meghatározást adva értelmezik a terrorizmust. A *Oxfordi Jogi Szótár* szerint: „erőszak alkalmazása vagy azzal

---

³⁵⁶Hassen Mohamed – Mehdi Ben Jebli – Slim Ben Youssef (2019): Renewable and fossil energy, terrorism, economic growth, and trade: Evidence from France. *Renewable Energy* 139. szám 459.o.

³⁵⁷Nwosu Uchechukwu Wilson (2018): Anti-terrorism legislation and human rights – an appraisal of the Nigerian terrorism (prevention) act 2011. *International Journal of Peace and Conflict Studies* 5. évf. 1. szám 77.o.

³⁵⁸Finály Henrik (szerk.) (2005). *A latin nyelv szótára – REPRINT*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

³⁵⁹Tao Wang et al. (2017) 162.o.

³⁶⁰Edwin R. A. Seligman (főszerk) (1936): *Encyclopedia of the Social Sciences*. Edition 14. New York, The Macmillan Company 575.o.

való fenyegetés politikai célból, mely magába foglalja a társadalomban való félelemkeltést is”.³⁶¹ Egy másik jogi szótár szerint „erőszakos cselekmény alkalmazása (mint politikai okból merénylet vagy bombatámadás), és terrorista az, aki erőszakos cselekményeket követ el politikai célból”.³⁶² A terrorizmus az Oxford szótár szerint „az erőszak és megfélemlítés jogellenes használata, különösen civilekkel szemben, politikai célok elérése érdekében”³⁶³ A Cambridge szótár „erőszakos cselekménnyel való fenyegetés politikai célok elérése érdekében”³⁶⁴ tartalommal értelmezi.

A magyar nyelv értelmező szótára szerint „erőszak és megfélemlítés kíméletlen eszközeivel élő hatalmaskodás, erőszakoskodás”.³⁶⁵ A vizsgált szótári fogalmak alapvetően a terrorizmust a már taglalt négyelemes definíció elemeit felhasználva értelmezik, mint politikai célból elkövetett erőszakos cselekmény, félelemkeltéssel és civilek ellen.

A terrorizmus már vizsgált pszichés hatása miatt a pszichológia sem maradhatott ki a terrorizmus vizsgálatából. Az itt elvégzett kutatások leginkább a terrorizmus hatását, a terroristává válás pszichikai működését vizsgálják, ezért a terrorizmus külön fogalmi meghatározása nem jellemző. A terrorizmus tartalmát a vizsgált személyek érzése adja meg, hogy mit tekintenek terrorizmusnak, illetve milyen okból csatlakoznak terrorista szervezethez.

A terrorizmus és az attól való félelem az érintett társadalom tagjaiban szorongást, depressziót, toxikus stresszt, aggodást, viselkedési zavart³⁶⁶ vagy alvási zavarokat, koncentráció- és motivációsökkenést, érzelmi kimerültséget, munkahelyi teljesítménycsökkenést³⁶⁷ okozhat. Vagy félelem alakul ki a terrorizmus miatt, de a félelem belsőleg megelőzésre és akcióra ösztönöz a terrorizmussal szemben.³⁶⁸

---

³⁶¹Elizabeth A. Martin (szerk) (2003): Oxford Dictionary of Law. New York, Oxford University Press 252-253.o.

³⁶²Peter Collin (2004): Dictionary of Law. London, Bloomberry Reference Book 295-296.o.

³⁶³Oxford Dictionary online <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terrorism> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

³⁶⁴Cambridge Dictionary online

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terrorism> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

³⁶⁵Magyar Elektronikus Könyvtár, Magyar nyelv értelmező szótára

<http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=terrorizmus> (A letöltés ideje: 2020. március 2.)

³⁶⁶T. Abiola – O. Udofia – T. L. Sheikh – D. A. Yusuf (2017): Fear of future terrorism: Associated psychiatric burden. Asian Journal of Psychiatr. 38. szám. 53-54.o.

³⁶⁷Usman Raja et al. (2020) 317.o.

³⁶⁸Edwin Bakker et al. (2014). 1-21.o.

A félelemérzet kialakulását befolyásolja a média, mert ha sok terrorizmussal kapcsolatos hírt jelenítenek meg, akkor nő a terrorizmus miatti félelem az emberekben. Ha meg a híradásokban kevés a terrorizmussal kapcsolatos hír, akkor meg csökken.³⁶⁹ Egy izraeli kutatás szerint van összefüggés az erőszak, a háború, a terror és a poszttraumás stressz zavar között. 6,8%-a az izraeli és 37,2%-a a palesztin gyermekeknek sérült benne, megtalálható náluk az összes tüneti jel.³⁷⁰

A terroristává válásnál – hiszen „az emberek nem terroristának születnek és nem úgy ébrednek fel reggel és döntik el hirtelen, hogy bombákat helyeznek el az utcákon” (Bekir Cinar)³⁷¹ és „nem véletlen, hogy a gyilkos gyűlöletet tanítani kell – sőt erőnek erejével kell az emberekbe oldani. Ez az érzés ugyanis nem természetes jelenség, hanem hazugság”³⁷² – pszichés tényezőként szerepet játszhat: a valahová tartozás érzése, a bosszúvágy, az agresszió kiélése, a szükségletkielégítés, az értékesség és jelentőség érzése³⁷³, a jobb helyé tenni a világot érzés, a karrierépítés lehetősége, a pénz és politikai hatalom megszerzése.³⁷⁴

Egy kutatás szerint kétféle személy csatlakozott az Iszlám Államhoz. Aki már a csatlakozás előtt azonos ideológiát vallott a terrorista szervezettel és aki azt csak a csatlakozás után sajátította el. Fellelhetők el nem kötelezett tagok, akik nem ideológiai célból csatlakoztak. Vannak az alacsony kockázatúak, akik emberölést sem hajtottak végre és kevésbé radikalizálódtak, emiatt integrálásuk is könnyebb. Vannak a magas kockázatúak, akik korábban már öltek, emiatt integrálásukhoz külön összetett program és pszichológus kell. A teljesen elkötelezett tagokat nehéz lesz integrálni, mert teljesen fanatikusak és tovább radikalizálódhatnak és másokat is eltéríthetnek.³⁷⁵

---

³⁶⁹Jörg Matthes – Desireé Schmuck – Christian von Sikorski (2019): Terror, Terror Everywhere? How Terrorism News Shape Support for Anti-Muslim Policies as a Function of Perceived Threat Severity and Controllability. *Political Psychology* 40. évf. 5. szám 935-951.o.

³⁷⁰Danny Brom – Ruth Pat Horenczyk – Naomi L. Baum (2011): The influence of war and terrorism on post-traumatic distress among Israeli children. *International Psychiatry* 8. évf. 4. szám 83. o.

³⁷¹Gilbert Enyidah et al. (2017) 36.o.

³⁷²Zak Ebrahim –Jeff Giles (2014): A terrorista fia Történet a választás szabadságáról, Budapest, HVG Kiadó Zrt. 19.o.

³⁷³David Webber – Arie W. Kruglanski (2018): The social psychological makings of a terrorist. *Current Opinion in Psychology* 19. évf. 2. szám 131-134.o.

³⁷⁴Jessica Stern (2003a): The Protean Enemy. *Foreign Affairs* 82. évf. 4.szám 1-3.o.

³⁷⁵Haid Haid (2018): Reintegrating ISIS Supporters in Syria: Efforts, Priorities and Challenges. London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence 12-13.o.

Az arab nyelvben használt bosszú (thaar) szó jelentése: kérd a vérét vagy öld meg a gyilkost. Az előbbi (vérbosszú) és az utóbbi (önbíráskodás) a terrorizmus elkövetésének motivációja lehet adott esetben.³⁷⁶

S ha már az arab nyelv. Érdeemes megjegyezni, hogy az arab nyelvben nem létezik a terrorista szó. Helyette használják a bughát (lázdó, jogos ügy miatt felkelő) és az irhábit (olyan személy, aki jogtalan és értelmetlen erőszakot alkalmaz). Emellett egyes kormányok a takfirit (hitehagyott, kiközösített) szót említik, hogy degradálják a terrorista személyeket.³⁷⁷

Egy kutatásban arra az eredmény jutott, hogy az Iszlám Állam propagandájában megfogalmazott tanok találkoztak az egyéni vággyal, szükséglettel és megváltást kínálnak a bűnök elkövetése után. Kevesebben lesznek bűnözőkből terroristák, bár a terroristák és a bűnözők ugyanazon forrásból szerzik az embereket, hiszen azok száma véges.³⁷⁸ „A terrorizmus (is) inkább egyfajta lelkiállapot, mint tevékenység.”³⁷⁹

A pszichológián belül a stratégiai és pszichológiai iskola, valamint a szociálpszichológia más-más nézőpontból vizsgálja ezt a kérdéskört a terrorista csoportok működésén belül.

A stratégiai iskola szerint a terrorizmus eszközeinek felhasználását racionális érvekre, az erőforrások és lehetőségek felmérésére, a költségek és az előnyök kalkulációjára épülő racionális gondolkodásból lehet levezetni egy politikai csoport esetén.

Ezzel szemben a pszichológiai iskola szerint a terrorizmusnál a politikai erőszak maga a cél és nem a status quo megváltoztatása, vagy az ügy, amelyért a terrorista csoport harcol. Utóbbinál a terroristák általában agresszívok, belső lélektani folyamataikat externalizálják, narcisztikus jelleműek, nem empatikusak, és gondolkodásukat egyszerűsített világkép jellemzi.

A szociálpszichológia szerint maguk a terrorista csoportok elemezhetők. A csoport szervezeti struktúrája elsősorban a hierarchián és egyéb szervezeti sajátosságokon (rugalmasság, centralizáltság, koordináció) fejt ki hatásait. A csoport erkölcsi kódexe lesz az egyén erkölcsi kódexe. A csoport belső kohézióját a külső világ és az azzal való ellentét adja.³⁸⁰

---

³⁷⁶L Bowman-Grieve – M. Palasinski – N. Shortland (2019): Psychology perspectives on community vengeance as a terrorist motivator. Safer Communities 18. évf. 3-4. szám 87.o.

³⁷⁷Jany János (2016): Az iszlamizmus, eszmetörténet és geopolitika. Budapest, Atlantisz Kiadó 78.o.

³⁷⁸Rajan Basra – Peter R. Neumann – Claudia Brunner (2016): Criminal Pasts, Terrorist Futures: European Jihadists and the new Crime-Terror Nexus. London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence 3.o.

³⁷⁹Charles Townshend (2003): A terrorizmus. Budapest, Magyar Világ Kiadó 11.o.

³⁸⁰Fábián Ádám (2011) 101-104.,119.o.

A pszichológiához hasonlóan a filozófia is a terrorizmus – mint jelenség, emberi magatartás, társadalmi okait és – hatását vizsgálja a maga komplexumában, leíró fogalmakkal. Yuval Noah Harari is ekként elemezte: „Ahogy az elnevezés szó szerinti jelentése is mutatja, a terrorizmus olyan katonai stratégia, amely nem anyagi veszteségek okozásával, hanem terror, azaz félelem keltésével igyekszik változtatni a politikai helyzetet”.³⁸¹

Alex P. Schmid³⁸² összeszedte az általa legfontosabb vélt 11 terrorizmusfogalmat, melyeknél mindig más-más, a terrorizmus tipológiájánál már részletesen tárgyalt (lásd fogalom után zárójelben) elem került kiemelésre:

1.) A terrorizmus utal egyrészt egy a kényszerítő politikai erőszak, a félelmet generáló taktikának vagy más formának a feltételezett hatékonyságú doktrínájára, másrészt a közvetlen erőszakos, demonstratív, szándékos cselekményre, melynél jogi és erkölcsi korlátozás nincsen, főleg civileket és nem-harcosokat célozva, melyek végrehajtása propagandisztikus és pszichológiai hatásokat váltanak ki a különféle közönségből és a konfliktusban résztvevő felekből. (négyelemes fogalom)

2.) A terrorizmus egy taktika, melyet három fő komplexum határoz meg:

-törvénytelen állami elnyomás,

-nem állami szereplők propagandisztikus agitációja békeidőben vagy a konfliktus zónáján kívül,

-állami és nem állami szereplők által irreguláris háborúk törvénytelen taktikája. (terrorizmus taktika)

3.) Terrorista szereplők által alkalmazott fizikai erőszak vagy fenyegetés. Egyéni-fázisában halálos erőszakú akciókat (bombázás, fegyveres támadás), duális-fázisában életet fenyegető incidenseket (emberrablás, gépeltérítés és túszejtés) és multi-fázisában akciók sorozatát (csakúgy, mint az „eltűnéseket” magában foglaló emberrablás, titkos fogvatartás, kínzás és gyilkosság) jelenti. (elkövetők szerinti felosztás)

---

³⁸¹Yuval Noah Harari (2018) 143.o

³⁸²Alex P. Schmid (2012) The revised academic consensus definition of terrorism, Perspectives on terrorism 6. évf. 2. szám 158-159.o. A felsorolásban szereplő 5. pont elhagyásra kerül.

- 4.) A nyilvános(ított) terrorista áldozattá válás fenyegetés alapú kommunikációs folyamattal kezdődik, ahol egyrészt feltételekhez kötött követeléseket támasztanak egyénnel, csoportokkal, kormányokkal, társadalmakkal vagy azok részeivel szemben. Másrészt speciális vevőkör támogatását (melynek alapja az etnikai, vallási, politikai kapcsolódás és szimpátia) keresik a terrorista elkövetők. (kommunikációs stratégia és hatás)
- 5.) A terrorista támadások fő közvetlen áldozatai általában nem a fegyveres erők, hanem civilek és nem harcolók vagy más ártatlan és védtelen személyek, akiket nem terhel közvetlen felelősség azért a konfliktusért, amely a terrorista cselekményt indukálja. (közvetlen célpontok)
- 6.) A közvetlen áldozatok nem a végső célszemélyek (mint egy klasszikus merényletnél, ahol az áldozat a cél(személlyel) azonos), de üzenet generátorként szolgálnak, többé-kevésbé akaratlanul segítve a tömegmédiá hírértékét, hogy különféle közönséget és érintett feleket érjenek el, akik vagy az áldozatok helyzetével vagy a terroristák által kifejtett okokkal azonosulnak. (közvetett és közvetlen célpontok)
- 7.) A terrorista erőszak elkövetői lehetnek egyéni elkövetők, kis csoportok, szétterjedő transznacionális hálózatok csakúgy, mint az állami szereplők vagy az állam által szponzorált titkos elkövetők (mint halálosztagok és rajtaütő csapatok). (elkövetők szerinti felosztás)
- 8.) A szervezett bűnözés által alkalmazott módszerekkel működése hasonlóságot mutat csakúgy, mint a háborús bűnökkel a társadalmi utóhatását illetően. (hatás)
- 9.) A terrorista cselekmény fenyegető szándéka, hogy terrorizáljon, fenyegetsen, akadályozza, megzavarja, destabilizálja, kényszerítse, korlátozza, demoralizálja a célzott lakosságot vagy konfliktussal érintett felet annak reményében, hogy a cselekmény által okozott biztonságtalanságban kedvező hatalmi kimenetet érjen el (pl. nyilvánosságot szerezzen, zsarolási pénzt, váltságdíjat, engedelmességet a terroristák követelésére és/vagy mozgósítsa vagy ne mozgósítsa a társadalmi szektorokat. (közvetett célpontok)
- 10.) A terrorizmusban való elkötelezettség motivációja széles skálát ölel fel, beleértve az állítólagos sérelmek orvoslását, személyes vagy helyettes bosszút, kollektív büntetést, forradalmat, nemzeti felszabadulást és a különféle ideológiai, politikai, társadalmi, nemzeti, vallási okok és célok reklámozását. (motiváció)

11.) A terrorista cselekmények ritkán állnak egyedül, sokkal inkább erőszakhullám részét képezik, amelyek egyedül – még több erőszak és fenyegetés sorozatos jellemzőjének következtében – a félelem átható/meggyőző környezetét hozhatja létre, amely lehetővé teszi a terroristáknak, hogy a politikai folyamatot manipulálják. (cél)

2.5.3.4. Magyar társadalmi(tudomány) szektor fogalmak

A magyar kutatások viszonylag keveset foglalkoznak célzottan a terrorizmussal, az ma marginális terület, ezért most csak néhány fontosabb személyt emelek ki csupán példálózó jelleggel.

Tálas Péter – aki a terrorizmus meghatározására kétféle módszert alkalmazott (az egyikben azt határozta meg, hogy mi nem jellemző a terrorizmusra, a másikban pedig azt, hogy mi igen) a terrorizmus alábbi fogalmára hivatkozik, amivel Vass György is egyetértett: „általánosságban azt mondhatjuk, hogy amennyiben polgári személyek, megélhetési javaik, életmódjuk és kormányuk a terror célpontjává válik – vagyis az erőszak szélsőséges formájával fenyegetik őket vagy velük szemben az erőszak szélsőséges formáit alkalmazzák valamilyen cél elérése érdekében – akkor azokat, akik elkövetik ezeket a cselekményeket, terroristáknak tekinthetjük, és tevékenységüket pedig, amit folytatnak, terrorizmusnak”³⁸³ Ez a fogalom a terrorra és terrorcselekményekre is igaz, hiszen azok célja általában öncél (pl. iskolai lövöldözés) vagy más, de nem a terrorizmusra jellemző politikai cél.

Boda József 2002-ben azt írta, hogy „a terrorizmus a polgárokon gyakorolt szándékos, módszeres erőszak, amely az általa kiváltott félelmen keresztül politikai célokat kíván megvalósítani”.³⁸⁴

A 2019-ben megjelent Rendészettudományi szaklexikon – melyet Boda József szerkesztett – szerint a terrorizmus „az erőszak, a megfélemlítés stratégiája, az erőszak vagy az erőszakkal való fenyegetés szándékos alkalmazása meghatározott célok elérése érdekében”.³⁸⁵ Az első fogalomból hiányzik a nem polgárokon gyakorolt erőszak (pl. infrastruktúra elleni támadás). A második fogalom pedig a cél vonatkozásában pontatlan, mert a terrorizmusnak saját célja van

---

³⁸³Vass György (2009): Egységes meghatározás a terrorizmusra. *Hadtudományi Szemle* 2. évf. 4. szám 13-14.o.

³⁸⁴Boda József (2002): „A terrorizmus egy volt „terrorista” szemével. *Belügyi Szemle*. 50. évf. 6-7.szám 127.o.

³⁸⁵Rendészettudományi szaklexikon (2019) Főszerkesztő: Boda József. Budapest, Dialóg Campus 560.o.

és ezen fogalomba minden erőszakos magatartás beletartozhat. Például egy kis közösségben a súlyos testi sértés elkövetése vagy zsarolás is lehet a megfélemlítés stratégiája az elkövető részéről azért, hogy mindenki féljen tőle.

Horváth Attila – Jonathan Barker terrorizmus fogalmát vette át – a terrorizmus három nagy definíciós elemét határozta meg külön fogalom megalkotása nélkül: (1) erőszak vagy azzal való fenyegetés; (2) továbbá háttérben legyen politikai cél és (3) civilek személyi és vagyoni biztonsága kerüljön veszélybe.³⁸⁶

Resperger István a már említett négy elemet vegyítette a saját fogalmába: „A terrorizmus a terroristák (egyének vagy csoportok) által, politikai célok elérése érdekében, főként a polgári lakosságon, erőszakos eszközökkel folytatott tevékenység, abból a célból, hogy akaratukat az ellenfélre kényszerítsék.”³⁸⁷ Mindkettőnél a közvetlen célpontokon van a hangsúly, mely a terrorizmusnál nem az elsődleges célpont.

Barabási Albert-László a terrorizmust a 21. század betegségének nevezte, melynek leküzdésére világszerte sok energiát fordítanak. Hálózat kutatás során³⁸⁸ elemezte a terrorizmus hálózatát azzal, hogy a terrorizmus hálózati rendszerét állította a középpontba, amivel „le lehet rombolni a terrorista szervezetek pénzügyi hálóját, és így lehet feltérképezni, majd leleplezni az ellenséges hálózatokat, a tagjaikat és ezeknek a tagoknak a képességeit...”³⁸⁹

A kriminológiában terrorizmusfogalmat számos kutató alkotott. Korinek László szerint a terrorizmus: „A terrorizmus eltérő eszmerendszerekből merítő, sajátos logikának engedelmessé, változatos formákat öltő módszeres erőszak-alkalmazás vagy ezzel való fenyegetés, amelynek célja politikai törekvések elérése azáltal, hogy az áldozatban, a nézőközönségben, az államban, a társadalomban megalkuvó magatartás alakuljon ki. A meghirdetett cél általában politikai, ideológiai, vallási, etnikai stb. tartalmú, radikális változás kikényszerítése, a cél elérésére alkalmazott cselekménysor. Az eszköz viszont jogi lényegét

---

³⁸⁶Horváth Attila 2010 137.o.

³⁸⁷Resperger István (2013): Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. Felderítő Szemle 12. évf. 3. szám 27.o.

³⁸⁸Szintén terrorista hálózatok működését elemzi és a hálózati struktúrákat vázolja fel ezen módszerrel Kanokwan Malang – Shuliang Wang – Aniwat Phaphuangwittayakul – Yuanyuan Lv – Hanning Yuan – Xiuzhen Zhang (2020): Identifying influential nodes of global terrorism network: A comparison for skeleton network extraction. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications 545. szám. 1-18. o.

³⁸⁹Barabási Albert-László (2017): A hálózatok tudománya. Budapest, Libri Kiadó 45-46.o.

tekintve köztörvényes, erőszakos bűncselekmény. Jellemzője, hogy a terrorista erőszak, értelemszerűen törvénytelen, politikailag pedig szélsőséges. Hátterében általában mozgalom, szervezet húzódik meg. Nagy szerepet kap a tömegtájékoztatáson keresztül megcélzott nyilvánosság is. Terrorizmussá indítékával válik az erőszakos cselekmény azáltal, hogy a személy vagy a szervezet politikai törekvései érdekében hajtja végre az egyébként köztörvényes büntettet.”³⁹⁰

Amint azt Alex P. Schmid terrorizmusfogalmánál láttuk a túlságosan részletező, majd minden elemre kiterjedő definícióalkotás kerülendő. Egyrészt egy használhatatlan és kevésbé értelmezhető fogalmat ad. Másrészt nem lehet a terrorizmus minden fajtáját egy fogalomba belesűriteni. Harmadrészt pedig nem kellően körülhatárolt fogalmakat tartalmaz, melyek nehezen értelmezhetővé teszik. Erre példa a radikális változás kikényszerítése fogalmi elem. Amint azt láttuk a Vörös Brigád terrorista szervezet nem radikális változást akart, csupán a NATO-ból való kilépést.

Kérdés az is, hogy a politikailag szélsőséges erőszakba mi tartozik bele? A terrorista magatartás – „terrorista magatartásról...akkor beszélünk, ha a célokat nem anyagi haszonszerzés végett, hanem távolabbi politikai törekvések megvalósítása érdekében és a demokratikus legitim államberendezkedések ellen kívánják elérni”³⁹¹ – meghatározása is számtalan kérdést vet fel. Szíria esetén nem beszélhetünk legitim államberendezkedésről, és az ennek megdöntésére irányuló tevékenység valóban terrorista magatartás? A terrorista szervezetek számos terrorista cselekményt anyagi haszonszerzés végett követnek el.

A kriminológia területén a fogalom hosszúsága tekintetében a másik véglet Póczik Szilveszter egyszerűbb terrorizmusfogalma lehet, mely aztán tényleg tág teret hagy az értelmezésre és nem visz sokkal közelebb a terrorizmus fogalmának egységes megalkotásához: „A terrorizmus több, mint a közönséges bűnözésben érvényesülő erőszak, de kevesebb, mint a háború”.³⁹²

Köztes helyet foglal el dr. Bartók Róbert kriminológiai terrorizmusfogalma: „A terrorizmus egy olyan jellemzően államon belüli, illetve államhatáron átnyúló (transznacionális) társadalmi

---

³⁹⁰Korinek László (2010) 408.o.

³⁹¹Korinek László (2010) 408.o.

³⁹²Póczik Szilveszter (2006): Bevezetés a terrorizmus kriminológiájába, I. rész – definíció, tipológia, jog és történelem. Irk Ferenc (szerk.): Kriminológiai tanulmányok 43. Budapest, OKRI. 63-94.o.

jelenség, amely a civil szférába tartozó személyek, vagy jelentős értékű javak ellen intézett célzott jogtalan támadással kívánja megvalósítani ideológiai bázisát adó azon társadalmi-politikai célkitűzéseit, melyek egyébként a szervezet valamennyi tagja által alkalmazott erőszak legitimitációjául szolgálnak, és amelyet a láthatatlanság, a változatosság, a váratlanság, valamint a nagyfokú mobilitás és a kiváló reprodukációs készség kriminológiai ismertetőjegyei jellemeznek”³⁹³. A fogalom használhatósága és megfogalmazása aggályos (pl. államon belüli vagy azon kívüli tevékenység).

A magyar kutatások, fogalomalkotások a nemzetközi szektorális fogalmaknál megjelenő problémákkal küzdenek (például politikai motiváció kizárólagossága, meghatározás terjedelme).

2.5.3.5 Összegzés

A társadalmi szektor definíciónak áttekintését és elemzését követően megállapíthatjuk, hogy a szektorban sincsen egységesen elfogadott definíció. Annak megalkotása jelenleg több okból sem várható. Felvetődik, hogy a terrorizmus egy vitatott koncepció, amit a politika, a jog, egyéb társadalomtudományok is máshogy közelítenek meg. A definíciós probléma kapcsolódik a kriminalizációhoz és legitimizáláshoz. Sokféle terrorizmus típus van és a terrorizmusfogalom 200 éve sokféle értelmezésen ment keresztül.³⁹⁴

Az egyes tudományágak és képviselői között még a definiálhatóság vagy annak szükségességében sincsen egyetértés. Nem tisztázott, hogy mit tudunk definiálni, az milyen terjedelmű legyen és annak milyen hatása lesz.

Jómagam osztom azok táborát, akik szerint a terrorizmus fogalmi meghatározásának nehézségei nehézséget okoznak a terrorizmus elleni harcban is, emiatt a definíció, de általános és nem különös meghatározás (pl. gépeltérítés) kell.³⁹⁵

1.) A terrorizmus egységes meghatározása mindenképpen szükséges, mert anélkül a kutatások tárgya nincs meghatározva, és összevetésükre sem kerülhet sor. Az egyes szektorokban,

---

³⁹³dr. Bartkó Róbert (2011) 54.o.

³⁹⁴Alex P. Schmid (2004a)395.o.

³⁹⁵Anne Falvey (1986) 323.o.

tudományokban fennáll annak a veszélye, hogy azt önkényesen határozzák meg, illetve az egyes eltérő fogalmak közül éppen az aktuálisan a saját véleményét, érvelést alátámasztó kerül kiválasztásra, vagy saját kedvező definíciót alkotnak meg igazolásképpen.

A definíciónak konkrétan kell lennie és a terrorizmus jellemzéseit, Alex P. Schmid által említett 11 definíciót – melyek a tipológia részei – arra kell felhasználni, hogy mely elemet kell mindenképpen a meghatározásba belevenni.

A társadalmi szektorban az is elégséges lenne e tekintetben, ha az egyes tudományágakban saját egységes definíció lenne létrehozható. Ezen fogalmak más tudományok fogalmaival és saját tudományágon belül összevethetők lennének. Nyilvánvaló, hogy a nyelvészet más oldalról közelíti meg a meghatározást, mint a pszichológia. De elérhető lenne, hogy közös nevezőre lehessen hozni az egyes tudományági fogalmakat.

2) A második kérdésként felmerülő, mit tudunk definiálni kérdésre egyértelműen kijelenthető, hogy a terrorizmus maga definiálható a fentebb írt legalább szektorális, vagy szektoron belüli módon. A fogalomalkotásnál a négyelemes definíció a járható út. A szegmens fogalmak a szektoron belüli tudományágak részeként használhatók.

A négyelemes definíció egyes elemeinél az alábbiakra kell figyelni:

a) Az erőszak és a fenyegetés irányulhat személy és dolog ellen egyaránt.

b) A politikai célt illetően Alexander Spencer felvetette, hogy az átalakult, hiszen az a terrorista szervezet, terrorista cselekményt elkövető személy működési területén hathat csak. Azon kívül nem alkalmas politikai céljainak elérését elősegíteni. Példaként említi az Iszlám Állam európai terrorista támadásait, mely a saját kalifátus – mint politikai cél – létrehozását, fenntartását nem befolyásolja közvetlenül, de a támadással a szervezet médiafigyelmet kap, és több személyt tud adott esetben toborozni.³⁹⁶

Nem vitás, hogy a 2001. szeptember 11-i terrorista támadásnak nemcsak az volt a célja, hogy a terrorista szervezet „ellenségét” gyengítse (az amerikai polgárok azt is érezhették, hogy nem

---

³⁹⁶Alexander Spencer (2006) 1-33.o.

tudja őket megvédeni a saját államuk), hanem céljuk volt a gazdasági károkozás (például repülésforgalom korlátozása vagy terrorriadások növekedése), vagy akár saját támogatóik számának és elkötelezettségének növelése is.

A terrorizmus egységes fogalmának megalkotásakor a célok esetén a politikai cél az elsődleges és szabályozandó cél azzal, hogy más célok is előfordulnak minden egyes terrorista cselekménynél. A legjobb szabályozás e körben, ha a fogalom különösen politikai célból szófordulatot tartalmaz (pl. egyéni cél az elkövető részéről, közvetett célpontokra hatás, csak egy a sok cél közül, és ezért a fogalomnak bármilyen célt kell tartalmaznia).

c) A közvetlen célpontok továbbra is a civilek és az infrastruktúra. A közvetett célpontokra hat az előbbieket elleni támadás azzal, hogy a közvetett célpontoknak valamilyen választ kell adniuk a közvetlen célpontokat ért támadásokra.

d) A félelemkeltés pedig a politikai cél elérése érdekében kialakított olyan állapot, mely befolyásolja a célpontok cselekedetét és a terrorista szervezet céljainak megvalósítási lehetőségét, működését. De elsődleges a közvetett célpontok cselekvésre kényszerítése.

E körben vitatom Gregor Bruce véleményét, mely szerint „a definíciónak figyelmen kívül kell hagynia a terroristák szándékát és céljait, azaz nem az ő szemszögükből kell nézni”.³⁹⁷ Ha elfogadnánk ezt az érvelést, akkor például büntetőjogilag minden az államnak nem tetsző cselekedetet (pl. falfirka elhelyezést középületeken vagy közérdekű üzem megzavarását) terrorista cselekménynek lehetne minősíteni. A terrorizmusnál éppen a terrorista szervezet célja, szándéka és annak hatása a közvetett célpontokra teszi külön büntetőjogi tényállássá a cselekményüket.

3) Harmadik kérdésként a definíció terjedelme merül fel? Ahogy azt Alex P. Schmid és társa vagy Leonard Weinberg és társai esetén láttuk az egyes definíciók nem összefésülhetők egységes fogalommá, mert a túlságosan sok terrorizmusra jellemző elemet nem lehet adekvát módon összesűriteni.

---

³⁹⁷Gregor Bruce (2013) 26.o.

Alex P. Schmid és társa 16 elemes vagy Korinek László terrorizmusfogalma estén azt láttuk, hogy a definíció túlságosan részletező, minden egyes elemre, megjelenési formára kiterjedő meghatározása alkalmazási nehézséget okozhat. Minél szélesebb egy definíció annál kisebb lehet az elfogadás mértéke, mert annál több olyan elemet tartalmazhat, mely nem elfogadható egyes kutatási irányzatok, szektorok és szereplői számára.

A terjedelemtől fontos megjegyezni, hogy ide tartozik a terror és terrorizmus már említett elhatárolása. Megoldandó probléma az állami terrorizmus fogalomba vonásának kérdése. Külön probléma a technológia fejlődésével megjelenő kiberterrorizmus fogalomba vonása. A virtuális térben elkövetett cselekmény kihat a fizikai térre és erőszakos cselekményt ott is eredményezhet (például dróntámadás, atomerőmű elleni kibertámadás miatt erőmű felrobban). De vannak olyan kibercselekmények, melyek nem erőszakosak, de politikai célt szolgálnak (pl. tiltott tartalom propagálása az interneten).

4) Negyedik kérdésként a definiáló hatást fontos figyelembe venni. A definiáló hatás alatt azt értem, hogy adott társadalomban ki képes a terrorizmusfogalmat meghatározni. A társadalmi szektor arra önállóan képes-e és azt a többi szektor elfogadja-e? A politikai szektor szabályozási képessége és fogalommeghatározása kihat az összes szektorra – gondoljunk itt csak a katonai és politikai szektor kapcsolatára vagy a jogalkotásra –, és így nem mindegy, hogy a fogalmat végső soron ki, milyen módon definiálja, és annak elfogadottsága, társadalmi támogatottsága milyen mértékű? Ha a társadalmi szektor definiálja, akkor utóbbi a többi szektor támogatását élvez-e vagy a társadalmi szektor fogalomalkotása mennyiben mer és képes szembenézni a többi szektor fogalomalkotásával (pl. állami terrorizmus kérdésében).

A társadalmi szektorba tartozó büntető anyagi jognak más tudományterületen és szektorban meglévő egységes és átvehető terrorizmusdefiníció hiányában szüksége van a saját szabályai, rendszere szerinti terrorizmusfogalom megalkotására, hogy a terrorizmus elleni harcban a büntetőjog az ultima ratio szerepét be tudja tölteni.

A fogalomalkotás, mint a társadalmi szektor részét képező jogtudományba sorolt büntetőjognak nem lehetetlen, és Jeremy Waldromra utalva megéri vele foglalatzkodni: „A terrorizmus

definiálására irányuló törekvés öncélú, amely, ha csak nem jogi célokból történik, valószínűleg egy olyan vállalkozás, amivel nem éri meg foglalatostkodni”.³⁹⁸

A definícióalkotásnál elsősorban a társadalmi szektor és tudományainak eredményeit kell felhasználni. A társadalmi szektor, a társadalomtudományok a jelen idejű jelenséget írják le, akár a jövőt is előre jelezve vagy utólag elemezve. A büntetőjognak a bekövetkezett eseményre kell azonnal reagálnia. Kell az egységes fogalom a kiszámíthatóság, a jogbiztonság miatt is, és nincsen helye párhuzamos vagy több, egyszerre érvényesülő fogalomnak. A jog ugyan ki van szolgáltatva a politikai szektornak, mert tartalmát végső soron az határozza meg, azonban a szabályozás ennek ellenére megalkotható.

Az egységes fogalom meghatározásánál az állami terrorizmust a szabályozásba be kell vonni, bár e téren is érvényesül, hogy a legtöbb esetben az „államokat a képtelenségük akadályozza meg a terrorizmus definiálásában és kriminalizálásában”³⁹⁹ globális, regionális és néha nemzetállami szinten. A terrorizmus mellett a terrort külön kell szabályozni.

Az egységes fogalomnak tömörnek, egyértelműnek – a homályos szövegezés határozatlan értelmezésre adhat alapot – és alkalmasnak kell lennie arra, hogy újfajta cselekmények megjelenése (például kiberterrorizmus) esetén azokra anélkül alkalmazható legyen, hogy a fogalmat módosítani vagy újraalkotni kellene.

Ezzel elkerülhető, hogy a büntetőjog az események után kullogjon, és újabb és újabb megjelenési formák esetén állandóan módosításra kerüljön a jogszabály, ami a jogbiztonságot és kiszámíthatóságot sértheti. Kerülni kell a túlságosan részletes és minden cselekményre kiterjedő szabályozást, mert az a gyakorlati használatot nehezíti. Hagyni kell, hogy a jogalkalmazó tartalommal tölthesse ki az új fogalmat és azt bővítse akár értelmezéssel, akár jogesetek révén.

A definiáló hatáskörnél a már említett politikai szektornak van jogot meghatározó szerepe, melynél különösen figyelni kell arra, hogy a politika ne saját céljaira használja fel a terrorizmus elleni harcot, és emiatt a megalkotott büntető anyagi jogi fogalom ne legyen túlságosan emberi jogot

---

³⁹⁸dr. Serbakov Márton Tibor (2019a) 97.o.

³⁹⁹Gregor Bruce (2013) 27.o.

korlátozó és politikai célokra – akár politikai ellenfelek, újságírók ellen⁴⁰⁰ – felhasználható, hanem szakmailag megalapozott és kizárólag a büntető anyagi jogi elveknek feleljen meg.

2.6. Fejezet összefoglalása

A terrorizmus komplexitásából adódik, hogy az egyes szektorokban nem csak külön-külön értelmezhető, megtalálható jelenség, hanem a szektorok működésében is szerepet játszik. Mindegyik szektor harcol a terrorizmus ellen, mert az mindegyikben kárt okoz és hatást gyakorol rájuk. A szektorok terrorizmus elleni fellépése nem önálló, hanem részben egymásra gyakorolt hatás alapján meg végbe (pl. katonai szektor költségvetése a gazdasági szektortól függ).

A katonai, politikai és társadalmi szektorokban a terrorizmus egységes definiálására külön-külön nem kerülhet sor önállóan, arra kizárólag az ENSZ jogalkotása lenne képes. A gazdasági és környezeti szektor pedig ezen egységes definíciót alkalmazná a működése során. Az ENSZ jogalkotása – mint azt látni fogjuk – pedig a politikai szektorhoz kapcsolódik, mely döntő befolyású a szektorok terrorizmusdefiníciójának kialakítására. A politikai szektor határozza meg a jogalkotást vertikálisan, azaz globális, regionális és tagállami szinteken. A jogalkotásra kétféle módon kerülhet sor. Vagy az ENSZ Biztonsági Tanácsa definiálja kötelező érvényű határozatban, vagy az említett vertikális szinteken kerül arra sor, akár nemzetközi egyezmények, akár nemzeti jogalkotás keretében.

A katonai szektornál az ENSZ jogalkotása a katonai szektorban játszott szerepe miatt is indokolt.

A politikai szektor szereplői (állam-lakosság-terrorista szervezet) érzetét, tevékenységét a jogalkotásnál, szekurizációs folyamatnál kell külön figyelembe venni, különös tekintettel arra, hogy a jogalkotás címzettjei az állampolgárok és a jogszabály elfogadottsága, betartása és betartatási lehetősége nagymértékben függ a jogszabály címzettjeinek érzelmi szintjétől.

---

⁴⁰⁰Ahmed Abbatot, a Radio France Internationale újságíróját 2017-ben terrorizmus feljelentés elmulasztásáért és terrorista cselekmény előmozdításáért 10 év börtönbüntetésre ítélte a kameruni katonai bíróság a kameruni terrorizmusellenes törvény alapján, melyet politikai célokra és újságírók ellen is használnak. (Journalists Not Terrorists: In Cameroon, anti-terror legislation is used to silence critics and suppress dissent A special report by the Committee to Protect Journalists).

A jogalkotásnál, szekurizációs folyamatnál az emberi jogokat figyelembe kell venni azzal, hogy a terrorizmussal kapcsolatban felmerülő biztonságos élethez való jogot, mint államcél és nem mint emberi jogot kell deklarálni.

A politikai szektornak nem csak a terrorizmus jogalkotással való meghatározásánál, hanem – mint a végrehajtó hatalom letéteményese – a megalkotott jogi norma végrehajtásánál, betartásánál (pl. egyezmény ratifikálása) is döntő szerepe van.

A szekurizációs folyamatban, jogalkotásnál a már hivatkozott Platon-i elveknek kell érvényesülniük (a fogalom nem terjedhet ki a terrorizmus minden megjelenési formájára) és a szabályozás szintje, érzelmek, saját célra felhasználhatóság kizártságát figyelembe kell venni.

A gazdasági és környezeti szektorokban az említettek szerint nem szükséges önálló terrorizmusfogalom megalkotása, de a terrorizmus jogalkotással megalkotott fogalmát kell alkalmazni a szektor terrorizmus hatásainak vizsgálatánál. Az egységes fogalom lehetővé tenné, hogy a vizsgálat eredményei összemérhetőek és azonosan értelmezhetőek legyenek.

A társadalmi szektorra a jövőben is jellemző lesz az állandó fogalomalkotás, azonban ezek a fogalmak még a szektoron belül sem szintetizálhatók, nem hozhatók közös nevezőre. A szektorban meglévő definiálhatósági nézőpontokkal kapcsolatban megemlítendő, hogy a definíció megalkotásának kizártságát említők nem veszik figyelembe, hogy ha valami nem definiálható, akkor vizsgálni sem tudom és tagadom létét és a terrorizmus esetén ez értelmezhetetlen kategória. A definiálás helyetti jellemzés pedig inkább a tipológiához tartozó leíró módszer, de az önmagában a definícióhoz nem visz közelebb.

Jelenleg a négyelemes definíciós meghatározás tűnik a jogalkotásnál, társadalmi szektorbeli definiálásnál követendő módszernek azzal, hogy a cél elsődlegesen a politikai cél, de terrorista cselekmények, terrorizmus más célt, hatás elérését is magukkal hozzák.

A szegmens fogalmak csak az adott területen alkalmazhatók, de a fogalomalkotásnál figyelembe vehetők (pl. kommunikációs stratégia).

Ami a magyar társadalmi szektor kutatásokat illeti, azzal kapcsolatban megállapítható, hogy a terrorizmuskutatás hazánkban marginális terület.

Jelen disszertáció egyik célja éppen a hiánypótló jelleg, hogy új nézőpontból, interdiszciplináris módon, a biztonsági tanulmányok szemszögéből vizsgálva a terrorizmust és az eddig nem használt, egyáltalán nem ismert nemzetközi kutatási eredményeket megismertetve végzi el a kutatást.

Össességében a terrorizmus horizontális vizsgálata megalapozza a vertikális vizsgálatot és az itteni eredmények a vertikális szinteken (globális, regionális szervek, államok) alkalmazhatók.

3. A TERRORIZMUS VERTIKÁLIS MEGKÖZELÍTÉSE

3.1. A globális szint – Egyesült Nemzetek Szervezete

A mostani globális geopolitikai térben⁴⁰¹ az egyetlen globális, kollektív biztonsági nemzetközi szervezetnek, az ENSZ-nek,⁴⁰² Alapokmánya szerint célja, a nemzetközi béke és biztonság fenntartása.⁴⁰³ A szervezet egykori főtitkára, Kofi Annan (1997-2006) azt hangsúlyozta, hogy a terrorizmus az Alapokmány és ENSZ által védett értékeket támadja, hiszen „a terrorizmus egy közvetlen támadás az alapértékekre, amelyet az ENSZ képvisel, nevezetesen: emberi jogok és jogbiztonság, jog uralma, a civilek védelme, kölcsönös tisztelet a különböző hittek és kultúrák képviselői között és a konfliktusok békés megoldása”.⁴⁰⁴

Az ENSZ évtizedek óta jelentős szerepet játszik a globális és humán biztonságot veszélyeztető, és mint ilyen a helyi, regionális, vagy akár globális békét közvetlen vagy közvetve fenyegető terrorizmus elleni harcban. Az ENSZ valamennyi tagállama közvetlenül vagy közvetve érintett vagy érintett lehet a terrorizmussal. A szervezet évtizedek óta több területen, intézményi kereteken belül foglalkozott és foglalkozik a terrorizmussal, annak büntető anyagi jogi szabályozási kérdéseivel, az elleni harccal, fellépéssel.

A 193 tagállamot tömörítő „világszervezet” az egyetlen globális jogalkotó szervezet, amely azonban a több évtizedes terrorizmus elleni harc során mégsem volt képes a terrorizmus egységesen elfogadott, büntető anyagi jogi definíciójának megalkotására a nemzetközi büntetőjogban. Ezzel lehetőséget adva mind a jogalkalmazás, mind a tudományos kutatások és végső soron a disszertációban tárgyalt valamennyi szektor számára arra, hogy azonos fogalmat használjanak minden területen a terrorizmus kapcsán és egységes fellépést biztosítsanak az ellen legyen szó jogalkalmazásról vagy politikai vagy katonai vagy bármely szektort érintő akcióról.

---

⁴⁰¹Zbigniew Brzezinski (2017): A nagy sakktabla: Amerika világelsősege és geopolitikai feladatai. Budapest, Antall József Tudásközpont 18.o.

⁴⁰²Nemzetközi biztonsági szervezetek (Szerk.: Molnár Anna, Marsai Viktor, Wagner Péter) Budapest, Dialog Campus Kiadó 2019.

⁴⁰³Az ENSZ Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi 1. törvény 1. cikk 1. pontja.

⁴⁰⁴A.T. Akujobi (2018) 31.o.

Az egységes büntető anyagi jogi definíció megalkotását több, később részletezett tényező befolyásolta. Továbbá az ENSZ – részben politikai szervezeti jellegének, részben alapokmányi rendelkezéseinek megfelelően – alapvetően a terrorizmus egyes megjelenési formáit próbálta büntetőjogilag definiálni és azokat akár nemzetközi egyezményekben, vagy Biztonsági Tanácsi határozatokban szabályozni.

Azaz eddig az ENSZ alapvetően pozitívista módon próbálta a terrorizmus egyes fajtáit meghatározni. Ténylegesen meghatározta, hogy mi minősül és milyen terrorizmusnak, szemben azon szabályozási móddal, ami éppen azt határozza meg, hogy mi nem minősül annak. Utóbbi egyébként a jogalkalmazás során érvényesülhetne igazán, mert ha ki tudom zárni, hogy milyen cselekmény nem terrorizmus, akkor nyilvánvaló, hogy az ezen felüli cselekmények már annak minősülhetnek, melyet a jogalkotó végső soron terrorizmusként szabályozhat a büntető anyagi jogban a későbbiekben.

Az egységes büntető anyagi jogi szabályozás különösen azért indokolt⁴⁰⁵, mert annak hiányában az eddig létrehozott jogi szabályozásokban meglévő, egyes terrorizmus fajtákra vonatkozó fogalmak alapján:

1. Az eddigi szabályozási módok nem elég hatékonyak, egységes büntető anyagi jogi definíciót nem tartalmaznak, egyéni interpretálásra módot adnak. Emiatt a céltól és tartalomtól eltérő szabályozást, büntetőeljárás le(nem)folytatását teszi lehetővé adott tagállamban.

2. Állandósul azon probléma, hogy az egyik országban terrorista személy a másik országban szabadságharcosnak minősül. Emiatt vele szemben a büntetőeljárás lefolytatása kérdéses és kiadatására nem biztos, hogy sor kerül.

3. A Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága sem terjedhet ki közvetlen módon a terrorizmusra annak ellenére, hogy a nemzetközi jog szerint a terrorizmus nemzetközi bűncselekmény, még sincsen külön szervezet és bíróság, mely büntetné és üldözné.⁴⁰⁶

---

⁴⁰⁵Bakóczy Antal (2015): Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. *Belügyi Szemle* 63. évf. 7-8. szám 88.o.

⁴⁰⁶Anne Falvey (1986) 343.o.

4. A regionális egyezmények sok esetben kifejezetten hivatkoznak az ENSZ egyezményekre és arra, hogy azok megelőzik az adott regionális egyezmény szabályozását (pl. ASEAN, OIC egyezmény). A regionális szervezetek elismerik az ENSZ vezető szerepét a terrorizmus elleni harcban.⁴⁰⁷

Az egységes büntető anyagi jogi fogalom megalkotásához kétszer nagyon közel volt az ENSZ, illetve az elődszervezetének tekintett Népszövetség, azonban azt egyik esetben sem sikerült megalkotni.⁴⁰⁸

Az ENSZ elődjének tekinthető Népszövetség 24 állama 1937-ben aláírta ugyan a Terrorizmus megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezményt (Convention for the prevention and punishment of terrorism), de az sohasem lépett hatályba. Az egyezmény a terrorista cselekményt, terrorizmust az 1. cikk 2. pontjában, illetve a 2. cikkben akként definiálta, hogy terrorista cselekmény az a bűncselekmény, mely egy állam ellen irányul és szándékoltnan vagy kiszámítottan meghatározott személyek vagy személyek csoportjának vagy a közvéleményben terrorállam létrehozására irányul...Büntetendő cselekménynek kell nyilvánítani a szerződő állam területén elkövetett cselekményt, ha másik szerződő állam ellen irányul és az 1. cikk értelmében terrorista cselekményt képez:

- bármely szándékos cselekmény, mely halált, súlyos testi sérülést vagy szabadság elvesztését okozza,
- államfő, államfői jogokat gyakorló személy, örököseik vagy kijelölt utódaik, az (a) pontban meghatározottak feleségeik, férjeik,
- közfeladatot viselő személy vagy közfunkcióban lévő személy, ha közfeladat gyakorlása során éri,
- szándékos rombolás vagy károkozás közvagyonnak vagy közcélra rendelt vagyonnak, mely más szerződő állam hatóságáé vagy annak rendelt,
- bármely szándékos cselekmény, mely számolhat azzal, hogy nyilvánosság tagjának életét veszélyezteti,

---

⁴⁰⁷EBESZ terrorizmus egysége 8.pont

⁴⁰⁸Az ENSZ terrorizmus szabályozásának történetét bővebben lásd UNODC: Counter Terrorism 1 – Introduction to international terrorism 2-11.o.
https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINALpdf.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

-jelen cikk előző bekezdéseiben írt cselekmények megkísérlése, fegyver, lőszer, robbanóanyag, káros anyagok gyártása, megszerzése, birtoklása vagy szállítása/azzal való ellátása bármely országban történő elkövetés esetén.

A definíció számos aggályt vett fel. Alapvetően túl tág fogalmat határoz meg, Hiányzik belőle a cél, vagy félelemkeltés és a terrorállam sincsen meghatározva. Emiatt bármely állam elleni, vagy állami érdeket sértő cselekmény terrorista cselekmény lehet.

Az ENSZ Közgyűlése 1997-ben az A/RES/51/210. számú közgyűlési határozattal külön ad hoc bizottságot állított fel a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem elősegítése érdekében. Az ad hoc bizottság feladata volt, hogy a terrorizmus elleni küzdelem jegyében a tagállamok számára új egyezményeket dolgozzon ki, a meglévő egyezményeket felülvizsgálja és a szükséges módosításra javaslatot tegyen, valamint a már meglévő jogi keretrendszer további fejlesztését elősegítse.

A közgyűlés 2001. október 29. napján fogadta el A/C6/56/L9 számon az ad-hoc bizottság jelentését, melynek 1. melléklet B. pontja tartalmaz egy nemzetközi terrorizmus egyezmény tervezetét külön terrorizmus definícióval:

1. Bárki, aki ezen egyezmény értelmében bűncselekményt követ el, ha a személy bármilyen eszközzel, jogellenesen és szándékosan:

a) halált vagy súlyos testi sérülést okoz bármely személynek, vagy

b) köz- vagy magánvagyonban súlyos kárt okoz, beleértve közhasználatú helyet, állami vagy kormányzati intézményt, tömegközlekedési rendszert, infrastrukturális létesítményt vagy környezetet; vagy

c) az (1) bekezdés b) pontjában említett vagyonban, helyeken, létesítményekben vagy rendszerekben kárt okoz, ha az súlyos gazdasági veszteséget eredményez vagy eredményezhet, ha az elkövetés szándéka annak természetéből vagy kontextusából adódóan az, hogy lakosságot megfélemlítsen, vagy kormányt vagy nemzetközi szervezetet arra kényszerítsen, hogy valamit tegyen vagy bármely tevékenységtől tartózkodjon.

Az első definícióból maga a félelemkeltés hiányzik, mint a terrorizmus egyik eleme. Mindkét definícióra igaz, hogy egyáltalán nem foglalkozik az ún. állami terrorizmussal, illetve annak elkövetésével, valamint a jogi személyek felelősségével. A bizottsági tervezethez azóta sem nyúlt hozzá az ENSZ közgyűlése.

Az ENSZ a tényleges jogalkotása⁴⁰⁹ során azt a szabályozási módszert választotta, hogy azt határozza meg, hogy mi a terrorizmus, vagy annak egy fajtája és nem azt, hogy mi nem minősül terrorizmusnak. A jogalkotás kétféleképpen történhet, nemzetközi egyezmények elfogadásával vagy Biztonsági Tanácsi határozatokkal. Mindkettőnél három szakaszt különböztethetünk meg.

Az első, 1990-ig tartó szakaszban az ENSZ a terrorizmus egyes fajtáival foglalkozott a jogalkotás során. A második, 1990-2001. közötti időszakban a terrorizmust korlátozó intézkedések meghozatala került előtérbe. A 9/11 utáni harmadik szakaszban pedig mindkettő párhuzamosan érvényesül és a terrorizmus ellen katonai erő is bevetésre került.⁴¹⁰

A szervezet közgyűlése által meghozott határozatok csak ajánlás jellegűek, mert azok jogi kötő erővel nem bírnak. De jól mutatják az ENSZ terrorizmussal kapcsolatos hozzáállását, véleményét és a jövőbeni szabályozásnál kialakítandó lehetséges módokat.⁴¹¹ A jogalkotás részben a jogalkalmazás során érvényesül és a jogalkalmazás is alkothat jogot az ENSZ által létrehozott bíróságokon, amint azt a későbbiekben látni fogjuk.

A jogalkotás során a nemzetközi jog forrásai a nemzetközi bíróság statútumának 38. cikke 1. bekezdése értelmében a következők:

a) Az általános vagy különös nemzetközi egyezmények, amelyek a vitában álló államok által kifejezetten elismert jogszabályokat állapítottak meg.

b.) A nemzetközi szokás, mint a jog gyanánt elismert általános gyakorlat bizonyítéka, a művelt nemzetek által elismert általános jogelvek és az 59. cikk rendelkezéseinek fenntartása mellett a bírói döntések és a különböző nemzetek legkiválóbb tudósainak tanítása, mint a jogszabályok megállapításának segédeszköze. A nemzetközi jog egyéb forrásai: az egyes nemzetközi szervezetek egyes határozatai, egyoldalú aktusok, a jogforrasi hierarchia jus cogens, ENSZ

---

⁴⁰⁹Az ENSZ jogalkotását és regionális szervezetek legfontosabb egyezményeit bővebben lásd ENSZ szerződések gyűjteménye – International Instruments related to the Prevention and Suppression of International Terrorism United Nation, New York, 2008, ISBN 978-92-1-133777-8 United Nations publication

⁴¹⁰Újvári Emese: A nemzetközi terrorizmus és nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem. <https://core.ac.uk/download/pdf/160913311.pdf> (A letöltés ideje: 2021. szeptember 2.) 11-15.o.

⁴¹¹Az ENSZ terrorizmus elleni egyezményeiről, BT és Közgyűlési határozatairól, intézményi keretéről bővebben lásd dr. Stauber Péter (2017): A terrorizmus elleni küzdelem nemzetközi intézményi és jogi keretei. PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola

alapkormányból fakadó szabályok, szerződések, szokások, nemzetközi szervezet határozatai, egyoldalú aktus és általános jogelvek.

A nemzetközi büntetőjog – melynél az egyik bűncselekmény kategória a terrorizmus – alapvetően a nemzetközi jog forrásain alapszik és a magánszemélyek olyan cselekményeit tartalmazza, amelyeket az állam büntetendőnek minősít és büntetőjogi eszközzel szankcionál.

Összességében a nemzetközi bűncselekményekkel foglalkozó jogterületet tekintjük nemzetközi büntetőjognak, amelyben a bűncselekmény tényállásának meghatározása és az elkövetők felelősségre vonásának kötelezettsége közvetlenül a nemzetközi szokásjogból ered, vagyis az egyéni büntetőjogi felelősség állami aktusok hiányában is a nemzetközi jogból származik.⁴¹²

Mindezek alapján a terrorizmus definiálása nemzetközi büntetőjogi kérdés. Azonban az ENSZ a büntetőjogi szabályozás helyett inkább a katonai és pénzügyi beavatkozás, a titkosszolgálati együttműködés felé ment el, de ehhez is kellene egy terrorizmusfogalom, hogy mikor használhatom ezen eszközöket.⁴¹³

3.1.1. Nemzetközi Egyezmények

Az ENSZ alapvetően a már említett nemzetközi egyezmények és azok kiegészítő jegyzőkönyveinek⁴¹⁴ (lásd melléklet) létrehozásával próbálta meg a terrorizmus egyes megjelenési formáit büntetendővé nyilvánítani és az adott egyezményt ratifikáló tagállamait jogalkotásra kötelezni az adott terrorizmusfajta büntető anyagi jogba történő megjelentetésével.

Az egyezményeknél közös azok felépítése. A terrorizmus egyes megjelenési formájának tényállását írja le az egyezmény és kriminalizációs kötelezettséget ír elő rá. Majd a joghatósági kérdések tisztázása után kiadatási és jogsegéllyel kapcsolatos szabályokat állapít meg. Érdekes, hogy mindössze három egyezmény említi a terrorizmus szót magát, a többi bűncselekményt, büntetendő cselekményt említi.

---

⁴¹²Nemzetközi jog (Szerk.: Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnerend Pál, Valki László, Walters Kluwer) Budapest, 2018 ISBN: 9789632954608 146., 569.o.

⁴¹³Marcello di Filippo (2008) 534.o.

⁴¹⁴ENSZ egyezményeket bővebben lásd

<https://treaties.un.org/doc/source/titles/english.pdf> (A letöltés ideje: 2020. január 11.)

Kezdetben a terrorizmus fejlődésének megfelelően adott tárgyakat, személyeket védtek az egyezmények (pl. légi járműveket, nemzetközileg védett személyeket), valamint bizonyos magatartásokat tiltottak (pl. túszedés). Később azok kiegészültek a robbantásos és nukleáris terrorizmussal, valamint a terrorizmus finanszírozásának kérdésével.

Az egyezmények ugyan kimondják, hogy az egyezményt ratifikáló állam köteles büntetni az egyezményben írt cselekményt, de probléma, hogy a nemzetállam dönti el, hogy az egyezményt fenntartással ratifikálja-e, a szabályozás módját, szövegét, tartalmát ő határozza meg. Emiatt a szabályozás sem lesz egységes és az egyezmény hatékonysága, végrehajthatósága csökken. Az egységes fogalom hiánya továbbra is alapproblémaként jelentkezik, mert a szabályozásnál és egyezményeknél nem világos, hogy mi a terrorizmus maga.

3.1.2. Közgyűlési határozatok

A jogi kötőerővel nem bíró közgyűlési határozatokból néhányat emelnék ki, melyek ugyan csak ajánlás jellegűek, de részben a szervezet által követendő irányt mutatják, másrészt kihatnak a tagállamok és regionális szervezetek jogalkotására.

A szervezet 1990-ben megtartott kongresszusán⁴¹⁵ azt hangsúlyozta, hogy nem a terrorizmus, hanem a nemzetközi terrorizmus elleni fogalom szükséges és elismerték az állami terrorizmus létét. Az 1997. január 16. napján elfogadott A/RES/51/210 határozat már a terrorizmus minden megnyilvánulási formájának elítéléséről szól, amikor kimondja, hogy a terrorista cselekmények „indokolhatatlan bűncselekmények, melyek célja, vagy hatása a társadalom-, annak egy csoportja-, vagy meghatározott személyek ellen irányul, politikai, filozófiai, ideológiai, faji, etnikai, vallási, vagy egyéb természetű, a csoport azonosítására alkalmas okok alapján”.

Az ENSZ közgyűlése az A/RES/60/288 határozatával elfogadott Globális Terrorizmusellenes Stratégiájában (Global Counter-Terrorism Strategy) négy területet emelt ki: (1) a terrorizmus terjedését elősegítő feltételek megakadályozása; (2) a terrorizmus elleni küzdelem eszközei; (3) kapacitásépítés; (4) emberi jogok és rule of law tiszteletben tartása a terrorizmus elleni harc során. A határozat külön kiemeli, hogy egységes terrorizmusfogalmat tartalmazó egyezményt

---

⁴¹⁵Eighth United Nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders A/CONF.144/28/Rev.1. 1990. augusztus 27. – 1990. szeptember 7., Havanna 180-184.o.

kell létrehozni a tagállamoknak. Ez azóta sem valósult meg, pedig a stratégia hetedik felülvizsgálata 2021. júliusában megtörtént.⁴¹⁶

3.1.3. Biztonsági Tanács

A szabályozás másik módja a Biztonsági Tanács (BT) azon határozatai⁴¹⁷, melyet a tanács az ENSZ Alapokmány VII. fejezete szerinti eljárásában a béke veszélyeztetése és támadó cselekmények esetében⁴¹⁸ hoz meg. Ezek kötelező erővel bírnak az összes tagállam számára.

A BT-re jellemző, hogy igazán az 1990-es évek második felében jelent meg a jogalkotása ezen a területen, illetve sokasodott a terrorizmussal kapcsolatos határozata. Kezdetben a BT a terrorizmussal kapcsolatban nem jogalkotóként lépett fel, sokkal inkább meghatározott terrorista szervezetek és akciók vonatkozásában hozott kötelező, határozott időre szóló határozatokat (pl. Lockerbie határozat – UN Doc. S/RES/748 (1992), mely Líbiára hozott kötelező, határozott időtartamra szóló és felülvizsgálati időt előíró rendelkezést).

2001 után már jogalkotás, szankciós rezsím jellemző a BT határozatokra (pl. személyek és szervezetek pénzeszközeinek befagyasztása, utazási korlátozása), melyek minden államra kötelezők, de határozott időtartamot már nem tartalmaznak.⁴¹⁹

Az 1999. október 15. napján elfogadott – még nemzetközi terrorizmus elleni harcot említő – S/RES/1267 határozat a Tálibok és Oszama bin Laden elleni korlátozó intézkedéseket határozott meg. Ezt a határozatot egészítette ki a 2000. december 19. napján elfogadott S/RES/1333 határozat, mely pénzügyi és egyéb szankciókat fogadott el Oszama bin Laden és terrorista szervezete ellen.

Az 2001. szeptember 28. napján elfogadott S/RES/1373 (2001) számú határozat két fő területet emelt ki. Egyrészt a 2001. szeptember 11. napján elkövetett terrorista cselekményekhez köthető

---

⁴¹⁶2021. július 2. A/RES/75/291 határozat

⁴¹⁷ENSZ BT határozatokat bővebben lásd

<https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions> (A letöltés ideje: 2020. január 11.)

⁴¹⁸Kecskés Gábor: A nemzetközi jog eszközrendszere a terrorizmus elleni küzdelemben.

<http://dfk-online.sze.hu/images/egyoeedi/terrorizmus%20kötet/kecskes.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 11.) 93.o.

⁴¹⁹David McKeever (2021): Revisiting Security Council action on terrorism: New threats; (a lot of) new law; same old problems? *Leiden Journal of International Law* 2021/34. szám 443.o.

szervezetek és személyek pénzügyi eszközeinek befagyasztását. Másrészt az államokat hívta fel arra, hogy tartózkodjanak terrorizmus támogatásától és lépjenek fel a terrorista csoportok ellen, a terroristáknak ne adjanak menekült státuszt, előzzék meg terrorizmust és a terroristákat állítsák bíróság elé. Gazdasági szankciót kell bevezetni az ellen, „aki megkísérel vagy véghezvisz terrorista cselekményt vagy részt vesz benne, vagy lehetővé teszi annak elkövetését”. Sajnos nem részletezi a határozat, hogy mi a terrorista cselekmény és azt ki követheti el, így a szankció alkalmazása vagy listára tevés (káros hatásairól már volt szó) bárkit fenyegethet.

A Biztonsági Tanács a mai napig aktív a terrorizmus elleni fellépés során és szükség esetén újabb és újabb határozatokat is hoz. A 2004. október 9. napján elfogadott S/RES/1566 határozat a biztonsági tanulmányoknál részletezett Barry Buzan-i megközelítéssel cseng egybe a terrorizmus biztonsági megközelítését illetően: „Újól megerősítve, hogy a terrorizmus és annak minden formája és megnyilatkozása a béke és a biztonság elleni egyik legsúlyosabb fenyegetés. Figyelembe véve, hogy a terrorista cselekmények súlyosan károsítják az emberi jogok gyakorlását és minden állam gazdasági és társadalmi fejlődését fenyegetik és aláaknázzák a globális stabilitást és jólétet/fellendülést” (1.o.).

A büntető jogalkotással kapcsolatban megjegyzi, hogy minden terrorista cselekmény büntetendő és érvényesül az add ki vagy nyomozz elv. Büntetni kell minden nemzetközi egyezményben és jegyzőkönyvben írt terrorista cselekményt függetlenül politikai, filozófiai, ideológiai, faji, etnikai, vallási vagy más motivációjától. A terrorista cselekmények bűncselekmények, melyeket civilek ellen követnek el és céljuk halál vagy súlyos sérülés okozása vagy túszejtés azzal a szándékkal, hogy az államot provokálja, vagy államnak, nemzetközi szervezetnek kényszerítése, vagy lakosság megfélemlítése (2.o.). A határozat az ENSZ egyezményekben meghatározottakat követi (a terrorista cselekmények bűncselekmények és büntetőeljárást kell lefolytatni), de a terrorizmus fogalmával adós marad.

A 2014. szeptember 24. napján elfogadott S/RES/2178 határozat kriminalizációs kötelezettséget írt elő a terrorista cselekmény elkövetése, vagy terrorista tréning céljából történő utazás és ezen utazások finanszírozása vonatkozásában.

A BT a legutóbbi időkig elsődlegesen a szankciós, büntető intézkedéseket tartalmazó határozatok elfogadásával küzdött a terrorizmus, egyes terrorista szervezetek ellen.

3.1.4. Nemzetközi bíraskodás

Az ENSZ keretén belül először ad hoc nemzetközi törvényszékek voltak. A volt Jugoszláviai Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTY, International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia), illetve a Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTR, International Criminal Tribunal for Rwanda).

Az ENSZ által felállított Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC, International Criminal Court) statútuma 2002. július 1. napján lépett hatályba. A statútum szövegét még a 2001. szeptember 11. napján elkövetett terrorista cselekmények előtt fogadták el, ezért az a terrorizmust, mint a büntetőbíróság hatáskörébe tartozó cselekményt értelemszerűen nem tartalmazza.

A bíróság hatásköre csak a statútum hatályba lépését követően elkövetett cselekményekre terjed ki, ezért a Nemzetközi Büntetőbíróságnak a terrorizmus vonatkozásában nincsen igazán kifejeződött joggyakorlata, az nem is lehet. A statútumhoz⁴²⁰ később csatlakozó államokra a bíróság joghatósága csak az ezt követően elkövetett bűntettekre terjed ki, kivéve, ha nyilatkozatukban visszamenőleges hatállyal ismerték el a bíróság joghatóságát.⁴²¹

A terrorizmusra a bíróság joghatósága csak akkor terjedhet ki, ha azt az emberiség ellen elkövetett vagy háborús bűncselekmények körébe vonják. Ennek alapja az ICTY egyik ítélete, melyben a törvényszék kimondta, hogy habár a statútumában nincsen benne a terrorizmus, de a nemzetközi szokásjog miatt a civil lakosság terrorizálása háborús bűncselekmény és így eljárhat a bíróság a terrorizmussal kapcsolatos ügyekben, mint háborús bűncselekmény (pl. Galíc ügy (The Prosecutor v Stanislav Galic (Trial Chamber Judgement, IT-98-29-T, 2003. december 5., 138. rész).

A Nemzetközi Büntetőbíróságnál terrorizmussal kapcsolatos befejezett ügy azonban eddig még nem volt. Azon ügyek, ahol a terrorista cselekményeket az előbbiek alapján a bíróság joghatósága alá vonták még nem fejeződtek be. Például a Boko Haram tagjai által elkövetett cselekmények még csak az előzetes vizsgálat szakaszában vannak.⁴²²

---

⁴²⁰Magyarországon a statútum T/4490. számú törvényjavaslat alatt a parlament előtt van, de még az országgyűlés nem fogadta el és kihirdetésre sem került.

⁴²¹Nemzetközi biztonsági szervezetek (2019) 588-590.o.

⁴²²International Criminal Court: Report on Preliminary Examination Activities 2020

A terrorizmus a büntetőbíróság statútumának tervezetében még szerepelt, mint: „személy és vagyoni elleni erőszakos cselekmény, mely terrort, félelmet, bizonytalanságot alkot politikai, ideológiai vagy más célból és olyan cselekmények, melyek a számos nemzetközi anti-terror egyezmény alá esnek vagy olyan fegyveresen elkövetett cselekmények, melyeket azért használnak eszközként, hogy válogatás nélküli erőszakot alkalmazzanak személyek/vagyonok személyei/csoportjai ellen”. A végleges tervezetben ez már nem volt benne, mert félő lett volna, hogy a bíróság eljárása átpolitizálódik és számos ország nem fogadja el statútumot.⁴²³

A büntetőbíróságok között különleges helyet foglal el az ENSZ BT által 2007. május 30. napján a RES/1757/2007. határozattal hibrid bíróságként (bíróági és ügyészi feladatokat is ellát) létrehozott Libanoni Különleges Törvényszék (STL, Special Tribunal for Lebanon).

A megalapítás indoka az volt, hogy 2005. február 14. napján Bejrút belvárosában autóba helyezett pokolgép végzett Rafik Hariri libanoni miniszterelnökkel és kilenc emberrel. A bíróság feladata, hogy nem a nemzetközi jog, hanem a libanoni belső jog szerint eljárva folytassa le a büntetőeljárást az elkövetőkkel szemben.

A törvényszék 2011. évben hozott ítéletének 85. és 111. pontja (STL-II-0111 számú ügy) a transznacionális terrorizmust definiálta, mely szintén nem a terrorizmus egységes büntető anyagi jogi definíciója, hanem a terrorizmus egyik megjelenési formájának meghatározása.

A törvényszék szerint három elem megléte kell a transznacionális terrorizmus megállapításához:

- (1) egy büntetendő cselekmény elkövetése vagy azzal való fenyegetés (mint emberölés, emberrablás, túszejtés, gyújtogatás stb.),
- (2) azon szándék, hogy a lakosságban félelmet keltsen vagy közvetlenül, vagy közvetve egy nemzeti vagy nemzetközi hatóságot kényszerítsen cselekvésre, vagy attól való tartózkodásra,
- (3) a cselekménynek transznacionális elemet is kell tartalmazni.

Ezen eseti döntésre sok esetben hivatkoznak, hogy ez lenne a terrorizmus büntető anyagi jogi definíciója. Ezzel kapcsolatban csak két észrevételt teszek. Egyrészt a definíció adós marad az állami terrorizmussal, illetve eleve a nemzetközi terrorizmust, mint egyik terrorizmus

---

⁴²³Cóman Kenny (2017): Prosecuting Crimes of International Concern: Islamic State at the ICC? *Utrecht Journal of International and European Law* 33 évf. 88. szám 120-145.o.

jelenséget definiálja. Másrészt ezen jogalkalmazó szerv által adott definíció inkább fogalomértelmezés, mintsem mindenkre kiterjedő, akár a nemzetközi egyezményekben, vagy Biztonsági Tanácsi határozatokban meglévő kötelező erővel bíró döntést tartalmazó fogalom.

Erik Stier megjegyezte⁴²⁴, hogy a törvényszék ítéletét nem a libanoni Btk. 314. szakaszában lévő terrorista bűncselekményre, hanem a nemzetközi szokásjogra alapította a statútuma ellenére. Ez sérti a nullum crimen sine lege elvet, mert a libanoni büntető törvénykönyvben írtaknál tágabban határozta meg a terrorizmus fogalmát.

3.1.5. Összegzés

A történeti fejlődést tekintve adódik a kérdés, hogy az ENSZ keretén belül, vagy a szervezet részvételével miért nem sikerült eddig megalkotni a terrorizmus egységes büntető anyagi jogi fogalmát. Számos kérdés merül fel ezzel kapcsolatban:

1. Akarja-e ENSZ definiálni a terrorizmust? Ha akarja, akkor megvan-e az elszántság rá? Van-e ma olyan kényszerhelyzet, mely miatt azonnali szabályozás szükséges?

A válasz jelenleg mindhárom kérdésre nemleges. Most nincsen olyan kényszerhelyzet – mint korábban a 9/11 –, mely azonnali szabályozást igényelne és a szervezet más ügyekkel van most elfoglalva. Az akarat annyiban hiányzik, hogy sohasem volt cél a teljes, egységes, átfogó definíció megalkotása. Az említett ad-hoc bizottsági javaslatához 21 éve nem nyúlnak hozzá.

2. Az ENSZ politikai szervezet is. Van-e politikai konszenzus, illetve arra remény az ENSZ közgyűlésben, vagy még inkább a Biztonsági Tanács állandó tagjai között, hogy a definíciót megalkossák? Ki mit tart terrorizmusnak?

A nemzetközi jog jellegzetessége a decentralizált normaalkotás. Központi normaalkotó szerv hiányában a jogalkotásban államok és nemzetközi szervezetek vesznek részt. Az ő külső határozataik, egyezményeik címzettjei a tagállamok, ezért ezek meghozatalához az ő konszenzusuk kell.⁴²⁵ Hiányzik az egyetértés a szervezet tagállamai között a terrorizmus

---

⁴²⁴Erik Stier (2014): *The Expense of Expansion: Judicial Innovation at the Special Tribunal for Lebanon*. Boston College International and Comparative Law Review 36. évf. 3. szám 115-129.o.

⁴²⁵Hárs András: *Nemzetközi Szervezetek határozatai* 2-3.o.

értelmezésével kapcsolatban (pl. állami terrorizmus kérdése). Különösen igaz ez a Biztonsági Tanács állandó tagjaira.

Véleményem szerint nincsen esély arra, hogy az ENSZ terrorizmusfogalmat alkosson. Helyette legfeljebb tovább folytatja a listák összeállítását, büntető intézkedések, terrorizmus elleni katonai, pénzügyi, igazságügyi intézkedések meghozatalát és egyes terrorizmusfajtákkal kapcsolatban fogadhat el újabb nemzetközi egyezményeket.

Az ENSZ terrorizmussal foglalkozó High Level Panel-je (Magas Szintű Munkacsoport) 2004-ben megjegyezte, hogy „egy világos és jól ismert definíció elfogadásának hiánya aláássa a normatív és az erkölcsi helyzetet a terrorizmussal szemben és az ENSZ imázsát beszennyezi”.

3. A terrorizmus egységes, akár büntető anyagi jogi fogalma az ENSZ keretein belül megalkotható-e? A fogalom az állami terrorizmust tartalmazza-e?

A válasz egyértelműen igen. Akár nemzetközi egyezményben, akár kötelező erővel bíró Biztonsági Tanácsi határozatban megalkotható lenne a fogalom. De az állami terrorizmus problémája miatt a fogalom csak enélkül lenne meghatározható. Osztom Blahó Andrásék azon véleményét, hogy a terrorizmus vonatkozásában mielőbb el kell fogadni egy, a terrorizmus minden megnyilvánulási formáját elítélő átfogó egyezményt, mert a fentiek hiányában a világszervezet nem lesz képes arra, hogy egyértelmű üzenetet közvetítsen és a kollektív terrorizmusellenes akciók kiindulópontja legyen.⁴²⁶

4. Hatékony lehet-e az ENSZ büntető anyagi jogi definíciója, szabályozása?

Az ENSZ szabályozása elméleti síkon mindenképpen hatékony lehet, mert globális szintű és kikényszeríthető is lenne. A jogalkalmazás számára világos és egyértelmű kereteket jelölne ki, hogy milyen cselekmény a terrorista cselekmény, ki számít terroristának és az alapján ki ellen folytatható le büntetőeljárás.

---

http://real.mtak.hu/83278/1/nemzetkozi_szervezetek_hatarozatai_u.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 16.)

⁴²⁶Blahó András – Prandler Árpád (2014): Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Akadémiai Kiadó 237.o.

A jogalkalmazás során több, hatékonyságot negatívan befolyásoló tényezővel kellene számolni. Egyrészt felmerülne az adott terrorizmust büntető anyagi jogilag definiáló egyezmény ratifikálásának problémája. A legtöbb nemzetközi, terrorizmussal kapcsolatos ENSZ egyezmény esetén egyértelműen a ratifikálás hiánya, vagy annak lassúsága az egyik legnagyobb probléma, mely nem csak a hatályba lépésre hat ki, hanem az időbeli és területi hatályra. Másrészt a jelenlegi egyezmények ratifikálása során a tagállamok a kriminalizációs kötelezettségüket saját fogalmak megalkotásával teljesítik.

A ratifikálás még nem biztosítja azt, hogy adott tagállam végre is hajtja az egyezményt, illetve azt minden esetben megteszi? Adott állam eljár külföldi terroristák ellen, de saját állampolgára esetében már nem biztos. És ekkor az eljárása milyen módon kényszeríthető ki az ENSZ által? Azaz a hatályosulás és végrehajtás sok tényezőtől függ.

Az ENSZ büntető anyagi jogi terrorizmusdefiníciója mintául szolgálhatna a regionális szervezeteknek, nemzetállamoknak arra az esetre, ha adott állam nem ratifikálja vagy csak fenntartással ratifikálja a büntető anyagi jogi definíció elfogadását létrehozó egyezményt.

Az Európai Unió 2006-ban sajnálatát fejezte ki, amiért a 2005-ben rendezett ENSZ világcsúcstalálkozón nem sikerült megállapodni a terrorizmus átfogó meghatározásáról, és hangsúlyozta, hogy meg kell állapodni a nemzetközi terrorizmus általánosan elfogadott meghatározásában és „felhívja ezért a Tanácsot, hogy a terrorizmus elleni küzdelemről szóló, 2002. június 13-i 2002/475/IB tanácsi kerethatározat alapján és Kofi Annan volt ENSZ főtitkár által javasolt meghatározás figyelembevételével fogadjon el közös álláspontot a terrorizmus meghatározásáról azzal, hogy a meglévő egyezmények által már leírt cselekményeken túlmenően bármely olyan cselekmény, amelynek célja civilek vagy nem harcoló személyek halálának vagy súlyos személyi sérülésének előidézése egy embercsoport megfélemlítése vagy egy kormány vagy nemzetközi szervezet arra készítése céljából, hogy valamilyen cselekedetet megtegyen vagy attól tartózkodjon”⁴²⁷ terrorizmusnak minősüljön.

5. Az emberi jogok helyzete a szabályozásnál

---

⁴²⁷Az Európai Parlament állásfoglalása a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem külső dimenziójáról (2006/2032(INI)) 4.o.

Az ENSZ Közgyűlés 2018. december 17. napján terrorizmus és emberi jogok címmel A/RES/73/174 határozatot fogadott el. Abban egyértelműen megfogalmazza, hogy a terrorizmus elleni küzdelem során kell védeni az emberi jogokat, mind az elkövető, mind az áldozat, mind mások számára. Álláspontja szerint, amennyiben az állam emberi és alapvető jogokat megsért a terrorizmus elleni küzdelem során, akkor az államnak kártalanítást kell fizetni (5. és 8.pont).

A jogalkotásnál fontos a hatékony, fair, emberséges, transzparens, felelősségre vonható bűnügyi igazságszolgáltatási rendszer, amely teljesen tiszteletben tartja az egyenlőséghez és diszkrimináció mentességhez való jogot, így például fair meghallgatás, független bíróság elvét is (9.pont). De ide tartozik az élethez való jog, az egyesülés és vallásszabadság joga éppúgy, mint a magántitok és személyes adatok védelme is.⁴²⁸

Az emberi jogoknak mind a sértett, a civilek, mind a terroristák esetén érvényesülnie kell.

6. A Nemzetközi Büntetőbíróság hatásköre

A jövőbeni szabályozásnál felmerül annak szükségessége, hogy a bíróság hatáskörét ki kellene terjeszteni a terrorizmusra és az azzal kapcsolatos jogi aktusokra. De reálisan nézve erre egyáltalán nincsen esély, mert azt éppen az érintett államok nagy része nem fogadná el. És azt sem szabad elfelejteni, hogy a státútum ratifikálásából mostani kimaradók (pl. Szíria, Irak) sem csatlakoznának ahhoz ezután.

3.2. A regionális szint

A globális szint alatti regionális szinten található mindazon nemzetközi szervezetek, melyeket adott földrajzi régióban található nemzetállamok elsődlegesen politikai, gazdasági, vallási, más kiemelt értékek védelme mentén történő együttműködésre hoznak létre. A regionális nemzetközi szervezetek elsődlegesen nemzetközi jogi aktusokban, egyezményekben szabályozzák a terrorizmus elleni fellépésüket.

---

⁴²⁸Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism. Fact Sheet No. 32. Genova, 2008.

A szabályozást két dolog indokolja. Egyrészt a szervezeteket alkotó államok saját területén követnek el terrorista cselekményeket (érintettség).⁴²⁹ Sok állam területén működik terrorista szervezet (pl. Boko Haram Nigériában). Másrészt az azokat alkotó államok, mint ENSZ tagállamok kötelesek az ENSZ BT határozatait, illetve az általuk ratifikált ENSZ egyezményeket végrehajtani. Ezekre a nemzetállami szint mellett regionális szinten is sor kerülhet különös tekintettel az együttműködés biztosítására. Utóbbinál két szakasz határolható el.

A 2001 előtt született regionális egyezmények zöme az ENSZ egyezmények vonatkozásában ratifikálási kötelezettséget ír elő, vagy az abban meghatározott és kriminalizáció tárgyává tett bűncselekményekre, mint terrorista bűncselekmény hivatkozik. De az esetek zömében még nem mondja ki az ENSZ egyezmények elsődlegességét és azok alkalmazását bizonyos esetekben kizárja.

A 2001. szeptember 11-ei utáni szabályozásnál megfigyelhető, hogy az ENSZ egyezmények már részei a terrorista cselekmények fogalmának és sokkal szűkebb azok alkalmazásának kizárási köre. Az egyezmények sokkal inkább az együttműködésre, végrehajtás elősegítésére építenek. Céljuk a tényleges bűnügyi együttműködés és az ENSZ Biztonsági Tanácsi határozatok végrehajtása. Hátrányuk, hogy eltűnik belőlük az állami terrorizmus és annak létét igazoló szabályozás.

Továbbá bizonyos szervezeteknél fennmaradt annak elfogadása, hogy a „szabadságharcos tevékenység” nem minősül terrorista tevékenységnek, bűncselekménynek (pl. Afrikai Unió). A bennük megalkotott saját terrorizmusfogalmak inkább szimbolikus jellegűek, mert azok nem felelnek meg a világos, egyértelmű jogi szabályozás követelményének sem. A végrehajthatóságuk kérdéses, mert nem tartalmaznak kikényszerítő eszközöket (pl. bírósági út alkalmazása).

A vizsgált egyezmények szabályozási módjánál négyféle módszer figyelhető meg:

---

⁴²⁹pl. Shanghaji Együttműködési Szervezet esetén nem csak a tagállamai területén elkövetett nagyszámú terrorista cselekmények, hanem az ott működő nagyszámú terrorista szervezet is indokolta a terrorizmus elleni közös fellépést. Zhao Xiaodong (2012): The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation – Asia Paper. Institute for Security and Development Policy, Singapore ISBN 978 91 86635 42 8 8-10.o.

1. Az egyezmény saját terrorizmusfogalmat alkot és nem hivatkozik az ENSZ egyezményekre.
2. Az egyezmény nem alkot saját terrorizmusfogalmat és csak az ENSZ egyezményekre utal, mint terrorista bűncselekményeket meghatározókra.
3. Vegyes módszer, amikor az első és második pontban írt módszert ötvözik. Saját fogalom mellett van az ENSZ egyezményekre utalás.
4. Különleges szabályozás. Ide tartozik az Európai Unió, melynek van saját terrorizmus fogalma, de ennek ellenére az unió esetjoga, bírósága kimondta, hogy az ENSZ joga megelőzi az Unió szabályozását. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet szabályozása annyiban különleges, hogy a tagországi részére nem hozhat kötelező erővel bíró (jogi) döntést, mert a szervezet alapvetően az együttműködésre épít.

3.2.1. Afrikai Unió (AU, African Union)

Az 1963. május 25. napján megalapított Afrikai Egységszervezet – mely 2002. óta Afrikai Unió néven működik – 1999. július 1. napján fogadta el a Terrorizmus megelőzéséről és elleni küzdelemről szóló egyezményt (Convention on the Prevention and Combatting of Terrorism)⁴³⁰. Az egyezmény 2002. december 6. napján lépett hatályba. A szervezet 54 tagállamából 43 ratifikálta.

Az egyezmény 1. cikk 3. pontja sui generis módon határozza meg a terrorista cselekmény jelentését: bármilyen cselekmény, amely a szerződő állam büntetőjogának megsértése és amely az életet, fizikai integritást vagy a szabadságot veszélyezteti, vagy súlyos sérülést vagy halált okoz bármely személynek, embereknek vagy csoportnak, vagy kárt okoz vagy okozhat a köz- és magánvagyonban, természeti erőforrásokban vagy kulturális örökségben és szándékozik vagy számíthat arra, hogy

(i) megfélemlítse, félelmet keltsen, erőszakot alkalmazva kényszerítse, vagy előidézze bármely kormánynak, szervének, intézményének, a közvéleménynek vagy annak bármely szegmensének, hogy valamit tegyen vagy ne tegyen vagy elfogadjon vagy feladjon egy sajátos álláspontot vagy bizonyos elvek szerint cselekedjen; vagy

---

⁴³⁰Terrorizmus megelőzéséről és elleni küzdelemről szóló Egyezmény
<https://au.int/en/treaties/oau-convention-prevention-and-combating-terrorism> (A letöltés ideje: 2020. február 21.)

(ii) megzavar bármely közszolgáltatást, bármely alapvető szolgáltatás szállítását a köznek vagy vészhelyzetet teremt; vagy

(iii) általános felkelést teremt egy államban.

Az egyezmény nem mondja ki a nemzetközi jog elsődlegességét az egyezménnyel szemben, hanem csupán arra utal, hogy a nemzetközi jog általános elvei megelőzik az egyezmény alkalmazását (22. cikk 1. pont). A ratifikáló államokat felkéri, hogy az egyezmény mellékletében írt ENSZ által elfogadott, 12 terrorizmussal kapcsolatos egyezményt és kiegészítő jegyzőkönyvet mihamarabb ratifikálják.

Az egyezmény kizárja az alkalmazását minden olyan esetben, amikor a nemzetközi jogelvek szerinti függetlenségi és önmeghatározó harcok, beleértve a fegyveres harcot a gyarmatosítókkal, megszállókkal, agresszorokkal és idegen erők dominanciája ellen nem tekinthető terrorista bűncselekménynek (3. cikk 1. pont). De a politikai, filozófiai, ideológiai, faji, etnikai, vallási vagy más motívum nem tekinthető jogos védekezésnek a terrorista cselekmény ellen (3. cikk 2. pont).

Az egyezmény saját terrorizmusfogalmat alkotott, de azt azzal tette az aláíró országok számára kötelezővé, hogy azoknak megfelelő büntetőjogi szabályozást alkossanak meg saját jogrendjükbe (2. cikk a) pont). Ennek elmaradása vagy részleges megvalósítása esetére semmilyen szankciót nem ír elő.

A túlságosan részletező, nem világos fogalmakat (pl. közvélemény valamely szegmense), nem terrorizmushoz köthető cselekményeket (általános felkelést teremt államban) tartalmazó meghatározás gyakorlati alkalmazására nehezen kerülhet sor. A szerződő felek – amennyiben saját jogrendjükbe nem vagy nem teljesen építették be az egyezmény fogalmát – közötti bűnügyi együttműködés sem lehet teljes. Az egyezmény alkalmazási körének korlátozása (3. cikk 1. pont) – melyre történelmi okok miatt került sor – pedig elvezet minket a már említett „szabadságharcos vagy terrorista” dilemmához. A jogalkotás ezen a téren inkább politikai szempontok és nem jogi elvek szerint zajlott. Hiszen ki mondja meg, hogy adott cselekmény nem a gyarmatosítók ellen van-e?

3.2.2. Amerikai Államok Szervezete (OAS, Organization of American States)

Az 1948. április 30. napján Bogotában (Kolumbia) aláírt és 1951. december 13. napjától hatályos alapokmánnyal⁴³¹ létrehozott Amerikai Államok Szervezetének mára az amerikai kontinensen található minden független ország a tagja.⁴³² A szervezet az ENSZ-en belül regionális ügynökségnek számít (Alapokmány I. fejezet 1. pont).

A szervezet 1971. február 1. napján Washingtonban fogadta el a nemzetközileg védett személyek sérelmére elkövetett terrorista cselekmények megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezményt (Convention to Prevent and Punish Acts of Terrorism Taking the Form of Crimes Against Persons and Related Extortion that are of International Significance).

Az egyezmény elsődlegesen a védett személyek sérelmére elkövetett emberrablás és élet, testi épség elleni bűncselekmények büntetendővé tételét írta elő a 2. cikkében.⁴³³ „a szerződő felek együttműködnek a terrorista cselekmények megelőzésében és büntetésében, különösen az emberrablás, gyilkosság, vagy ezen személyek – akiknek az állam nemzetközi jogi kötelezettsége, hogy speciális védelmet adjon – élete és testi épsége elleni más támadás esetére éppúgy, mint ezen bűncselekményekkel kapcsolatban elkövetett kizsákmányolás esetén”.

Az egyezmény elfogadásának idejét tekintve érthető, hogy az egyezmény a terrorizmust nem definiálta és a terrorizmus szót egyáltalán nem tartalmazza. Ezen időszakban az ENSZ egyezményei sem a terrorizmust definiálták, hanem egyes terrorista jellegű cselekmények büntetendővé tételét írták elő bűncselekmény szót használva a terrorizmus helyett. Külön érdekesség, hogy az egyezmény hatálybalépése nem általános és meghatározott számú szerződő fél aláírását követő, hanem adott államra lesz csak hatályos, amikor állam a szervezet titkárságára leteszi a ratifikáló okiratot (12. cikk).

A szervezet 33 év múlva, 1994. június 9. napján fogadta el az újabb terrorizmussal kapcsolatos egyezményét, mely 1995. március 5. napjától hatályos. Az Amerikaközi terrorizmus elleni egyezmény (Inter-American Convention Against Terrorism)⁴³⁴ továbbra sem definiálja magát

---

⁴³¹Amerikai Államok Szervezetének Alapokmánya

http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

⁴³²A Franciaországhoz tartozó Francia-Guyana és a Dániához tartozó Grönland nem tagja a szervezetnek.

⁴³³A nemzetközileg védett személyek sérelmére elkövetett terrorista cselekmények megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezmény

<https://www.refworld.org/docid/47fdfb27d.html> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

⁴³⁴Amerikaközi Terrorizmus ellenin egyezmény és ratifikálása

<https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-66.html>, <https://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-66.html> (A letöltés ideje: 2022. július 31.)

a terrorizmust. Ehelyett kilenc, ENSZ terrorizmussal kapcsolatos egyezményt és jegyzőkönyvet sorol fel. Az azokban meghatározott bűncselekményekre terjed ki a hatálya és akkor alkalmazható, ha adott egyezménynek a szerződő állam a részese (2. cikk).

Az egyezmény alapvetően a kriminalizációs kötelezettség teljesítésének elősegítését, az ENSZ egyezmények, jegyzőkönyvek ratifikálásának előmozdítását és büntető ügyekben történő együttműködést kívánta elősegíteni (pl. bűnügyi jogsegély – 3-4. cikk) a ratifikáló 24 állam között. A definíció megalkotására azért sem került sor, mert az egyezmény elsődleges célja a terrorista cselekményekkel kapcsolatos bűnügyi együttműködés elősegítése (pl. kiadatás, bűnügyi jogsegély). Az egyezményben az ENSZ egyezmények, valamint nemzetközi kötelezettség teljesítése (akár nemzetközi szerződésből eredőek) elsődlegességének elve érvényesül az államok között.

3.2.3. Arab Államok Ligája (LAS, League of Arab States)

Az 1945. március 22. napján kormányközi szervezetként megalapított Arab Államok Ligájának jelenleg 22 afrikai és közel-keleti arab állam a tagja. A szervezet tagjai 1998. április 22. napján írták alá az 1998. május 7. napjától hatályos Arab Egyezményt a terrorizmus megszüntetéséről (The Arab Convention for the Suppression of Terrorism).⁴³⁵ Az egyezmény mind a terrorizmust, mind a terrorista bűncselekményeket definiálja.

A terrorizmus: „minden olyan erőszakos vagy azzal fenyegető cselekmény – függetlenül annak motívumától és céljától -, mely az egyén vagy csoportos bűnözőknek előnyt biztosít és célja pánikkeltés vagy félelemkeltés által az embereknek ártani, vagy életüket, szabadságukat, biztonságukat veszélyeztetni vagy a környezetben vagy magán- vagy köztulajdonban és berendezésben kárt okozni vagy azokat megszerezni vagy elfoglalni vagy nemzeti erőforrásokat veszélyeztetni” (1. cikk 2. pont).

A terrorista bűncselekmény: „terrorizmus céljából, bármely szerződő államban, vagy annak állampolgára, vagyona vagy érdeke ellen elkövetett minden olyan befejezett vagy megkísérelt bűncselekmény, amely a belső jog szerint büntetendő” (1. cikk 3. pont).

---

⁴³⁵Arab Egyezmény a terrorizmus megszüntetéséről https://www.unodc.org/images/tldb-f/conv_arab_terrorism.en.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

Az egyezmény az ENSZ terrorizmussal kapcsolatos hét egyezményének és jegyzőkönyvének a használatát csak akkor engedi, ha a szerződő ország azt ratifikálta vagy annak alkalmazását a belső joga nem zárja ki. Nem tekinti terrorista bűncselekménynek a külföldi megszállás és agresszió elleni fegyveres küzdelmet sem, annak formájától függetlenül (egyezmény 2. cikk a. pont).

Az egyezmény 3. cikke elismeri az állami terrorizmus létét, amikor kimondja, hogy: „az államok nem szervezik, pénzügyileg nem támogatják és nem követnek el terrorista bűncselekményeket vagy ahhoz hozzájárulást nem adnak”.

Az egyezmény alapvetően a terrorista bűncselekmények esetén való bűnügyi együttműködés elősegítését hivatott szolgálni. Ennek érdekében számos együttműködési formát (információ- és tapasztalatcsere, kiadatás, jogsegély – 4-28. cikk) határoz meg. Az egyezmény nem mondja ki a nemzetközi jog(elvek) elsődlegességét és a hivatkozott ENSZ egyezmények vonatkozásában sem hív fel ratifikációra, de az állami terrorizmus létét közvetve elismeri.

Összességében az egyezmény saját terrorizmusfogalmat alkotott, melynek alkalmazásával kapcsolatban felmerül az Afrikai Uniónál írottak. Túlságosan részletező, nem világos fogalmakat tartalmazó meghatározás, mely gyakorlati alkalmazása eléggé nehézkes. A gyakorlat hiányára utal, hogy nem nagyon történik olyan eset, hogy egyes államok másik államoktól kérik terroristák kiadatását vagy eljárás lefolytatását velük szemben. Az állami terrorizmus esetén sem járt el még a szervezet. Azon jogi kitételek, hogy a belső jog kizárhatja az egyezmény alkalmazását ratifikálás ellenére vagy azon meghatározás, hogy a terrorizmus bármely veszélyeztető cselekmény lehet, inkább gumiszabály és csak pátoszos jellegű sem, mint gyakorlati alkalmazásra szánt büntető anyagi jogi meghatározás.

3.2.4. Dél-ázsiai Szövetség a Regionális Együttműködésért (SAARC, South-Asian Association for Regional Cooperation)

A Dél-ázsiai Szövetség a Regionális Együttműködésért kormányközi szervezetet 1985. december 8. napján nyolc állam (India, Nepál, Srí Lanka, Pakisztán, Afganisztán, Maldív-szigetek, Banglades, Bután) hozta létre gazdasági fejlesztés és regionális integráció céljával. A

szervezet 1987. november 4. napján fogadta el a SAARC regionális egyezményt a terrorizmus elnyomásáról (SAARC Regional Convention on Suppression of Terrorism).⁴³⁶

Az egyezmény a terrorizmust nem definiálja, de terrorista cselekményként határozza meg:

- (1) az ENSZ 1970-es Hágai, az 1971-es Montreáli és az 1973-as New Yorki Egyezményekben meghatározott bűncselekményeket,
- (2) mindazon egyezményekben írt cselekményeket, melyeknek a szerződő országok tagjai és amely a feleket büntetőeljárás lefolytatására vagy kiadatás biztosítására kötelezi,
- (3) a meghatározott személy és vagyon elleni válogatás nélküli erőszakot alkalmazó cselekményeket (1. cikk).

A célok közt szerepel a kiadatás és bűnügyi együttműködés elősegítése. Az egyezmény az ENSZ jog elsődlegességét nem deklarálja. Azon kitétel, hogy minden olyan egyezményben meghatározott cselekmény terrorista cselekmény, melynek részesei a szerződő felek, pedig az egyezmény alkalmazását nehezíti. Attól, hogy az egyik fél valamilyen egyezményt ratifikált a másik, nem részes féllel szemben nehezen érvényesítheti az abban foglaltakat. Az említett válogatás nélküli erőszak alkalmazása megfogalmazás túl tág értelmezésre adhat alapot a terrorcselekménytől kezdve a civilek elleni támadáson át és a legtöbb erőszakos cselekményt ebbe a kategóriába lehetne sorolni, mely a világos, egyértelmű megfogalmazás követelményének egyáltalán nem felel meg.

A szervezet tagállamai 2004. január 6. napján írták alá a SAARC Regionális Egyezmény a terrorizmus elnyomásáról szóló regionális egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét.⁴³⁷ A kiegészítő jegyzőkönyv – melynek célja az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1373-as határozatában írt kötelezettség végrehajtása – terrorizmusfogalmat nem tartalmaz külön.

A korábbi egyezményben meghatározott cselekményeket egészíti ki azzal, hogy azokat már nem terrorista cselekményként, hanem csak bűncselekményként határozza meg. A korábban meghatározott három ENSZ egyezmény helyett további hét egyezményt és jegyzőkönyvet von

---

⁴³⁶SAARC Regionális Egyezményt a terrorizmus elnyomásáról
<https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv18-english.pdf> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

⁴³⁷SAARC Regionális Egyezmény a terrorizmus elnyomásáról kiegészítő jegyzőkönyve
<https://www.refworld.org/pdfid/49f6b7ad2.pdf> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

a büntetendő cselekmények körébe és fenntartotta a szerződő felek azon egyezményeit, melyeknek tagjai (4 cikk 1/a. és 1/c. pontja).

A válogatás nélküli erőszak helyett új módon definiálja a további egyezmény hatálya alá tartozó bűncselekményeket: „Minden más olyan cselekmény, melynek szándékolt célja, hogy halált vagy súlyos testi sérülést okozzon civileknek, ha az ilyen cselekmény célja...a lakosság megfélemlítése vagy a kormány vagy nemzetközi szervezet arra kényszerítése, hogy valamit tegyen, vagy valaminek a megtételétől tartózkodjon” (4. cikk 1/b. pont).

A kiegészítő jegyzőkönyv célja, hogy a szerződő államokat a nemzetközi egyezmények ratifikálására ösztönözze és az egyezmény hatálya alá tartozó bűncselekmények esetén a bűnügyi együttműködést előmozdítsa (pl. jogsegély, lefoglalás-elkobzás). A kiegészítő jegyzőkönyv deklarálja a nemzetközi jog elsődlegességét, mellyel az ENSZ egyezményeinek elsődlegességét is kimondja (19. cikk).

3.2.5. Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (ASEAN, Association of Southeast Asian Nations)

Az 1967. augusztus 8. napján létrehozott Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének jelenleg 10 állam⁴³⁸ a tagja. A szervezet tagjai 2007. január 13. napján írták alá a Terrorizmus elleni küzdelemről szóló egyezményt (ASEAN Convention on Counter Terrorism, ACCT)⁴³⁹. Az egyezmény ugyan 2011. május 27. napjától hatályos, de csak 2013. évtől kezdődően alkalmazandó minden szerződő államban.

Maga az egyezmény II. cikke nem határozza meg a terrorizmusfogalmat, sőt az egyezmény hatályának meghatározásakor az ENSZ egyezményekhez hasonlóan bűncselekményt említ a terrorizmus szó helyett. 11 az ENSZ által elfogadott terrorizmus egyezményt és kiegészítő jegyzőkönyvet sorol fel azzal, hogy az abban meghatározott cselekmények bűncselekménynek minősülnek az egyezményt ratifikáló államokban.

---

⁴³⁸Brunei, Kambodzs, Indonézia, Laosz, Malájzia, Myanmar, Fülöp-szigetek, Szingapúr, Thaiföld, Vietnam (www.asean.org)

⁴³⁹ASEAN Convention on Counter-Terrorism
<http://agreement.asean.org/media/download/20131229172152.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Az V. és XV. cikk mindezt kiegészíti azzal, hogy az egyezmény a politikai cselekményeken túl nem alkalmazható abban az esetben, ha az elkövető és az áldozat annak az államnak az állampolgára, ahol a terrorista cselekmény történt és az elkövető az adott országban van és más állam nem kíván vele szemben fellépni. A definíció megalkotására azért sem került sor, mert az egyezmény elsődleges célja a terrorista cselekményekkel kapcsolatos bűnügyi együttműködés elősegítése (pl. kiadatás, bűnügyi jogsegély stb.). Az ENSZ egyezmények, valamint nemzetközi kötelezettség teljesítése (akár nemzetközi szerződésből eredőek) elsődlegességének elve érvényesül az államok között (XVIII. cikk).

3.2.6. Európa Tanács (CE, The Council of Europe)

Az 1949. május 10. napján a Londoni Szerződéssel megalapított Európa Tanácsnak, mint regionális nemzetközi szervezetnek jelenleg 46 állam a tagja.⁴⁴⁰ Az Európa Tanács terrorizmussal kapcsolatos szabályozását két rendszer jellemzi. Az elsőben az Emberi Jogok Európai Egyezménye oldaláról közelíti meg az Emberi Jogok Európai Bírósága (ECH, European Court of Human Rights) a terrorizmust. Az egyezményben meghatározott emberi jogok sérelmét vizsgálja az egyes államokban terrorizmussal kapcsolatban meghozott döntések vonatkozásában. A bíróságtól a terrorizmussal kapcsolatos büntető ügyek felülvizsgálata kérhető az egyezményben foglalt emberi jogok (pl. gyülekezési és vallásszabadság) sérelmére hivatkozva. A másodikban az Európa Tanács számos terrorizmussal kapcsolatos egyezményt fogadott el, melyek szintén a bírósági eljárások alapjai lehetnek.

Az 1950. november 4. napján elfogadott Emberi Jogok Európai Egyezménye (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)⁴⁴¹ és nyolc kiegészítő jegyzőkönyve⁴⁴² közvetlenül nem foglalkozik a terrorizmussal. A benne foglalt alapvető emberi jogokat (pl. véleménynyilvánítás szabadsága) sérti a terrorizmus. Alapelv, hogy a terrorizmussal kapcsolatos büntetőeljárások során is érvényesülnie kell az emberi jogok védelmének.

---

⁴⁴⁰Európai Tanácsról részletesebben lásd Európa Tanács honlapja

<https://www.coe.int/en/web/portal/home> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

⁴⁴¹Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

⁴⁴²Magyarország az egyezményt és nyolc kiegészítő jegyzőkönyvet az 1993. évi XXXI. törvénnyel hirdette ki.

E körben az ECHR számos jogesetben foglalkozott azzal, hogy a terrorizmussal kapcsolatban lefolytatott egyes tagállami bírósági eljárások sértették-e akár az elkövető, akár az áldozat vagy más személy egyezményben írt emberi jogait. A bíróság ezekben az esetekben nem értelmezte a terrorizmust és nem alkalmazta az alábbi terrorizmus egyezményekben írt fogalmakat, meghatározásokat. Kizárólag csak az emberi jogok esetleges megsértését vizsgálta.⁴⁴³

Az Európa Tanács Strasbourgan, 1977. január 27. napján aláírt A terrorizmus visszaszorításáról szóló egyezménye⁴⁴⁴ (European Convention on the Suppression of Terrorism – CETS No. 090) az abban meghatározott ENSZ egyezmények (1. cikk a-f) pontjai) esetén rendeli el a kötelező büntetőeljárás lefolytatását vagy az elkövető kiadatását. Ezek a cselekmények nem tekinthetők politikai bűncselekménynek, ezért minden esetben kiadatásra kell, hogy sor kerüljön.

Értelemszerűen az egyezmény terrorizmusfogalmát nem határoz meg és a hivatkozott ENSZ egyezmények sem definiálják csak kriminalizációs kötelezettséget írnak elő. Az egyezmény inkább a benne hivatkozott egyezmények végrehajtását hivatott elősegíteni, ezért inkább technikai egyezménynek tekinthető. Az egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét⁴⁴⁵ (Protocol amending the European Convention on the Suppression of Terrorism) 2003. május 15. napján fogadták el. Annyi változást hozott, hogy további nyolc ENSZ egyezményt jelölt meg, mint kiadatási eljárásoknál kötelezően alkalmazandó egyezményt.

2005. május 16. napján Varsóban fogadták el a szervezet tagállamai az Európa Tanács Terrorizmus megelőzéséről szóló egyezményét⁴⁴⁶ (Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism – CEST No. 196.)⁴⁴⁷, melynek függelékében 11 ENSZ terrorizmussal kapcsolatos egyezményt jelölnek meg, mint terrorista bűncselekményt meghatározó jogforrást.

---

⁴⁴³Részletesebben lásd EJEB terrorizmussal kapcsolatos esetjogi útmutatója (Guide to the case-law of the European Court of Human Rights – Terrorism)

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Terrorism_ENG.pdf (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.) és EJEB Courttalks sorozat terrorizmus része (Courtalks – Terrorism)

https://www.echr.coe.int/Documents/COURTalks_Terr_Talk_DEU.PDF (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

⁴⁴⁴A terrorizmus visszaszorításáról szóló Strasbourgan, 1977. január 27-én kelt egyezmény <https://rm.coe.int/16800771b2> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

Magyarország az egyezményt az 1997. évi XCIII. törvénnyel hirdette ki.

⁴⁴⁵ A terrorizmus visszaszorításáról szóló Strasbourgan, 1977. január 27-én kelt egyezmény kiegészítő jegyzőkönyve <https://rm.coe.int/168008370d> (A letöltés napja: 2022. augusztus 3.)

⁴⁴⁶ Magyarország a 2011. évi II. törvénnyel hirdette ki az egyezményt.

⁴⁴⁷ A terrorizmus megelőzéséről szóló Varsóban, 2005. május 16-án kelt egyezmény <https://rm.coe.int/16808c3f55> (A letöltés ideje: 2020. január 31.)

Az egyezmény alapvetően a terrorizmus megelőzésével kapcsolatos állami feladatokat határozza meg (pl. információcsere – 3. cikk) és egyes terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekményeket szabályoz (pl. toborzás, kiképzés tartása – 6-7. cikk) és azoknál alkalmazandó bűnügyi együttműködést.

Az egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét⁴⁴⁸ (Additional Protocol to the Council of Europe Convention on Prevention of Terrorism CETS No. 217.)⁴⁴⁹ 2015. október 22. napján fogadták el, mely további terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekményeket szabályoz (pl. terrorizmus céljából külföldre utazás – 4. cikk) és a korábbi szabályozást finomította (pl. terrorista kiképzésen való részvétel is büntetendő cselekmény lett).

Az Európa Tanács egyezményei sui generis terrorizmusfogalmat nem tartalmaznak. Kizárólag az ENSZ terrorizmussal kapcsolatos egyes egyezményeiben meghatározott kriminalizációs kötelezettség alá eső, terrorizmushoz köthető egyes cselekményeket tekintenek terrorizmusnak. Az Európa Tanács jellegénél fogva alkalmas lenne egy egységesen értelmezett terrorizmusfogalom megalkotására, de az nincsen jelenleg napirenden. Továbbá az egységes politikai akarat is hiányzik a tagállamai esetében és annak elfogadását semmi ok nem sürgeti.

Az ECHR – figyelemmel arra, hogy csak emberi jogi oldalról vizsgálja az egyes terrorizmussal kapcsolatos tagállami bírósági döntéseket – a terrorizmus definiálására hatáskör hiányában nem alkalmas és eddigi esetjogában sohasem értelmezte magát a terrorizmust, illetve az egyezményekben meghatározott terrorizmussal kapcsolatos fogalmakat, habár arra lehetősége lett volna. A terrorizmus esetjogon történő megállapítása hatáskör hiányában kizárt és értelmezése nem merült fel eddig még.

3.2.7. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ, Organization for Security and Co-operation in Europe)

Az 1975. augusztus 1. napján a Helsinkii záróokmány aláírásával létrehozott Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet mára már 57 államot tömörítő páneurópai biztonsági szervezetté vált. Az 1990-ben aláírt Párizsi Chartával Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezetté

---

⁴⁴⁸ Magyarország a 2018. évi XXI. törvénnyel hirdette ki.

⁴⁴⁹ Kiegészítő jegyzőkönyv a terrorizmus megelőzéséről szóló Varsóban, 2005. május 16-án kelt egyezmény <https://rm.coe.int/168047c5ea> (A letöltés ideje: 2020. január 31.).

átalakított szervezet célja⁴⁵⁰, hogy Európában, Észak-Amerikában és Ázsiában (elsősorban a volt Szovjetunió tagköztársaságainak területén) a biztonságot, stabilitást megerősítse, valamint kooperatív biztonságot adjon a tagállamoknak.

AZ EBESZ-re jellemző, hogy a részes államok esetében jogilag nem kötelező döntéseket, hanem csak ajánlásokat hozhatnak, melyek végrehajtása az adott állam akaratától függ. A szervezet foglalkozott a terrorizmussal, mert a részes államokat jelentős mértékben érintette az.

A 2012-ben kiadott, megerősített keretrendszer a terrorizmus elleni harcban című 1063. számú döntésében⁴⁵¹ az EBESZ kifejtette, hogy a résztvevő államok megegyeznek abban, hogy a terrorizmus marad az egyik legszignifikánsabb fenyegetés a béke, biztonság, stabilitás esetén, csakúgy, mint az emberi jogok gyakorlásában, a társadalmi-gazdasági fejlődésben, az EBESZ területén és azon kívül. is (II/2. pont).

A szervezet szerint a terrorizmus elleni harcban az ENSZ-é a vezető szerep (II/8. pont) és minden erővel küzdeni kell a terrorizmus ellen (Az EBESZ normáival, elveivel, állásfoglalásaival a biztonság politikai-katonai, gazdasági, környezeti és emberi dimenziójában – II/10. pont). Megjegyzendő, hogy ezen dimenziók tökéletesen egyeznek a Buzán-féle szektorelmélettel is.

Az ENSZ jog alkalmazásának elősegítését hivatott szolgálni a szervezet terrorizmus egységének működése, amelynek célja nemzetközi egyezmények ratifikálásának elősegítése, a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása, a nem nukleáris kritikai infrastruktúra védelme.⁴⁵²

A szervezet számos állásfoglalást fogadott el a terrorizmussal kapcsolatban.⁴⁵³ Az 1063. számú döntés önálló terrorizmusfogalmat nem alkot, ennek ellenére hivatkozik arra, hogy a terrorizmus elleni harc eszköze (IV. rész) a terrorizmussal és a terrorizmus cselekményekkel

---

⁴⁵⁰ EBESZ-ről részletesebben [http://vienna.io.gov.hu/az-europai-biztonsagi-es-egyuttmukodesi-szervezet\(A](http://vienna.io.gov.hu/az-europai-biztonsagi-es-egyuttmukodesi-szervezet(A) letöltés ideje: 2022. augusztus 2.)

⁴⁵¹ EBESZ 1063. döntése a megerősített keretrendszer a terrorizmus elleni harcról <https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/98008.pdf> (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

⁴⁵²EBESZ terrorizmus egysége <https://www.osce.org/resources/factsheets/action-against-terrorism-unit?download=true> (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

⁴⁵³ EBESZ terrorizmussal kapcsolatos állásfoglalásai https://www.osce.org/files/f/documents/3/5/107686_2.pdf (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

kapcsolatos bűncselekmények kinyomozása. Ritka, hogy terrorizmus cselekményekkel kapcsolatos bűncselekmény fogalmat használja egy egyezmény, inkább a terrorista (bűn)cselekményeket használják, mint azt fentebb is láthattuk. A meghatározás módja megerősíti, hogy szükség lenne egy definícióra, mely használható lenne és ezáltal a döntés egyértelműen értelmezhető lenne.

Mint láthattuk a szervezet döntései kötelező jogi erővel nem bírnak, azonban egy egységes büntető anyagi jogi terrorizmusfogalom esetén kiválóan alkalmazható lenne az annak alkalmazása során felmerülő végrehajtási problémák kezelésére.

3.2.8. Az Európai Unió (EU, European Union)

3.2.8.1. Rövid történeti áttekintés

A terror, terrorizmus az Európai Unió, illetve korábban a jelenlegi uniós tagállamok területén nem új keletű jelenség és számos megjelenési formája volt. A bemutatásnál az elkövetői oldalt (állam, szervezet/csoport, egyén) veszem alapul.

Az állami terrorizmus

Az állami terrorizmus a politikai erőszak egyik formája, amelyet a legitim erőszak monopóliumával rendelkező állam civil lakosság, szervezetek ellen követ el. Az állami terrorizmus előképeként Európában a francia forradalom Maximilien de Robespierre által vezetett Közbiztonsági Bizottságának tevékenysége tekinthető, mely működése során több ezer embert végeztetett ki. A regime de la terreur időszaka az állami terrorizmus első formája volt, melyet később az egyes totalitárius rendszerek is magukévá tettek.

Az Európai Unióban értelemszerűen a tagállamok vonatkozásában fel sem merül az állami terrorizmus elkövetése vagy támogatása. Azonban nem szabadna figyelmen kívül hagyni, hogy azért szükséges annak uniós büntető anyagi jogi szabályozása, mert az uniós tagállamok egységes fellépése azzal lenne biztosítható, ha az Uniót kívüli államok és képviselőik azt elkövetnék, illetve az Unió az állami terrorizmus szabályozásával is példamutató lenne.

A nemzeti „lelkületű”/területű, avagy nemzetállami szuverenitást érintő terrorizmus

Az állami erőszakkal szemben, azzal egy időben megjelent az egyéni, illetve kisebb csoportok, szervezetek által megvalósított terrorizmus. Ezek már – a terrorizmus fejlődéstörténeténél részletezett David C. Rapoport⁴⁵⁴ által megfogalmazott négy hullám terrorizmus elméletének – első anarchista (1880-1920-as évek) és a második antikolonista hullámban (1920-1960-as évek) is tetten érhetők.

Az első és második hullám a mai Európai Unió területét közvetlenül nem, vagy csak kis mértékben, míg közvetve a gyarmatokkal rendelkező uniós tagállamokat érintették. A harmadik, új baloldali hullám időszakában (1960-1979) megjelenő terrorista szervezetek, radikális csoportok azonban már Európa területén fejtették ki tevékenységüket és alapvetően „nemzeti lelkületű/területű” terrorizmus volt rájuk a jellemző (bővebben lásd fentebb terrorizmus fejlődéstörténete részénél).

Az egyik első európai terrorista szervezet az 1959. július 31. napján alapított baszk szeparatista, fegyveres, baloldali politikai alapon szerveződő Baszkföld és Szabadság (ETA, Euskadi ta Askatasuna) volt. A célja az első időszakban a baszk független állam létrehozása, majd későbbiekben a baszkok teljes autonómiája Spanyolországon belül. Az ETA a 2018. május 2. napján bejelentett hivatalos megszűnéséig 825 személyt ölt meg.⁴⁵⁵

Az ETA kiváló kapcsolatokat ápolt, az egységes ír állam létrehozásáért harcoló Ír Köztársasági Hadsereggel (IRA, Irish Republican Army). A szervezet 1969. decemberében alakult meg akkor még Ideiglenes Ír Köztársasági Hadsereg (PIRA, Provisorish Irish Republican Army) néven. A nevet az ír függetlenségi háborúban harcoló Ír Köztársasági Hadseregtől (Irish Republican Army) kölcsönözte eredetileg.

Később éppen a nagy elődszervezet tiszteletére hagyta el nevéből az ideiglenes jelzőt. Az IRA Észak-Írországot és Írországot kívánta egyesíteni az ehhez szükséges tárgyalások kikényszerítésével az Egyesült Királyságtól. A baloldali politikai ideológiát átvevő terrorista szervezet gerillaharcos taktikát vívott elsősorban a brit rendőri erőkkel szemben. Célpontjai elsősorban a brit egyenruhások voltak, mégis a közel 1800-ra becsült áldozatából 600 civil volt.

---

⁴⁵⁴David C. Rapoport (2006)

⁴⁵⁵Jules Stewart: Europe's Oldest Terrorist Organization: The Basque ETA Marks 50 Years of Operations <https://jamestown.org/program/europes-oldest-terrorist-organization-the-basque-eta-marks-50-years-of-operations/> (A letöltés ideje: 2020. január 14.)

Az IRA hivatalosan tűzszünetet hirdetett 2005-ben. Azonban már azt megelőzően is több részre szakadt és számos utódszervezet alakult ki belőle, mely a mai napig aktív [például: Igazi Ír Köztársasági Hadsereg (RIRA, Real Irish Republican Army); Folytatólagos Ír Köztársasági Hadsereg (CIRA, Continuity Irish Republican Army)].⁴⁵⁶ További európai szervezetek közé sorolható: az Új IRA, az Írország Katonái, a Korzikai Nemzeti Felszabadítási Front (Fronte di Liberazione Naziunale Corsu – FLNC), az Október 22. FLNC (FLNC du 22 Octobre).⁴⁵⁷

Németországban az 1970-ben alapított Vörös Hadsereg Frakció (RAF, Rote Armee Fraktion) volt aktív terrorista szervezet közel 30 éven keresztül. A szervezetet Marxist Horst Mahler a japán Vörös Hadsereg (Rengo Sekigun) terrorista szervezet iránt érzett hódolata alapján nevezete el.⁴⁵⁸ A szervezet szélsőbaloldali ideológiából merítette eszmeiségét és bombatámadásokkal, ember- és bankrablásokkal, valamint rendőrök elleni tűzharcban 34 ember életét oltotta ki azzal a céllal, hogy a harmadik világ országainak függetlenségét támogassa.⁴⁵⁹

Olaszországban az 1970-ben alapított Vörös Brigád (BR, Brigatte Rosse) baloldali terrorista szervezet – mely forradalmi államot akart létrehozni és el akarta érni, hogy az ország a NATO-ból kilépjen – követett el elsősorban merényleteket, emberrablásokat az évtizedek során. A terrorista szervezet leghíresebb emberrablása 1978-ban történt, mikor a volt miniszterelnököt Aldo Morot rabolta el, akit később meg is ölt.⁴⁶⁰

A harmadik hullámba tartozó terrorista szervezetek egy-egy európai államot, igazságügyi rendszert megtanítottak a terrorizmus elleni harcra, velük szemben megfelelő stratégia alkalmazására. De néhány kivételtől eltekintve nem volt szüksége az Európai Unió elődjének számító Európai Gazdasági Közösségnek az egységes, terrorizmus elleni fellépésre.⁴⁶¹

---

⁴⁵⁶Irish Republican Army

<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=5362297214&skip=0&query=Real%20IRA> (A letöltés ideje: 2019. október 5.) és <https://www.refworld.org/docid/5bcf1f4ca.html> (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

⁴⁵⁷Szalontai Gábor (2015) 99.o.

⁴⁵⁸Tom Parker et al. (2016) 203.o.

⁴⁵⁹Dossier: Geschichte der RAF (Felelős szerkesztő: Pamela BRANDT; Politikai Képzési Szövetségi Központ, Bonn, 2007) <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/geschichte-der-raf/49305/die-opfer-der-raf> (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

⁴⁶⁰major Victor Sundquist (2010): Political Terrorism: An Historical Case Study of the Italian Red Brigades, *Journal of Strategic Security* 3. évf. 3. szám 53-68. o.

⁴⁶¹Hímer Nóra Vivien (2011): A terrorizmus eredete és fejlődéstörténete, *Szakmai Szemle* 2011. év 2. szám 49-70. o.

A terrorista szervezetek elleni küzdelmet nagyban megkönnyítette ezen fajta terrorizmus helyhez kötöttsége, lokális jellege, az utazási korlátozások, nemzeti határvédelmi rendszerek működése, valamint a technikai vívmányok fejletlen volta (pl. internet, telekommunikációs eszközök hiánya – maga a RAF például távmásolón tette közzé a feloszlását kimondó dokumentumot).

A nemzetközi terrorizmus

A helyzet gyökeresen megváltozott a negyedik hullám 1979-ben kezdődő időszakában. Ezt a hullámot sok esetben a dzsihadista terrorizmussal azonosítják, mivel a legtöbb terrorista cselekményt iszlám vallási alapon nyugvó szervezet követte/követi el.

A korszak zászlóshajójaként feltűnő Al-Kaida megjelenésével és a 2001. szeptember 11. napján megvalósított, Egyesült Államokat ért összehangolt terrorista támadások elkövetése után⁴⁶² új fejezetet nyitott a terrorizmus történetében többek között azzal, hogy a terrorista cselekményre olyan országban került sor, amely nem a szervezet központja volt és az elkövetők kizárólag a cselekmény elkövetése miatt érkeztek az Egyesült Államokba.

A szervezet kialakította a határok nélküli, nemzetközi terrorizmust – a terrorizmust globalizálta – és új elkövetési stratégiájával (terrorista sejtek, hálózatok alkalmazása) sikerült megvalósítania a terrere szóból eredő globális megfélemlítést. A média és más telekommunikációs eszközök használata, annak módszere fokozta és így általánossá tette a terrorveszélyt.

Az Al-Kaida volt az egyik első olyan terrorista szervezet, mely a vallási ideológiát a terrorizmusba a legerősebben beépítette és a vallást eszközzé tette a terrorizmus elkövetéséhez. Emiatt jelent meg a szakirodalomban a dzsihadista terrorizmus elnevezés. A vallási alapokon nyugvó cselekvőségről már a 16. században Blaise Pascal azt írta: „Az ember soha nem tesz ördögi dolgokat olyan nyíltan és elégedetten, amikor azokat vallási meggyőződésből teszi”.⁴⁶³

---

⁴⁶²Kemény János (2005): Az Al-Kaida mozgalom. Magyar Hadtudomány 2005/1. http://mhtt.eu/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

⁴⁶³Alex P. Schmid (2004) 211.o.

Az Al-Kaidából kinövő Iszlám Állam azzal lépett egy lépcsőfokot felfelé, hogy első terrorista szervezetként önálló államot sikerült létrehoznia és tartósan fenntartania, amikor az iraki és szír területeken kikiáltotta a kalifátust, mely saját területtel (el-Daula), államhatalommal és népeiséggel rendelkezett. Saját adót szedett és egyéb „közteherviselésre” kötelezte a kalifátus területén élő embereket (pl. szállást és ellátást kellett biztosítaniuk a szervezet harcosainak). Önálló igazságszolgáltatási rendszert is működtetett. A szervezet újabb szervezetek létrehozását segítette elő, akár pénzügyi, akár elvi támogatással. Továbbá a már működő, illetve hatásukra újonnan alakuló terrorista vagy terrorszervezeteknek is nagyobb lökést adtak a működésre, a módszerek átvételére és megújításra.

Az új működési módszerek oda vezettek, hogy napjainkban minden fejlett állam kénytelen a terrorizmussal napi szinten foglalkozni és stratégiát az ellene való fellépésre, annak megelőzésére kidolgozni. Nem kivétel ez alól az Európai Unió és annak egyetlen tagállama sem. Hiszen a terrorizmus itt is elérte az Ole Weaver⁴⁶⁴ által megfogalmazott biztonságiasítás szintjét.

Az egységes fellépés, a terrorizmus elleni küzdelem megköveteli, hogy az Unióban világosan és egyértelműen kerüljön meghatározásra büntető jogilag a terrorizmus fogalma. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy az egyes tagországok a terrorizmus ellen egységesen lépjenek fel és annak üldözése során, a határon átnyúló igazságügyi együttműködés megvalósulhasson.

3.2.8.2. Terrorizmus napjainkban az Európai Unióban

Az Európai Unió és tagállamainak terrorizmussal való érintettségére mind az Európai Unió Rendőrségi Együttműködési Ügynöksége (Europol, European Union's Agency for Law Enforcement Cooperation) által évente közzétett Európai Unió Terrorizmus Szituációs és Trend Jelentés (TESAT-Jelentés, European Terrorism Situation and Trend Report) kiadványaiban, mind a Globál Terrorizmus Index jelentéseiben (GTI, Global Terrorism Index) közzétett adatokból, továbbá a Európai Unió Büntető Igazságügyi Együttműködési Ügynökségének (Eurojust, European Union Agency for Criminal Justice Cooperation) elérhető adataiból következtethetünk.

---

⁴⁶⁴Ole Weaver: Securitization and desecuritization 1-31.
<https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf> (A letöltés ideje: 2019. szeptember 17.)

A TESAT-Jelentés 2021 szerint 2020. évben az Európai Unió 6 tagállamában 57 terrorizmus fogalmi körébe vonható cselekmény történt. Franciaországban 15, Olaszországban 24, Spanyolországban 9, Németországban 6, Belgiumban 2 és Ausztriában 1 eset. Ezek döntő többsége (75% - 43 eset) ún. szélső jobbos, szélső balos és etnikai mozgalmak által elkövetett terrorcselekmény volt. A maradék 25%-uk (14 eset) az ún. dzsihadista (vallási) terrorizmushoz köthető akció.

A 2020. évre jellemző volt, hogy a korábbi évekhez hasonlóan a terrorista jellegű cselekmények száma csökkenően volt (2018. évben 69, 2019. évben 55 eset volt még). Ezzel párhuzamosan a terrorista jellegű cselekmények miatt letartóztatottak száma jelentősen csökkent az elmúlt évekhez képest. Amíg 2018. évben 783, 2019. évben 723 főt tartóztattak le az Unió területén terrorista cselekmények miatt, addig 2020. évben ez a szám 449 főre csökkent és a már említett hat országban került 367 fő (összes letartóztatás 81%-a) letartóztatásra.⁴⁶⁵

2021. évben 8 tagállamban követtek el összesen 15 terrorizmus fogalmi körébe vonható cselekményt és a letartóztatottak száma tovább csökkent azzal, hogy 18 tagállamban 388 személyt tartóztattak le.⁴⁶⁶ A csökkenő számok mögött részben a COVID-19 világjárvány hatásai állnak, melyek alább kerülnek részletezésre.

A Eurojust-nál 2020. évben összesen 69, míg 2021. év október hónap végéig 58 terrorizmussal kapcsolatos ügyet regisztráltak. Ez az összes regisztrált ügy 1,64%-a, illetve 1,58%-a volt. 2020. évben hét, 2021. évben 8 közös nyomozócsoportot hoztak létre terrorista bűncselekményekkel kapcsolatos eljárások lefolytatására⁴⁶⁷

A GTI 2020 adatai szerint a terrorizmussal kapcsolatban leginkább fenyegetett uniós tagállam Görögország, mely a 199 országot tartalmazó listán a 29. helyet foglalja el. Németország a 33., Franciaország a 35. és Magyarország az utolsó helyként meghatározott 93. helyen áll több országgal együtt. A jelentés kihangsúlyozza, hogy a terrorizmus miatt bekövetkezett halálesetek száma csökkent 2021. évben. A 2014. évi rekordévhez (33.438 fő) képest 2021.

---

⁴⁶⁵Europol: Terrorism Situation and Trend Report 2021 (2021), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, Hague, DOI: 10.2813/677724 12-15.o. A 2018-2019. évi adatok már nem tartalmazzák az Egyesült Királyság adatait.

⁴⁶⁶Europol: Terrorism Situation and Trend Report 2022 (2022), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, Hague, DOI: 10.2813/467703 7-10.o.

⁴⁶⁷ Belügyi Alapok Méltányosság és biztonság, Európai Unió Belső Biztonsági Alap támogatásával készített program során dr. Venczl László (Eurojust magyar nemzeti tagja) előadása 7-8. és 13. o.

évben 7.142 fő volt az elhunytak száma világszerte, melynek 97%-a olyan országban történt, ahol erőszakos konfliktus van vagy magas szintű a politikai terror.

Nyugat-Európában 1970-2017. között összesen 6400 ember hunyt el terrorista cselekmény következtében és ebből több, mint a fele (3395) az Egyesült Királyságban.⁴⁶⁸ 2007-2021. között 2779 terrorista támadásban összesen 2322 ember hunyt el, de az utóbbi években mind a terrorista támadások, mind a halálesetek száma jelentősen csökkent a terrorizmus elleni küzdelemmel és biztonsági intézkedésekkel kapcsolatos költségek növelése eredményeként.⁴⁶⁹

A terrorizmus jelentős gazdasági károkat is okozott 2019. évben Európában. A kár becsült nagysága csaknem 600 millió dollár (világszerte 26,4 milliár dollár), melyben benne van az emberélet elvesztése miatti kár, a GDP csökkenés miatt, vagy a ténylegesen vagyonban bekövetkezett kár és nem tartalmazza a terrorizmus elleni harcra fordított összegeket.⁴⁷⁰

A két adatbázis kapcsán megjegyzendő, hogy a terrorizmus világos, egyértelmű fogalmának hiánya és abból eredő problémák itt is tetten érhetők. A TESAT-Jelentés 2022. azt tartalmazza, hogy az adatok összegyűjtésénél és értékelésénél terrorizmusként az Európai Unió terrorizmus irányelvében (alább részletezve) meghatározott fogalmat veszi alapul azzal, hogy abba beletartoznak a nem terrorista szervezetnek minősülő szélsőséges szervezetek által elkövetett cselekmények is.⁴⁷¹

A GTI úgy fogalmaz: „nincsen egy nemzetközileg elfogadott definíció, hogy a terrorizmus miből áll és a terrorizmussal foglalkozó irodalom is versengő és különböző tipológiákon alapuló meghatározásoktól hemzseg”⁴⁷², ezért az adatbázis összeállításánál saját meghatározást alkalmaznak.

---

⁴⁶⁸Répási Krisztián (2017) 9-10.o.

⁴⁶⁹Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2022 Global Terrorism Index 2022. Institute for Economics & Peace. <http://visionofhumanity.org/resources> (A letöltés ideje: 2022. június 28.) <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2022/03/GTI-2022-web-09062022.pdf> 2-4., 8-9., 29., 39-40.o.

⁴⁷⁰Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2020 Global Terrorism Index 202 (A letöltés ideje: 2022. június 28.)

<https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-2.pdf> 4. 33. o.

⁴⁷¹TESAT-Jelentés 2022 90.o.

⁴⁷²GTI 2020 7. o. (a szerző saját fordítása)

Az adatokból az a következtetés mindenképpen levonható, hogy a terrorizmus napjaink Európai Uniójában jelen van és tényleges fenyegetést jelent az Unióra, tagállamaira, állampolgáira és a terrorizmus elleni küzdelem a mindennapok része.

Az Eurobarometer 2018. év őszi készített felmérése visszaigazolja, hogy az Unió érintett a terrorizmusban. A tagállami válaszadók szerint a terrorizmus (összes válasz 20%-a) a második legfontosabb probléma a migráció (összes válasz 40%-a) után, mellyel az Uniónak szembe kell néznie. 13 tagállamban a második helyen szerepelt a terrorizmus, mint legfontosabb probléma, de Portugáliában 35%, Csehországban 42%, Magyarországon a válaszadók 29%-a nevezte meg a terrorizmust, mint megoldandó problémát. Érdekes módon a tagállamok szintjén már csak a 12. helyre rangsorolták a terrorizmust (összes válasz 8%-a), mint fontos problémát.⁴⁷³ A tagállamokban más-más módon tekintenek a terrorizmusra. Hollandiában 2011-ig a terrorizmus társadalmi probléma volt, azóta viszont a lakosság többsége már a muszlim közösséget tekinti a terrorizmus okának és e körben ők a „gyanúsak”.⁴⁷⁴

Kézenfekvőnek tűnik, hogy az Európai Unió jogi aktusaiban a terrorizmus definiálva van, mely alapját képezi a terrorizmus elleni fellépésnek. A jogi aktusokat megvizsgálva azonban rájövünk, hogy hiányzik egy egységes – akár büntető anyagi – jogi fogalom.

3.2.8.3. Az Európai Unió terrorizmus szabályozása

Az Európai Unióban a nemzetközi és nemzeti „lelkületű”/területű terrorizmus került szabályozásra. Az állami terrorizmus a már említettek szerint nincsen szabályozva. A terrorizmus elleni szabályozás⁴⁷⁵ alapját az Európai Unió Működéséről szóló Egységes Szerkezetbe foglalt Szerződés (TEFU) 222. cikkében foglalt szolidaritási klauzula, valamint a Harmadik rész V. cím 1. fejezetében (67. és 75. cikk) és 4. fejezetében (83. cikk) szabályozott közös, a szabadságon és biztonságon és jog érvényesülésén alapuló térség cím alatt írt rendelkezések teremtik meg.

---

⁴⁷³Standard Eurobarometer 90 – Autumn 2018 “Public opinion in the European Union, First results” European Union, 2018 ISBN: 978-92-79-98150-0, 12-14. és 16.o.

⁴⁷⁴Masja J. van Meeteren – Linda N. van Oosterdorp (2019): Are Muslims in the Netherlands constructed as a suspect community? An analysis of Dutch political discourse on terrorism in 2004-2015. *Crime, Law and Social Change* 71. évf. 6.szám 525-540.o.

⁴⁷⁵Az Európai Unió terrorizmussal kapcsolatos büntető anyagi jogi szabályozását és szervezeteit részletesebben lásd dr. Udvarhelyi Bence (2017): Az uniós büntető anyagi jog és alkotmányos alapjai a Lisszaboni Szerződés tükrében (PhD értekezés), Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc.

A 222. cikk rendelkezése szerint: „Ha egy tagállamot terrortámadás ér, illetve, ha természeti vagy ember okozta katasztrófa áldozatává válik, az Unió és tagállamai a szolidaritás szellemében együttesen lépnek fel. Az Unió minden rendelkezésére álló eszközt, ideértve a tagállamok által rendelkezésre bocsátott katonai erőforrásokat is, mozgósít annak érdekében, hogy:

- a) — megelőzze a terrorista fenyegetést a tagállamok területén,
— megvédje a demokratikus intézményeket és a polgári lakosságot egy esetleges terrortámadástól,
— terrortámadás esetén egy tagállamnak, politikai vezetése kérésére, a területén segítséget nyújtson;
- b) természeti vagy ember okozta katasztrófa esetén egy tagállamnak, politikai vezetése kérésére, a területén segítséget nyújtson.”

A 67. cikk (3) bekezdése értelmében: „Az Unió a bűncselekmények...megelőzésére és leküzdésére irányuló intézkedésekkel, valamint a rendőri, az igazságügyi és az egyéb, hatáskörrel rendelkező hatóságok koordinációjára és együttműködésére irányuló intézkedésekkel, továbbá a büntetőügyekben hozott bírósági határozatok kölcsönös elismerése és – amennyiben szükséges – a büntető jogszabályok közelítése révén a biztonság magas szintjének garantálásán munkálkodik.”

A 75. cikk már terrorizmus és ahhoz kapcsolódó tevékenységek megelőzése érdekében szükséges szabályozásról tesz említést a terrorizmus ellen bevethető pénzügyi korlátozások vonatkozásában.

A 83. cikk az Európai Parlamentet és a Tanácsot hatalmazza fel arra, hogy „rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben szabályozási minimumokat állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében, amelyek jellegüknél vagy hatásuknál fogva a több államra kiterjedő vonatkozásúak, illetve amelyek esetébenkülönösen szükséges, hogy az ellenük folytatott küzdelem közös alapokon nyugodjék. Ezek a bűncselekményi területek a következők: terrorizmus....”

A TEFU eltérő fogalmakat használ (terrortámadás, terrorista fenyegetés, terrorizmus és ahhoz kapcsolódó tevékenység) anélkül, hogy bármelyiket definiálná. A TEFU alapján kiadott,

megalkotott egyes jogi aktusok és stratégiák folytatják az eltérő fogalomhasználatot és az egyes fogalmak tételes meghatározásának hiányát.

Minden uniós szabályozásnál felmerül örök kérdésként, hogy a tagállami szuverenitás vagy a szupranacionalitás, azaz az uniós kizárólagos szabályozási jogköre érvényesül-e az adott területen vagy sem? A terrorizmus esetén a tagállami szuverenitás és ebből adódó önálló szabályozás megmaradt.

Az Európai Unió csak irányelvet, kerethatározatot bocsát ki elsődlegesen, mely az ezekben meghatározottakat kötelező szabályozás körébe vonja, de annak tartalmát a tagállamok hatáskörében tartja, azt a tagállamok az irányelvek, kerethatározatok figyelembevételével maguk szabályozzák az általuk megítélt szükséges mértékben. A szabályozási mód lehetőséget ad a tagállamoknak, hogy uniós szinten a lehető legjobb egységes szabályozási módot válasszák. Korlátja az lehet, hogy az adott tagállamon múlik, hogy az irányelveket, kerethatározatokat mikor, milyen formában és tartalommal ülteti át saját jogrendszerébe.

A kérdéshez kapcsolódik, hogy az uniós vagy tagállami szabályozás-e a jobb? A hazai szabályozás mellett több érv szólhat. A szokásos szabályozási szint a nemzeti szabályozás. Az állampolgároknak a nemzeti szabályozás esetén van lehetőségük arra, hogy a saját kormányukat közvetlenül tegyék felelőssé vagy kérjék számon, míg az uniós jogalkotás az állampolgárok számára nem ismert, általuk nem követett. A nemzeti szabályozás kizárja, hogy adott kormány a felelősségét az Unióra tolja és a téves döntésekért az Uniót hibáztassa. Németországban és Hollandiában egy felmérés arra jutott, hogy az Unió terrorizmus elleni küzdelmét azok támogatják jobban, akik a migrációt és a terrorizmust összekötik és ők az uniós szabályozást fogadják el jobban a saját nemzeti kormányuk szabályozása helyett.⁴⁷⁶

Az alapszerződésben meghatározott együttműködés legfontosabb irányvonalát és szabályozási követelményeit a 2003. december 12-13. napjain megtartott Európai Tanács ülésén elfogadott Európai Biztonsági Stratégia (ESS, European Security Strategy) tartalmazza. A stratégia kiemelt jelentőséget tulajdonít a terrorizmusnak, mint a biztonságra jelentős veszélynek,

---

⁴⁷⁶Cengiz Erisen – Sofia Vasilopoulou – Kentmen Kentmen-Cin (2020): Emotional reactions to immigration and support for EU cooperation on immigration and terrorism Journal of European Public Policy 27. évf. 6. szám 795-813.o.

elsőként említve azt a tömegpusztító fegyverek elterjedése, a szervezett bűnözés, a kiberbiztonság, az energiabiztonság és az éghajlatváltozás mellett.⁴⁷⁷

A 2010. március 25-26. napjain megtartott Európai Tanács ülésen elfogadott Európai Belső Biztonsági Stratégia (EISS, European Internal Security Strategy) az ESS-hez hasonlóan a terrorizmus elleni küzdelmet fontos prioritásként kezeli, azonban ekkor még a szervezett bűnözés elleni fellépés megelőzi azt.

Mind az ESS, mind az EISS első változata a terrorizmus elleni fellépés elsődleges eszközeként még a bűnügyi együttműködést emeli ki, illetve a terrorista szervezetek, azokhoz köthető személyek anyagi eszközeinek befagyasztását. Ekkor került sor többek között az Európai Elfogató Parancs jogintézményének bevezetésére, az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok közti bűnügyi jogsegély együttműködési megállapodás aláírására, valamint a terrorizmust finanszírozó pénzügyi eszközök befagyasztására és visszaszerzésére.⁴⁷⁸

Az ESS és az EISS azóta többször átdolgozásra került, de az alapvető célok és prioritások nem változtak. Később elkészült a terrorizmust és az az elleni küzdelmet kiemelt célként kezelő Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan⁴⁷⁹, mint a dokumentumokat tartalommal kitöltő további stratégia és az azok alapján megalkotott uniós jogi aktusok is. Megjegyzendő, hogy az Európai Tanács 2019-2024. évekre vonatkozó Új Stratégia Terve már a terrorizmus elleni harcról és nem küzdelemről tesz említést, mint biztonsági célról.⁴⁸⁰

A jogi aktusok jól mutatják, hogy a terrorizmus ma kiemelt biztonsági kérdés, mind tagállami, mind uniós szinten. Barry Buzan szerint a terrorizmus elleni háború (War on Terrorism)⁴⁸¹

---

⁴⁷⁷Az Európai Biztonsági Stratégia - 14-15.o.

<https://www.consilium.europa.eu/media/30811/qc7809568huc.pdf> (A letöltés ideje 2019. október 10.)

⁴⁷⁸Az Európai Unió belső biztonságii stratégiája Az európai biztonsági modell felé, 14. <https://www.consilium.europa.eu/media/30741/qc3010313huc.pdf> (A letöltés ideje: 2019. szeptember 16.)

⁴⁷⁹Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan (Globális stratégia) https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/17304/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

⁴⁸⁰European Council: A new strategic agenda 2019-2024

<https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.) 3.o.

⁴⁸¹ Marianne Stone (2009) 1., 10.o.

alapvetően befolyásolja az adott állam, vagy éppen az Európai Unió működését, biztonságát és jövőjét, így a terrorizmus elleni stratégiák és jogszabályok kidolgozása elengedhetetlen.

Az Európai Tanács 2005. november 30. napján fogadta el az Európai Unió terrorizmusellenes stratégiáját⁴⁸², mely négy pilléren (megelőzés – védekezés – üldözés – reagálás) nyugvó rendszert vázolt fel a terrorizmus elleni küzdelemben⁴⁸³.

Megelőzésen elsősorban a terroristává válás prevencióját és a terrorista média tartalomhoz hozzáférést említi a dokumentum. Ugyanakkor a megelőzés során fontos a biztonság tudatosítás, mely a terrorizmussal érintett vagy érinthető személyi kör biztonsági ismereteinek, képességeinek célirányos fejlesztését foglalja magában⁴⁸⁴ (pl. a lakosságot vagy kiemelt személyeket, infrastruktúrában dolgozókat fel kell készíteni a terrorizmus elleni védekezésre, annak megelőzésére).

A védekezés a lakosság és az infrastruktúra védelmére fókuszál, amelybe beletartozik a határvédelem, az úti okmányok ellenőrzése is. Az üldözés elsődlegesen a nemzetbiztonsági és igazságügyi hatóságok együttműködését takarja, míg reagáláson a bekövetkezett terrorcselekmények kezelését érti a stratégia.

A stratégia számos, David A. Baldwin által a biztonság problémájának specifikációja során meghatározott kérdésre nem ad választ. Ezzel bővíthető lenne (pl. mennyibe kerül a biztonság megteremtése a terrorizmus vonatkozásában; mennyi időre akarjuk a biztonságot garantálni stb.)⁴⁸⁵. A stratégia négy pilléres működését jól mutatja az Unió későbbi jogalkotása, mely az egyes pillérekhez kapcsolódóan is jól beazonosítható.

Elsőként említhető a 2001. december 27. napján elfogadott Tanácsi Közös Álláspontra (2001/931/CFSP)⁴⁸⁶ és a Tanács 2001. december 27. napján elfogadott 2580/2001/EK

---

⁴⁸²Az Európai Unió terrorizmusellenes stratégiája

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=hu&f=ST%2014469%202005%20REV%204> (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

⁴⁸³2017. évben 274 milli eurót költött az Unió a terrorizmus és az erőszakos extrémizmus elleni harcra (Global Evaluation of the European Union Engagement on Counter-Terrorism June 2018 <https://icct.nl/app/uploads/2018/10/eu-ct-evaluation-v7-final.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.) 11.o.

⁴⁸⁴Nagy Katalin - Mezei József (2019) 107.o.

⁴⁸⁵David A. Baldwin (1997) 12-17.o.

⁴⁸⁶Az Európai Unió Tanácsának Közös Álláspontra (2001/931 CFSP) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001E0931&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

rendelete⁴⁸⁷, melyek a terrorcselekmények elkövetésében résztvevő személyekkel, szervezetekkel szemben korlátozó intézkedéseket, elsősorban pénzügyi szankciókat bevezetését rendelte el.

A közös álláspont a terrorista cselekményeket katalógusszerűen sorolja fel (1. cikk (2) bekezdés), mely túlságosan részletező felsorolás. A terrorista bűncselekmény a nemzetközi szerződések által terrorista cselekményeknek minősített bűncselekmények és az ehhez köthető személyeket lehet a listára tenni tagállami jelzésre. A lista folyamatosan változik. Legutoljára a tanács a 2019. január 8-i EU 2019/24 végrehajtási rendeletében rendelkezett a korlátozó intézkedés alá eső szervezetekről, személyekről.

E szabályozás mentén haladva hozta meg a Tanács a 2016. szeptember 20-i (EU) 2016/1686 rendeletét az ISIL-lel (Dáissal) és az al-Kaidával, valamint a velük összeköttetésben álló természetes vagy jogi személyekkel, szervezetekkel és szervekkel szembeni további korlátozó intézkedések bevezetéséről.⁴⁸⁸ A rendelet a címben meghatározott szervezetekhez köthető pénzügyi finanszírozást, terrorista kiképzésben vagy annak nyújtásában, terrorcselekmények elkövetéséhez használt egyéb módszerek és technológiák alkalmazására való kiképzést, bármilyen a két szervezet vagy hozzá köthető személyek, csoportok tevékenységében való közreműködést, kereskedelem, vagy terrorista cselekmények tervezése, előkészítése, elkövetése miatt való ki és beutazás, tagtoborzás, súlyos emberi jogi jogsértés, ösztönzés és dicsőítés, mely a terrorcselekmény esetleges elkövetésének veszélyét vonja maga után cselekmények esetén teszi lehetővé a szankciók alkalmazását (3. cikk (1) bekezdés).

Szintén a személyhez, szervezetekhez köthető korlátozó intézkedések bevezetését szolgálta a Tanács 2002. május 27-i 2002/402/KKBP közös álláspontja melyet a Tanács 2016. szeptember 20-i (KKBP) 2016/1693 határozata⁴⁸⁹ váltott fel. Az Iszlám Állammal és Al-Kaidával összeköttetésben álló személyekkel, csoportokkal, vállalkozásokkal és szervezetekkel szembeni korlátozó intézkedésekről végrehajtásáról szólt. Ezen korlátozó intézkedésekkel az Unió az ENSZ BT határozatait hajtotta végre.

---

⁴⁸⁷Az Európai Unió Tanácsának 2580/2001/EK rendelete <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f3548324-03ae-41b6-8b90-5af2e9a086b1/language-hu/format-PDF> (A letöltés ideje: 2022. július 27.)

⁴⁸⁸Az Európai Unió Tanácsának 2016/1686 rendelete <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1686&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

⁴⁸⁹Az Európai Unió Tanácsának 2016/1693 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016D1693&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

A „listázásnak”, melyet először az ENSZ Biztonsági Tanács alkalmazott megvan a maga korlátja és számos esetben bebizonyosodott, hogy annak végrehajtása és hatékonysága megkérdőjelezhető.

Youssef Zaghba a London Bridge egyik támadóját Olaszország már a támadás előtt feltette a Schengeni rendszerbe, mint veszélyes terrorista, de ennek ellenére nem került be az Egyesült Királyság listájára és nevezett személy szabadon ki-be utazott az országba.⁴⁹⁰

Szintén nem elhanyagolható szempont, hogy ha téves a listára tevés, akkor annak negatív következményei vannak. Az Unió a Kurd Munkáspártot feltette a terrorista szervezetek listájára 2002. májusában annak ellenére, hogy a szervezet fegyverszünetet tartott már egy ideje. A következmény az lett, hogy visszatértek a harcokhoz és a török kormánnyal való egyeztetést félbeszakították.⁴⁹¹

A listázás mellett működik az Europol Információs Rendszere (EIS, Europol Information System), melyben 2015-ben 4000 terrorizmussal kapcsolatban hozható személy szerepelt⁴⁹², akik folyamatos ellenőrzése szintén kizárt.

A listák alkalmazását szintén megkérdőjelezi, hogy mi alapján választják ki a listán szereplő személyeket? Az ENSZ Biztonsági Tanácsa számos esetben politikai döntést hoz és nem a büntető anyagi jogszabályok alapján állapítja meg, hogy ki kerüljön a listára. Amennyiben lenne egységesen értelmezett és elfogadott terrorizmus fogalom, akkor annak használata megszüntetné ezeket az anomáliákat.⁴⁹³

Az Európai Bíróság több döntésében kimondta, hogy az ENSZ Alapokmányában fennálló kötelezettség megelőzi a belső jogi, nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségeket (pl. Unió jogot, Európa Tanács egyezményeit) és a Biztonsági Tanács határozatainak primátusa van az ENSZ Alapokmány 25. cikke alapján.

---

⁴⁹⁰Peter J. Philips – Gabriella Pohl: Terrorism Watch Lists, Suspect Ranking and Decision-Making Biases. <https://eprints.usq.edu.au/33881/2/Terrorism%20Watch%20Lists%20and%20Suspect%20Ranking%20Author%20Final.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.) 1-17.o.

⁴⁹¹Veronique Dudouet (2011): Ant-Terrorism Legislation, Berlin, Berghof Conflict Research and Berghof Peace Support 7.o.

⁴⁹²Daniel Drewer – Jan Ellermann (2016): May the (well-balanced) force be with us! The launch of the European Counter Terrorism Centre (ECTC). Computer Law & Security Review 32. szám 195-204.o.

⁴⁹³Veronique Dudouet (2011) 8.o.

Az Európai Közösség ugyan nem tagja nem ENSZ-nek, de köteles a tagállamok kötelezettségeinek végrehajtását elősegíteni és rá is vonatkoznak az ENSZ Alapokmányból eredő kötelezettségek. Az ENSZ-jognak közösségi joggal szembeni elsődlegességének elve érvényesül.

Az Európai Bíróságnak nincsen joga az ENSZ egyezményeit és a Biztonsági Tanács határozatait felülvizsgálni sem. Ebből adódik, hogy a közösségi bíróság a hatásköreit a nemzetközi jog tiszteletben tartásával gyakorolhatja.⁴⁹⁴ Ugyanezen következtetésre jutott a bíróság a T-315/01. – Yassin Abdullah Kadi kontra Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottság – és a T-228/2002. – Organisation des Modjahedines de peuple d’Iran kontra az Európai Unió Tanácsa – számú ügyekben.

Említést érdemel, hogy az Európai Unió nem csak az ENSZ határozatok végrehajtását tartja fontosnak. Külön figyelmet fordít arra, hogy az Unió, mint önálló szerződő fél az Európa Tanács – melynek valamennyi uniós tagállam tagja – egyes terrorizmussal kapcsolatos egyezményeit végrehajtsa. Ennek keretében került sor az Európai Unió Tanácsa 2018. június 4-i (EU) 2018/889 határozatának⁴⁹⁵ – az Európa Tanács terrorizmus megelőzéséről szóló Egyezményének az Európai Unió nevében történő megkötéséről – meghozatalára azzal, hogy abban Dánia nem vesz részt.

A határozat 1. cikke terrorizmus helyett terrorcselekményt említve megállapítja, hogy az Egyezmény függelékében szereplő 11 ENSZ egyezmény alá tartozó cselekmény terrorcselekmény, melynek során a 18. cikk szerint érvényesülnie kell az add ki vagy nyomoz elvnek is. A határozat alapján az Unió felléphet és nyomozhatna a terrorcselekmények ellen, bár az Európai Ügyészség hatáskörét e körben még nem terjesztették ki, azonban az Eurojust a nyomozások során való közreműködésben részt tud venni.

Az Európai Tanács 2018. június 4-i (EU) 2018/890 határozata⁴⁹⁶ az Európa Tanács terrorizmus megelőzéséről szóló Egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvének (ún. Rigai Egyezmény) az

---

⁴⁹⁴Az Európai Bíróság T-306/01. számú ügyében (Ahmed Ali Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága) meghozott ítélet 4. és 6. pontjai

⁴⁹⁵Az Európai Unió Tanácsának 2018/889 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018D0889&from=en> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

⁴⁹⁶Az Európai Unió Tanácsának 2018/890 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0890&from=HR> (A letöltés ideje: 2022. július 22.)

Európai Unió nevében történő megkötéséről szól. Az egyezmény alapvetően a terrorcselekmény céljára szolgáló társaságban vagy csoportban való részvételt definiálja (2. cikk (1) bekezdés) és annak büntetendővé tételi kötelezettségét (2. cikk (2) bekezdés) írja elő azzal, hogy az emberi jogokat figyelembe kell venni (8. cikk (1) bekezdés).

Az Unió csatlakozott az Európa Tanács CETS 196.sz. Egyezményéhez és annak kiegészítő jegyzőkönyvéhez⁴⁹⁷, valamint megállapodást kötött a NATO-val, melynek egyik eleme a terrorizmus elleni közös fellépés.⁴⁹⁸

A terrorizmus elleni küzdelemről először a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat⁴⁹⁹ rendelkezett. Ezt váltotta fel az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, valamint a 2005/671/IB tanácsi határozat módosításáról⁵⁰⁰, melynek tagállami jogrendbe történő átültetésének határideje 2018. szeptember 8. napja volt. 2019. március 11. napjáig a tagállamok többsége teljes mértékben átültette az irányelvet. Belgium, Lengyelország, Románia és Szlovénia részlegesen, míg Görögország, Ciprus és Luxemburg nem tett bejelentést a bizottság számára a végrehajtásról.⁵⁰¹

Az irányelv⁵⁰² a terrorizmust nem definiálja, de a terrorista és a terrorista csoportokhoz kapcsolódó büntetendő cselekmények minimum elemeit – a korábbi szabályozáshoz hasonlóan – szabályozva a terrorista cselekmények tartalmi elemeit sorolja fel minimumszabályként a 3. cikkében, melyek:

---

⁴⁹⁷Az Európai Unió Tanácsának 2015/1914 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015D1914&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

⁴⁹⁸Az Európai Unió és NATO megállapodása https://www.consilium.europa.eu/media/36096/nato_eu_final_eng.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

⁴⁹⁹Az Európai Unió Tanácsának terrorizmus elleni küzdelemről szóló 2002/475/IM kerethatározata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002F0475&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 27.)

⁵⁰⁰Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, valamint a 2005/671/IB tanácsi határozat módosításáról <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&qid=1643093520599&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. január 25.)

⁵⁰¹A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak Tizennyolcadik eredményjelentés a hatékony és valódi biztonsági unió megvalósításáról {SWD(2019) 140 final} Brüsszel, 2019.3.20. COM(2019) 145 final

⁵⁰²Az irányelv elemzéséről részletesebben lásd dr. Bartkó Róbert – Sántha Ferenc: Az Európai Unió jogalkotása és hatása a terrorcselekmény hazai büntetőjogi szabályozására, http://acta.bibl.u-szeged.hu/53960/1/juridpol_081_083-100.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 8.) 83-100.o. és Szalontai Gábor (2015a) 105-136.o.

- szándékos cselekmény;
- kárt okoz államnak vagy nemzetközi szervezetnek;
- meghatározott cselekménytípus (pl. emberrablás, légi jármű hatalomba kerítése) és
- cél (lakosság súlyos megfélemlítése; kormány vagy nemzetközi szervezet jogellenes kényszerítése; ország vagy nemzetközi szervezet politikai, gazdasági, alkotmányos vagy társadalmi struktúráinak súlyos destabilizálása vagy lerombolása).

Az irányelv (4-12. cikk) a terrorizmus és terrorista szavakat használva szabályozási kötelezettségként írja elő az egyes terrorizmushoz köthető cselekmények büntetendővé tételét (pl. terrorista csoport irányítása, terroristák toborzása, terrorizmus céljából történő utazás), azonban nem tesz különbséget a már említett terrorizmus/terror és így terrorista/terrorcselekmények, valamint terrorista- és terrorszervezetek között.

Ennek jelentősége abban áll, hogy az irányelv gyakorlati végrehajtásának elősegítését szolgáló egyes külön jogi aktusok már az irányelvben használt terrorizmusra és fogalommeghatározásra utalnak vissza és teszik a szabályozás alapjává (pl. a Tanács 2008/651/IB határozata, az ún. Prümi Szerződés).

Az irányelv, a terrorista bűncselekmények minimumszabályait, keretszabályként állapítja meg túlságosan részletesen. Tíz pontban sorolja fel az egyes bűncselekmény típusokat (a személy élete elleni támadástól a veszélyes anyag kiengedéséig), melyek meghatározott céllal történő elkövetése (pl. lakosság súlyos megfélemlítése) és abban az esetben büntetendők, ha államnak vagy nemzetközi szervezetnek kárt okoznak.

A túlságosan részletező, nem világos fogalmakat használó fogalomalkotás mellett az irányelvre jellemző az eltérő szóhasználat. Magában a preambulumban terrorcselekmények, terrorista bűncselekmények, terrorista veszély is szerepel azzal, hogy azok pontos alkalmazási köre később sincsen meghatározva.

Az irányelv és annak korábbi változata folyamatosan bővül a büntetendő cselekményeket illetően. Az új és új jelenségek megjelenése esetén azokat a szabályozás körébe vonja. Jó példa erre a terrorizmus céljából történő utazás büntetendővé tétele azok után, hogy sok európai uniós állampolgár kiutazva Szíriába, csatlakozott az Iszlám Államhoz, mint harcos, vagy ezen harcosok visszatérése, akik Európában terrorista cselekményeket követtek el.

Edwin Bakker és társai tanulmányukban az Európából külföldre kiment, terrorista szervezetekhez csatlakozó külföldi harcosok problémájával foglalkozott. Felmérésük szerint mintegy 4000 uniós állampolgár ment ki külföldre harcolni (1200 francia, 5-600 német, 440 belga, 200-250 holland, 50-100 spanyol). Az első visszatérő harcos, aki terrorista cselekményt követett el Mohamed Merah, a 23 éves, algériai felmenőkkel rendelkező francia állampolgár volt, aki 2011. március 11. napján Toulousban lelőtt egy katonát.⁵⁰³ Az eddigi adatok alapján a visszatérő harcosok a hazájukban újabb terrorcselekményt elenyésző számban követtek el.⁵⁰⁴

Alex P. Schmid szerint az irányelv azért sem lehet jó, mert nem veszi figyelembe a terrorista erőszak kommunikációs funkcióját, amely egy csoport ellen irányul.⁵⁰⁵ Az egységes és világos terrorizmusfogalom meghatározásának hiánya mellett így a szabályozásra jellemző még, hogy a jogalkotás az események után kullog és az új jelenségeket utólag vonja szabályozás alá.⁵⁰⁶ A szabályozás tipológiája is hiányzik és jelenleg eltérő fogalmakat és tartalmakat használ az uniós jogalkotás a terrorizmus szabályozási körében.

A túlságosan széles és tágan értelmezhető definíció azt jelenti, hogy annak alkalmazása során túlságosan sok személyt lehet a szabályozás körébe vonni és minél több „terroristával” szemben kell küzdeni úgy, hogy nem biztos, hogy minden látótérbe kerülő személy terrorista, illetve cselekménye terrorizmushoz kapcsolódik.

Véleményem szerint az Európai Unió képes lenne egy egységesen értelmezett és elfogadott terrorizmus büntető anyagi jogi fogalom megalkotására. E körben vitatom Vass György azon véleményét, hogy „az Európai Uniótól ezen az integrációs szinten nem várható el egy külön (bizonyos értelemben fölösleges) európai definíció megalkotása”.⁵⁰⁷

Az Európai Unió Parlamentje már 2006. évben felhívta a Tanácsot a 2006/2032(INI) állásfoglalásában arra, hogy alkosson egységes terrorizmusdefiníciót és annak szükségességét hangsúlyozva meghatározta a terrorizmus definícióját: A meglévő egyezmények által már leírt cselekményeken túlmenően bármely olyan cselekmény, amelynek célja civilek vagy nem

---

⁵⁰³Edwin Bakker – Jeanine de Roy van Zuijdewijn (2015): Jihadist Foreign Fighter Phenomenon in Western Europe: A Low-Probability, High Impact Threat. ICCT Research Paper 3.o.

⁵⁰⁴Richard Barrett (2017): Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returness. The Saufen Center.

⁵⁰⁵Alex P. Schmid (2013) 16.o.

⁵⁰⁶Jessica Cohen et al. (2016) 44.o.

⁵⁰⁷Vass György (2009) 11.o.

harcoló személyek halálának vagy súlyos személyi sérülésének előidézése egy embercsoport megfélemlítése vagy egy kormány vagy nemzetközi szervezet arra készítése céljából, hogy valamilyen cselekedetet megtegyen vagy attól tartózkodjon.⁵⁰⁸ A javaslatból csak javaslat maradt.

A fogalom megalkotása indokolt és arra minden jogalkotási eszköz megvan, de jelenleg a szándék és a kérdés fókuszba állítása hiányzik, hiszen csökkenő terrorizmus van és más aktuális problémák kötik le az Unió figyelmét.

Az említett hiányosságokkal kapcsolatban az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már a jogalkotási folyamat során számos aggályra hívta fel a figyelmet a 2016/C 177/09 számú véleményében.⁵⁰⁹ Kifogásolta, hogy a terrorizmus és az azzal összefüggő cselekmények fogalmának meghatározása túlzottan széles körű (3.2.2.1. pont), vagy éppen nem derül ki egyértelműen, hogy a számítógépes hackertevékenység terrorista cselekménynek minősül-e (3.2.2.2. pont)? Ezek az aggályok azóta is megválaszolatlanok maradtak.

Utóbbi esetén elég csak a közel két éve tartó COVID-19 világjárványra gondolni, mely mind a terrorizmusra, mind az ellene való harcban változásokat indukált, új trendeket kialakítva. A COVID-19 járvány egyik legnagyobb hatása az európai társadalmakra az online térbe való átköltözésben ragadható meg (pl. online oktatás, home office, online vásárlások). A kibertér használata ezt megelőzően is része volt a mindennapi életnek, de a világjárvány miatt annak használata, terjedelme, mértéke több százszorosára emelkedett.

A terrorizmusra jellemző, hogy gyorsan tud adaptálódni az adott környezethez és stratégiáját ahhoz igazítja. Az online teret a terroristák már a világjárvány előtt módszeresen, tudatosan alkalmazták akár tagtoborzásra, online tartalmak megosztására, akár cselekményeik bemutatására, félelem fenntartására, online pénzügyi műveletekre, kibertámadásokra.⁵¹⁰ A világjárvány – párosulva az utazási és mozgási szabadság korlátozásával, a fizikai kapcsolatok

---

⁵⁰⁸Az Európai Parlament állásfoglalása a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem külső dimenziójáról (2006/2032(INI)) – Európai Unió Hivatalos Lapja, C/287 E/524-535. 2007. november 29. 4., 33/d. pont

⁵⁰⁹Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye COM(2015) 624 final és COM(2015) 625 final, 2016/C 177/09

⁵¹⁰dr. Serbakov Márton Tibor (2020): Kriminális a dark weben: illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem. Büntetőjogi Szemle 9. évf. 1. szám 100-102.o.

számának csökkenésével – a terroristák online jelenlétét növelte, több online tartalom közlése, belső és külső kommunikáció lett a kibertérben.

A terrorista tartalmak elleni fellépést szolgálja a 2022. június 7. napjától alkalmazandó, az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2021. április 29-ei (EU) 2021/748 rendelete (a továbbiakban: online tartalom rendelet).⁵¹¹ Az online tartalom rendelet több éves előkészítő munka után született meg és fő célja, hogy a tárhelyszolgáltatók bevonásával gyorsan, szinte azonnal megakadályozza a világhálón megjelenő terrorista tartalmak terjedését annak gyors törlésével, hozzáférhetetlenné tételével, melyre a tárhelyszolgáltató – azaz a tartalom nyilvánosság felé közvetítését lehetővé tevő szolgáltató – köteles.

A terrorista tartalom minősítésénél az illetékes tagállami hatóságoknak és a tárhelyszolgáltatóknak kell mérlegelni az online tartalom tényezőit összességében és az alapján eldönteni, hogy annak minősül-e? Az oktatási, újságírói, művészeti vagy kutatási célokból vagy a terrorista tevékenységekkel szembeni ismeretterjesztés céljából terjesztett anyagok nem minősülnek terrorista tartalomnak. A tartalmak a terrorista cselekmények megelőzése, felderítése és nyomozása érdekében megőrizhetők.

A rendelet a terrorizmust nem említi, helyette a már tárgyalt 2017/541 irányelv 3. cikkében írt cselekményeket értelmezi úgy, mint terrorista cselekmények, melyek elkövetésére, abban való közreműködésre felhívás terrorista tartalomnak minősülhet, csakúgy, mint az annak elkövetésével fenyegetés.

A fogalmi hiányosságokkal és az irányelv kapcsán már említett fogalmak keverésével, kavalkáddal kapcsolatban az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2019/C 110/13) véleményében aggályokat fogalmazott meg és kérte, hogy a parlament és tanács konkrétan és a lehető legpontosabban definiálják az olyan meghatározatlan jogi fogalmak kritériumait, mint

---

⁵¹¹Az Európai Parlament és a Tanács az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló 2021. április 29-ei (EU) 2021/748 rendelete <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R0784&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

a „terrorista információk”, „terrorcselekmények”, „terrorista csoportok” vagy a „terrorizmus dicsőítése (1.3.)”.⁵¹² Erre sem került sor még.

Az online tartalmak gyors eltávolítása, mely mellett még számos trend figyelhető meg és emelhető ki a fentebb már tárgyaltak alapján, melyek értelemszerűen nem csak az Európai Unióra igazak:

1) Véleményem szerint az Európai Unióban a terrorista cselekmények és terrorizmussal kapcsolatos letartóztatások számának csökkenése a közeljövőben meg fog torpanni és újra emelkedni fog. A COVID-19 világjárvány miatti utazási-, mozgási korlátozások enyhítésre és végső soron feloldásra kerülnek. A járvány időszaka alatt számos terrorista szervezet újjá tudta magát szervezni.⁵¹³ Az online tér fokozottabb használata miatt több tagot tudott toborozni, a banki és pénzügyi műveletek egyszerűbbé váltak, mint finanszírozási eszköz és újabb terrorista cselekmények elkövetésére állnak készen. Ezen tényezők növelni fogják a terrorista cselekmények számát az Unióban és más területeken.

2) A GTI 2020 megállapítása – mely szerint a világjárvány miatt a terrorizmus elleni harcra fordított kiadás azért csökkent, mert a járvány elleni küzdelemre csoportosítanak át pénzeszközöket erről a területről az államok⁵¹⁴ – véleményem szerint vitatható.

2014. évtől kezdődően a terrorizmus halálos áldozatainak száma és a terrorista cselekmények száma csökken, emiatt értelemszerűen a terrorizmus elleni harcra kevesebbet kell fordítani. A terrorizmus elleni harc elején még ki kell építeni az ahhoz szükséges szervezeteket, infrastruktúrát, mely költségek a későbbiekben már nem merülnek fel, emiatt a ráfordítás szintén csökkenhet.

3) Továbbra is megoldandó probléma a terrorista harcosok visszatérése és reintegrációjuk, valamint a külföldi harcosok családtagjainak problémája (jelenleg több száz európai

---

⁵¹²Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2019/C 110/13) véleménye az európai parlamenti és tanácsi rendeletre az online terrorista tartalom terjesztésének megelőzéséről Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2018. szeptember 19-20-i salzburgi vezetői üléshez 2019. március 22-i, C110 szám 67. o.

⁵¹³Abdul Basit (2020): COVID-19: a challenge or opportunity for terrorist groups? Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism. 15. évf. 3. szám 267.o.

⁵¹⁴GTI 2020 29.o.

állampolgárságú nő és gyermek van táborokban Szíriában, akiknek a hazatérése nem megoldott).

4) A COVID-19 világjárvány ideje alatt – a fizikai korlátozások miatt – a terrorizmus elkövetési módjai értelemszerűen változtak. A kérelések, fegyveres támadások, gépjárművel történő tömegbe hajtás elkövetési mód korlátozott lett. De új célpontok merültek fel a járvány miatt (pl. kórházak, kritikus infrastruktúra, tankhajók).

Felmerült a „pandemic terrorism”⁵¹⁵ (pandémiás terrorizmus), mely során a terroristák terjesztik a COVID-19 vírust, mint biológiai fegyvert és fertőzik meg a célpontokat, véletlenszerűen kiválasztott embereket, akik akár bele is halhatnak a fertőzésbe. Ez az elkövetési mód olcsóbb, hatékonyabb és nem igényel szervezett elkövetést, mint más módszerek. A terrorista szervezetek tagjai ugyanúgy elkaphatták a fertőzést, mint mások, mely a tagok kiesését, vagy átmeneti „harcképtelenségét” eredményezték. Az Iszlám Állam propagandája szerint a COVID-19 isteni büntetése és külön útmutatót adott ki tagoknak a védekezés módjára vonatkozóan.

5) A terrorizmusért vagy más bűncselekményekért elítéltek börtönben való (további) radikalizációja, mely újabb terrorista cselekmények elkövetését eredményezheti.

A COVID-19 járvány során az államok által alkalmazott korlátozó intézkedések (pl. kijárási tilalom) alááshatták a kormányok legitimitását, mely radikalizációt eredményezhetett a társadalom néhány tagjában. A járvány alatt jelent meg az „infodémia” (információs járvány) elnevezés, mely arra utal, hogy főleg interneten dezinformációt propagál a terrorista szervezet. Cél a kormányok hatalmának gyengítése (pl. nem tudják kezelni járványhelyzetet vagy túl sok a korlátozás, emberi jog elvonás), másrészt minél több vírus- és oltástagadó legyen és akkor a lakosság pusztul, mely közvetett célpont a terrorista szervezeteknél.

6) A COVID-19 világjárvány miatti pszichés hatások miatt többen fordulhatnak a terrorista csoportok felé, mint szimpatizánsok, vagy mint tagok elsősorban az online tartalmak fokozottabb használata miatt.

---

⁵¹⁵Richard Pilch (2020): How to keep the new coronavirus from being used as a terrorist weapon? <https://thebulletin.org/2020/03/how-to-keep-the-new-coronavirus-from-being-used-as-a-terrorist-weapon/> (A letöltés ideje: 2022. március 2.)

7) Évekkel ezelőtt felmerült, hogy az Európai Ügyészség hatáskörét a határon átnyúló terrorizmusra ki kellene bővíteni, mely kérdés jelenleg napirenden van⁵¹⁶.

3.2.8.4. Egyes tagállami szabályozások

Az Európai Unió jogi aktusaihoz hasonlóan a legtöbb uniós tagország nemzeti szabályozásában nincsen meghatározva *expressis verbis* a terrorizmus fogalma. Annak ellenére, hogy mindegyik tagállam büntető törvényeiben a terrorizmussal/terrorral kapcsolatos cselekmények valamilyen módon büntetendővé vannak nyilvánítva. Az összes tagállami büntető törvénykönyv ismertetésére területi korlátok miatt nem kerülhet sor, ezért három országot választottam ki.

Magyarország

A magyar büntető törvénykönyv – a terrorizmus elleni küzdelemről szóló uniós irányelvet szinte szó szerint átvette – is csak terrorcselekményeket határoz meg, mint büntetendő cselekményeket, ahogy a dán büntető törvénykönyv is.⁵¹⁷ A hazai jogi szabályozást tekintve elsődlegesen a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény rendelkezéseit kell szemügyre venni, melyben rögtön feltűnik, hogy a Btk. XXX. fejezete – közbiztonság elleni bűncselekmények cím alatt, 314-319.§ – a terrorizmus fogalmát egyáltalán nem definiálja és a hivatkozott uniós irányelvnek megfelelően terrorcselekményt, terrorista csoportban való részvételt vagy abban való elkövetést rendel büntetni és a terrorizmus finanszírozása alcímmel ellátott törvényi tényállásban is terrorcselekményeket és terror jellegű cselekményeket (utóbbi szűkebb körű az előbbinél) rendel büntetni.

A szabályozás számos, egymást teljesen át nem fedő és túlzottan széttagolt fogalommal dolgozik anélkül, hogy a terrorizmust definiálná, az egyes, azzal kapcsolatos fogalmakat kellően tagolná, illetve a terrorizmustól elválasztaná. A terrorizmus finanszírozása vonatkozásában a terrorizmust részben a terrorcselekménnyel és terror jellegű cselekménnyel azonosítja.

---

⁵¹⁶COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE EUROPEAN COUNCIL, Brussels, 12.9.2018 COM(2018) 641 final

⁵¹⁷Dán büntető törvénykönyv The Criminal Code Order No. 909 of September 27, 2005, as amended by Act Nos. 1389 and 1400 of December 21, 2005

A hazai szabályozásban ezen kívül még számos példát találhatunk arra, hogy a terrorizmust, terrorcselekményt, terrorista jellegű cselekményt hányféleképpen lehet meghatározni és a különféle, adott esetben eltérő jogági definíciók mennyiféle eltérő értelmezésre adnak lehetőséget.

Magyarországon számos szervezet foglalkozik a terrorizmus elhárításával, de az általuk kezelt adatok, információk titkosak, ahhoz tudományos kutatás során hozzáférni nem nagyon lehet. A kutatásom során mind a Terrorelhárítási Központtal (TEK), mind a Nemzeti Információs Hivatallal (NIK) – akkor nevén Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ – felvettem a kapcsolatot. Lehetőségem volt rá, hogy egy-egy hivatásos tisztjükkel nem konkrét ügyek vonatkozásában, hanem általánosságban beszélgessek a terrorizmusról és a terrorizmus elleni munkáról.

A két szervezet mind funkciójában, mind felépítésében jól elkülönül egymástól, de rájuk is igaz, mind a terrorizmussal foglalkozó többi szervezetre, hogy együttműködés van köztük, bár az egyik legnagyobb probléma a szervezetek közötti információ, adat átadása, megosztása egymással.

A rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény a rendőrség feladataként határozza meg, hogy az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a terrorizmus elleni küzdelemben részt vegyen, a terrorvézhelyzet esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat ellássa, felderítse a terrorszervezeteket, fellépjen a terrorcselekmények ellen.⁵¹⁸

A rendőrség része a Terrorelhárítási Központ, mely többek között⁵¹⁹:

- Fellép a terrorcselekmény elkövetésére irányuló cselekmények ellen, azokat megelőzi, felderíti.
- Magyarország területén kívül közvetlen fenyegető terrorista és túszejtő akciók esetén a bajbajutott magyar állampolgárok mentését végzi.
- Közreműködik a külföldön megrendezésre kerülő kiemelt terrorfenyegetettségűnek minősíthető nemzetközi sportrendezvényeken résztvevő magyar sportolók és sportszakemberek személyi védelmében.

---

⁵¹⁸1994. évi XXXIV. törvény 1.§ (1) bekezdés és 1.§ (2) bekezdés 9. és 15. pont

⁵¹⁹1994. évi XXXIV. törvény 7/E.§ és A terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII.22.) Korm. rendelet 3.§

A terrorizmussal kapcsolatban alapvetően felderítést és műveleti tevékenységet lát el, mindkettő külön igazgatóságba szervezve. A személyes beszélgetés során problémaként merült fel, hogy több szervezet és többféle információgyűjtés van a terrorizmussal kapcsolatban és emiatt óriási az információ mennyisége, melynek átadása, megosztása nem mindig zökkenőmentes. Felvetődik emiatt az információgyűjtés és szervezetek egységesítésének, hatékonyságának növelése, valamint az egységes terrorizmusfogalom is szükséges lenne az információgyűjtés alapjának meghatározásához.

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatnak minősülő Nemzeti Információs Hivatal (NIK) tevékenységéről a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény rendelkezik (8/A.§), mely szerint figyelemmel kíséri a terrorfenyegetettségi helyzetet és arra vonatkozó információkat és közvetlen terrorfenyegetettség esetén, illetve a fokozott kockázatot jelentő biztonsági kérdésekben koordinációs tevékenységet lát el az érintett szervezetek bevonásával.

A szervezet alapvetően információgyűjtő szervezet és annak megfelelő hatósághoz történő átadásával segíti elő a terrorizmus elleni küzdelmet. Figyelemmel kíséri a bünszervezetek és terrorszervezetek, valamint a szervezett bűnözői és terrorista csoportok tevékenységét, az ilyen szervezetek és csoportok egymáshoz való viszonyát, kapcsolatait, a jogsértő módon szerzett vagyonuk, illetve az ilyen vagyon jogsértő eredetének leplezésére irányuló törekvéseik és az ilyen célt szolgáló vállalkozásaik elemzésével segítséget nyújt az ellenük való fellépéshez.

A hivatal hivatásos tisztjével folytatott megbeszélés alapján a terrorizmussal kapcsolatban probléma a terrorizmus egységes fogalmának hiánya és az információ áramlás, megosztás nem mindig hatékony volta.

Véleményem szerint a terrorizmus elleni küzdelem hatékonyabbá lenne tehető, ha létezne egységes terrorizmus fogalom és talán a terrorizmussal kapcsolatos információk gyűjtését egyetlen szervezetre kellene bízni, mert a hatékonyságot nagy mértékben csökkenti a szervezetek közti nem megfelelő információ megosztás.

Magyarország szerencsére nem célpontja a terrorista cselekményeknek, ezért a büntető anyagi jogi normával kapcsolatban kevés a jogeset. Ezek közül kiemelendő az EBH.2018.B.8. számon közzétett eseti döntés, mely szerint a Btk. 314.§ (1) bekezdés a) pontjában írt kényszerítésnél a kényszerítés sértettjei miatt lesz a kényszerítés terrorcselekmény és annak megvalósulásához

nem szükséges további „terrorista cél”. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy önmagában a kényszerítés éppen a terrorizmus céljának megvalósítása érdekében történik, azaz cél valósul meg.

2015. évben egy magyar állampolgár kiutazott Törökországba azzal a céllal, hogy az Iszlám Államhoz csatlakozzon, mint harcos, de Kilis településen letartóztatták és visszatoloncolták Budapestre, így nem jutott át Szíriába.

Az Iszlám Állam egyik katonáját is elítélték Magyarországon, aki 2015. május 13. és május 15. napja között Al Shokni település piacsterén késszúrással, majd fejének levágásával megölte társával a helyi imámot. Az esetről képfelvételt is készítettek, melyet nyilvánosságra is hoztak.

Ausztria

Az osztrák büntető törvénykönyv⁵²⁰ már terrorista bűncselekményként szabályozza az uniós irányelvben meghatározott cselekményeket azzal, hogy az nem minősül annak, ha az a demokratikus vagy jogállami viszonyok létrehozására vagy újra alakítására vagy emberi jogok gyakorlására vagy megvédésére irányul (278/c.§ (1) és (3) bekezdései). Ez a rész kizárja a legitim erőszak alkalmazását és a politikai alkalmazás lehetőségét is. Érdekesség, hogy a törvény szabályozza a terrorista egyesület/szervezetet (278/B.§): olyan hosszabb időre több, mint 2 személy által létrehozott egyesülés, melynek célja, hogy a szervezet vagy több tagja egy vagy több terrorista bűncselekményt kövessen el vagy terrorizmus finanszírozást hajtson végre.

Spanyolország

A spanyol büntető törvénykönyv 571-580. cikkei⁵²¹ tartalmazzák a terrorizmussal kapcsolatos bűncselekményeket (572. cikk: pl. a pusztítás, amely meghatározott tárgyak, pl. repülőtér, kikötő, híd felrobbantása, gyújtogatás, személy elleni bűncselekmény elkövetése, halállal, elrablással, testi sértés vagy jogellenes fogvatartás vagy megfélemlítés vagy kényszerítés). Ezeknek célja (571.cikk (3) bekezdés), hogy a terrorista szervezet/csoport az alkotmányos

---

⁵²⁰Osztrák Büntető Törvénykönyv (<https://www.jusline.at/gesetz/stgb> (A letöltés ideje: 2022.július 28.)

⁵²¹spanyol büntető törvénykönyv

https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

rendet felforgassa vagy a köznyugalmat súlyosan megzavarja. Ha a sértett hatóság, hivatalos személy, hadsereg tagja, állami rendőrség, biztonsági erők, helyi hatóság, helyi rendőrség tagja, akkor felével emelkedik a bűncselekmény büntetési tételkerete.

3.2.9. Iszlám Konferencia Szervezete (OIC, Organisation of the Islamic Conference)

Az 1969. szeptember 25. napján alapított „az Iszlám hangja a világban” Iszlám Konferencia Szervezete ma már az ENSZ után a legnagyobb kormányközi szervezetnek számít azzal, hogy 57 tagországa van 4 kontinensen. Megfigyelői státusza van többek között az ENSZ-nek, Oroszországnak, Bosznia és Hercegovinának.

A szervezet 1999. július 1. napján fogadta el a Nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemről szóló egyezményt (Convention of the Organisation of the Islamic Conference on Combatting International Terrorism).⁵²² A preambulumban a következőket olvashatjuk:

„- a toleráns iszlám sharia tana értelmében, amely az erőszak és terrorizmus minden formáját elutasítja,

- ragaszkodva a nemzetközi jog elveihez, ENSZ Alapokmányhoz és minden biztonsági tanács határozathoz mely a nemzetközi terrorizmus kiiktatását tűzte ki célul,

-abban híve, hogy a terrorizmus az emberi jogokat nagyban sérti, a biztonsághoz és a szabadsághoz való jogot, és megakadályozza az intézmények szabad működését, államokat akar destabilizálni,

-eleme lehet az állam által közvetlenül vagy közvetve elkövetett terrorizmus is, amit az állam követ el,

-a terrorizmus és szervezett bűnözés közti kapcsolat egyre nagyobb pl. fegyver-, kábítószer és emberkereskedelem, pénzmosás.

Az egyezmény a terrorizmust és terrorista bűncselekményt definiálja külön-külön. Terrorizmus: „bármely erőszakos vagy azzal fenyegető cselekmény függetlenül előkészítésének motivációjától és szándékától, amelyet egyén vagy csoportok hajtanak végre emberek terrorizálásának céljával vagy bajjal való fenyegetéssel vagy életük, becsületük, szabadságuk, biztonságuk vagy jogaik veszélyeztetésével, vagy a környezetet vagy bármely

---

⁵²²Nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemről szóló egyezmény
<https://www.refworld.org/topic,50ffbce5160,50ffbce5181,3de5e6646,0,OIC,,.html> (A letöltés ideje: 2020. december 21.)

elemét, adottságot vagy a köz-, vagy magánvagyon veszélyeztetik vagy elfoglalnak vagy lefoglalnak, vagy nemzeti forrást veszélyeztet vagy nemzetközi felszerelést vagy fenyegeti a stabilitását, területi integritását, politikai egységét vagy szuverenitását független államoknak.” (1. cikk 2. pont).

Terrorista bűncselekmény: „bármely olyan befejezett vagy megkezdett cselekmény, vagy ilyen cselekményben részvétel, mely terrorista célt kíván elérni bármely szerződő államban vagy ezen államoknak tagjai, vagyona vagy érdeke vagy külföldi érdekeltsége ellen és a belső jog szerint büntetendő a területén lakó, elkövető állampolgár” és az egyezményben meghatározott 12 ENSZ által elfogadott egyezmény és jegyzőkönyv, amennyiben azt a szerződő állam ratifikálta vagy jogalkotásával nem zárta ki (1. cikk 3-4. pontjai).

Ezen kizárás mellett az egyezmény abban az esetben sem alkalmazható, ha a cselekmény „az emberek harca beleértve a fegyveres harc külföldi megszállás ellen, agresszió ellen, gyarmatosítók ellen, uralom ellen, ha annak célja a függetlenség és önmeghatározás a nemzetközi jog elveivel összhangban” (2. cikk a) pont).

Az egyezmény külön kimondja, hogy az állami terrorizmus létező jelenség: „a szerződő államok sem közvetlenül, sem közvetve nem vesznek részt a terrorizmus támogatásában semmilyen módon” (II. rész I. fejezet I rész).

Összességében az egyezmény saját terrorizmusfogalmat alkotott, melynek alkalmazásával kapcsolatban felmerül az Afrikai Uniónál írottak. Túlságosan részletező, nem világos fogalmakat tartalmazó meghatározás, mely gyakorlati alkalmazása eléggé nehézkes. A gyakorlat hiányára utal, hogy nem nagyon történik olyan eset, hogy egyes államok másik államoktól kérnék terroristák kiadását, vagy eljárást velük szemben.

3.2.10. Shanghaji Együttműködési Szervezet (SCO, Shanghai Cooperation Organisation)

A Shanghaji Együttműködési Szervezet állandó államközi szervezet, melyet 2001. június 15. napján Shanghajban hozott létre Kazahsztán, Kína, Kirgizisztán, Oroszország, Tadzsisztán és Üzbegisztán és a Shanghaji Ötök együttműködési mechanizmusát váltotta fel. Egyik fő célja a béke fenntartása, a biztonság erősítése és a bizalom a régióban, valamint a terrorizmus elleni

közös fellépés (alapszabály 3. cikk).⁵²³ Ma már tagja India, Pakisztán. Megfigyelői státusza van Afganisztánnak, Fehéroroszországnak, Iránnak és Mongóliának. Párbeszéd partner Azerbajdzsán, Örményország, Kambodzsa, Nepál, Törökország és Srí Lanka. 2004. évben megfigyelői státuszt kapott az ENSZ-ben. Ma már a biztonsági szervezet mellett politikai és gazdasági együttműködési és katonai koordinációs szervezet is.⁵²⁴

A szervezet 2001. június 15. napján fogadta el a 2003. március 29. napján hatályba lépett a terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni küzdelemről szóló Shanghaji Egyezményt (Shanghai Convention on Combatting Terrorism, Separatism and Extremism).⁵²⁵ Az egyezmény a terrorizmusmeghatározásnál az ún. vegyes módszert alkalmazza.

Az 1 cikk 1. pontja szerint a terrorizmus jelentése:

„a) bármely cselekmény, melyet jelen egyezmény mellékletében felsorolt szerződés ilyen cselekménynek tekint és amelyet jelen szerződés annak határoz meg,

b) más cselekmény, amely civil személynek vagy más olyan személynek, aki a fegyveres konfliktus szituációjában a háborús cselekményben nem vesz részt aktívan halált vagy súlyos testi sérülést szándékozik okozni vagy jelentős kárt okoz anyagi javakban, vagy az is, aki szervezi, tervezi, segít vagy felbújt ilyen cselekményre, ha a cselekmény célja természetéből adódóan vagy összefüggésében a lakosság megfélemlítése, köznyugalom megzavarása vagy közjogi hatóságok vagy nemzetközi szervezetek kényszerítése arra, hogy valamit tegyenek vagy ne tegyenek és a résztvevő államok nemzeti jogával összhangban üldözendők.”

Az egyezmény alkalmazási körénél kiemelendő, hogy itt is érvényesül az ENSZ jog elsődlegessége, valamint a nemzetközi szerződések és nemzeti jogok korlátozott elsődlegessége. Utóbbinál az egyezmény nem alkalmazható, ha „a jelen cikkben szabályozott fogalmak szélesebb alkalmazását biztosítják vagy biztosítani hivatottak” (1. cikk 2. pont).

---

⁵²³Shanghaji Együttműködési Szervezet Alapszabálya <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202896/Part/volume-2896-I-50517.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 20.)

⁵²⁴Marcel de Haas (szerk.) (2007): The Shanghai Cooperation Organisation Towards a full-grown security alliance? The Hague ISBN-13: 978-90-5031-120-5 13.o.

⁵²⁵A terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni küzdelemről szóló Shanghaji Egyezmény (Shanghai Convention on Combatting Terrorism, Separatism and Extremism) <https://www.refworld.org/pdfid/49f5d9f92.pdf> (A letöltés ideje: 2020. február 10.)

A szervezet 2009. június 16. napján fogadta el a SOC Terrorizmus elleni küzdelméről szóló Egyezményét (The Convention Against Terrorism of the Shanghai Cooperation Organization).⁵²⁶ Az egyezmény saját terrorizmusfogalmat és terrorista cselekmény fogalmat alkotott meg.

A 2. cikk értelmében a terrorizmus: „az erőszak ideológiája és a hatóságok vagy nemzetközi szervezetek döntéshozóinak befolyásolására irányuló gyakorlat erőszakos vagy más bűncselekményekkel kapcsolatban a lakosság megfélemlítésével elkövetett vagy ilyen cselekményekkel való fenyegetés, melynek célja személynek, társadalomnak és államnak való kár okozás”.

A terrorista cselekmény: „a lakosság megfélemlítésének szándékával elkövetett cselekmény, amely veszélyezteti az emberi életet és egészséget és amelynek célja jelentős vagyoni kár, vagy gazdasági katasztrófa, vagy más súlyos következmény okozása politikai, vallási, ideológiai célok elérése érdekében vagy végeredményben hatóságok vagy nemzetközi szervezetek döntéshozóinak befolyásolása vagy azzal való fenyegetés”.

Az egyezmény egyik újdonsága, hogy meghatározza a terrorista szervezet fogalmát is (2. cikk), mely nem csak az egyezményben meghatározott terrorista cselekményeket elkövető bűnözői csoport, illegális fegyveres egység vagy bűnözői társaság lehet, hanem olyan jogi személy is, akinek a nevében, érdekében az ilyen cselekményt elkövetik.

Az egyezmény akkor alkalmazható, ha a cselekmény egynél több szerződő felet érint (3. cikk) és érvényesül itt is a nemzetközi szerződés elsődlegessége vagy ha a szerződő állam nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségének teljesítése más eljárást kíván adott cselekménnyel kapcsolatban (30. cikk).

Míg az első egyezmény esetén külön is feltüntetésre kerültek a nemzetközi egyezmények, melyek a terrorizmussal foglalkoztak, addig a második egyezménynél ez már elmaradt és elsődlegességüket kizárólag a külön szabályozás teszi lehetővé. A két egyezménynél jól látható a terrorizmus és annak szabályozási módjának változása. Az első esetben a terrorizmus hatása

---

⁵²⁶Terrorizmus elleni küzdelemről szóló Egyezmény (The Convention Against Terrorism of the Shanghai Cooperation Organization) <https://www.fidh.org/en/issues/terrorism-surveillance-and-human-rights/The-Convention-Against-Terrorism> (A letöltés ideje: 2022. július 31.)

a hatóságok és nemzetközi szervezetek esetén a kényszerítés. A második egyezménynél elég, ha befolyásolásra alkalmas a cselekmény, azaz szinte minden cselekmény a szabályozás körébe vonható.

3.2.11. Összegzés

A vizsgált regionális szervezetek közül az Afrikai Unió, mely úgy alkotott önálló terrorizmusfogalmat, hogy az ENSZ jog elsődlegességét nem nyilvánította ki és az Iszlám Konferencia Szervezetéhez hasonlóan az ún. „szabadságharcos” tevékenységet kizárja a terrorizmus fogalmi köréből.

Az Amerikai Államok Szervezete, a Dél-ázsiai Szövetség a Regionális Együtműködésért, a Dél-ázsiai Nemzetek Szövetsége és az Európa Tanács pedig terrorizmusfogalmat nem határozott meg, hanem egyezményeiben az ENSZ egyezményekre utalt vissza és az abban foglaltakat tekinti irányadónak.

Az Arab Államok Ligája, az Iszlám Konferencia Szervezete és a Shanghaji Együtműködési Szervezet szabályozási módszere az önálló fogalomalkotás és az ENSZ egyezményekre történő párhuzamos utalás.

Az EBESZ – mely a tagok számára kötelező erővel bíró döntést nem hozhat – „szabályozása” annyiban különleges, hogy önálló fogalmat értelemszerűen alkotni nem tud és az ENSZ egyezmények végrehajtását sem írhatja elő. De együttműködésre, párbeszédre építő szervezatként képes lehet tagjait a nemzetközi egyezmények, jogi aktusok figyelembevételével történő eljárásra serkenteni.

Az Európai Unió különleges szabályozása abból adódik, hogy saját terrorizmusfogalmat alkotott ugyan, de bírósági szinten került kimondásra az ENSZ jog elsődlegessége. Emiatt az Unió szabályozásában az ENSZ jogra történő külön utalás szükségtelen.

A négyféle szabályozás módszer végeredményeként megalkotott egyezmények szabályozási problémái (pl. nem világos fogalomhasználat, alkalmazási és értelmezési nehézség) is részben azonosak, mint azt láttuk.

A disszertáció hipotézisében szereplő azon kérdésre, hogy regionális szinten a terrorizmus definiálható-e, a válasz igen. De egységes és mindenki által azonosan értelmezett definíció megalkotása az egyes szervezetektől több okból sem várható:

1. Jelenleg nincsen napirenden egy újabb terrorizmussal kapcsolatos egyezmény elfogadása és benne a terrorizmusfogalom megalkotása.

2. Az egyes szervezetek történeti, kulturális, vallási és más szempontok miatt a terrorizmust eltérő módon értelmezik és kezelik.

3. A legtöbb szervezet tagállama egyben az ENSZ-nek is tagja, így optimális az ENSZ által megalkotott egységes definíció lenne, mert az kikényszeríthető lenne (pl. Biztonsági Tanácsi határozattal).

4. A különféle szervezetek különféle nemzetiségeket, vallásokat, ideológiákat fogadnak el és ennek megfelelően alkotják meg a terrorizmusfogalmukat, viszonyulnak a terrorizmushoz, mely kizárja más szervezetek terrorizmusfogalmának átvételét, elismerését.

5. A definíció megalkotása a legtöbb esetben csak üres fogalom lenne, mert annak gyakorlati alkalmazására néhány esetet kivéve nem kerülne sor (pl. EU), illetve a legtöbb szervezet nem rendelkezik olyan eszközzel, mely a fogalom alkalmazását kikényszeríthetné.

3.3. A nemzetállami szint

A fentebb már említett nemzetállami szabályozásokon kívül szükségesnek tartom még néhány nemzetállami szabályozás bemutatását azzal, hogy az összes nemzetállami szabályozás bemutatása terjedelmi korlátok miatt sem lehetséges.⁵²⁷ A válogatás alapelve az volt, hogy minden kontinensről legyen példa.

Amerika Egyesült Államok

---

⁵²⁷Egyes nemzetállamok terrorizmussal kapcsolatos jogi aktusai megtalálhatók:
https://sherloc.unodc.org/cld/v3/sherloc/legdb/search.html?lng=en#?c=%7B%22filters%22:%5B%7B%22fieldName%22:%22en%23__el.legislation.crimeType_s%22,%22value%22:%22Terrorism%22%7D%5D,%22match%22:%22%22,%22startAt%22:20,%22sortings%22:%22%22%7D

Az Amerikai Egyesült Államokban a terrorizmus több jogi aktusban és belső normában van szabályozva⁵²⁸, ezért annak teljes áttekintése e körben nem végezhető el. Most csak a legfontosabb jogszabályt emelem ki.

A Nemzetbiztonsági törvényt (Homeland Security Act) a 2001. szeptember 11-ei terrortámadások után fogadták el 2002-ben. A törvény szerint a terrorizmus (2. rész fogalmak (15)⁵²⁹: „minden olyan cselekmény: A) amely (i) az emberi életet veszélyezteti vagy a kritikus infrastruktúra vagy alapvető források potenciális megsemmisítését eredményezi és (ii) az Amerikai Egyesült Államok büntető törvénykönyvébe ütközik vagy más államokéba és B) amelynek célja, hogy (i) megfélemlítse vagy kényszerítse a civil lakosságot vagy (ii) ezekkel befolyásolja a kormány politikáját vagy (iii) a kormányzásra hatást gyakorol tömegpusztítással, merénnyel vagy emberrablással”.

Erre a definícióra is igaz, hogy nem világos, egyértelmű és emiatt túlságosan tágan értelmezhető (pl. hatást gyakorol a kormányzásra, emberi életet veszélyezteti), mely miatt szinte bármely erőszakos cselekményre és akár a terrorcselekményekre is alkalmazható.

Ausztrália

Az 1995-ben elfogadott büntető törvénykönyv szerint a terrorista cselekmény „olyan cselekmény vagy azzal való fenyegetés, melyet politikai, vallási vagy ideológiai cél érdekében követnek el azzal a szándékkal, hogy a kormányt vagy államot vagy külföldi országot vagy ezek részét kényszerítse, vagy megfélemlítéssel befolyásolja vagy a közösséget vagy annak egy részét megfélemlítse”. Terrorista cselekmények – hasonlóan a már tárgyalt EU-s irányelvhez – személy vagy dolog, vagy közszolgáltatás (áramszolgáltatás, telekommunikáció, tömegközlekedés) vagy pénzügyi rendszer elleni erőszakos cselekmények.⁵³⁰ A definícióval kapcsolatban az EU-s irányelvnel írt aggályok ugyanúgy tetten érhetők.

Egyesült Királyság

---

⁵²⁸Nathan Carpenter (2018): The ad hoc federal crime of terrorism: Why congress needs to amend the statute to adequately address domestic extremism. St. John's Law Review 92. évf. 2. szám 393-418.o.

⁵²⁹Homeland Security Act 2002

https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/hr_5005_enr.pdf (A letöltés ideje: 2020. február 2.)

⁵³⁰1995. évi 12. törvény a büntető törvénykönyvről 100.1. pont

<https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00043/dcf671a3-19d5-4516-89f6-e5d519e77536> (A letöltés ideje: 2020. február 26.)

A 2002-ben elfogadott Terrorizmus törvény (Terrorism Act) szerint a terrorizmus – az Európai Unió jelenlegi terrorizmus irányelvéhez hasonlóan –: „olyan személy elleni súlyos erőszakos cselekmény vagy vagyon elleni súlyos kár okozása vagy személy életét veszélyeztető cselekmény vagy közbiztonságot és közegészségügyet vagy annak egy részét veszélyeztető cselekmény, melynek célja a kormányzat vagy nemzetközi kormányzati szervezet befolyásolása vagy a lakosság vagy annak egy részének megfélemlítése és politikai, vallási, faji vagy ideológiai célja van” (1.(1)-(2) rész).⁵³¹ A szabályozás érdekessége, hogy a cselekmény lehet erőszakos vagy nem erőszakos cselekmény is és külön felsorolja annak motivációját is.⁵³²

Etiópia

A 2009. évben elfogadott terrorizmus elleni törvény⁵³³ terrorista cselekményként szabályozza (3. pont): „Bárki vagy egy csoport, akiknek célja politikai, vallási vagy ideológiai okból annak előmozdítása az állam kényszerítésével, a közösség vagy annak egy részének megfélemlítésével vagy az állam alapvető politikai, alkotmányos vagy gazdasági vagy szociális intézményeinek destabilizálása vagy lerombolása az alábbi cselekmények elkövetésével vagy azzal való fenyegetéssel:

halált vagy súlyos sérülést okoz egy személynek

a közösség vagy annak egy része egészségének vagy biztonságának súlyos veszélyeztetése emberrablást vagy túszejtést követ el

vagyonban súlyos kárt okoz,

természeti erőforrásban, környezetben, történelmi és kulturális örökségben kárt okoz

bármely közszolgáltatásnak veszélyeztetéssel súlyos megszakítása vagy megzavarása annak veszélyeztetésével, elfoglalásával vagy kontroll alá helyezésével/hatalomba kerítésével”.

A törvény ezen kívül definiálja a terrorista szervezetet is (2.4.pont): „csoport, szövetség, szervezet, mely legalább két tagból áll és célja terrorista cselekmények elkövetése vagy annak

---

⁵³¹Terrorism Act 2000,

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/1#statusWarningSubSections> (A letöltés ideje: 2020. február 26.)

⁵³²A törvényről részletesebben lásd: Christos Boukalas (2017): U.K. counterterrorism law, pre-emption, and politics: toward „authoritarian legality”. *New Criminal Review* 20. évf. 3. szám 355-390.o. és Alan Greene (2017): DEFINING TERRORISM: ONE SIZE FITS ALL? *International and Comparative Law Quarterly* 66. évf. 2. szám 411-440.o.

⁵³³Terrorizmus elleni kiáltvány (Proclamation on anti-terrorism (proclamation NO. 652/2009) <https://www.refworld.org/docid/4ba799d32.html> (A letöltés ideje: 2020. január 25.)

tervezése, előkészítése, végrehajtása vagy végrehajtás előidézése vagy mások segítése vagy felbujtása bármely módon, hogy terrorista cselekményt kövessen el”.

Szaúd-Arábia

Szaúd-Arábia 2014. évben elfogadott új terrorizmus törvénye szerint a terrorizmus: „bármely olyan egyéni vagy kollektív cselekmény, melyet közvetlenül vagy közvetve annak elősegítése érdekében követnek el, hogy az állam közrendjét szándékosan megzavarják vagy a társadalom biztonságát vagy az államok stabilitását megrendítsék vagy a nemzeti egységeit veszélynek tegyék ki vagy a kormány alaptörvényeit felfüggeszse vagy azok néhány cikkét, vagy az állam reputációját vagy pozícióját megsértse vagy a közszolgáltatásban vagy természeti erőforrásban kárt okozzon vagy kormányzati hatóságot kényszerítsen valaminek a megtételére vagy attól való tartózkodásra vagy olyan cselekmények elkövetésével való fenyegetés, melyek a megnevezett célokhoz vezetnek vagy ezen cselekményekre ösztönöznek”.

Az etióp és szaúd-arábiai szabályozásra is igaz, hogy túlságosan részletező, tágan értelmezhető fogalmakat használnak a definiálás során, ezért annak alkalmazása, végrehajtása igen széles körű, nem csak terrorista cselekményekre kiterjedő lehet.

3.4. Fejezet összefoglalása

A terrorizmus vertikális három szintjének elemzése összegzéseként megállapíthatjuk, hogy jelenleg az ENSZ, mint egyetlen globális jogalkotó szerv teljes mértékben képes lenne a terrorizmus egységesen értelmezett büntető anyagi jogi definíciójának megalkotására akár külön egyezmény, akár Biztonsági Tanácsi határozat útján. Annak megalkotását jelenleg több tényező zárja ki. Egyezmény meghozatalára jelenleg nincsen akarat és olyan szabályozási kényszerhelyzet, mint anno a 2001. szeptember 11-ei terrortámadásokat követően.

A Biztonsági Tanács ezen felül pedig elsősorban a vétőjoggal rendelkező tagok közötti konszenzus hiányában képtelen lenne határozatában a terrorizmust definiálni. További akadály, hogy egyik szabályozási módnál sem kerülhetne sor az állami terrorizmus szabályozására, annak terrorizmusként történő elismerésére, vagy ilyen egyezmény, határozat meghozatala esetén azt több állam nem ratifikálná vagy hajtaná végre. Ugyanakkor a terrorizmus globális

szinten történő meghatározása a saját jogalkotás során mintául szolgálhatna a regionális és a nemzetállami szint számára, de persze a minta alkotás alulról felfelé is történhetne.

A regionális és nemzetállami szinten az egységes definíció megalkotását szintén az zárja ki, hogy jelenleg nincsen rá akarat és kényszerhelyzet, de elméletileg mindkét szinten megalkotható lenne az egységes fogalom és mintául szolgálhatna a további szinteknek és akár szektoroknak is.

4. KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÖSSZEGZÉSE

4.1. Hipotézisek vizsgálata és összefoglalás

A kutatási hipotéziseket összevetve a kutatási eredményekkel az alábbi összefoglalás adható.

1. A kutatás eredményeként leírtam, megvizsgáltam és tudományos módszerekkel igazoltam, hogy a terrorizmus egységes, büntető anyagi jogi fogalma globális szinten, azaz az Egyesült Nemzetek Szervezetének keretében megalkotható. Arra a szervezet működési rendszere lehetőséget biztosít, akár nemzetközi egyezménybe, vagy akár biztonsági tanácsi határozatba történő definiálással.

Az elvi lehetőség gyakorlatban történő megvalósítását azonban – mint ahogy azt részletesen bemutattam (lásd 3.1.5. alcím) – több ok zárja ki. A legfontosabb ok talán az, hogy sem az akarat, sem olyan kényszerhelyzet nincsen jelenleg, mely akár a közgyűlésben, akár a Biztonsági Tanács állandó tagjai részéről felvetné annak meghatározását. A meghatározást pedig a konszenzus teljes hiánya zárja ki. A tagállamok, biztonsági tanácsi tagok eltérően értelmezik magát a terrorizmust.

Továbbá az állami terrorizmus értelmezésével, elfogadottságával kapcsolatos eltérések miatt a terrorizmus egységes fogalma csak az állami terrorizmus elismerése és büntetendő tétele nélkül lenne megalkotható. A „részfogalom” megalkotása után az alkalmazással kapcsolatban felmerülnek a vázolt ratifikálási, hatályosulási és végrehajtási kérdések. A jogalkalmazási kérdések során a Nemzetközi Bünetőbíróság hatáskörének e területen történő hiánya a „részfogalom” egységes értelmezését és hatályosulását gátolja.

A kutatási eredmények alapján az 1. számú hipotézisemet igazoltam.

2. A kutatás során kiválasztott 10 regionális szervezet megvizsgálása alapján egyértelműen megállapítható, hogy az EBESZ kivételével valamennyi szervezet esetén a fogalom megalkotható és jogi aktusban, egyezményben jelenhetne meg. De jelenleg egységes büntető anyagi jogi fogalom megalkotására eddig nem került sor és az jelenleg a legtöbb szervezetnél kizárt több okból, mint azt a 3.2.11. alcímben írtam.

A vizsgált szervezeteknél jelenleg az ENSZ-hez hasonlóan nincsen napirenden az egységes terrorizmus büntető anyagi jogi fogalom megalkotása és kényszerhelyzet sincs annak elfogadására.

A vizsgált szervezetek eltérően értelmezik a terrorizmus fogalmát. A Shanghaji Együttműködési Szervezet ENSZ Biztonsági Tanácsának tagjai, Oroszország és Kína nem ismeri el az állami terrorizmus létét.

Az Afrikai Unió és az Iszlám Konferencia Szervezete a „szabadságharcos” nem lehet terrorista elvet követi, emiatt más szervezetek terrorizmusfogalmát sem fogadnák el. Az egyes szervezetek más regionális szervezetek terrorizmusfogalmát nem vennék át. Kizárólag az ENSZ által megalkotott jogi fogalom lenne képes arra, amennyiben a szervezetek tagállamai azokat ratifikálnák, vagy a Biztonsági Tanács határozatai kötelező erővel bíró jellegükből adódóan alkalmazandók lennének a szervezetek tagállamai esetében.

Álláspontom szerint jelenleg az Európai Unió tűnik arra legalkalmasabbnak, hogy teljes, egységes büntető anyagi jogi fogalmat megalkosson, de az jelenleg nincsen napirenden.

A kutatási eredmények alapján a 2. számú hipotézisemet igazoltam.

3. A kutatás során bemutatott egyes nemzetállami szabályozási módok és a magyar Büntető Törvénykönyv megvizsgálása alapján megállapítható, hogy a hazai vagy más nemzetállami büntető anyagi jogba az egységes terrorizmusfogalom megalkotható és modell értékű is lehetne az 1. és 2. hipotézisekben vizsgált szervezetek, vagy más nemzetállamok számára.

Magyarország, mint az Európai Unió és ENSZ tagja a jelenleg ratifikált nemzetközi egyezmények alapján nincsen elzárva attól, hogy saját hatáskörben eljárva büntető anyagi jogi terrorizmusfogalmat alkosson meg, hiszen az egységes fogalom nem zárná ki a hivatkozott egyezmények alkalmazását. Sőt az azokban foglaltaknál szélesebb körű terrorizmus elleni fellépést tenne lehetővé. Egy ilyen szabályozás pedig más nemzetállamok, szervezetek és szektorok által is átvehetővé és alkalmazhatóvá válhatna.

A kutatási eredmények alapján a 3. számú hipotézisemet igazoltam.

4.2. Új tudományos eredmények és azok felhasználhatósága

A disszertáció elején megfogalmazott célkitűzéseket (kutatási célkitűzések 15-18. oldal) a kutatás során alkalmazott módszerekkel sikerült elérni és a hipotézisek megválaszolásán kívül olyan tudományos eredményeket is hozott a kutatás, melyek felhasználhatók, illetve a disszertáció alapját képezheti újabb kutatásoknak és önmagában is továbbfejleszhető. A legfontosabb eredményeket négy pontban összegzem.

1.) A kutatás során sikerült egy olyan adatbázist, fogalomtárat létrehozni, mely nem csak a jogi aktusokat veszi számba, hanem a jelenleg elérhető publikációk széles körét, kutatási eredményeket használja fel, mutatja be részletesen.

A kutatás eredménye, hogy olyan kutatási eredmények is felhasználásra kerültek, melyeket Magyarországon még sohasem mutattak be és a válogatás alapját képezte, hogy minél több kontinens, ország kutatását – a terrorizmus iskolázottságra való hatásától kezdve a tipológián és jelzős definíciókon át – bevonva, azok eredményeit felhasználva kerüljön az adatbázis kialakításra.

Az új struktúrában elhelyezett fogalmak kiváló fogalomgyűjteményt, adnak és kutatásokhoz, további vizsgálatokhoz, jogalkotáshoz is felhasználhatók lesznek. Használhatósága egy kézikönyvhöz hasonlít, mert adott terület legfontosabb fogalmait tartalmazza.

Szintén alkalmazható az új elmélet abban az esetben is, ha mint láttuk nem hozható létre egy egységesen, minden szektorban érvényesülő terrorizmusdefiníció, hiszen az elmélet olyan módszer is egyben, mely alkalmas arra, hogy az általa használt fogalomrendszerrel elérhető legyen az, hogy a különféle szektorokban használt fogalmakat az egyes szektorok azonosan értelmezzék, lehetőséget teremtve arra, hogy saját egységes szektorbeli fogalmakat megalkossanak, illetve a különféle használati minőséget egységes módon értelmezzék.

Így önmagában – ha az egységes, mindenhol érvényesülő fogalom nem megalkotható – az új elmélet eredménye legalább az, hogy megfelelő metódus áll annak kidolgozására, az egyes szektorok saját egységes fogalmat alkothatnak, az egyes szektorbeli fogalmakat a módszerrel azonosan lehet minden szektorban értelmezni, azaz ugyanazt fogják érteni alatta szektortól függetlenül, megteremtve így a szektorok közötti értelmezést, megértést, mintegy fordítási

rendként, technikaként és a módszer bármely új esetben a terrorizmus adott szektorbeli, területi fogalmának megalkotására lehetőséget ad.

2.) További eredmény, hogy a kutatási eredmények összegyűjtésén és sajátos rendszerezésén kívül sikerült azt is igazolni, hogy az egységes terrorizmusfogalom megalkotása nem csak a büntető anyagi jogban, de az egyes szektorokban is megalkotható és annak definiálási módszere is bemutatásra került.

A definiálás során magát a terrorizmust szükséges és elegendő meghatározni, mert az egyes megjelenési formái megkülönböztetésére a jelzős szerkezetek szolgálnak, de a jelzős szerkezet magát a terrorizmust, mint alapfogalmat határozza meg és abból előbbieket levezethetők, értelmezhetők, rájuk a terrorizmus alapfogalma alkalmazható.

A definícióban a politikai cél, mint elem marad az elsődleges, ezt kell a fogalomnak tartalmaznia, mert a többi célt (pl. öncél, gazdasági, környezeti stb.) nem szükséges kiemelni. A politikai célt erősíti a félelem, mert egyrészt aláássa a kormány és egyén biztonságérzetét, növeli a terrorista szervezetek „erejének” látszatát, másrészt erősítheti a terrorista szervezetet (pl. több támogató szerzése és média megjelenés). A politikai cél mellett a tárgyalt négyelemes módszer további elemeit felhasználva kell a fogalmat megalkotni. Nem szabad elfelejteni, hogy a terrort meg kell különböztetni a terrorizmustól és külön kell szabályozni.

De nem egységes, mindenhol alkalmazható, hanem olyan fogalom kell, ami használható egységesen. Ez a terrorizmusfogalom funkcionális használata. Ez nem azt jelenti, hogy egy egységes fogalmat kell mindenre és minden szektorban használni. A szektorokban olyan fogalmat kell alkotni, hogy egységesen használható legyen és mindenki ugyanazt értse alatta.

A fogalomalkotás terjedelmi, tartalmi korlátai és definiáló hatása részletesen bemutatásra került és azokat a fogalomalkotásnál figyelembe kell venni.

Az egységes fogalom alapján a terrorizmussal kapcsolatos kutatási, hatósági adatbázisok, statisztikai adatok egységesítésére sor kerülhet, ezáltal a kutatáshoz, jogalkotáshoz felhasznált adatbázisok azonos cselekményeket tartalmaznak és így összevethetők, összemérhetők lesznek egymással.

3.) A 2.) pontban leírtakat is figyelembe véve a kutatás további eredményeit és megállapításait összegezve egy büntető anyagi jogi terrorizmusfogalom is megalkotható véleményem szerint a hivatkozott négyelemes definíciók szabályozási elvét alapul véve, mely használható a büntető anyagi jogban.

Mindezen újonnan megalkotott fogalom álláspontom szerint nem csak a büntető anyagi jogban, hanem bármely horizontális szektorban alkalmazható, értelmezhető lenne és alapjául szolgálhatna az egységesen elfogadott és értelmezett terrorizmusdefiníciónak, vagy mintául szolgálhatna az egyes horizontális szektorok fogalomalkotásánál. Fontos kiemelni, hogy a terrorizmus rendszertanilag önálló bűncselekmény és így nem lehet besorolni sem az emberiség, sem a háborús bűncselekmények közé.

Javaslatom szerint a terrorizmus a büntető anyagi jogban – bármely vizsgált vertikális szinten – az alábbi módon szabályozható megfelelően a fogalomalkotásnál és a fogalom tartalma vonatkozásában a vizsgálat során megtett követelményeknek.

Terrorizmust követ el, aki elsődlegesen politikai célból személy vagy dolog elleni olyan erőszakos vagy bármely más olyan cselekményt követ el, vagy azzal fenyeget, melynek közvetlen sértettje a cselekményt elszennedő, míg közvetett sértettjei kívülálló személy, személyek és a cselekmény az államot, intézményt, nemzetközi szervezetet magatartásra kényszeríti vagy a cselekmény hatására bármely magatartásra, tevésre ösztönzi.

Az új fogalom a vizsgálat során felvetett fogalomalkotási, fogalomértelmezési és a fogalom tartalmi elemeivel, minőségével kapcsolatban felvázolt problémára kínál megoldást:

a.) A cselekmény elkövetője („aki”) bárki, azaz az állam és állam képviselője is lehet, így a fogalom tartalmazza az állami terrorizmust. Ezen kívül feloldja azt a problémát is, hogy az elkövető akkor is büntethető terrorizmusért, ha a terrorista szervezettel szimpatizál ugyan, de ténylegesen nem csatlakozott a terrorista szervezethez, de a terrorista szervezet nevében, vagy propagandájának hatására követi el a cselekményt.

Ezen szabályozás azt is biztosíthatja, hogy büntethetővé válik a terrorista szervezet és annak tagjai, akik az elkövetőt akár csak propaganda terjesztésével terrorista cselekmény elkövetésére

ösztönzik, illetve abban az esetben is, ha a terrorista szervezet egy terrorista cselekmény elkövetését elismeri.

b.) Az *elsődlegesen politikai célból* történő meghatározás nem zárja ki, hogy a terrorizmust elkövető más célt is megvalósítson, illetve más is motiválja (pl. ideológiai, vallási), valamint a jogalkalmazás során majd a további célok, motivációk meghatározásra kerülnek és tartalommal kerülnek kitöltésre. Az emberölés nyitott törvényi tényállását („aki mást megöl”) is a jogalkalmazás töltötte ki tartalommal az elkövetési módokat illetően is.

c.) A *személy vagy dolog elleni erőszakos cselekmény, illetve azzal való fenyegetés* magában foglalja a személy elleni és infrastruktúra, dolog elleni bármilyen támadást és azon esetet is, ha a dolog elleni erőszakos cselekmény hat ki a személyre (pl. autó felrobbantása miatt sérül meg a gépjármű közelében tartózkodó személy).

d.) Az erőszakos magatartás a kibertérben nem értelmezhető, de a *bármely más olyan cselekmény, vagy azzal való fenyegetés* tényállási elem meghatározás, melynek közvetett és közvetlen sértettjei, valamint eredménye a fogalomban írt tényállást megvalósítja alkalmazható a kibertérben is.

e.) A közvetlen és közvetett sértettek meghatározása a terrorizmus célpontjaihoz igazodik.

f.) A *kényszerítés* magában foglalja, hogy az állam, intézmény, nemzetközi szervezet a cselekmény miatt valamit tegyen, ne tegyen, vagy eltűnjön. A *cselekmény hatására bármely magatartásra, tevéssre ösztönzi* bármely magatartásra ösztönzés pedig mindazon eseteket tartalmazza, amikor az állam, intézmény, nemzetközi szervezet olyat tesz, vagy olyan magatartásra ösztönzi a terrorista cselekmény, melyet ezen cselekmény hiányában nem tenne meg (pl. terrorizmus elleni fellépésre költségvetési források elkülönítése, vagy jogalkotás vagy intézkedések bevezetése).

g.) A fogalom rövid, tömör és – többek között nyitott törvényi tényállásának köszönhetően – alkalmas arra, hogy bármilyen újfajta terrorista cselekmény, elkövetési mód, módszer megjelenése esetén külön módosítás, újra szabályozás nélkül alkalmazható.

h.) A túlságosan részletes, minden cselekményre kiterjedő szabályozás elkerülésével a fogalom gyakorlati alkalmazása is biztosított és a jogalkalmazó azt tartalommal töltheti ki annak során, lehetőséget adva arra, hogy az bővíthető, illetve az f.) pontban írtak szerinti esetekben is alkalmazható legyen.

4.) A vizsgálatnál alkalmazott új módszer, megközelítési mód (Buzán-féle szektorelméletbe ágyazás) bemutatta, hogy a terrorizmus definiálását nem szabad kizárólag a büntetőjogra korlátozni, annak szemszögéből vizsgálni. Szükséges hozzá a további horizontális szektorok terrorizmusértelmezésének, meghatározásának és alkalmazott módszereinek ismerete is, mert csak így érhető el, hogy az egységes adatbázis egyben azonos, illetve kölcsönös értelmezést vagy alkalmazást tegyen lehetővé és ezt használja ki a büntető anyagi jogban megalkotott egységes terrorizmusfogalom.

Az új elmélet az egyes tudományágakat összeköti, interdiszciplináris vizsgálatra ad lehetőséget és új megvilágításba helyezi a fogalomalkotást és tudományos vizsgálatokat, azok eredményeit és további vizsgálatokat generálhat azzal, hogy az egyes szektorokat és szinteket összekapcsolva, vagy új megközelítésből vizsgálja.

A Buzán-i szektorelméletbe ágyazott vizsgálat lehetőséget teremtett arra, hogy az interdiszciplináris vizsgálat során az egyes szektorokban lévő fogalmakat, fogalomértelmezéseket a büntető anyagi jogra rávetítem és annak szemszögéből is megvizsgáljam, mint stratégiai cél.

A vizsgálat eredménye és módszere lehetőséget ad arra, hogy az abban foglaltakat más tudományágak is felhasználják. De önmagában a kutatás és adatbázisa is bővíthető. Horizontálisan a Buzán-i szektorokon kívüli, ma már önállóvá vált szektorok vizsgálatával (pl. energetikai, informatikai szektor). Vertikálisan pedig a már említett helyi szinttel (a nemzetállamon belüli regionális, önkormányzati, egyéni szint).

5. FELHASZNÁLT IRODALOM

5.1. Publikációk, tudományos munkák, tanulmányok

Abadie, Alberto – Gardeazabal, Javier (2008): Terrorism and the world economy. *European Economic Review* 52 évf. 1. szám 1–27.o.

Abiola, T. – Udofia, O. – Sheikh, T. L. – Yusuf, D. A. (2017): Fear of future terrorism: Associated psychiatric burden. *Asian Journal of Psychiatry* 38. szám. 53-56.o.

Adelaja, Adesoji – George, Justin – Miyahara, Takashi (2019): Food insecurity and terrorism. *Applied Economic Perspectives and Policy* 41. évf. 3. szám 475-497.o.

Ajide, Kazeem Bello – Adenuga, Juliet Ifeoma – Raheem, Ibrahim Dolapo (2020): Natural resource rents, political regimes and terrorism in Africa. *International Economics* 162 C szám 50-66.o.

Akujobi, A. T. (2018): An Assessment of the Nigerian Terrorism Prevention Act and its Impact on National Security. *Global Journal of Human-Social Science: H Interdisciplinary* 18. évf. 1. szám 31-37.o.

Alexander, David A. – Klein, Susan (2005): The psychological aspects of terrorism: from denial to hyperbole. *Journal of the Royal Society of Medicine* 98. évf. 12. szám 557-562.o.

Al-Kassimi, Khaled (2019): Critical Terrorism Studies (CTS): (State) (sponsored) terrorism identified in the (militarized) pedagogy of (U.S.) law enforcement agencies. *Cogent Social Science* 5. évf. 1. szám 1-27.o.

Amusan, Lere – Ejoke, Ufuoma Patience (2017): The psychological trauma inflicted by Boko Haram insurgency in the North Eastern Nigeria. *Aggression and Violent Behavior* 36.szám 52-59.o.

Anderson, Sean K. – Sloan, Stephen (2003): *Terrorism: Assassins to Zealots*. Scarecrow Press ISBN 978-0810845893

Andorka Rudolf (2006): Bevezetés a szociológiába. Szerk.: Spéter Zsolt. Budapest, Ozirisz Kiadó

Arendt, Hanna (1951): The Origins of Totalitarianism. New York, Houghton Mifflin Harcourt

Asongu, Simplice A. –Tchamyou, Vanessa S. –Minkoua N., Jules R. –Asongu, Ndemaze – Tchamyou, Nina P. (2018) Fighting terrorism in Africa: Benchmarking policy harmonization, Physica A: Statistical Mechanism and its Application 492. szám 1931-1957.o.

Bakker, Edwin –van Zuijdewijn, Jeanine de Roy (2015): Jihadist Foreign Fighter Phenomenon in Western Europe: A Low-Probability, High Impact Threat. ICCT Research Paper 1-22.o.

Bakker, Edwin – Graaf, Beatrice de (2014): “Towards a Theory of Fear Management in the Counterterrorism Domain: A Stocktaking Approach” ICCT Research Paper 1-21.o.

Bakóczy Antal (2015): Megismerési akadályok a terrorizmus kutatásában. Belügyi Szemle 63. évf. 7-8. szám 88-105.o.

Baldwin, David A (1997): The concept of security. Review International Studies 23. évf. 1.szám 5-26.o.

Banks, Cyndi (2019): Introduction: Women, Gender, and Terrorism: Gendering Terrorism, Women & Criminal Justice 29. évf. 4-5. szám 181-187.o.

Barabási Albert-László (2017): A hálózatok tudománya. Budapest, Libri Kiadó

Barker, Jonathan (2003): A terrorizmus. Budapest, HVG Kiadói Rt.

Barrett, Richard (2017): Beyond the Caliphate: Foreign Fighters and the Threat of Returness. The Saufen Center.

dr. Bartkó Róbert (2011): A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései. Győr, Universitas Győr Nonprofit Kft.

Baseren, Sertac H. (2008): Terrorism with its differentiating Aspects. Defence Against Terrorism Review 1. évf. 1. szám 1-11.o.

Basit, Abdul (2020) COVID-19: a challenge or opportunity for terrorist groups? Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism 15. évf. 3. szám 263-275.o.

Basra, Rajan – Neumann, Peter R. – Brunner, Claudia (2016): Criminal Pasts, Terrorist Futures: European Jihadists and the new Crime-Terror Nexus. London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence 1-54.o.

Bányász Péter (2018): Social Media and Terrorism. AARMS 17. évf. 3. szám 47-62. o.

Bertalan László (1991): „Több bölcsesség – kevesebb düh” Bibó Emlékkönyv II. kiadás, Budapest, Századvég Kiadó 93-106. old.

Bertoni, Eleonora – Malo, Michele Di – Molini, Vasco – Nisticó, Roberto (2019): Education is forbidden: The effect of the Boko Haram conflict on education in North-East Nigeria. Journal of Development Economics, Elsevier, 141(c) kiadás 1-19.o.

Bianchi, Andrea – Saab, Anne (2019): Fear and international law-making: An exploratory inquiry. Leiden Journal of International Law 32. évf. 3. szám 351-365.o.

Bildirici, Melike – Gokmenoglu, Seyit M. (2020): The impact of terrorism and FDI on environmental pollution: Evidence from Afghanistan, Iraq, Nigeria, Pakistan, Philippines, Syria, Somalia, Thailand and Yemen. Environmental Impact Assessment Review 21. évf. 81. szám 1-12.o.

Björnehed, Emma (2004): Narco-Terrorism: The Merger of the War on Drugs and the War on Terror. Global Crime 6. évf. 3-4. szám 305-324.o.

Blahó András – Prandler Árpád (2014): Nemzetközi szervezetek és intézmények. Budapest, Akadémiai Kiadó

Blakeley, Ruth (2012) State Violence as State Terrorism. In: The Ashgate Research Companion to Political Violence. Szerk.: Marie Breen-Smyth. London, Ashgate 63-78. o.

Boda József (2002): „A terrorizmus egy volt „terrorista” szemével. Belügyi Szemle 50. évf. 6-7.szám 127-138.o.

Bogaards, Matthijs (2020): Kinder, Gentler, Safer? A Re-Examination of the Relationship between Consensus Democracy and Domestic Terrorism, Studies in Conflict & Terrorism 43. évf. 10. szám 886-903.o.

Botha, Anneli – Abdile, Mahdi (2019): Reality Versus Perception: Toward Understanding Boko Haram in Nigeria. Studies in Conflict & Terrorism 42. évf. 5. szám 493-519.o.

Boukalas, Christos (2017): U.K. counterterrorism law, pre-emption, and politics: toward „authoritarian legality”. New Criminal Review 20. évf. 3. szám 355-390.o.

Bowman-Grieve L. – Palasinski. M. – Shortland, N. (2019): Psychology perspectives on community vengeance as a terrorist motivator. Safer Communities 18. évf. 3-4. szám 81-93.o.

Brezinski, Zbigniew (2017): A nagy sakktábla: Amerika világelsősege és geopolitikai feladatai. Budapest, Antall József Tudásközpont

Bruce, Gregor (2013): Definition of Terrorism Social and Political Effects. Journal of Military and Veterans' Health 21. évf. 2. szám 26-30.o.

Buzan, Barry (1984): Peace, Power, and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations. Journal of Peace Research 21. évf. 2. szám 109-125. o.

Buzan, Barry (1991): New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century. International Affairs 67. évf. 3. szám 431-451.o.

Carpenter, Nathan (2018): The ad hoc federal crime of terrorism: Why congress needs to amend the statute to adequately address domestic extremism. St. John's Law Review 92. évf. 2. szám 393-418.o.

Carr, Celeb (2002): *The Lessons of Terror – A History of Warfare against Civilians*. New York, Random House.

Celso, Anthony N. (2015): *The Islamic State and Boko Haram: Fifth Wave Jihadist Terror Groups*. *Orbis* 59. évf. 2. szám 249-268.o.

Cerfolio, Nino (2020): *Terrorism and the Psychoanalytic Origins*. *The Journal of Psychohistory* 47. évf. 4. szám 256-274.o.

Chukwuma, Adanna –Ekhator-Mobayode, Uche Eseosa (2019): *Armed conflict and maternal health care utilization: Evidence from the Boko Haram Insurgency in Nigeria*. *Applied Economics* 51. évf. 6. szám 624-638.o.

Coady, C.A.J. (2004): *Terrorism and innocence*. *The Journal of Ethics* 8. évf. 1. szám 37-58.o.

Cohen, Jessica – Blanco, José Mária (2016): *Knowledge, the Great Challenge to Deal with Terrorism*. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional* 2. évf. 1. szám 43-62.o.

Collin, Peter (2004): *Dictionary of Law*. London, Bloomberry Reference Book

Crenshaw, Martha (1972): *The Concept of Revolutionary Terrorism*. *Journal of Conflict Resolution* 16. évf. 3. szám 383-396.o.

Crenshaw, Martha (1981): *The causes of Terrorism*. *The Journal of Comparative Politics* 13. évf. 4. szám 379-399.o.

Crenshaw, Martha – Türker, Ahmet Tolga (2013): *Explaining terrorism: causes, processes and consequences*. Oxford, Routledge

Crenshaw, Martha (2020): *Rethinking Transnational Terrorism. An integrated approach*. US Institute of Peace No. 158. 1-28. o.

Csiki Varga Tamás – Tálás Péter (2020): *Magyarország új nemzetbiztonsági stratégiájáról*. *Nemzet és Biztonság* 13. évf. 3. szám 89-112. o.

Dekel, Tomen (2019): Mobilization against „agricultural terrorism” and the political economy of agriculture in Israel. *Journal of Rural Studies* 72. szám 37-44.o.

Detre Zoltán (2007): A terrorizmus kialakulásának történeti háttere, megnyilvánulási formái és jelenléte a XXI. században. *Bólyai Szemle* 16. évf. 2. szám 71-86.o.

Demir, Sertif – Varlik, Ali Bilgin (2015): Globalization, Terrorism and the State. *Turkish Journal of International Relations* 14. évf. 3. szám 36-52.o.

Does, Ramon Van Der – Kantorowicz, Jaroslaw – Kuipers, Sanneke – Liem, Marieke (2019): Does Terrorism Dominate Citizen’s Hearts or Minds? The Relationship between Fear of Terrorism and Trust in Government. *Terrorism and Political Violence* 1-9.o. DOI: 10.1080/09546553.2019.1608951

Dolnik, Adam (2008): 13 years since Tokyo: Re-visiting the „Superterrorism” Debate, *Perspectives on Terrorism* 2. évf. 2. szám 2-11.o.

Douglas, John E. – Burgess, Ann W. – Burgess, Allen G. – Ressler, Robert K. (2006): *Crime Classification Manual (second edition) – A standard system for investigating and classifying violent crimes.* USA: Jossey – Bass a wiley imprint ISBN: 978-0787985011

Drewer, Daniel – Ellermann, Jan (2016): May the (well-balanced) force be with us! The launch of the European Counter Terrorism Centre (ECTC). *Computer Law & Security Review* 32. szám 195-204.o.

Dudouet, Veronique (2011): *Ant-Terrorism Legislation.* Berlin, Berghof Conflict Research and Berghof Peace Support 1-16.o.

Ebrahim, Zak – Giles, Jeff (2014): *A terrorista fia Történet a választás szabadságáról,* Budapest, HVG Kiadó Zrt.

Ejiogu, Kingsley U. – Mosley, Thomas S. (2017): Local Neocolonialism and Terrorism in Africa. *Sage Journal* 7. évf. 2. szám 1-14. old.

Enyidah, Gilbert – Ordu, Okey (2017): Trends and patterns of Boko Haram terrorist and militants aggression in Nigeria, *Aggression and Violent Behavior* 37. szám 35-41.o.

Erisen, Cengiz – Vasilopoulou, Sofia – Kentmen-Cin, Kentmen (2020): Emotional reactions to immigration and support for EU cooperation on immigration and terrorism *Journal of European Public Policy* 27. évf. 6. szám 795-813.o.

Fábián Ádám (2011): A dzsihadista terrorizmus szervezeti változásai és pszichológiai háttere. *Társadalom & Politika* 7. évf. 1-2. szám 94-127.o.

Falvey, Anne (1986): *Legislative Responses to International Terrorism: International and National Efforts to Deter and Punish Terrorists*. Boston College *International and Comparative Law Review* 9. évf. 2. szám 323-357.o.

Ferst, Thomas (2019): Das Verhältnis zwischen Freiheit und Sicherheit in der Schweiz. Was Schweizerinnen und Schweizer unter „Freiheit und „Sicherheit“ verstehen und wie sie deren Verhältnis beurteilen. *SISAK Journal* 2019/3. szám 18-30. o.

Filippo, Marcello di (2008): *Terrorist Crimes and International Co-operation: Critical Remarks on the Definition and Inclusion of Terrorism in the Category of International Crimes*. *The European Journal of International Law* 19. évf. 3. szám 533-570.o.

Finály Henrik (szerk.) (2005). *A latin nyelv szótára – REPRINT*. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Finley, Joanne Smith (2019): Securitization, insecurity and conflict in contemporary Xinjiang: has PRC counter-terrorism evolved into state terror? *Central Asian Survey* 38. évf. 1. szám 1-26.o.

Forrester, Andrew C. – Powell, Benjamin – Nowrasteha, Alex –Landgrave, Michelangelo (2019): Do immigrants import terrorism? *Journal of Economic Behavior and Organization* 166. szám, 529-543. old.

Fortna, Virginia Page – Lotito, Nicholas J. – Rubin, Michael A. (2018): Don't Bite the Hand that Feeds: Rebel Funding sources and the Use of Terrorism in Civil War. *International Studies Quarterly* 62. évf. 4. szám 782-794.o.

Fragile States Index Annual Report 2021. Washington, Fund For Peace 2021 1-50.o.

Gakhokidze, Ekaterine (2020): International terrorism: causes and challenges A Georgian Case Study. *Journal of Defense Resources Management* 11. évf. 1. szám 67-76.o.

Galehan, Jordan (2019): Instruments of violence: Female suicide bombers of Boko Haram. *International Journal of Law, Crime and Justice* 58. szám, 113-123.o.

Ganor, Boaz (2010): Defining Terrorism: Is one man's terrorist another man's freedom fighter? *Police Practice and Research* 3. évf. 4. szám 287-304. o.

Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg Campus Kiadó

Greene, Alan (2017): DEFINING TERRORISM: ONE SIZE FITS ALL? *International and Comparative Law Quarterly* 66. évf. 2. szám 411-440.o.

Gross, Michael L. – Canetti, Daphna – Vashdi, Dana R. (2017): Cyberterrorism: its effects on psychological well-being, public confidence and political attitudes. *Journal of Cybersecurity* 3. évf. 1. szám 49-58.o.

Grozav, Cosmin-Marius (2018): Terrorism and neoterrorism. The Romanian Approach. *Land Forces Academy Review* 23. évf. 4. szám 244-249.o.

Guo, Wesi (2019): Common statistical patterns in urban terrorism. *Royal Society Open Science* 1-11.o.

Gülen, M. Fedhullah: Allah küldötte Mohamed. A próféta életének elemzése. Budapest, Gül Baba Alapítvány 2020.

Gyűrű Attila (2015): A terrorizmus fogalma a nemzetközi jogban. Themis 2015. június 113-140.o.

Haas, Marcel de (szerk.) (2007): The Shanghai Cooperation Organisation Towards a full-grown security alliance? The Hague ISBN-13: 978-90-5031-120-5 1-88.o.

Hadtudományi lexikon Új kötet (2019) Főszerkesztő: Krajnc Zoltán, Budapest, Dialóg Campus

Haid, Haid (2018): Reintegrating ISIS Supporters in Syria: Efforts, Priorities and Challenges. London, International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence

Haner, Murat – Sloan, Melissa M. – Cullen, Francis T. – Kulig, Teresa C. –Johnson, Cheryl Lero (2019): Public Concern about Terrorism: Fear, Worry, and Support for Anti-Muslim Policies. Socius: Sociological Research for a Dynamic World 5. szám 1-16.o.

Harari, Yuval Noah (2018): 21 lecke a 21. századra. Budapest, Central Kiadói Csoport

Harari, Yuval Noah (2018a): Homo deus A holnap rövid története. Budapest, Central Kiadói Csoport

Hassan, Muhammad – Sabaruddin, Johan Shamsuddin Bin (2019): Jurisdiction of military courts over civilian terrorists in Pakistan: A miscarriage of justice. IIUM Law Journal 27. évf. 1. szám 63-88.o.

Heath-Kelly, Charlotte – Jarvis, Lee (2017): Affecting Terrorism: Laughter, Lamentation and Detestation as Drives to Terrorism Knowledge. International Political Sociology 11. évf. 3. szám 239-256.o.

Herrero, Dolores (2018): Tabish Khair's Just Another Jihadi Jane: Western Civilization and 'War on Terror' Versus Islamist Terrorism as the Two Sides of the Globalization Coin. Societies 8. évf. 97. szám 1-16.o.

Hillenbrand, Carole (2016): Az iszlám Új történeti bevezetés. Budapest, Kossuth Kiadó

Hiner, Hillary – Garrido, Juan Carlos (2019): Antitrans State Terrorism, Trans and Travesti Women, Human Rights and Recent History in Chile. *Transgender Studies Quarterly* 6. évf. 2. szám 194-209.o.

Hímer, Nóra Vivien (2011): A terrorizmus eredete és fejlődéstörténete, *Szakmai Szemle* 2011. év 2. szám 49-70. o.

Hodgson, Jacqueline S – Tadros, Victor (2013): The impossibility of defining terrorism. *New Criminal Law Review* 16. évf. 3. szám 494-526.o.

Hoeflich, M. H. (2019): Reflections Upon Terrorism, Militias, Law and the Judicial System: An Essay. *Kansas Law Review* 67. évf. 4. szám 713-725.o.

Homolar, Alexandra. – Rodríguez-Merino, Pablo A. (2019): Making sense of terrorism: a narrative approach to the study of violent events. *Critical Studies on Terrorism* 12. évf. 4. szám 561-581.o.

Horenczyk, Danny Brom – Ruth Pat – Baum, Naomi L. (2011): The influence of war and terrorism on post-traumatic distress among Israeli children. *International Psychiatry* 8. évf. 4. szám 82-83. o.

Horváth Attila (2010). Terrorfenyegetettség: célpontok, nagyvárosok közlekedés. *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények* 10. évf. 3. szám 136-152.o.

Hou, Dongfang – Gaibulloevm Khusrav – Sandler, Todd (2020): Introducing Extended Data on Terrorist Groups (EDTG), 1970 to 2016. *Journal of Conflict Resolution* 64. évf. 1. szám 199-225.o.

Huntington, Samuel P. (2019): A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Budapest, Európai Könyvkiadó.

Iacoella, F – Tirivayi, N (2020): Child Nutrition during conflict and displacement: evidence from areas affected by the Boko Haram insurgency in Nigeria. *Public Health* 183. szám 132-137.o.

Ibrahim, Adamkolo Mohammed – Gujbawu, Mohammed – Abba-Aji, Nassir (2019): New Media and the Challenges of Boko Haram Terrorism: Proposing the Adoption of Human-Wearable Digital Technology. *Malaysian Journal of Communication* 35. évf. 4. szám 50-68.o.

Ide, Tobias (2020): Teaching terrorism, saving the state? Education and geopolitical imaginations of terrorism in 12 violently challenged states. *Political Geography* 77. évf. 1. szám 1-10.o.

Innes, Martin (2020): Techniques of disinformation: Constructing and communicating „soft fact” after terrorism. *British Journal of Sociology* 71. évf. 2. szám 284-299.o.

Iyekekpolo, Wisdom Oghosa (2016): Boko Haram: understanding the context. *Third World Quarterly* 37. évf. 12. szám 2211-2228.o.

Jackson, Richard (2008): An Argument for Terrorism. *Perspectives on Terrorism* 2. évf. 2. szám 25-32.o.

Jany János (2016): Az iszlamizmus, eszmetörténet és geopolitika. Budapest, Atlantisz Kiadó

Jenkins, Bryan (1972): *International Terrorism: A New Mode of Conflict*. Los Angeles, Crescent

Jenkins, Bryan (1975): “International Terrorism: A New Mode of Conflict”. Szerk.: D. Carlton és C. Schaerf, *International Terrorism and World Security*. London, Croom Helm

Juszeff, Moszab Hasszán (2011): *A Hamasz fia*. Szombathely, Immanuel Alapítvány

Kaiser Ferenc – Tálás Péter (2012): Politikai erőszakformák. *Nemzet és Biztonság* 5. évf. 5-6. szám 133-156.o.

Kancsal Kitti (2012): Terrorizmus egykor és ma – avagy a büntetőjog eszközei a terrorizmus elleni harcban. *Büntetőjogi Szemle* 3. évf. 3. szám 19-28. o.

Kaplan, Jeffrey (2008): Terrorism's Fifth Wave: A Theory, a Conundrum and a Dilemma. *Perspectives on Terrorism* 2. évf. 2. szám 12-24.o.

Kecskés Tímea (2013): Women as Suicide Bombers. *AARMS* 12. évf. 1. szám 137-145.o.

Kenny, Cóman (2017): Prosecuting Crimes of International Concern: Islamic State at the ICC? *Utrecht Journal of International and European Law* 33 évf. 88. szám 120-145.o.

Kim, Wukki – Li, Dong – Sandler, Todd (2019): Resident Terrorist Groups, Military Aid, and Moral Hazard: Further Empirical Analysis. *Defence and Peace Economics* 32. évf. 1. szám 1-17.o.

Knop, Katharina Von (2007): The Female Jihad: Al Qaeda's Women, *Studies in Conflict & Terrorism* 30. évf. 5. szám 397-414.o.

Kollias, Christos – Messis, Petros – Mylonidis, Nykolaos – Paleologou, Suzanna-Maria (2009): Terrorism and the effectiveness of security spending in Greece: Policy implications of some empirical findings. *Journal of Policy Modeling* 31. évf. 5. szám 788-802.o.

Korinek László (2010) *Kriminológia II. kötet*. Budapest Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó

Kovács Vendel (1989): Gondolatok a terrorizmusról. *Belügyi szemle* 27.évf. 9. szám 62-67.o.

Kuhn, Thomas (1984): *A tudományos forradalmak szerkezete*. Budapest, Gondolat Kiadó

Kurrild-Klitgaard, Peter – Justesen, Mogens K. – Klemmensen, Robert (2006): The political economy of freedom, democracy and transnational terrorism *Public Choice*. 128. évf. 1-2. szám 289-315.o.

Laquer, Walter (1986): Reflection on Terrorism. *Foreign Affairs* 65.évf. 1. szám 86-100.o.

Li, Enshen (2016): China's new counterterrorism legal framework in the post-2001 era: legal development, penal change, and political legitimacy. *New Criminal Law Review* 19. évf. 3. szám 344-381.o.

Lux, Laura Mayer (2018): Defining cyberterrorism. *Revista Chilena de derecho y tecnología* 7. évf. 2. szám 2-25.o.

Magen, Amichai (2018) Fighting terrorism: The democracy Advantage. *Journal of Democracy* 29. évf. 1. szám 111-125.o.

Malang, Kanokwan – Wang, Shuliang – Phaphuangwittayakul, Aniwat – Lv, Yuanyuan – Yuan, Hanning – Zhang, Xiuzhen (2020): Identifying influential nodes of global terrorism network: A comparison for skeleton network extraction. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications* 545. szám 1-18. o.

Maras, Marie-Helen (2016): *A terrorizmus elmélete és gyakorlata*. Budapest, Antal József Tudásközpont Tanműhely

Margarite, Stella (2018): Defining International Terrorism to Protect Human Rights in the Context of Counter-terrorism. *Security and Human Rights* 29. évf. 1-4. szám 173-198.o.

Marsden, Sarah V. – Schmid, Alex P. (2011): Typologies of Terrorism and Political Violence. In: Alex P. Schmid (2011) *The Routledge Handbook of Terrorism Research*, London and New York: Routledge. *The Routledge Handbooks Online* 158-200.o.

Martin, Elizabeth A. (szerk) (2003): *Oxford Dictionary of Law*. New York, Oxford University Press

Matthes, Jörg – Schmuck, Desireé – Sikorski, Christian von (2019): Terror, Terror Everywhere? How Terrorism News Shape Support for Anti-Muslim Policies as a Function of Perceived Threat Severity and Controllability. *Political Psychology* 40. évf. 5. szám 935-951.o.

McKeever, David (2021): Revisiting Security Council action on terrorism: New threats; (a lot of) new law; same old problems? *Leiden Journal of International Law* 2021/34. szám 441–470.o.

Meftah, Jilani ben Touhami (2018): Roots of sadistic terrorism crimes: Is it Islam or Arab culture? *Aggression and Violent Behavior* 42. szám 52-60.o.

Melnick, Rafi – Eldor, Rafi (2010): Small investment and large returns: Terrorism, media and the economy. *European Economic Review* 54. évf. 8. szám 963-973.o.

Merari, Ariel (1993): Terrorism as a strategy of insurgency. *Terrorism and Political Violence* 5. évf. 4. szám 213–251.o.

Meeteren, Masja J. van – Oosterdorp, Linda N. van (2019): Are Muslims in the Netherlands constructed as a suspect community? An analysis of Dutch political discourse on terrorism in 2004-2015. *Crime, Law and Social Change* 71. évf. 6. szám 525-540.o.

Mező András (2015): Az európai regionális biztonságpolitikai komplexum. *Felderítő Szemle* XIV. évf. 2. szám 5-43.o.

Micewski, Brig. Gen. Edwin R. (2005): Terror and Terrorism: A History of Ideas and Philosophical Ethical Reflections. *Strategic Insights* 4. évf. 8 szám 1-16.o.

Mitchel, Christopher – Stohl, Michael – Carleton, David – Lopez, George (1986): State Terrorism: Issues of Concept and Measurement in Michael Stohl and George Lopez: Government Violence and Repression. *An Agenda for Research*. New York, Greenwood Press 1-26.o.

Mohamed, Hassen – Jebli, Mehdi Ben – Youssef, Slim Ben (2019): Renewable and fossil energy, terrorism, economic growth, and trade: Evidence from France. *Renewable Energy* 139. szám 459-467.o.

Mullins, Sam (2018): Interview with Max Hill, QC, Independent Reviewer of Terrorism Legislation for the United Kingdom. *Perspectives on Terrorism* 12. évf. 3. szám 63-73.o.

Murányi József Ignác (2021): A terror árnyékában. *Magyar Rendészet* 21. évf. 3. szám 171-180.o.

Nagy Katalin - Mezei József (2019): A biztonság tudatosítás megjelenése a terrorelhárítás területén. *Nemzetbiztonsági Szemle* 7. évf. 4. szám 105-117.o.

Narayana, S. – Le, T.-H. – Srianthakumara, S. (2018): The influence of terrorism risk on stock market integration: Evidence from eight OECD countries. *International Review of Financial Analysis* 58. szám 247-259.o.

Nemzetközi biztonsági szervezetek (Szerk.: Molnár Anna, Marsai Viktor, Wagner Péter) Budapest, Dialog Campus Kiadó 2019.

Nemzetközi jog (Szerk.: Kende Tamás, Nagy Boldizsár, Sonnerend Pál, Valki László, Walters Kluwer) Budapest, 2018 ISBN: 9789632954608

Nnam, Macpherson U. – Arua, Mercy Chioma – Otu, Mary Soroichi (2018): The use of women and children in suicide bombing by the Boko Haram terrorist Group in Nigeria, *Aggression and Violent Behavior* 42. szám 35-42.o.

Nurunnabi, Mohammad – Sghaier, Asma (2018): Socioeconomic Determinants of Terrorism. *Digest of Middle East Studies* 27. évf. 2. szám. 278-302. o.

Nyadera, Israel Nyaburi – Bincof, Mohamed Omar (2019): Human security, terrorism, and counterterrorism: Boko Haram and the Taliban. *International Journal on World Peace* 26. évf. 1. szám 7-32.o.

Olanrewaju, Faith Osasumwen – Olanrewaju, Adekunle – Omotoso, Femi – Alabi, Joshua Olaniyi – Amoo, Emmanuel – Ajayi, Ejiroghene Loromeke Adaina (2019): Insurgency and the Invisible Displaced Population in Nigeria: A Situational Analysis. *Sage Journal* 9. évf. 2. szám 1-12.o.

Oriola, Temitope B. – Akinola, Olabanji (2018): Ideational Dimensions of the Boko Haram Phenomenon, *Studies in Conflict & Terrorism* 41. évf. 8. szám 595-618.o.

Parker, Tom – Sitter, Nick (2016). The Four Horsemen of Terrorism – It's not Waves, it's Strains. *Terrorism and Political Violence* 28. évf. 2. szám 197/216.o.

Platon (2008): *Törvények*. Budapest, Atlantisz Könyvkiadó.

Perry, Nicholas J. (2004): The numerous Federal Legal Definitions of Terrorism: The Problem of too Many Grails. *Journal of Legislation* 30. évf. 2. szám 249-274.o.

Python, André – Illian, Janine – Jones-Todd, Charlotte – Blangiardo, Marta (2016a): A Bayesian approach to modelling subnational spatial dynamics of worldwide non-state terrorism, 2010-2016. *Royal Statistical Society* 182. évf. 1. szám 323-344.o.

Powell, Kimberly A. (2018): Framing Islam/Creating Fear: An Analysis of U.S. Media Coverage of terrorism from 2011-2016. *Religious* 9. évf. 9. szám 1-15.o.

Póczik Szilveszter (2006): Bevezetés a terrorizmus kriminológiájába, I. rész – definíció, tipológia, jog és történelem. Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok* 43. Budapest, OKRI 63-94.o.

Quéniwet, Noelle (2005): The world after September 11: Has It Really Changed? *The European Journal of International Law* 16. évf. 3. szám 561-577.o.

Quintana-Domeque, Climent – Ródenas-Serrano, Pedro (2017): The hidden costs of terrorism: The effects on health and birth. *Journal of Health Economics* 56. évf. 100. szám 47-60.o.

Qvortrup, Matt – Lijphart, Arend (2013): “Domestic Terrorism and Democratic Regime Type. *Civil Wars* 15. évf. 4. szám 471–485.o.

Raja, Usman – Azeem, Muhammad Umer –Haq, Inam Ul –Naseer, Saima (2020): Perceived threat of terrorism and employee outcomes: The moderating role of negative affectivity and psychological capital. *Journal of Business Research* 110. szám 316-326.o

Remek Éva (2014): Mekkora a biztonságunk árnyéka globalizált világunkban? In: *Nemzeti és Etnikai konfliktusok a Kárpát-medencében*. Székesfehérvár, Kodolányi János Főiskola 67-78.o.

Remek Éva (2017): Az EBESZ I. Világrend, biztonság, nemzetközi szervezetek, elméletek. *Hadtudományi Szemle* X. évf. 2. szám 126-142.o.

Rendészettudományi szaklexikon (2019) Főszerkesztő: Boda József. Budapest, Dialóg Campus

Resperger István (2013): Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. *Felderítő Szemle* 12. évf. 3. szám 5-36. o.

Répási Krisztián (2017): Merényletek az Egyesült Királyságban: kudarcosnak vagy eredményesnek tekinthető a brit terrorelhárítás? *Nemzet és Biztonság* 10. évf. 4. szám 3-22.o.

Richards, Anthony (2014): Conceptualizing Terrorism. *Studies in Conflict & Terrorism* 37. évf. 3. szám 213-236.o.

Richardson, Louise (1999): Terrorists as transnational actors. *Terrorism and Political Violence* 11. évf. 4. szám 209-219.o.

Ripszám Dóra (2020): A terrorizmus és az emberkereskedelem összefüggései. *Büntetőjogi Szemle* 9. évf. 1. szám 83-90.o.

Ritecz György (2016): A terrorizmus és a migráció viszonya a számok alapján. *Acta Humana* 5. szám 103-123.o.

Sanchez, Linda Marcela Cortes (2018): Defining Terrorism and Victims of Terrorism Comparative Law. *Criterion Jurídica Garantista* 15-44.o.

Sandler, Todd (2014): The analytical study of terrorism: Taking stock. *Journal of Peace Research* 51. évf. 2. szám 257-271.o.

Schanzer, Jonathan (2019): Terrorism. *Israel Studies* 24. évf. 2. szám 52-62.o.

Schmid, Alex P. – Jongman, Albert J. (1988): *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories and Literature*. Amsterdam, North-Holland Publishing Company.

Schmid, Alex P. (2004a): Frameworks for conceptualising terrorism. *Terrorism and Political Violence* 16. évf. 2. szám 197-221. o.

Schmid, Alex P. (2004b): Terrorism – The Definition Problem. Case Western Reserve Journal of International Law 36. évf. 2. szám 375-419.o.

Schmid, Alex P. (2012) The revised academic consensus definition of terrorism, Perspectives on terrorism 6. évf. 2. szám 158-159.o.

Schmid, Alex P. (Ed.) (2011): Handbook of Terrorism Research. London, Routledge.

Schmid, Alex P. (2018): Revisiting the Relationship between International Terrorism and Transnational Organised Crime 22 Years Later. Hague, ICCT Research Paper 1-40.o.

Schmid, Alex P. (2019): Revisiting the definition of terrorism problem, St. Andrews: CSTPV 25th Anniversary Symposium, 6-7 November 2019. 1-25.o.

Schofield, Timothy (1999): The Environment as an Ideological Weapon: A Proposal to Criminalize Environmental Terrorism. Boston College Environmental Affairs Law Review 26. évf. 3. szám. 619-647.o.

Schuurman, Bart (2018): Research on Terrorism 2007-2016: A Review of Data, Methods, and Authorship. Terrorism and Political Violence 32. évf. 5. szám 1011-1026.o.

Seligman, Edwin R. A. (főszerk) (1936): Encyclopedia of the Social Sciences. Edition 14. New York, The Macmillan Company

dr. Serbakov Márton Tibor (2019): A terroristák drónhasználata. Nemzetbiztonsági Szemle 7. évf. 4. szám 30-43.o.

dr. Serbakov Márton Tibor (2019a): A terrorizmus definíciójának kérdése. Büntetőjogi Szemle 8. évf. 2. szám 87-100.o.

dr. Serbakov Márton Tibor (2020): Kriminálitás a dark weben: illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem. Büntetőjogi Szemle 9. évf. 1. szám 91-107.o.

Sinclair, Andrew (2003): An Anatomy of Terror – A History of Terrorism. Macmillan, London.

Sloan-Lynch, Jay (2012): Domestic Abuse as Terrorism. *Hypatia* 27.évf. 4.szám 774-790.o.

Spencer, Alexander (2006): Questioning the Concept of 'New Terrorism'. *Peace & Conflict Development* 8. szám 1-33.o.

Stauber Péter (2017) A terrorizmus elleni küzdelem nemzetközi intézményi és jogi keretei. PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola

Stepanova, Ekaterina (2008): Terrorism in asymmetrical conflict ideological and structural aspects. SIPRI Research Report No. 23, Oxford, Oxford University Press

Stern, Jessica (2003): *Terror in the name of God: Why religious militants kill*. New York: Ecco/Harper Collins.

Stern, Jessica (2003a): The Protean Enemy. *Foreign Affairs* 82. évf. 4.szám 1-9.o

Stier, Erik (2014): The Expense of Expansion: Judicial Innovation at the Special Tribunal for Lebanon. *Boston College International and Comparative Law Review* 36. évf. 3. szám 115-129.o.

Stone, Marianne (2009): Security According to Buzan: A Comprehensive Security Analysis. Security discussion paper series 1. 1-11.o.

Sundquist, major Victor (2010): Political Terrorism: An Historical Case Study of the Italian Red Brigades, *Journal of Strategic Security* 3. évf. 3. szám 53-68. o.

Syafiq, Muhammad (2019): Deradicalisation and Disengagement from Terrorism and Threat to Identity: An Analysis of Former Jihadist Prisoners' Accounts. *Psychology and Developing Societies* 31. évf. 2. szám 227-251.o.

Szalontai Gábor (2015): Az iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai – I. *Felderítő Szemle* 14. évf. 2. szám 73-105.o.

Szalontai Gábor (2015a): Az iszlám radikalizmus Európában és nemzetbiztonsági kihívásai – II. Felderítő Szemle 14. évf. 3. szám 105-136.o.

Szenes Zoltán (szerk.) (2016): Biztonságpolitika és Válságkezelés. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Nonprofit Kft.

Tahir, Muhammad – Afzal, Munshi Naser Ibne – Afridi, Muhammad Asim – Naseem, Imraan – Saeed, Bilal Bin (2019): Terrorism and its Determinants in the Sub-Saharan Africa Region: Some New Insights. African Development Review 31. évf. 3. szám 393-406.o.

Tálas Péter (2007): A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára. 2-4.o.
<https://kisebbssegkutato.tk.hu/uploads/files/archive/904.pdf> (A letöltés ideje: 2022. július 1.)

Tálas Péter (2017): A 2017 márciusi londoni terrormerényletről: gyengülő dzsihadisták? Nemzet és Biztonság 10. évf. 4. szám 23-33.o.

Tálas Péter – Rácz András – Ambrus Andrea (2019): Az új-zélandi muszlimellenes terrortámadás és tanulságai. Nemzet és Biztonság 12. évf. 3. szám 52-61.o.

Taureck, Rita (2006): Securitisation Theory and Securitisation Studies. Journal of International Relations and Development 2006/9. szám 53-61.o.

Teichman, Jenny (2009): How to define terrorism. Philosophy 64. évf. 250. szám 505-517.o.

Telford, Andrew (2020): A climate terrorism assemblage? Exploring the politics of climate change-terrorism-radicalisation relations. Political Geography 70. szám 1-10.o.

Titeca, Kristof – Edmond, Patrick (2019): Outhside the Frame: Looking Beyond the Myth of Garamba's LRA Ivory-Terrorism Nexus. Conservation and Society 17. évf. 3. szám 258-269.o.

Tomolya János – Padányi József (2012): A terrorizmus jelentette kihívások. Hadtudomány 22. évf. 3-4. szám 34-67.o.

Townshend, Charles (2003): A terrorizmus. Budapest, Magyar Világ Kiadó

Trevor, Tchai – Teitier-Regev, Sharon (2019): The impact of disasters and terrorism on the stock market. *Journal of Disaster Risk Studies* 11. évf. 1. szám 1-8.o.

Tuhvatullin, Airat – Ephteyn, Vitaly – Imamutdinova, Albina (2018): The Causes of Political Violence and Terrorism on the Verge of the XX-XXI Centuries: The Basic Approaches. *Journal of History Cultura and Art Research* 7. évf. 4. szám 199-206.o.

Tzezena, Roey (2016): Scenarios for crime and terrorist attacks using the internet of things. *European Journal of Futures Research* 4:18. 1-7.o.

Udvarhelyi Bence (2017): Az uniós anyagi büntetőjog és alkotmányos alapjai a Lisszaboni Szerződés tükrében (PhD értekezés), Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc

Vass György (2009): Egységes meghatározás a terrorizmusra. *Hadtudományi Szemle* 2. évf. 4. szám 10-16. o.

Veress Gábor – dr. Bács Zoltán György (2017): Az észak-írországi terrorizmus. Politikai és szakmai útkeresés a fegyveres harctól az integrációig. *Terror és Elhárítás* 2017/3. szám 113-167.o.

Vida Csaba (2013): A biztonság és a biztonságpolitika katonai elemei. *Nemzetbiztonsági Szemle* 1. évf. 1. szám 89-106.o.

Voll, John O. (2015): Boko Haram: Religion and Violence in 21st Century. *Religions* 6. szám 1182-1202.o.

Vorsina, Margarita – Manning, Matthew – Sheppard, Jill – Fleming, Christopher M. (2019): Social dominance orientation, fear of terrorism and support for counter-terrorism policies. *Australian Journal of Political Science* 54. évf. 1. szám 99-113.o.

Wang, Tao – Zhuang, Jun (2017): The True Meaning of Terrorism and Response to Terrorism. *Social Sciences* 6. évf. 6. szám 160-168- o.

Webber, David – Kruglanski, Arie W. (2018): The social psychological makings of a terrorist. *Current Opinion in Psychology* 19. évf., 2. szám, 131-134. old.

Wedgwood, Ruth (2005): The ICJ advisory opinion on the Israeli security force and the limits of self-defence. *The American Journal of International Law* 99.évf. 1. szám 52-61.o.

Weinberg, Leonard – Pedahzur, Ami – Hirsch-Hoefler, Sivan: The Challenges of Conceptualizing Terrorism. *Terrorism and Political Violence* 2004. 16. évf. 4. szám 777-794.o.

Wilkinson, Paul (1992): "International Terrorism: New Risks to World Order" in John Baylis & N. J. Rengger eds, *Dilemmas of World Politics*. Oxford, Oxford Clarendon Press 228-257.o.

Wilson, Nwosu Uchechukwu (2018): Anti-terrorism legislation and human rights – an appraisal of the Nigerian terrorism (prevention) act 2011. *International Journal of Peace and Conflict Studies* 5. évf. 1. szám 77-90.o.

Wolfers, Arnold (1952): "National Security" as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly* 67. évf. 4. szám 481-502.o.

Workneh, Téwodros W. (2019): Counter-terrorism in Ethiopia: manufacturing insecurity, monopolizing speech. *Internet Policy Review* 8. évf. 1. szám 1-22.o.

Xiaodong, Zhao (2012): *The Shanghai Cooperation Organisation and Counter-Terrorism Cooperation – Asia Paper*. Institute for Security and Development Policy, Singapore ISBN 978 91 86635 42 8 1-27.o.

Yan, Jubo – Kniffin, Kevin M. – Kunreuther, Howard C. –Schulze, William D. (2020): The roles of reason and emotion in private and public responses to terrorism. *Journal of Economic Behavior & Organization* 180. szám 778-796.o.

Zeman, Tomas (2020): Soft Targets: Definition and identification. *AARMS* 19. évf. 1. szám 109-119.o.

Zhou, Zunyou (2019): Chinese Strategy for De-radicalization. *Terrorism and Political Violence* 31. évf. 6. szám 1187-1209.o.

Zuijdewijn, Jeanine de Roy van – Sciarone, Jessica (2021): Convergence of the Salience of Terrorism in the European Union Before and After Terrorist Attacks, *Terrorism and Political Violence* 33. évf. 8. szám 1713-1732.o.

5.2. Nemzetközi egyezmények, normák, ajánlások és nyilvános anyagok

Afrikai Unió

Terrorizmus megelőzéséről és elleni küzdelemről szóló Egyezmény

<https://au.int/en/treaties/oau-convention-prevention-and-combating-terrorism> (A letöltés ideje: 2020. február 21.)

Amerikai Államok Szervezete

Amerikai Államok Szervezetének Alapokmánya

http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-41_charter_OAS.asp (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

A nemzetközileg védett személyek sérelmére elkövetett terrorista cselekmények megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezmény

<https://www.refworld.org/docid/47fdfb27d.html> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

Amerikaközi Terrorizmus elleni egyezmény és ratifikálása

<https://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-66.html>,

<https://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-66.html> (A letöltés ideje: 2022. július 31.)

Arab Államok Ligája

Arab Egyezmény a Terrorizmus megszüntetéséről

https://www.unodc.org/images/tldb-f/conv_arab_terrorism.en.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

Dél-ázsiai Szövetség a Regionális Együttműködésért

SAARC Regionális Egyezmény a terrorizmus elnyomásáról

<https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/Conv18-english.pdf> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

SAARC Regionális Egyezmény a terrorizmus elnyomásáról kiegészítő jegyzőkönyve

<https://www.refworld.org/pdfid/49f6b7ad2.pdf> (A letöltés ideje: 2021. január 5.)

Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége

ASEAN Convention on Counter-Terrorism

<http://agreement.asean.org/media/download/20131229172152.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Egyesült Nemzetek Szervezete

ENSZ jogalkotás és regionális egyezmények gyűjteménye – International Instruments related to the Prevention and Suppression of International Terrorism United Nation, New York, 2008, ISBN 978-92-1-133777-8 United Nations publication

Népszövetség Terrorizmus megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezménye 1937 (Convention for the prevention and punishment of terrorism) <https://dl.wdl.org/11579/service/11579.pdf> (A letöltés ideje: 2020. február 5.)

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism. Fact Sheet No. 32. Genova, 2008.

UNODC: Counter Terrorism 1 – Introduction to international terrorism

https://www.unodc.org/documents/e4j/18-04932_CT_Mod_01_ebook_FINALpdf.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

ENSZ BT határozatok tára

<https://www.un.org/securitycouncil/content/resolutions> (A letöltés ideje: 2020. január 11.)

ENSZ szerződések tára

<https://treaties.un.org/doc/source/titles/english.pdf> (A letöltés ideje: 2020. január 11.)

ENSZ terrorizmus egyezményei, kiegészítő jegyzőkönyvei

https://treaties.un.org/Pages/DB.aspx?path=DB%2fstudies%2fpage2_en.xml&menu=MTDSG
(A letöltés ideje: 2022. szeptember 5.)

Közgyűlési anyagok és határozatok:

Eighth United Nations congress on the prevention of crime and the treatment of offenders
A/CONF.144/28/Rev.1. 1990. augusztus 27. – 1990. szeptember 7., Havanna

1997. január 16. A/RES/51/210 határozat

2006. szeptember 20. A/RES/60/288. határozat

2012. október 25. A/RES/66/290. határozat

2018. december 17. A/RES/73/174 határozat

2021. január 29. A/75/729 határozat

2021. július 2. A/RES/75/291 határozat

ENSZ Közgyűlés A/C.6/56/1.9 2001. október 29. napján elfogadott ad hoc bizottsági jelentése

Biztonsági Tanácsi határozatok:

1999. október 15. S/RES/1267 határozat

2000. december 19. S/RES/1333 határozat

2001. szeptember 28. S/RES/1373 határozat

2004. október 9. S/RES/1566 határozat

2007. május 30. RES/1757/2007 határozat

2014. szeptember 24. S/RES/2178 határozat

Büntetőbíróság:

International Criminal Court: Report on Preliminary Examination Activities 2020

Libanoni Különleges Törvényszék ítélete – STL-11-01/T/TC 1-2682.o.

Európa Tanács

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény

https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

A terrorizmus visszaszorításáról szóló Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt egyezmény - <https://rm.coe.int/16800771b2> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

A terrorizmus visszaszorításáról szóló Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt egyezmény kiegészítő jegyzőkönyve - <https://rm.coe.int/168008370d> (A letöltés napja: 2022. augusztus 3.)

A terrorizmus megelőzéséről szóló Varsóban, 2005. május 16-án kelt egyezmény

<https://rm.coe.int/16808c3f55> (A letöltés ideje: 2020. január 31.)

Kiegészítő jegyzőkönyv a terrorizmus megelőzéséről szóló Varsóban, 2005. május 16-án kelt egyezményhez – <https://rm.coe.int/168047c5ea> (A letöltés ideje: 2020. január 31.)

EJEB terrorizmussal kapcsolatos esetjogi útmutatója (Guide to the case-law of the European Court of Human Rights – Terrorism)

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Terrorism_ENG.pdf (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

EJEB Courtalks sorozat terrorizmus része (Courtalks – Terrorism)

https://www.echr.coe.int/Documents/COURTalks_Terr_Talk_DEU.PDF (A letöltés ideje: 2022. augusztus 3.)

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

EBESZ 1063. döntése a megerősített keretrendszer a terrorizmus elleni harcról
<https://www.osce.org/files/f/documents/7/5/98008.pdf> (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

EBESZ terrorizmus egysége <https://www.osce.org/resources/factsheets/action-against-terrorism-unit?download=true> (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

EBESZ terrorizmussal kapcsolatos állásfoglalásai

https://www.osce.org/files/f/documents/3/5/107686_2.pdf (A letöltés ideje: 2020. március 6.)

Európai Unió

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak és a Tanácsnak Tizennyolcadik eredményjelentés a hatékony és valódi biztonsági unió megvalósításáról {SWD(2019) 140 final} Brüsszel, 2019.3.20. COM(2019) 145 final

Az Európai Bíróság T-306/01. számú ügye (Ahmed Ali Yusuf és Al Barakaat International Foundation kontra Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága), a T-315/01. számú ügye (Yassin Abdullah Kadi kontra Európai Unió Tanácsa és az Európai Közösségek Bizottsága) számú és a T-228/2002. számú ügye (Organisation des Modjahedines de peuple d'Iran kontra az Európai Unió Tanácsa).

Az Európai Biztonsági Stratégia

<https://www.consilium.europa.eu/media/30811/qc7809568huc.pdf> (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye COM(2015) 624 final és COM(2015) 625 final, 2016/C 177/09

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (2019/C 110/13) véleménye az európai parlamenti és tanácsi rendeletre az online terrorista tartalom terjesztésének megelőzéséről Az Európai Bizottság hozzájárulása a 2018. szeptember 19-20-i salzburgi vezetői üléshez 2019. március 22-i, C110 szám

Az Európai Parlament állásfoglalása a nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem külső dimenziójáról (2006/2032(INI)) – Európai Unió Hivatalos Lapja, C/287 E/524-535, 2007. november 29.

Az Európai Unió belső biztonsági stratégiája Az európai biztonsági modell felé 2010 <https://www.consilium.europa.eu/media/30741/qc3010313huc.pdf> (A letöltés ideje: 2019. szeptember 16.)

Az Európai Unió és NATO megállapodása

https://www.consilium.europa.eu/media/36096/nato_eu_final_eng.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Az Európai Unió Működéséről Szóló Egységes Szerkezetbe foglalt Szerződés (TEFU); Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 55. évf., 2012. 10. 26., C 326/47-C-326/390.

Az Európai Parlament és a Tanács az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló 2021. április 29-ei (EU) 2021/748 rendelete

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R0784&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/541 irányelve (2017. március 15.) a terrorizmus elleni küzdelemről, a 2002/475/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról, valamint a 2005/671/IB tanácsi határozat módosításáról <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&qid=1643093520599&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. január 25.)

Az Európai Unió Tanácsának Közös Álláspontja (2001/931 CFSP)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001E0931&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Unió Tanácsának 2015/1914 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015D1914&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Unió Tanácsának 2016/1686 rendelete <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R1686&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Unió Tanácsának 2016/1693 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016D1693&from=EN> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Unió Tanácsának 2018/889 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018D0889&from=en> (A letöltés ideje: 2022. július 28.)

Az Európai Unió Tanácsának 2018/890 határozata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018D0890&from=HR> (A letöltés ideje: 2022. július 22.)

Az Európai Unió Tanácsának 2580/2001/EK rendelete <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f3548324-03ae-41b6-8b90-5af2e9a086b1/language-hu/format-PDF> (A letöltés ideje: 2022. július 27.)

Az Európai Unió Tanácsának terrorizmus elleni küzdelemről szóló 2002/475/IM kerethatározata <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002F0475&from=HU> (A letöltés ideje: 2022. július 27.)

Az Európai Unió terrorizmusellenes stratégiája

<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=hu&f=ST%2014469%202005%20REV%204> (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

Belügyi Alapok Méltányosság és biztonság, Európai Unió Belső Biztonsági Alap támogatásával készített program során dr. Venczl László (Eurojust magyar nemzeti tagja) előadása

Communication from the Commission to the European Parliament and the European Council
Brussels, 12.9.2018 COM(2018) 641 final

European Council: A new strategic agenda 2019-2024

<https://www.consilium.europa.eu/media/39914/a-new-strategic-agenda-2019-2024.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Europol: Terrorism Situation and Trend Report 2019 (2019), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, Hague.

Europol: Terrorism Situation and Trend Report 2021 (2021), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, Hague, DOI: 10.2813/677724

Europol: Terrorism Situation and Trend Report 2022 (2022), European Union Agency for Law Enforcement Cooperation, Hague, DOI: 10.2813/467703

Global Evaluation of the European Union Engagement on Counter-Terrorism June 2018
<https://icct.nl/app/uploads/2018/10/eu-ct-evaluation-v7-final.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.) 1-32.o.

Globális stratégia az Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozóan (Globális stratégia) https://eeas.europa.eu/topics/eu-global-strategy/17304/global-strategy-european-unions-foreign-and-security-policy_en (A letöltés ideje: 2019. október 10.)

Standard Eurobarometer 90 – Autumn 2018 “Public opinion in the European Union, First results” European Union, 2018 ISBN: 978-92-79-98150-0

Észak-Atlanti Szerződés Szervezete

Észak-Atlanti Szerződés

https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=hu (A letöltés ideje: 2022. július 30.)

NATO's Military Committee: Concept for Counter Terrorism, MC 0472/1, final decision
https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160817_160106-mc0472-1-final.pdf (A letöltés ideje: 2020. január 30.) 1-11.o.

Iszlám Konferencia Szervezete

Nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemről szóló egyezmény

<https://www.refworld.org/topic,50ffbce5160,50ffbce5181,3de5e6646,0,OIC,,.html> (A letöltés ideje: 2020. december 21.)

Shanghaji Együtműködési Szervezet

Shanghaji Együtműködési Szervezet Alapszabálya

<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202896/Part/volume-2896-I-50517.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 20.)

A terrorizmus, szeparatizmus és extrémizmus elleni küzdelemről szóló Shanghai Egyezmény (Shanghai Convention on Combatting Terrorism, Separatism and Extremism)

<https://www.refworld.org/pdfid/49f5d9f92.pdf> (A letöltés ideje: 2020. február 10.)

Terrorizmus elleni küzdelemről szóló Egyezmény (The Convention Against Terrorism of the Shanghai Cooperation Organization) <https://www.fidh.org/en/issues/terrorism-surveillance-and-human-rights/The-Convention-Against-Terrorism> (A letöltés ideje: 2022. július 31.)

5.3. Nemzeti normák, jogszabályok, szervezetszabályozó egyéb jogi eszközök

Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államok Nemzeti Biztonsági stratégiájának összefoglalója (Summary of the National Defense Strategy of The United States of America) 1-11.o.

<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 18.)

Az Amerikai Egyesült Államok Terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos nemzeti stratégiája (National Strategy for Counterterrorism of the United States of America) 1-25.o.

<https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2018/10/NSCT.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 18.)

Nemzetbiztonsági törvény - Homeland Security Act 2002

https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/hr_5005_enr.pdf (A letöltés ideje: 2020. február 2.)

Patrióta törvény

<https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW-107publ56.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 8.)

D.C. District Court Enters Over \$300 Million Default Judgment Award Against Syria for the Death of Marie Colvin. American Journal of International Law 2019. 113. évf. 3. szám 619-624.o.

Ausztrália

1995. évi 12. törvény a büntető törvénykönyvről (Criminal Code Act)

<https://www.legislation.gov.au/Details/C2019C00043/dcf671a3-19d5-4516-89f6-e5d519e77536> (A letöltés ideje: 2020. február 26.)

Ausztria

Osztrák Büntető Törvénykönyv (<https://www.jusline.at/gesetz/stgb>) (A letöltés ideje: 2022.július 28.)

Dánia

Dán büntető törvénykönyv – The Criminal Code Order No. 909 of September 27, 2005, as amended by Act Nos. 1389 and 1400 of December 21, 2005

Egyesült Királyság

Terrorism Act 2000

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/1#statusWarningSubSections> (A letöltés ideje: 2020. február 26.)

Etiópia

Terrorizmus elleni kiáltvány (Proclamation on anti-terrorism (proclamation NO. 652/2009)

<https://www.refworld.org/docid/4ba799d32.html> (A letöltés ideje: 2020. január 25.)

Magyarország

A bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló 2002. évi LIV. törvény

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

A Magyar Köztársaság Kormánya és az Amerikai Egyesült Államok Kormánya között az ismert vagy feltételezett terroristák kiszűrésére szolgáló információk cseréjéről szóló Megállapodás kihirdetéséről szóló 2008. évi XXXV. törvény

A nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló 1995. évi CXXV. törvény

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

A terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól szóló 295/2010. (XII.22.) Korm. rendelet

A terrorizmus visszaszorításáról szóló, Strasbourgban, 1977. január 27-én kelt egyezmény kihirdetéséről szóló 1997. évi XCIII. törvény

Az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról szóló 1956. évi 1. törvény

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény

Az Európa Tanács terrorizmus megelőzéséről szóló Egyezménye Kiegészítő Jegyzőkönyvének kihirdetéséről 2018. évi XXI. törvény

Az Európa Tanács terrorizmus megelőzéséről szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2011. évi II. törvény

Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Kormány határozat

Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiájáról szóló 1393/2021. (VI. 24.) Kormány határozat

Spanyolország

Spanyol büntető törvénykönyv

https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

Szaúd-Arábia

Terrorizmus törvény

<https://www.hrw.org/news/2014/02/06/saudi-arabia-terrorism-law-tramples-rights> (A letöltés ideje: 2021. január 9.)

5.4. Internetes források

Antinori, Arija (2017): The „Jihadi Wolf” threat – the evolution of terror narratives between the (cyber)social ecosystem and self-radicalization „ego-system”. Europol. 1-11. oldal

<https://www.europol.europa.eu/publications-documents/jihadi-wolf-threat> (A letöltés ideje: 2020. december 9.)

Baciu, Cornelia-Adriana: (2017): How much military is enough? Green European Journal. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/how-much-military-is-enough> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 7.)

dr. Bartkó Róbert – Sántha Ferenc: Az Európai Unió jogalkotása és hatása a terrorcselekmény hazai büntetőjogi szabályozására. http://acta.bibl.u-szeged.hu/53960/1/juridpol_081_083-100.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 8.) 83-100.o.

Bevir, Mark – Brown, Katherine E. (2019): Decentring counter-terrorism, 1-8.o. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1756061619304550> (A letöltés ideje: 2021. január 21.)

Burke, Edmund (1790): Reflections on the Revolution in France, And on the Proceedings in Certain Societies in London Relative to that Event. In a Letter Intended to Have Been Sent to a Gentleman in Paris. <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k111218p/f1.image.r=.langEN> (letöltés ideje: 2022. február 25.)

Cambridge Dictionary online.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/terrorism> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

Chin, Warran dr. (2015): NATO and the Future of International Terrorism and Counterterrorism. www.coedat.nato.int/publication/researches/02-FutureofinternationalTerrorism.pdf (A letöltés ideje: 2021. február 15.) 1-36.o.

Deák Péter: A globalizáció új erőszakformái 9-20.o.

http://publikon.hu/application/essay/297_1.pdf (A letöltés ideje: 2022. január 25.)

Dossier: Geschichte der RAF (Felelős szerkesztő: Pamela BRANDT; Politikai Képzési Szövetségi Központ, Bonn, 2007) <https://www.bpb.de/geschichte/deutsche-geschichte/geschichte-der-raf/49305/die-opfer-der-raf> (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

Etl, Alex (2020): The perception of security in Hungary. Budapest, Institution for Strategic and Defense Studies ISDS Analyses 2020/3. ISSN 2063-4862 1-12.o.

Gartner, Heinz (2013): Where is Europe? Österreichisches Institut für Internationale Politik. 1-21.o.

https://www.oii.ac.at/cms/media/wp69_hg_end.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

Gartner, Heinz (2018): Neutrality as a Model for the New Eastern Europe?

<https://archive.transatlanticrelations.org/wp-content/uploads/2018/04/Neutrality-as-a-Model-for-the-New-Eastern-Europe.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.) 1-15.o.

Gómez, Oscar A. – Gasper, Des (2013): Human Security A Thematic Guidance Note for Regional and National Human Development Report Teams 1-16.o.

<https://hdr.undp.org/content/human-security-guidance-note> (A letöltés ideje: 2021. január 6.)

Hárs András: Nemzetközi Szervezetek határozatai 1-13.o.

http://real.mtak.hu/83278/1/nemzetkozi_szervezetek_hatarozatai_u.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 16.)

Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2022

<http://visionofhumanity.org/resources> (A letöltés ideje: 2022. június 28.)

Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2020

<https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-2.pdf> (A letöltés ideje: 2022. június 28.)

Irish Republican Army

<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=5362297214&skip=0&query=Real%20IRA> (A letöltés ideje: 2019. október 5.) és

<https://www.refworld.org/docid/5bcf1f4ca.html> (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

Jenkins, Brian Michael (1980). The study of terrorism: definitional problems. 1-10.o.

<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA103363.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

Journalists Not Terrorists: In Cameroon, anti-terror legislation is used to silence critics and suppress dissent A special report by the Committee to Protect Journalists <https://cpj.org/wp->

content/uploads/2017/09/Cameroon-English-Web.pdf (A letöltés ideje: 2021. március 2.) 1-17.o.

Kecskés Gábor: A nemzetközi jog eszközszerese a terrorizmus elleni küzdelemben
<http://dfk-online.sze.hu/images/egyoedi/terrorizmus%20kötet/kecskes.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 11.) 81-95.o.

Kemény János (2005): Az Al-Kaida mozgalom. Magyar Hadtudomány 2005/1.
http://mhht.eu/hadtudomany/2005/1/2005_1_8.html (A letöltés ideje: 2019. október 5.)

Kis-Benedek József (2018): A terrorizmus új trendjei. <https://pecshor.hu/periodika/XX/kis-tzbenedek.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 3.) 16-24.o.

Lénárt Sándor Pál (2013): A terrorizmus büntetőjogi vonatkozásai. Miskolc, 1-53.o.
<http://midra.uni-miskolc.hu/document/14044/6267.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 23.)

Löckinger, Georg (2005): TERRORISMUS, TERRORISMUSABWEHR, TERRORISMUSBEKÄMPFUNG 1-328.o. <https://www.bundesheer.at/wissensforschung/publikationen/beitrag.php?id=1516> (A letöltés ideje: 2021. január 8.)

Magyar Elektronikus Könyvtár, Magyar nyelv értelmező szótára
<http://mek.oszk.hu/adatbazis/magyar-nyelv-ertelmezo-szotara/kereses.php?kereses=terrorizmus> (A letöltés ideje: 2020. március 2.)

Magyar Tudományos Akadémia Doktori Tanács Tudományági Nomenklatúra
<https://mta.hu/doktori-tanacs/tudomanyagi-nomenklatura-106809> (A letöltés ideje: 2022. október 18.)

Marighela, Carlos: Minimaual of the Urban Guerillas
https://socialhistoryportal.org/sites/default/files/raf/0719730000_0.pdf (A letöltés ideje: 2021. szeptember 2.) 1-66.o.

National Intelligence Council (2017): Global Trends, Paradox of Progress 2017
<https://www.dni.gov/files/documents/nic/GT-Full-Report.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

Nye, Joseph S. jr. - Public Diplomacy and Soft Power 94-109.o.

<https://courses.helsinki.fi/sites/default/files/course-material/4594675/Nye.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 9.)

Nye, Joseph S. jr. - Soft Power: The Means to Success in World Politics 1-28.o.

https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf (A letöltés ideje: 2020. december 9.)

OECD International Platform on terrorism risk insurance

<https://www.oecd.org/daf/fin/insurance/Terrorism-Risk-Insurance-Country-Comparison.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.)

Ojojo, Akinola (2013): Nigeria's Troubled North: Interrogating the Drivers of Public Support for Boko Haram. <http://icct.nl/download/file/ICCT-Olojo-Nigerias-Troubled-North-October-2013.pdf> (A letöltés ideje: 2020. október 28.) 1-18.o.

Orbán József (2017): Terrorfenyegetettség Bayes-hálós kockázatbecslés-
valószínűség számítási módszerek a terrorizmus elleni küzdelemben 149-154.o.

<http://www.pecshor.hu/periodika/XIX/orban.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 16.)

Our World in Data – Terrorism - Bruce Hoffman definíciója

<https://orworldindata.org/terrorism#definitions> (A letöltés ideje: 2020. november 26.)

Oxford Dictionary online. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/terrorism> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 14.)

Philips, Peter J. – Pohl, Gabriella: Terrorism Watch Lists, Suspect Ranking and Decision-Making Biases.

<https://eprints.usq.edu.au/33881/2/Terrorism%20Watch%20Lists%20and%20Suspect%20Ranking%20Author%20Final.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 12.) 1-17.o.

Pilch, Richard (2020): How to keep the new coronavirus from being used as a terrorist weapon?

<https://thebulletin.org/2020/03/how-to-keep-the-new-coronavirus-from-being-used-as-a-terrorist-weapon/> (A letöltés ideje: 2022. március 2.)

Python, André – Illian, Janine – Jones-Todd, Charlotte – Blangiardo, Marta (2016): A Bayesian Approach to Modelling Fine-Scale Spatial Dynamics of Non-State Terrorism: World Study, 2002-2013. <https://arxiv.org/pdf/1610.01215.pdf> (A letöltés ideje: 2022. augusztus 16.) 1-20.o.

Rapoport, David C. (2006): The Four Waves of Modern Terrorism. 46-73.o. <https://international.ucla.edu/media/files/Rapoport-Four-Waves-of-Modern-Terrorism.pdf> (A letöltés ideje: 2021. március 22.)

Reed, Alastair dr. (2017): Counter-Terrorism Strategic Communications: Back to the Future: Lessons from Past and Present <https://icct.nl/publication/counter-terrorism-strategic-communications-back-to-the-future-lessons-from-past-and-present/> (A letöltés ideje: 2021. február 5.) 1-10.o.

Reed, Alastair dr. – Ingram, Haroro J. dr. – Whittaker, Joe (2017): Countering Terrorist Narratives. 1-58. o. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU\(2017\)596829_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/596829/IPOL_STU(2017)596829_EN.pdf) (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Schmid, Alex P.: Links between Terrorism and Drug Trafficking: A Case of „Narco-terrorism”? <http://turkishpolicy.com/images/stories/2004-02-globalsecurity/TPQ2004-2-schmid.pdf> (A letöltés ideje: 2021. február 5.) 1-14.o.

Schmid, Alex P. (2013): Radicalisation, De-Radicalisation, Counter-Radicalisation: A Conceptual Discussion and Literature Review. https://icct.nl/app/uploads/2013/03/ICCT-Schmid-Radicalisation-De-Radicalisation-Counter-Radicalisation-March-2013_2.pdf (A letöltés ideje: 2021. január 4.) 1-91.o.

Stewart, Jules: Europe's Oldest Terrorist Organization: The Basque ETA Marks 50 Years of Operations <https://jamestown.org/program/europes-oldest-terrorist-organization-the-basque-eta-marks-50-years-of-operations/> (A letöltés ideje: 2020. január 14.)

Stockholm International Peace Research Institute: Military Expenditure Database 2001-2021. <https://milex.sipri.org/sipri> (A letöltés napja: 2022. augusztus 7.)

Suarez Marcial A. G. – Brancoli, Fernando L. – Acácio, Igor D.P.: Counterterrorism Policies in Brazil: A Securitization Syndrome? In: Suarez, M., Villa, R., Weiffen, B. (eds) Power Dynamics and Regional Security in Latin America. Palgrave Macmillan, London 273-293.o.

Sulovic, Vladimir (2010): Meaning of Security and Theory of Securization. 1-7.o.

http://pdc.ceu.hu/archive/00006385/01/Security_Theory_Securitization.pdf (A letöltés ideje: 2021. február 5.)

Tálás Péter (2007): A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarország biztonságára. 1-19.o.

<https://kisebbskutato.tk.hu/uploads/files/archive/904.pdf> (A letöltés ideje: 2020. december 17.)

Újvári Emese: A nemzetközi terrorizmus és nemzetközi terrorizmus elleni küzdelem. <https://core.ac.uk/download/pdf/160913311.pdf> (A letöltés ideje: 2021. szeptember 2.) 1-52.o.

Veréb Vanda – Nobre, Helena – Farhangmehr, Minoo (2020): Cosmopolitan tourists: the resilient segment in the face of terrorism. *Tourism Management Perspectives*. 2020/33. szám 1-18.o.

Weaver, Ole: Securitization and desecurization 1-31.o.

<https://www.libraryofsocialscience.com/assets/pdf/Waever-Securitization.pdf> (A letöltés ideje: 2019. szeptember 17.)

A SZERZŐ TÉMÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE

Pék Richárd Tamás (2019): Terrorizmus és terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban és a terrorizmus fogalmának értelmezési problémái. *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XXI.*, Szerk.: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán, 125-130.o. ISSN 1589-1674 <https://pecshor.hu/periodika/huszzonegy.htm>

Pék Richárd Tamás (2019): Terrorizmus és terrorizmus elleni küzdelem néhány gyakorlati problémája az Európai Unióban. *PEME XIX. Phd –Konferenciakötet. Professzorok az Európai*

Magyarországért Egyesület (PEME), Budapest, 90-96. o. ISBN 978-615-5709-09-8
<https://peme.hu/wp-content/uploads/2019/09/XIX.-PEME-Konferencia-ko%CC%88tet.pdf>

Pék Richárd Tamás (2020): Terrorizmus és terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban és a terrorizmus fogalmának értelmezési problémái. A haza szolgálatában konferencia kötet, Szerk.: Baráth Noémi Emőke-Pató Viktória Lilla, Budapest, 147-155.o. ISBN 978-615-5586-63-7
<https://dok.uni-nke.hu/document/dok-uni-nke-hu/A%20haza%20szolg%C3%A1lat%C3%A1ban%20-%20online%20k%C3%B6tet.pdf>

Pék Richárd Tamás (2020): A terrorizmus büntetőjogi definiálásának problémái. PEME XX. PhD-On-line Konferencia kötet, PEME, Budapest, 35-41.o. ISBN 978-615-5709-11-1
<https://peme.hu/wp-content/uploads/2021/03/20-XX.-Online-E2-PEME-Konferencia-elektronikus-ko%CC%88nyv-I.-ko%CC%88tet.pdf>

Pék Richárd Tamás (2020): Terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban és a terrorizmus egységes fogalma megalkotásának problémái. Belügyi szemle, 68. évf. 6. szám, 71-87.o. DOI: 10.38146/BSZ.2020.6.3.

<https://real.mtak.hu/110155/1/PekRichardTamasBelugyiSzemle2020.evi6.szam71-87..pdf>

Pék Richárd Tamás (2021): A terrorizmus büntető anyagi jogi definiálásának korlátjai az Egyesült Nemzetek Szervezetében. PEME XXII. PhD – konferenciájának előadásai konferencia kötet, PEME, Budapest, 87-90.o. ISBN: 978-615-5709-15-9 <https://peme.hu/wp-content/uploads/2021/12/XXII.-PhD-Konferencia-elektronikus-ko%CC%88nyv.pdf>

Pék Richárd Tamás (2021): A terrorizmus jelzőinek hullámjai. XXI. PEME-PhD (Online) konferencia kötet, PEME, Budapest, 59-63.o. ISBN: 978-615-5709-13-5 <https://peme.hu/wp-content/uploads/2021/06/XXI.-PhD-Online-Konferencia-ko%CC%88nyv.pdf>

Pék Richárd Tamás (2021): A terrorizmus büntetőjog definiálásának néhány problémája. In Honestas, Humanitas, Humilitas Szerk.: Harmati Barbara-Kovács Szitkay Eszter-Pap András László – Papp Bendegúz, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 171-179.o. ISBN 978-963-414-793-0
https://real.mtak.hu/135138/1/Honestas_beliv_press.pdf

Pék Richárd Tamás (2022): Kitekintés a terrorizmus definiálásának problémájára a tudományos kutatásokban. Belügyi Szemle. 70. évf. 12. szám 2611-2630.o.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.12.4>

Pék Richárd Tamás (2022): Jelzőkkel teleaggatott terrorizmus. Magyar Rendészet, XXII. évf. 1. szám, 211-225. o. <https://doi.org/10.32577/mr.2022.2.14>

Pék Richárd Tamás (2022) Overview of the definition of terrorism in international criminal law. Magyar Rendészet, 22. évf. 1. szám 65-78.o. DOI: 10.32577/mr.2022.1.4
<https://real.mtak.hu/142699/1/04-pek-65-78-mr-2022-1.pdf>

Pék Richárd Tamás (2021) COVID-19 és az arra adott társadalmi válaszok: büntetőjogi és kriminológiai tanulságok, valamint a törvények uralmát érintő hatások, Belügyi Szemle 69. évf. 12. szám, Nemzetközi Rendészeti Figyelő IV. 2252-2254. o.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.12.11>

Pék Richárd Tamás (2022): A szabadság és biztonság viszonya Svájcban: mit értenek a svájciak „szabadság” és „biztonság” alatt, hogyan értékelik a kettő egymáshoz való viszonyát. Belügyi Szemle 70. évf. 7. szám, Nemzetközi Rendészeti Figyelő VI., 1471-1474.o.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.7.7>

MELLÉKLETEK

I. Egyesült Nemzetek Szervezetének terrorizmussal kapcsolatos univerzális egyezményei, kiegészítő jegyzőkönyvei⁵³⁴

1) az 1963. szeptember 14. napján Tokióban aláírt, a légi járművek fedélzetén elkövetett bűncselekményekről és egyéb cselekményekről egyezmény (1971. évi 24. törvényerejű rendelet)

2) az 1970. december 16. napján Hágában aláírt a légi járművek jogellenes hatalomba kerítésének leküzdéséről szóló egyezmény (1972. évi 8. törvényerejű rendelet)

---

⁵³⁴ ENSZ terrorizmus egyezményei, kiegészítő jegyzőkönyvei
https://treaties.un.org/Pages/DB.aspx?path=DB%2fstudies%2fpage2_en.xml&menu=MTDSG (A letöltés ideje: 2022. szeptember 5.)

3-4) 1971. szeptember 23. napján Montrealban aláírt a polgári repülés biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről szóló egyezmény (1973. évi 13. törvényerejű rendelet) és annak kiegészítéséről szóló 1988. február 24. napján Montrealban aláírt jegyzőkönyv a nemzetközi polgári repülést szolgáló repülőterek elleni jogellenes és erőszakos cselekmények visszaszorításáról (2004. évi XXXVII. törvény)

5) az 1973. december 14. napján New Yorkban aláírt a nemzetközileg védett személyek, köztük a diplomáciai képviselők ellen elkövetett bűncselekmények megelőzéséről és megbüntetéséről szóló egyezmény (1977. évi 22. törvényerejű rendelet)

6) Az 1979. december 17. napján New Yorkban aláírt Tűzszedés Elleni Nemzetközi Egyezmény (1987. évi 24. törvényerejű rendelet)

7) Az 1980. március 3. napján Bécsben aláírt nukleáris anyagok fizikai védelméről szóló egyezmény (1987. évi 8. törvényerejű rendelet) és annak 2005-ös módosítása (2008. évi LXII. törvény)

8-9) az 1988. március 10. napján Rómában aláírt a tengeri hajózás biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről és annak a kontinentális talapzaton rögzített mesterséges szigetek biztonsága elleni jogellenes cselekmények visszaszorításáról szóló jegyzőkönyv (2003. évi LXVIII. törvény)

10) az 1997. december 15. napján New Yorkban aláírt robbantásos terrorizmus visszaszorításáról szóló egyezmény (2002. évi XXV. törvény)

11) az 1999. december 8. napján New Yorkban aláírt a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról szóló egyezmény (2002. évi LIX. törvény)

12) a 2005. április 13. napján New Yorkban aláírt nukleáris terrorcselekmények visszaszorításáról szóló egyezmény (2007. évi XX. törvény)

13) az 1991. március 1. napján Montreálban aláírt a plasztik robbanóanyagoknak a felismerésük érdekében történő jelzéséről (Magyarország nem részes fél)

14) a 2010-es pekingi egyezmény a nemzetközi polgári repülés biztonsága elleni jogellenes cselekmények leküzdéséről és a 2010-es pekingi kiegészítő jegyzőkönyv a légi járművek jogellenes hatalomba kerítésének leküzdéséről (Magyarország nem részes fél)

15) a 2013-as fegyverkereskedelmi szerződés (2014. évi V. törvény)

II. Néhány gyakoribb rövidítés

CBRN - Vegyi, biológiai, radiológiai és nukleáris (Chemical-Biological-Radiological-Nuclear)

CSS – Kritikai Biztonsági Tanulmányok (Critical Security Studies)

CTS - Kritikai Terrorizmus Tanulmányok (Critical Terrorism Studies)

EBESZ - Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (Organization for Security and Co-operation in Europe)

ENSZ – Egyesült Nemzetek Szervezete (United Nations)

ETA - Baszkföld és Szabadság terrorista szervezet (Euskadi ta Askatasuna)

EU – Európai Unió (European Union)

ICC - Nemzetközi Büntetőbíróság (International Criminal Court)

IRA - Ír Köztársasági Hadsereg (Irish Republican Army)

NATO – Észak-Atlanti Szerződés Szervezete (Organisation of North-Atlantic Treaty)

OTS – Régi Terrorizmus Tanulmányok (Old/Orthodox Terrorism Studies)

SS - Biztonsági Tanulmányok (Security Studies)

TEFU – Európai Unió Működéséről Szóló Egységes Szerkezetbe foglalt Szerződés

TS – Terrorizmus Tanulmányok (Terrorism Study)